Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş

†

Aspecte dogmatice ale imnologiei ortodoxe.

Săptămâna Patimilor
şi
Săptămâna Luminată

Teologie pentru azi

București
2010

Precizări

Lucrarea de față reprezintă *teza* noastră *de licență* în Teologie, în forma structurală prezentată la examen și a fost scrisă în anul 2002, sub îndrumarea Pr. Conf. Dr. Ştefan Buchiu, la disciplina *Teologie Dogmatică*, la Secţia *Sistematice* a Facultăţii de Teologie Ortodoxă *Patriarhul Justinian Marina* din Bucureşti.

Am primit pentru ea nota 10, cu aprecieri călduroase, fiind considerată de către îndrumătorul nostru drept o lucrare *originală* şi *inovatoare în punctul de confluenţă dintre Dogmatică şi Liturgică*, pentru că în teologia românească, de la acea vreme, teologia interdisciplinară era slab reprezentată.

Adăugirile aduse variantei prime, în ediția de față, sunt minore și constau în referințe online și mici sublinieri de nuanță, pentru că au de-a face cu punerea în cadru a unor necunoscute ale lucrării pentru publicul larg, însă nu s-au operat modificări de structură, formă și conținut, ci cartea respiră, după cum cred că se va observa, entuziasmul și prospețimea noastră interioară din ultimul an de facultate.

Introducere

Copilăria mea nu a fost una *asumată*, trăită pentru Dumnezeu – şi acest lucru îl regret – dar, cu toată această întunecare spirituală a vieţii mele, zilele Patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, cât şi Învierea Sa din morţi, le-am perceput ca pe nişte *zile unice*, deşi nu conştientizam, pe atunci, ce înseamnă a trăi *zile* şi *lucruri unice*.

Mai târziu, când am cunoscut ce bucurii dă Dumnezeu creştinului ortodox, – când acesta i se dăruie Lui cu totul – şi cunoscându-L pe El – şi în Sfânta Euharistie, dar şi în iertarea Sa infinită faţă de mine – cât şi pe Duhul Sfânt – Care Se descoperă ca lumină şi te transformă din *om pământesc* în *om duhovnicesc* (deşi nu meritam nimic), atunci am înţeles că *tresăream* sau *săltam de bucurie*, fiind atins de harul dumnezeiesc, pe care îl dau credincioşilor ortodocşi, sfintele slujbe.

Pornind de la aceste mici momente de *trezvie liturgică* am fost atras şi am rămas în bucuria acestei stări fericite faţă de întregul nostru cult ortodox dar, mai ales, faţă de aceste două săptămâni liturgice, care reprezintă *climaxul* întregului an liturgic, dar şi *grăuntele*, care mi-a dăruit spicul înţelegerii duhovniceşti al acestor zile.

Însă lucrarea de faţă nu vreau să fie o pledoarie pentru *trecutul meu* ci o pledoarie – aşa vreau să cred – pentru prezentul care se pleacă spre viitor, spre viitorul meu eshatologic, cât şi al acelora mulţi, care formăm Trupul mistic al lui Hristos: Sfânta Biserică Ortodoxă.

Deci primul motiv pentru care scriu aceste rânduri e ca să înţeleg şi să simt învăţătura ortodoxă în viul Duhului Sfânt, care emană, în aceste două săptămâni sfinte, din cântările *Triodului* şi cele ale *Penticostarului*, aşa cum nu le-am înţeles atunci, la începutul vieţii mele, dar le-am trăit din plin.

Un al doilea motiv – înţeles din durere personală – ar fi acela, că observăm cât de puţin se mai scrie astăzi despre *dogma* şi *trăirea teologică exprimate imnografic* şi care, ne aparţin ca o comoară unică şi neîntrecută şi faţă de care, din păcate, ne purtăm cu o indiferenţă strigătoare la cer.

Este inadmisibil pentru noi – şi asta o cred şi o spun cu tărie – să credem că putem fi *teologi*, fără să fim cunoscători, din experienţă, ai dogmelor şi înţelegerilor dumnezeieşti.

Dacă ne-am întoarce la noi înşine, pe calea pocăinţei şi a smereniei, am ajunge – fără doar şi poate – la *prăfuitele* şi *înnegritele cărţi de slujbă* ale Sfintei Biserici, ca să înţelegem, că speculaţia sterilă – fie ea chiar „dogmatică" – nu ne poate învăţa ceva *esenţial*, fără experienţa teologică şi liturgică ca atare.

Un al treilea motiv, pentru care încerc să scriu – cu ajutorul Maicii Domnului, Marea şi Neîntrecuta mea Apărătoare şi Luminătoare – această lucrare, e pentru a-i invita, şi pe alţii, la o reîntoarcere la înţelegerea înalt duhovnicească a cultului ortodox.

Avem nevoie de teologi care ştiu ce spun, pentru că scriu din ceea ce văd în străfundul imnologiei noastre ortodoxe.

Cred că e timpul să devenim *serioşi*, în adevăratul sens al cuvântului – deşi suntem chemaţi să devenim *Sfinţi* – faţă de tot ce *înseamnă* şi *reprezintă Sfânta Ortodoxie*.

Dacă nu ne trezim la un moment dat, riscăm să trăim toată viaţa ca unii care *sforăim* în mijlocul Sfinţilor, care ne privesc din cer şi a celor de pe pământ, care ne suportă cu mari suspine.

Dar momentul hotărâtor, cel care ne-a făcut să iniţiem proiectul lucrării, a fost un articol[1] al Părintelui Profesor Ştefan Buchiu[2] – care ne-a fost coordonatorul lucrării de faţă – vis-à-vis de exprimarea cultică neoprotestantă.

Sfinţia sa, utilizând în articolul citat tehnica *negării prin comparaţie* şi arătând pe neoprotestanţi drept *rătăciţi* tocmai prin propriile lor reverberaţii gândirist-muzicale, m-a făcut să înţeleg, că inversul acestei metode – afirmarea prin exemplul reliefat – e un mod prin care putem să punem în evidenţă atât *harul dumnezeiesc al literei* imnografiei ortodoxe, cât şi *adâncul de har*, nemărginirea de har, care stă ascunsă – pentru mulţi – în spatele literei atât de mult copiate.

---

[1] Pr. Lect. Dr. Ştefan Buchiu, *Concepţii hristologice în imnele neoprotestante privite din punct de vedere ortodox*, în rev. *Studii Teologice*, LI (1999), nr.1-2.

[2] A se vedea CV-ul său: http://www.ftoub.ro/index.php?view=article&id=42%3Apr-prof-dr-tefan-buchiu&option=com_content&Itemid=276.

Lucrarea de faţă va analiza fiecare zi liturgică în parte şi va pune în lumină miezul dogmatic şi duhovnicesc al imnelor liturgice.

Toate explicitările noastre vor urmări, în primul rând, să reliefeze activitatea de răscumpărare a Domnului Hristos, cu diversele ei implicaţii în viaţa noastră.

Apoi vom discuta rolul şi roadele Învierii Domnului în viaţa noastră, cât şi modul cum e simţită de Sfinţii imnografi, dar şi cum trebuie *simţită* şi *trăită* de către noi.

O aprofundare specială vor avea realitatea Pogorârii Domnului la Iad, cu sufletul Său îndumnezeit, cât şi aceea a perceperii Domnului Hristos, ca Dumnezeu purtător de trup omenesc transfigurat, după Sfânta Sa Înviere.

Comentariile noastre vor pleca de la textele ultime ale *Triodului*[3] şi ale *Penticostarului*[4], tipărite şi aprobate de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi de Sfântul Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Române iar discursul narativ va încerca să fie cât mai aproape de modul *simplu*, dar *expresiv* al exprimării cultice.

Nu vor lipsi – pe ici, pe colo – nici precizările făcute pe tema poeticului şi a podoabelor stilistice ale imnelor de care ne ocupăm.

Însă firul roşu al lucrării va fi *reliefarea iubirii Fiului lui Dumnezeu pentru noi*, Care trece prin suferinţă şi moarte, ca să ajungă la înviere, dar şi a prezenţei Sfântului Duh în trupul Domnului, într-un mod copleşitor, după învierea Sa din morţi.

---

[3] ****Triod*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2000, p. 541-689.

[4] ****Penticostar*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1999, p.7-54.

A. TRIODUL

1. Sfânta și Marea zi de Luni

Începem demersul explicativ pornind de la stihira idiomelă, cântată pe glasul al 2-lea (de la stihoavnă)[5], pentru că aici sunt cuprinse următoarele:

„De la stâlpările de finic şi de la acele ramuri,
ca de la un dumnezeiesc praznic, trecând
la altă serbare dumnezeiască, la cinstitele
Patimi ale lui Hristos, la taina cea de mântuire,
să alergăm credincioşi, şi să-L vedem suferind
Patimă de bunăvoie pentru noi. Şi mulţumindu-I,
să-I cântăm cântare cuvioasă, grăind: izvorule al
milostivirii şi limanul mântuirii, Doamne, slavă Ţie”;

și aceste cuvinte sunt *o punte de trecere* de la praznicul *Duminicii Floriilor* la *Săptămâna Patimilor Domnului*.

În stihirile de la *Doamne strigat-am…*ale Vecerniei se află o urmă iradiantă a praznicului ce abia a trecut – cel al *Intrării Domnului în Ierusalim* – pentru că, în cele trei stihiri pe care le cuprinde *Triodul*, nu se explică imnologic decât semnificaţia intrării Domnului în cetatea Sfântă, în Sion, numită de prima stihiră: „Biserica lui Dumnezeu” [6].

Fiul lui Dumnezeu vine ca Împărat al ei, îmbrăcat „în dreptate” – ca să împlinească profeţia de la Zaharia 9, 9 – dar nu pentru a Se *instala* ca şi *Împărat pământesc* al ei, ci pentru a arăta pământenilor „mulţime de îndurări”[7]; ceea ce, în limbajul pe care îl folosim din punct de vedere teologic, s-ar traduce prin „roadele Jertfei de pe Cruce”.

Se insistă – până la cântarea prezentată anterior – pe faptul *realităţii chenotice* a Fiului lui Dumnezeu dar şi pe *o prezentare fidelă* a Mântuitorului, după mărturia Sfinţilor Evanghelişti.

---

[5] Triod, ed.cit., p. 541-542.
[6] Idem, p.541.
[7] Ibidem.

Toţi patru Sfinţi Evanghelişti tratează acest eveniment al mântuirii noastre[8] iar în cadrul celor trei cântări de care ne ocupăm, faptele autentice ale aşternerii hainelor pe jos, ale stâlpărilor, cât şi ale lăudării pruncilor, sunt prezentate acrivic, aproape aidoma cu textul Sfintelor Evanghelii.

Observăm de la bun început, că Sfinţii imnografi – care sunt majoritari în comparaţie cu aceia, care nu sunt pe *listele Sfinţilor* – s-au folosit, în cea mai mare parte a lucrărilor lor, de ceea ce *se ştia sigur* din Sfânta Scriptură.

O propoziţie ca aceasta: „*şederea pe mânz* înseamnă întoarcerea neamurilor neînfrânate de la *necredinţă*, la *credinţă*”[9] – care se află în a treia stihiră a *Vecerniei* – este, în mod evident, o înţelegere duhovnicească, tainică, a intrării Domnului în Ierusalim, dar, cu toate acestea, ea pleacă de la *faptul concret* al intrării şi nu de la *o supoziţie* sau de la *o istorie ambiguă*.

Pornind de la o realitate sigură, scripturală sau tradiţională, duhovniceştii imnografi îşi spuneau şi înţelegerea lor dar această *înţelegere* nu era *pur raţională*, ci o înţelegere plină de avântul şi fierbinţeala evlaviei de care erau întraripaţi.

Aşa se face că toată imnografia cărţilor noastre de cult e *o teologie vie*, care ne îndeamnă la sentimente vii şi mântuitoare şi nu *o filosofie rece* şi *plictisitoare*.

Tocmai de aceea, ortodocşii, atunci când cântă cu înțelegere, nu se plictisesc. Ei atunci se desfată, se umplu de bogăţia Sfântului Duh, de iubire dumnezeiască şi acest lucru este vizibil în persoana lor.

Cântarea prezentată la început însă, schimbă *tonul cântării* dar şi *modul de a simţi*. Ea face trecerea de la bucuria copiilor, care au făcut de râs pe învăţaţii şi ştiutorii Legii, la serbarea dumnezeiască a cinstitelor Patimi ale Domnului Hristos.

Trecerea însă e *lină* şi nu *bruscă*.

Deşi avem de-a face cu o profunzime a realităţii inimaginabilă, copleşitoare cu totul, cu „taina cea de mântuire”, suntem îndemnaţi *să nu mergem*, ci *să alergăm* – „dacă suntem credincioşi” – pentru a-L vedea pe El, pe Hristos

[8] Mt. 21, 1-11; Mc.11, 1-10; Lc.19, 29-40; In. 12, 12-16.
[9] Triod, ed. cit., p. 541.

Dumnezeu, pe Cel care vine spre Sfânta Cruce pentru noi, nu într-o ipostază de bucurie, ci „să-L vedem suferind Patimă de bună-voie”[10].

El *patimi* nu a avut – pentru că a fost *fără păcat* – dar a suferit *Patimă*, adică chinuire de la oameni, înjosire şi moarte.

Prezentarea *motivaţiei* Răstignirii Domnului – după cum se vede – nu ne sperie. Nu e o „tragedie” moartea Sa, nu e o „pedeapsă” suferită din necesitate externă, ci o asumare liberă, conştientă, dorită, pentru că moartea Sa e „pentru noi”.

Această contopire minunată – „bunăvoie” – se constituie în taina mântuirii noastre, căci în adâncul ei, ea indică iubirea atotcopleşitoare a lui Dumnezeu, iubirea Sa, care e plină de cea mai pură şi înaltă dorinţă de bine, care ne-a vizat şi ne vizează în continuu pe noi înşine.

El vine de unul singur la Cruce. Sinceritatea şi dragostea cu care alege Crucea este semnul clar şi de netăgăduit, al faptului că El, prin Cruce, ne îmbrăţişează pe toţi, născuţi şi nenăscuţi.

În loc să ni se vestească plângeri, vaiete păgâne – cum auzim, uneori, la înmormântările noastre – cântarea ne insuflă o stare contrară, de *mulţumire*. Însă nu în sensul că suntem *mulţumiţi*, pentru că El moare, ci în sensul că trebuie *să-I mulţumim*, aducându-I cele mai sincere şi adânci mulţumiri, pentru că *moare pentru noi*.

E demn de remarcat, că imnograful nu ne îndeamnă să *ne aducem aminte*, că El, Fiul lui Dumnezeu, a murit cândva. Ci imnograful ne spune, că Patima Sa *se întâmplă acum*. Că ea este *contemporană* nouă.

Și această realitate *a actualităţii continue* a iconomiei Domnului face parte din conştiinţa liturgică sfântă a Ortodoxiei.

Cel care moare pentru noi, nu e numai *om*, ci şi *Dumnezeu*. De aceea – nebuneşte vorbind – nouă nu ne e „teamă” că El moare, pentru că ştim – şi vom detalia mai târziu această „ştiinţă” a noastră – că moartea Sa schimbă multe lucruri în bine.

Lui I Se cuvine „cântare cuvioasă”, cântare ca o bună mireasmă, pentru că El este izvorul milostivirii – Care ne

[10] Idem, p. 542.

umple mereu, de „mare şi multă milă” – dar şi limanul mântuirii – locul de scăpare, unde alergăm noi, păcătoşii.

Filonul dogmatic nu este separat de cel *al vieţii concrete*, dar nici de *cel doxologic* şi – cu atât mai mult – nu este separat de *filonul penitenţial* – l-am putea numi – al cântării de cult.

De cele mai multe ori, finalul cântărilor e *un strigăt evlavios*, o răbufnire în plâns a celui ce îl cântă. În finalul lor, credinciosul se roagă lui Dumnezeu, Îl laudă cu un ton ce îi umple inima.

În *Vecernia* primei zile a *Săptămânii Mari*, mai sunt încă două cântări, dar structura lor ideatică e total diferită de a celor de până acum.

O cântare, în glasul al 3-lea[11], precedată de stihul: „Cântaţi Domnului cântare nouă, laudă Lui în Biserica Cuvioşilor”, are o dimensiune eshatologică evidentă.

Ea nu-L vesteşte pe Hristosul, Care vine cu chip de Rob, între oameni, ci pe „Judecătorul amintirilor şi gândurilor inimii”.

Această cântare nu *improvizează*, ci *transcende*. Ea este un bine al înţelegerii, care vine să răspundă la „nelămurirea” aparentă de adineauri.

Hristosul Căruia trebuie să-I mulţumim e *Hristosul iubirii*, dar Acesta nu e separat de *Hristosul Judecăţii*, ci e una şi aceeaşi persoană. Tocmai de aceea, El judecă faptele unui timp trecut, pentru a arăta, că *tot în timp* sau *în tot timpul*, Hristos a fost *al iubirii*, mai înainte de a fi *al Judecăţii*.

Cuvintele de început sunt zguduitoare, profetice: „Înfricoşător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului Celui viu”.

Ele sunt în strânsă legătură cu următoarele: „Nimeni să nu intre ispitind credinţa cea fără prihană”.

Ascultându-le, ne dăm seama, că suntem pregătiţi pentru un drum *al înţelegerii directe*, pentru *o impropriere*.

Cântarea aceasta e ca o uşă, care nu separă două realităţi, ci doar le distinge. Este o uşă deschisă.

---

[11] Triod,ed.cit., p. 542.

De o parte stă Crucea iar de cealaltă parte tronul Etimasiei[12], dar între *Cruce* şi Judecată nefiind separaţie, căci Hristos e Cel ce le uneşte pe amândouă.

Ultima cântare a *Vecerniei* nu are *un destinatar expres* ci *unul subînţeles*. Ea se adresează *adunării viclene* şi *desfrânate*, care *nu acceptă pe Fiul*, dar *se laudă cu credinţa în Tatăl*.

Bineînţeles, în primul rând, e vorba despre ceata aceea, formată din arhiereii şi cărturarii iudeilor, care Îi cer să îi îndemne pe copii să tacă[13], să nu-L mai laude pe Împăratul Împăraţilor şi pe Domnul Domnilor dar sunt indicaţi aici, în același timp, și toţi ereticii şi păgânii, care nu-L recunosc pe Fiul Tatălui.

Dacă se înţelege că Fiul e de o fiinţă cu Tatăl, atunci se şi acceptă, că Fiul reprezintă iubirea Tatălui pentru lume, căci Fiul e iubirea Tatălui. Trimiterea Lui spre Cruce e o trimitere care ne ridică la înţelegerea iubirii Sale, căci prin iubirea Sa înţelegem, de fapt, iubirea dumnezeiască, atât cât putem noi să o înțelegem.

În textul românesc, urmează *Pavecerniţa* şi în cadrul ei *Tricântarea*[14] Sfântului Andrei Criteanul[15].

Acest ansamblu imnologic conţine 33 de piese – o cifră nu fără adânci semnificaţii – dacă nu mai luăm în consideraţie repetarea irmosului cântării a 8-a.

În locul celor 9 *cântări* sau *ode*, aflăm numai pe prima, pe a 8-a şi pe a 9-a odă, numărul 3 fiind un simbol al Preasfintei Treimi.

La o citire atentă a acestor canoane, aflăm că ele sunt o pregătire a sufletelor şi a trupurilor noastre pentru înţelegerea Patimilor Domnului şi nu o zugrăvire a „pregătirii" lui Hristos pentru Cruce.

Se vorbeşte despre Iosif Patriarhul ca *simbol* al Domnului, despre smochinul-sinagogă, despre alipirea de Domnul, în definitiv.

---

[12] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Hetoimasia.
[13] Mt. 21, 16 şi Lc.19, 39.
[14] Triod, ed.cit., p. 542-545.
[15] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Andrei_Criteanul.

Pentru că Sfântul Andrei teologhiseşte despre Patimile Domnului nu *în sine*, ci *în raportul lor cu noi*, cei de azi şi de totdeauna.

În acelaşi timp se merge spre Crucea Domnului dar şi spre noi înşine, pentru că însăşi Crucea îşi revarsă iubirea până la noi.

Deşi nu suntem în Vinerea Mare – marele eveniment al restaurării noastre şi al întregii firi în Hristos – se anticipează acest moment copleşitor:

„Cu Patimile Sale vindecă patimile, Cel ce a
pătimit pentru noi; căci voind a pătimit în firea
omenească cea asemenea nouă, toate Patimile Sale cele
făcătoare de viaţă, ca să ne mântuim noi”[16].

Domnul Şi-a impropriat firea omenească, cea asemenea nouă, pentru ca să ne vindece. Lapidaritatea cântării de faţă nu se ia *în sine*, ci numai *coroborată* cu întregul mod de înţelegere al Sfintei Ortodoxii.

Aici nu ni se spune *de ce anume* trebuie să fie vindecată, ci ni se arată, că ea *trebuie să fie vindecată*, pentru că *e bolnavă*. Faptul că *e bolnavă*, e consecinţa logică a faptului că are nevoie de *vindecare*, de tămăduire.

În loc să vorbim despre *moarte* – aşa cum cunoaştem noi, cei de azi, *moartea* – vorbim de moartea Domnului, ca despre o moarte „făcătoare de viaţă”, ca despre o moarte care învie, care ne învie.

Cuvintele Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae sunt relevante în acest sens:

„Moartea ca *supremă* şi *definitivă* arătare a supunerii voinţei omeneşti, voinţei lui Dumnezeu, este astfel *o trecere* la adevărata viaţă.

Omenescul atunci moare întrucât arată definitiv că nu vrea nimic al său, nimic deosebit de Dumnezeu; dar învie întrucât făcând dovada ultimă că vrea ce vrea şi Dumnezeu, s-a deschis izvorului de viaţă, şi-a arătat identificarea deplină a voii cu voia lui Dumnezeu.

[16] Triod, ed.cit., p. 543.

Acest fel de moarte este totodată începutul vieţii adevărate sau premisa ei, e o moarte paradoxală.

Făptura voindu-se pe sine deosebit[ă] de Dumnezeu, moare; şi renunţând pentru Dumnezeu, în mod definitiv, de a se voi pe sine, învie în Dumnezeu. Şi cine nu vrea ceva *deosebit* de ce vrea Dumnezeu, vrea cu puterea lui Dumnezeu" [17].

Suntem la începutul pregătirii pentru Cruce – pentru înţelegerea ei – dar Sfântul Andrei nu ne lasă departe nici de teologia Sfintei Treimi.

Există trei *Slave* ale Treimii – cum sunt numite aceste cântări – şi ni se precizează că există „Trei fără de început", veşnici, din totdeauna, dar şi o singură fiinţă propovăduită.

Dacă am reduce demersul nostru exegetic numai la *ceea ce face Hristos pentru noi*, am vorbi numai de o parte a teologiei pe care o cuprind cântările *Triodului*. Tocmai de aceea vrem să reliefăm întregul spectru al imnologiei existent aici.

Raportarea noastră la Sfânta Treime e o raportare a dragostei noastre la realităţile existenţei celei mai presus de existenţă ale Preasfintei Treimi.

Pe Dumnezeu eu Îl laud şi Lui mă adresez cu „Tu" şi nu cu pronumele de politeţe „Dumneavoastră". A spune lui Dumnezeu: „Pe Dumneavoastră Vă laud" e o impietate plină de distanţare, de neparticipare.

Ca să-I spun „Dumneavoastră", trebuie să-L văd ca pe *Ceva* sau – mai bine-zis – ca pe *Cineva*, Care *nu-mi aparţine* şi *nu vreau să-mi aparţină niciodată*.

Între *noi* şi *El* nu e *distanţă*. Între noi şi El e *dragoste*, e rugăciune, în esenţă sunt *cuvinte de dragoste*.

Dar, dacă pentru noi, *a-L lăuda* pe Dumnezeu e ca şi cum *am respira*[18], altora li se potrivesc cuvintele: „Străin lucru este celor fără de lege a Te slăvi pe Tine"[19].

„Străin lucru": o minunată alăturare!

---

[17] Pr. Prof. D.[umitru] Stăniloae, *Legătura interioară dintre Moartea şi Învierea Domnului*, în *Studii Teologice*, VIII (1956), nr.5-6, p.283.

[18] Sfântul Ioan de Kronstadt, *Liturghia: cerul pe pământ*, Deisis, Sibiu,1996, p. 53, căci: „în Biserică totul *respiră* înţelepciune, sfinţenie, strălucire, înviorare, învăţătură; de-aici ţâşneşte un şuvoi de viaţă: aici e pace, bucurie…".

[19] Triod, ed.cit., p. 545.

În imnologia noastră ortodoxă, „străin lucru” nu se referă – uneori – la ceva care *nu ne aparţine*, ca şi *proprietate personală*, ci *la ceva unic cu desăvârşire*. Axionul Prea Curatei Maici, din ziua naşterii Sale (8 septembrie), afirmă acest lucru[20].

Cuvântul „străină” însă, în alte două cazuri, în cadrul grupului de cântări ce aparţin cântării a 9-a, exprimă *o normalitate semantică*, adică *o situaţie harică*, o stare harică personală, trăită la nivel personal: „Străină este celor necuviincioşi curăţia, şi străină este celor credincioşi fărădelegea”[21] şi „Străină este celor fără de lege buna legiuire şi străină necredincioşilor cunoştinţa de Dumnezeu”[22].

Nu lipsesc, din cadrul *Pavecerniţei*, nici aluziile la ucigaşii Domnului.

Deşi în cântarea: „Pregăteşte-ţi, Iudee, pe preoţii tăi, găteşte-ţi mâinile spre uciderea lui Dumnezeu”[23], pare *a se încuraja* – la o primă vedere – ucigaşii Domnului, Sfântul Andrei însă trimite prin aceasta la blândeţea şi liniştea pe care o are Hristos Domnul, Care vine spre Patimă.

El e numit *Miel* dar şi *Păstor*, adică *Jertfă* şi *Jertfitor*. Ca să fie „Împăratul lui Israel”, El Se aduce pe Sine Jertfă fără prihană şi, aşa cum observă Părintele Profesor Constantin Galeriu, „în Hristos e *o identitate absolută* între *Arhiereu* şi *Jertfă*, între *Cel ce aduce* şi *Cel ce Se aduce*. El e *Preot* şi *Jertfă*.

Jertfa Lui e Trupul Lui, e firea umană purtată de o Persoană divină, iar Persoana divină Se identifică cu firea umană însuşită aşa cum e identică cu firea Sa divină.

Într-însa e sublimată ultima rămăşiţă egoistă. Şi în însăşi această *oferire personală completă* e deschisă uşa pentru împlinirea fiinţei umane”[24].

Al 8-lea imn al cântării a 9-a aduce în faţa noastră un amănunt definitoriu pentru noi. Aici se spune: „să mântuiască pe cei ce *strigă neîncetat*”[25] şi nu *pe oricare*.

---

[20] „*Străin lucru* este maicilor fecioria…”.
[21] Cântarea a 2-a din cadrul cântării a 9-a, Triod, ed.cit., p. 544.
[22] Cântarea a 3-a din cadrul cântării a 9-a, *cf.* Ibidem.
[23] Ibidem.
[24] Părintele Constantin Galeriu, *Jertfă şi Răscumpărare*, ediţia a 2-a (teză de doctorat), Ed. Harisma, Bucureşti, 1993, p. 205.
[25] Triod, ed.cit., p. 545.

Deşi El a murit *pentru toţi*, nu îi obligă pe acești *toţi* – deşi dragostea Lui ar trebui să ne oblige conştiinţa şi inimile – ca să strige, în mod neîncetat, spre El.

El a murit pentru noi – El, Arhiereul nostru Cel adevărat – şi ne-a dat posibilitatea comuniunii cu El, comuniune care „înseamnă însă, atât firea omenească restabilită din egoismul ei, cât şi iubirea lui Dumnezeu manifestându-se neîmpiedicată în voinţa ei de a împodobi pe om cu darurile ei, neîmpiedicată de egoismul duşmănos al omului”[26], pentru ca fiecare credincios să aibă posibilitatea de a striga, precum *un fiu*, la Părintele său.

Caracterul acestei rugăciuni însă nu e *de cerere*, ci *de preamărire* a Sa, pentru că el strigă – credinciosul – în esenţă: „Binecuvântat este Cel ce vine să mântuiască toată lumea prin Cruce”[27].

Mântuirea obiectivă, cu alte cuvinte, adică tot ceea ce a făcut Hristos Domnul pentru noi, nu ne aduce niciun folos, dacă noi nu stăm în starea credinţei celei vii, a celei care se exprimă atât în mod doxologic, cât şi în modul faptelor iubirii[28].

Ambiţia protestantismului de a considera că *numai Jertfa Domnului e necesară* iar, din partea noastră, să lipsească orice aport personal, e o supoziţie deşartă, pentru că un om, care nu acceptă pe deplin acest mod nou fiinţial al ortodoxului, nu poate fi un „om nou” – chiar dacă ar putea crede despre sine că *este* – ci trebuie să se simtă un „om nou”, împreună cu alţi fraţi, în Duhul Sfânt.

Crezând în Jertfa lui Hristos, ortodoxul îşi impropriază starea de crucificat în sine însuşi, starea de a fi în luptă cu patimile sale. Această stare de *a fi pe cruce* dar şi *de a purta crucea* – un paradox existenţial al vieţii noastre duhovniceşti – e plină de puterea Crucii, de puterea pe care Duhul Sfânt o dă aceluia, care se curăţeşte de patimi.

Domnul era pe Cruce, iar arhiereii, cărturarii şi bătrânii Îi strigau, cu o răceală impersonală: „Dacă este Regele lui Israel, să Se coboare acum de pe Cruce şi vom crede în El”

---

[26] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, Ed. IBMBOR, București, 1997, p. 88.
[27] Triod, ed.cit., p. 545.
[28] Iac. 2, 20, 26.

(Mat. 27, 42), pe când trecătorii erau mult mai direcţi: „Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe Cruce!” (Mat. 27,40).

Dar El nu i-a ascultat pe niciunul dintre ei, pentru că *a iubi* înseamnă *a fi crucificat* iar *a fi în durere plină de iubire pentru aproapele* înseamnă *a fi creştin ortodox*.

Dacă suferi din iubire sfântă pentru alţii înţelegi ce e Crucea şi, mai ales, cât de dulce şi binefăcătoare e purtarea Crucii.

Când suferi pentru Hristosul Crucii, atunci nu mai priveşti Crucea ca pe *un obiect* sau ca pe *o reprezentare distantă*, ci ca pe *un semn lăuntric*, ca pe o realitate ce indică iubirea, iubirea ta pentru El dar şi pentru ei, pentru fraţii tăi, oricare ar fi ei.

Referindu-se la această stare, de unire intimă şi desăvârşită cu Crucea, Părintele Dumitru Stăniloae, scria într-un articol de Paşti:

„Învierea noastră cu Hristos Dumnezeu făcut om fără de păcat se realizează nu numai *prin voia Lui*, ci şi *prin voia noastră*.

Voinţei lui Dumnezeu de a Se uni cu noi prin iubire, făcându-Se, în acest scop, om şi mergând din iubirea Sa faţă de noi până la primirea morţii pentru noi, trebuie să-i răspundem cu voinţa noastră de a ne uni cu El şi cu semenii noştri, primind puterea pentru aceasta de la El Însuşi. (…)

[Căci] iubirea Lui şi iertarea Lui, căruia nu-i vom răspunde cu iubirea noastră faţă de El şi cu iubirea noastră faţă de semeni, nu va avea niciun efect spiritual asupra noastră, cum nu are iubirea faţă de o piatră”[29].

Denia de Duminică seara continuă ziua doxologică.

Şi cum *Denia* e, de fapt, *o Utrenie specială*, după cei 6 psalmi specifici şi după caldul dar şi întristatul *Aliluia* întreit, ascultăm troparul – eshatologic prin excelenţă – „Iată Mirele vine în miezul nopţii…”[30].

El indică *priveghere*a, ca un mod concret de aşteptare a Domnului dar face şi trecerea la sedelna glasul 1, în care se spune:

---

[29] Pr. Prof. Dumitru Stăniloe, *Învierea sau biruirea morţii*, în rev. *Ortodoxia*, XLII (1990), nr. 2, p. 3-4.
[30] Triod, ed.cit., p. 545.

„Cinstitele Patimi au răsărit lumii în această zi ca nişte
lumini de mântuire, căci Hristos merge să
pătimească din bunătatea Sa.
Cel ce cuprinde toate cu palma primeşte
a fi răstignit pe lemn ca să mântuiască pe om”[31].

Prima zi a Săptămânii Sfintelor şi Cinstitelor Patimi ale Domnului este o zi a luminii, a luminării minţii spre mântuire, pentru că toate aceste sfinte zile sunt *lumini*, atâta timp cât ne învaţă, în mod riguros, cum să ne mântuim.

În ele învăţăm cum a pătimit Hristos, în marea Sa bunătate, pentru noi, cei uituci şi nerecunoscători.

Avem în această imagine imnică o suprapunere care poate fi evidenţiată de foarte multe ori în cultul nostru.

Pe de-o parte, Dumnezeu Cuvântul e Cel care cuprinde toate cu palma, Care a creat toate şi poartă de grijă tuturor iar, pe de altă parte, El e văzut ca răstignit pe lemnul Sfintei Cruci, ca Fiul lui Dumnezeu întrupat, Care suferă pentru noi.

Această suprapunere vizuală însă are un rol dogmatic. Ea vrea să precizeze, că unul și acelaşi e Fiul lui Dumnezeu, chiar dacă e văzut ca Dumnezeu Cuvântul, ca Logos dumnezeiesc ori ca Iisus Hristos, ca Dumnezeu întrupat.

Cel ce „era la Dumnezeu…S-a făcut Trup şi S-a sălăşluit întru noi” (In.1, 1, 14), după cum spune Sfântul Ioan Evanghelistul, pentru că Dumnezeu Cuvântul S-a întrupat, fără ca să fie numai om, ci Dumnezeu şi om în același timp.

E *amintită* realitatea mântuirii, dar nu *explicată*. Se spune, nu *ce e mântuirea*, ci doar faptul că mântuirea e o consecinţă evidentă şi reală a Răstignirii Sale.

Pentru aceşti minunaţi imnografi e mai importantă conştiinţa dependenţei totale de moartea Domnului, decât disecarea ei la propriu.

Ei se leagă, în scrierile lor, nu de *o pătrundere subiectivă* a morţii Domnului, ci de *realitatea concretă* a ei.

Credincioşii ortodocşi trebuie să înţeleagă *Cine a murit pentru ei*, în primul rând. Această înţelegere teologică îi poate determina, în mod total, spre a-L iubi pe Acela, căci iubirii

[31] Ibidem.

trebuie să-i răspunzi cu iubire iar celei mai mari iubiri – care e a lui Dumnezeu – trebuie să-i dai toată inima ta (Lc.10, 27).

A doua sedelnă[32], face aceeaşi unire *distinctă* între *Hristos-Judecătorul* şi *Hristos-Pătimitorul*.

Deşi El e nevăzut – nu atunci, când era pe pământ, ci acum – atunci a fost „văzut cu Trup”, adică în Trup şi mergând să fie „ucis de oameni fără de lege”.

Punerea în paralel a acestor două stări de a fi şi de a se manifesta ale Domnului are un rol duhovnicesc, mântuitor, pentru că, pe de o parte, nu se separă *Patima Sa* de *Judecata* pe care o va face lumii iar, pe de altă parte, nici nu se confundă *timpul mântuirii* cu *timpul răsplătirii faptelor*.

Deşi tot Hristos e şi *Mielul Cel junghiat* (Apoc. 5, 6), dar şi *Fiul omului* de la Matei 25, 31, nu se poate confunda ipostaza Sa de *iertător al păcatelor*, cu ipostaza Sa de *pedepsitor al lor*.

O astfel de confuzie e pierzătoare de suflet. El aşteaptă pocăinţa noastră acum şi sfinţirea vieţii noastre iar nu pedepsirea noastră.

Dar această sedelnă cuprinde şi următoarele cuvinte: „Judecând judecata noastră cu Patima Ta”, cuvinte cu adânci semnificaţii, care, interpretate defectuos, ar isca multe înţelegeri greşite.

Dacă am considera că El judecă *pedeapsa noastră*, blestemul nostru, cu Patima Sa, am fi pe un drum greşit, pentru că El a venit pentru oaia cea pierdută (Lc.15,1-7) şi pentru fiul cel risipitor (Lc.15,11-32) şi aceasta, pentru că am socoti *judecata noastră*, ca fiind legată de blestemele din capitolul al 3-lea, din cartea *Facerea*.

Dar, dacă am înţelege că El judecă înţelegerea noastră, judecăţile noastre de valoare, arătându-le neîntemeiate prin Patimile Sale, am fi pe un drum bun, căci am pricepe – chiar dacă puţin – că opera de mântuire a Domnului nu a fost *după gândirea noastră*, care nu doreşte suferinţa, ci după înalta şi necuprinsa Lui înţelepciune.

Tocmai de aceea şi în sfârşitul sedelnei se spune, că „pentru aceasta laudă, mărire şi slavă înălţând puterii Tale, Cuvinte, cu un glas le aducem Ţie”[33].

---

[32] Idem, p. 545-546.

Pare, poate, „idealistă” ideea de *glas unic* al credincioşilor, dar nu este nici pe departe aşa. Cântările noastre de cult nu propun lucruri irealizabile, ci vorbesc despre realităţi concrete, despre stări autentice, duhovniceşti, pe care, cei care le-au scris, le-au cunoscut îndeaproape.

Noi aducem laudă, mărire şi slavă Preasfintei Treimi, dar şi numai Mântuitorului Hristos, înţelegând prin aceasta, întreaga expresie a fiinţei noastre intime. Cu alte cuvinte, numai Lui Îi putem aduce acestea, pentru că numai Lui I Se cuvine totul.

A treia sedelnă – şi ultima înainte de citirea Sfintei Evanghelii – e o chemare la prăznuire, o chemare bucuroasă, pentru că ne îndeamnă, „să-L întâmpinăm cu cântări”[34] pe Hristos Domnul.

Se repetă, pe scurt, Patimile Domnului, dumnezeieştile Sale suferinţe, dar nu într-o prezentare *expresionistă*, ci într-o înşiruire, care să producă, în inimile ascultătorilor, sentimentul importanţei capitale, absolute, a Patimilor Sale.

Pe măsură ce sunt prezentate enunţiativ, se doreşte nu *o exacerbare* a sensibilităţii noastre, pentru o contemplare pătimaşă a suferinţei Sale, ca în romano-catolicism, ci o conştientizare a răbdării Sale, a cât a suferit pentru mântuirea noastră.

El a răbdat toate pentru noi. Acest lucru se vrea înţeles foarte bine de către fiecare credincios ortodox în parte.

Suferinţele Sale cele prea sfinte sunt enumerate, tocmai pentru a ne conştientiza lipsa de fapte bune şi de nevoinţe duhovniceşti. Această enumerare realistă şi zguduitoare trebuie să ne aducă *umilinţă* şi nu *plictiseală* în lăuntrul persoanei noastre.

Tricântarea aparţine Sfântului Cosma de Maiuma deşi, în textul nostru, apare doar titlul: „alcătuire a lui Cosma”[35].

Cele trei irmoase, care încep fiecare cântare, sunt scrise pe tiparul normal al canoanelor de la *Utrenie*, prima referindu-se la trecerea prin Marea Roşie, a 8-a la Sfinţii trei tineri din

---

[33] Idem, p. 546.
[34] Ibidem.
[35] Lucru dovedit şi de Ieromonahul Makarios Simonopetritul, în teza sa de doctorat, *Triodul explicativ. Mistagogia timpului liturgic*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, cf. n. 56 din capitolul 0.1.

cuptorul Babilonului iar a 9-a cântare la Întruparea Domnului din Preasfânta Stăpână, Născătoarea de Dumnezeu, Maria, accentuându-se faptul, că Întruparea Sa a fost *pentru dezlegarea greşelilor noastre*, pe când celelalte componente imnografice ating evenimentele care se regăsesc în *sinaxarul zilei* şi anume: pomenirea Patriarhului Iosif şi a smochinului care s-a uscat la blestemul Domnului.

Între imnele cântării întâi, al doilea imn este o laudă a imnografului faţă de smerenia Cuvântului întrupat, pe când al treilea imn este o adresare a Domnului Hristos, o adresare a Sa către noi.

În al doilea imn, smerenia Domnului e mărturisită ca fiind „negrăită", dar nu se omite nici faptul dogmatizării celor două firi – dumnezeiască şi omenească – în Persoana Sa.

Fiind o prelucrare, acest imn, a pasajului chenotic de la *Filipeni* 2, 6-11, el nu vrea să ne demonstreze că *nu putem spune nimic* despre Hristos ci, dimpotrivă, că putem spune cele ale iconomiei Sale pentru noi.

Aici „smerenia Cuvântului" se traduce prin *întrupare*. El Se face „asemenea în chip de rob", dar nu pentru a deveni *rob păcatului* – căci nu s-a spus *identic*, ci *asemenea* omului supus păcatului – căci El a fost fără de păcat.

El S-a făcut *şi om*, pentru a arăta Ucenicilor, „căci cu slavă S-a preaslăvit" în ziua Învierii Sale, şi *ca om*, nu numai ca *Fiul Tatălui*, conform cu Ioan 17, 5: „Preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea".

Dar să nu înţelegem că acesta e motivul principal al Întrupării, ci că acesta e motivul pentru care, Sfinţii Apostoli, au înţeles în mod existenţial, Dumnezeirea Sa.

Văzându-L înviat şi văzându-L pentru puţin în faţa lor – după Sfânta Sa Înviere – şi apoi făcându-Se nevăzut, au înţeles, în mod evident, că El nu e supus spaţiului şi timpului şi nici morţii şi că e Dumnezeu adevărat, după cum Îl cunoscuseră ca om adevărat, din împreună petrecerea Lui cu ei.

Revelarea deplină a dumnezeirii Sale făcându-se odată cu învierea Sa din morți, prin aceasta i-a făcut deplin încredinţaţi, pe Sfinții Săi Apostoli, de divino-umanitatea Sa, fapt pentru care vom pleda mai mult, atunci când va fi timpul.

Al treilea imn al cântării întâia – despre care am spus mai sus, că e *o adresare directă* a Domnului către noi – vrea să se constituie într-o revelaţie post-Revelaţie. Textul integral al imnului e acesta:

„Însumi am venit să slujesc lui Adam
celui ce sărăcise, cu al cărui chip, M-am
îmbrăcat de bunăvoie Eu, Ziditorul,
bogat fiind cu Dumnezeirea, şi să-Mi
pun sufletul Meu răscumpărare pentru dânsul;
Cel ce sunt nepătimitor cu Dumnezeirea”[36].

Hristos Domnul ne explică astfel – prin înţelegerea Sfântului imnograf – motivul Întrupării Sale: răscumpărarea lui Adam şi a întregului neam omenesc, dar şi faptul – eminamente dogmatic – al nepătimirii Dumnezeirii, pentru că la Dumnezeu „nu este mutare sau umbră de schimbare”[37].

Sărăcia lui Adam e sărăcia pe care a adus-o păcatul său, pe când bogăţia Domnului e harul dumnezeiesc infinit, care izvorăşte din persoana Sa, a Celui răstignit pe cruce. Moartea Sa e răscumpărarea lui, dar El a suferit cu trupul Său şi nu cu dumnezeirea Sa.

Această învăţătură de credinţă e dezbătută de Părintele Profesor Dumitru Stăniloae în următorii termeni:

„Nepătimirea firii dumnezeieşti nu trebuie înţeleasă ca *nepăsare* şi ca *neputinţă de participare* prin Ipostasul ei la cele omeneşti. Chiar o astfel de *neputinţă de participare* ar fi *o îngustare* sau *pătimire*.

Toate acestea le spune Leonţiu de Bizanţ: «Nimic din acestea n-ar putea primi Cuvântul lui Dumnezeu (din năzuinţele sufletului prin dorinţă şi iuţime spre Dumnezeu), fiind neschimbat şi nemodificabil prin fire.

Totuşi nu va refuza din pricina impasibilităţii firii să Se unească prin fiinţă cu firea omului, ca să nu se vadă că refuzul e o patimă adevărată şi Se teme să fie în acelea în care sufletele sârguitoare Îl au pe El ca *ajutor* şi *susţinător*, întrucât nu au primit nicio vătămare de la trup, ci mai degrabă s-au

---

[36] Triod, ed.cit., p. 546.

[37] *** *Ceaslov*, ediţia a 2-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1993, în *Rugăciunile dimineţii*, Rugăciunea a 6-a, p. 12.

îmbogăţit din Dumnezeu, având trupul *împreună-lucrător spre virtute*, şi nu *adversar*».

Dumnezeu este ca Persoană liber şi pentru participare, mai bine-zis pentru *întărirea celor ce pătimesc*. Se poate spune deci că pătimirile ţin de firea omenească şi, în acelaşi timp, că Fiul lui Dumnezeu şi le-a însuşit întrucât S-a făcut om, nu ca să cadă sub puterea lor, ci ca să le biruiască cu puterea Sa. Şi-a însuşit pătimirile în care și-a arătat libertatea şi puterea de a birui slăbiciunea sucombării firii noastre sub ele"[38].

Întruparea este, după Sfântul Cosma, *o îmbrăcare de bunăvoie* a Cuvântului cu trupul omenesc.

Câtă frumuseţe dumnezeiască! Frumuseţea imnelor noastre liturgice vine tocmai din sensibilitatea pe care ne-o dă evocarea acestor momente ale iconomiei mântuirii noastre iar, în cazul acestui imn, ea este evidentă.

Cuvântul dumnezeiesc Se îmbracă cu trupul ca şi cum S-ar îmbrăca cu o haină, adică cu aceeaşi firească şi proprie dorinţă, pentru că e Unul care o doreşte într-o strânsă familiaritate cu Sine. Omul îşi îmbracă haina pentru ca să-l acopere. Cuvântul dumnezeiesc Se îmbracă cu trupul, pentru ca să Se smerească, din iubire neţărmurită pentru om și pentru ca să fie propriu dialogului cu oamenii.

În acest sens, tot Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – marea noastră minte duhovnicească – spunea următoarele:

„Dacă nu S-ar fi coborât la posibilităţile noastre de primire a bogăţiei Lui, nu ne-ar fi îmbogăţit pe noi, ci, sau ne-ar fi lăsat aşa cum eram, sau ne-ar fi desfiinţat prin atotputernicia, manifestată, a Sa. Coborârea Lui e condiţia întâlnirii cu noi, la nivelul în care putem primi bogăţia Lui. *Coborârea* Lui e condiţia *îndumnezeirii* noastre"[39].

El coboară la noi şi devine om, făcându-Se propriu nouă. Firea noastră devine parte a ipostasului Său, nu pentru ceva timp, ci pentru totdeauna.

De aceea, marea Sa iubire faţă de noi o arată şi o va arăta veşnic, pentru că El nu Se mai dezice de trupul Său, pe care l-a luat, odată pentru totdeauna, din Prea Curata Fecioară Maria, Stăpâna noastră.

---

[38] *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, op.cit., p. 46

[39] Idem, p. 45.

Condacul şi *icosul* zilei nu ne prezintă pe Domnul Hristos, ci pe Dreptul Iosif – care se pomeneşte acum – ca pe unul care și-a învins tinereţea prin înfrânarea liber consimţită.

El nu a devenit rob plăcerilor egiptencei, deşi era în robie și acest minunat exemplu ne foloseşte şi nouă, căci ne aflăm în Postul Mare și suntem supuși tirului diferitelor ispite trupeşti.

Evocarea Dreptului Iosif e un stimulent al voinţei credinciosului. Ortodoxul e îndemnat să rabde, chiar dacă situaţia în care se află e *o situaţie limită*.

Sinaxarul acestei sfinte zile prezintă subiectele anunţate, ca lecturări şi parafrazări ale locurilor analoage din Sfânta Scriptură, dar şi ca erminii duhovniceşti la unele laturi ale realităţilor scripturale.

În comparaţie cu condacul şi icosul, *Sinaxarul* vede în Dreptul Iosif o preînchipuire a Domnului Hristos[40], iar referirile la smochinul cel uscat – pentru că uscarea s-a întâmplat a doua zi după intrarea Sa în Ierusalim – au în vedere sinagoga iudeilor, pentru că nu avea rod, „ci numai umbra Legii"[41].

Explicările duhovniceşti merg mai departe, pentru că uscarea smochinului arată şi faptul, că iudeilor li s-a luat şi Legea, dar şi aceea că, prin blestem, Domnul a vrut să le arate că El poate şi pedepsi pe cei care nu se îndreaptă.

În cele din urmă, *Sinaxarul* apelează la Sfântul Isidor Pelusiotul, care păstrează tradiţia, cum că blestemul a fost dat smochinului, pentru că, după păcatul strămoşesc, acel pom al călcării poruncii nu a fost blestemat.

Rezumatul Sinaxarului se poate concretiza astfel: Dreptul Iosif ne dă să-L vedem – prin închipuire – pe Hristos Domnul, iar smochinul uscat ne îndeamnă la umilinţă, pentru că astfel ne găsim noi în faţa Dreptului Judecător.

---

[40] Triod, ed.cit., p. 547: „Iosif era preînchipuirea lui Hristos. Şi Hristos a fost urât de iudeii cei de acelaşi neam cu El, a fost vândut de ucenicul Lui cu treizeci de arginţi, a fost închis într-o groapă întunecoasă, în mormânt.
Sculându-Se de acolo prin El Însuşi, împărăţeşte peste Egipt, adică peste tot păcatul, îl învinge cu putere, conduce toată lumea şi, ca un Iubitor de oameni, ne răscumpără prin darea Hranei celei de taină, dându-Se pe El Însuşi pentru noi şi ne hrăneşte cu Pâinea cerească, cu Trupul Lui cel purtător de viaţă".
[41] Ibidem.

Pornim la drum nu cu începutul – cu Patimile Sale – ci cu calitatea Sa de Judecător, cu prezentarea Sa ca *Omega*, pentru a vedea, în Patimile Sale, împlinirea noastră eshatologică. Privim înainte, pentru a şti unde ne duce înţelegerea acestui curs al zilelor Săptămânii Patimilor.

Al doilea imn al cântării a 8-a, ne întoarce la Sfântul Ioan Evanghelistul şi la Sfânta sa Evanghelie (In. 13, 35).

Cunoaşterea voii Domnului se dobândeşte prin împlinirea poruncilor Sale, iar cel care va împlini poruncile dumnezeieşti, va fi cunoscut, prin ele, ca *ucenic* al Domnului.

Toţi cei care îl vor vedea pe ortodoxul cel adevărat, vor vedea în el iubirea pentru Dumnezeu dar şi iubirea lui Dumnezeu în acesta, pentru că, pe măsura împlinirii poruncilor, iubirea lui Dumnezeu se împărtăşeşte acestuia tot mai mult.

Imnul aminteşte şi de Ioan 14, 27, recomandând pacea şi înţelegerea între oameni, dar şi de momentul spălării picioarelor (In. 13, 14-17), pentru că „gândind la cele smerite vă veţi înălţa şi Domn pe Mine cunoscându-Mă"[42].

Smerenia Domnului este o icoană care ne îndreaptă către smerenie. Fiind smeriţi, putem înţelege pe Dumnezeu, Care S-a smerit într-atât, încât S-a făcut toate pentru noi.

Nu ni se explică starea de *a fi smerit*, dar privind la smerenia Domnului, prindem, într-un mod minunat, o anume înţelegere a acestei mari şi minunate taine duhovniceşti.

Când vom gândi smerit, vom înţelege ce mari adevăruri ştie smerenia şi, în această stare, vom cunoaşte de ce Hristos ni S-a descoperit ca *Smerenie*.

Cunoscând umilinţa, cunoscând predarea desăvârşită a voii noastre lui Hristos, Îl înţelegem pe Hristos ca *Domn*, ca *Stăpân absolut* al nostru şi aceasta, din iubire pentru El, pentru că nu putem să nu-L iubim atunci continuu, fără încetare.

Lauda adusă Lui e un rezultat al iubirii ce vine din smerenie, pentru că vom simţi în această stare a noastră – chiar şi foarte puţin – de câtă smerenie a fost capabil Hristos pentru noi.

[42] Idem, p. 548.

Smerenia Lui a fost iubirea Lui cea mare şi necuprinsă pentru noi, iar dacă noi ne supunem Lui, trăim în aerul rarefiat al acestei iubiri care ne mântuie.

Dar lauda pe care o aducem Lui, din iubire pentru El, nu se termină odată cu sfârşitul nostru pământesc, pentru că destinaţia noastră e aceea de a sta pururi în stare de laudă, în bucuria preamăririi lui Dumnezeu[43].

Al treilea imn al cântării a 8-a e o chemare, a lui Israel cel potrivnic, la umilinţă. Din nou, prin imnul Bisericii, se aude glasul cel blând şi a toate iertător al Domnului.

Glasul Său cheamă umanitatea din păgânătate la o viaţă ortodoxă. „Sorţul", voia Domnului, e smerenia, pentru că El vine ca Unul *smerit* şi nu ca *atotputernic* spre Golgota pătimirii. Şi aceasta, pentru că „*adevărata stăpânire* e *smerită* şi nu *cu putere*. Puterea vine din slăbiciune"[44].

Al doilea imn al cântării a 9-a îndeamnă la lepădarea de patimi pentru ca să luăm, să primim: „cunoştinţă înţeleaptă, vrednică de dumnezeiasca Împărăţie"[45], care e compatibilă cu Împărăţia lui Dumnezeu.

Învăţătura adevărată e aceea care ne sfinţeşte şi ne sfinţeşte, dacă e adusă de Hristos, Cel Care ne-a vestit Împărăţia. Dacă nu ne trimite la Împărăţie, pe măsura corectă a înţelegerii lui Hristos, atunci e o cunoştinţă fără Hristos şi fără raţiune.

Dar acest imn ne vesteşte şi faptul, că întru Înţelepciunea a toate, întru Hristos, dacă vom fi fiii Împărăţiei, vom fi slăviţi şi vom străluci întru El mai luminat decât soarele, conform cu *Apocalipsa* 22, 5: „Şi noapte nu va mai fi şi nu au trebuinţă de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu va fi lor lumină şi vor împărăţi în vecii vecilor".

Al treilea imn al acestei cântări ultime e tot o referire la *smerenie* dar şi la *urmarea* Patimilor Domnului: „Beţi paharul Meu, pe care Eu îl beau, şi veţi fi slăviţi cu Mine întru Împărăţia Tatălui Meu"[46].

---

[43] Tocmai de aceea: „lăudaţi-Mă şi Mă preaînălţaţi întru toţi vecii", al doilea imn al cântării a 8-a, *cf*. Idem, p. 548.
[44] Pr. Asist. Dr. Doru Costache, *Seminarul* de *Teologie Dogmatică Ortodoxă* (25 octombrie 2001). Găsiți aici blogul său: http://revdcostache.livejournal.com/.
[45] Triod, ed.cit., p. 549.
[46] Idem, p. 549.

Acesta are legătură cu episodul de la Matei 20, 20-23, pentru că *paharul chinurilor*, e suportarea – din iubire pentru Hristos – a tuturor prigonirilor.

Ceea ce te slăveşte în Împărăţia Sa, nu sunt chinurile în ele însele, ci dragostea pentru Hristos, pentru care ai socotit suferinţele pahar îmbietor, plin de dulceaţă negrăită.

Acolo vom fi slăviţi împreună cu Fiul, împreună cu Fiul în faţa Tatălui, căci prin iubirea Lui şi prin ajutorul Lui, noi am putut să bem paharul morţii cu smerenie.

Cu acest ultim imn, se termină *canoanele* şi apare în prim plan *svetilna*/*luminânda* ce se va cânta, la fiecare Denie, până în Joia cea Mare şi anume – arhicunoscuta – :

„Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd
împodobită, şi îmbrăcăminte nu am, ca să intru într-însa.
Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de
lumină şi mă mântuieşte”[47].

Nu mai vorbeşte Domnul, ci eu, cel care o cânt. Mă raportez la Împărăţia Sa, pentru a mă vedea gol de harul Duhului Sfânt.

Împodobirea Împărăţiei e lumina dumnezeiască, care mie îmi lipseşte. Sufletul meu trebuie să aibă o haină de lumină şi nu „înţelepciunea sclipitoare” a certurilor de cuvinte. Tocmai de aceea, îmi cer haina sufletului, lumina Treimii în ființa mea.

Dumnezeu e Lumină şi El e văzut ca Lumină ce izvorăște lumină dumnezeiască necreată. Tocmai de aceea Îl numesc pe El „Dătător de lumină”. De aceea i-o cer Lui, pentru că numai El poate să mă îmbrace în lumina Sa cea veșnică.

Laudele sunt în număr de trei şi sunt izvorâte din versete culese din Sfintele Evanghelii (Mt. 20,18-19; Mc.10, 33-34; In. 20,17).

Vestirea Patimilor Domnului de către El Însuşi – mai înainte, ca o profeţie – se vădesc acum în fapt. Suntem îndemnaţi nu să-L privim, ci „să mergem împreună cu Dânsul şi împreună să ne răstignim, şi să ne omorâm (pe noi înşine n.

[47] Ibidem.

n.) pentru Dânsul”[48], în sensul renunţării la poftele egoismului nostru.

Imitarea lui Hristos[49], pe care ne-o propune Thomas à Kempis[50], nu ne este proprie. Noi trebuie să-L urmăm, *din lăuntrul nostru*, pe Domnul, şi nu *la modul exterior*, ca în aşa-zisele „contemplaţii” romano-catolice[51].

Ajungerea la Patimile Domnului e un prilej de slavă, de laude duhovniceşti aduse lui Dumnezeu, pentru „îndelungă-răbdarea Lui nespusă” şi pentru „milostivirea Lui”[52].

Faptul chenotic al existenţei Fiului lui Dumnezeu întrupat naşte continue momente de preamărire a Sa, pentru că cei credincioşi simt, în smerenia Lui, atât multa Sa răbdare cât şi multa Sa milă.

A treia *stihiră* a *laudelor*, e prima menţiune, se pare – detaliată – a Învierii Domnului, pentru că scularea Sa din morţi, va fi „spre bucuria credincioşilor şi spre viaţă veşnică”[53].

Şi cu toate că se anticipează învierea Sa dintre cei morți – deşi nici nu a început bine desfăşurarea Patimilor – „Duminica (Învierii) n-a înghiţit Vinerea (Mare), dar nici Vinerea (Mare) n-a eclipsat Duminica (Învierii)” [54].

Stihirile stihoavnei – în număr de cinci – se menţin pe aceeaşi linie de îndemn spre fapte evlavioase, însă prima stihiră ne vorbeşte despre „taina cea nespusă a rânduielii Tale”[55], adică despre întruparea Domnului şi despre întreaga Sa operă de răscumpărare.

---

[48] Ibidem.
[49] Cartea în limbă engleză: http://www.ccel.org/ccel/kempis/imitation.all.html.
[50] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_%C3%A0_Kempis.
[51] Pentru ei, *a contempla* înseamnă *a-ți imagina* că vezi Patimile Domnului, pentru a aprofunda această imagine mentală. În *Rozariul* comentat, pe care l-am văzut într-o ediție românească, se observă clar acest rău al imaginaţiei, considerată de către ei o activitate „spirituală”.
Aici găsiți textul său: http://www.scribd.com/doc/16585368/Recitarea-Rozariul.
[52] Stihira glas 5, Triod, ed.cit., p. 549.
[53] Ibidem.
[54] Pr. Lect. Dr. Ştefan Buchiu, *Curs de Teologie Dogmatică Ortodoxă*, (8 octombrie 2001). Părintele Profesor Ștefan Buchiu l-a citat aici pe Prof. Dr. Nicolae Chiţescu (text cuprins în prefaţa tezei de doctorat a Pr. Prof. Constantin Galeriu). Parantezele ne aparţin.
Despre Prof. Dr. Nicolae Chițescu: http://teologiromani.org/C/NicolaeChitescu.html iar aici despre Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu:
http://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Galeriu.
[55] Triod, ed.cit., p. 549.

Întruparea Cuvântului a fost o „taină”, deşi Sfinţii Proroci au vestit-o cu lux de amănunte.

Nu se ştia precis momentul şi modul naşterii Sale, dar toţi Îl aşteptau pe Emanuel (Is. 7, 14). Întrupându-Se, Domnul a trăit tot retras, tot în taină, până când a început să vorbească lumii dar aceasta, pentru ca să se împlinească rânduiala mântuirii noastre, mergând să Se răstignească.

Cu aceste ultime explicaţii, nemaizăbovind asupra *Ceasului al 6-lea* – care se distinge prin troparul prorociei şi pericopa de la Iezechiel 1, 1-20 – mergem la slujba *Pavecerniţei Mari*, unde găsim o altă *Tricântare* a Sfântului Andrei Criteanul.

Această creaţie imnografică conţine 34 de cântări iar ideile cântărilor au un pronunţat caracter dogmatico-moral, evidenţiindu-se atât relaţiile interne, pline de iubire nebănuită, din cadrul Sfintei Treimi dar şi multiple aspecte ale vieţii şi operei Mântuitorului Hristos.

A şaptea piesă imnică, spre exemplu, indică modul de a fi al Cuvântului în relaţie cu Dumnezeu Tatăl.

„Vedeţi, vedeţi că Eu sunt Dumnezeu,
Cel mai înainte de facerea tuturor
şi mai înainte de întemeierea cerului şi a
pământului; şi ştiu toate, ca Cel ce sunt tot
în Tatăl şi pe Dânsul tot Îl port întru Mine”[56].

O minunată lecţie referitoare la relaţiile inter-treimice!

Dumnezeu Cuvântul este mai presus de timp – pentru că El e veşnic – şi ştie toate, pentru că e de o fiinţă cu Tatăl şi Atotştiutor. Fiul e tot, în întregime în Tatăl şi Îl poartă în El, conform titlului secţiunii a 6-a[57] a subcapitolului: „Sfânta Treime, taina perfectei unităţi a Persoanelor distincte” – numit: „Fiecărui Subiect treimic Îi sunt interioare Celelalte două”.

La această secţiune a *Dogmaticii* sale, Părintele Stăniloae spune, printre altele:

„Fiecărui Subiect treimic Îi sunt, în acelaşi timp, desăvârşit transparente Celelalte, ca alte eu-uri ale Sale.

---

[56] Idem, p. 555.

[57] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol 1, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1996, p. 205.

Fiul apare în conştiinţa Tatălui prin actul naşterii ca o altă Sine (ἄλλον ἑαυτόν). După Sfinţii Părinţi, Sinea Tatălui nu S-ar cunoaşte pe Ea Însăşi dacă n-ar avea oglinda conştiinţei Sale pe Fiul ca o altă conştiinţă a Sa.

Aceasta nu înseamnă că Fiul Îi aduce Tatălui din afară cunoaştere de Sine, ci că Tatăl numai întrucât e subzistenţa esenţei divine ca Tată, deci întrucât e Născător al Fiului, Se cunoaşte pe Sine"[58].

Iar puţin mai încolo continuă:

„Sinea Tatălui Se cunoaşte pe Ea Însăşi prin faptul că Se cunoaşte din imaginea Sa, din Fiul, precum Fiul Se cunoaşte privindu-Se în Tatăl ca modelul Său. Subiectul Tatălui naşte o imagine a Sa, ca prin Ea să Se cunoască pe Sine.

Însă condiţia cunoaşterii Sale reale I-o dă nu o simplă imagine gândită a Lui, ci o imagine reală a Tatălui, care prin existenţa ei Îi arată nu numai ce poate să gândească, ci şi ce poate să facă şi cum poate să iubească, adică o imagine care primeşte şi ea, prin aceasta fiinţa Tatălui.

Tatăl Se cunoaşte pe Sine în Fiul şi prin Fiul, numai întrucât Fiul ca imagine reală a Tatălui proiectează spre Tatăl existenţa Sa, ca Fiu al Tatălui; dar şi Fiul Se cunoaşte pe Sine prin aceasta.

Tatăl Se cunoaşte pe Sine în Fiul nu ca într-o *imagine pasivă* a Sa, ci ca într-o *imagine activă*, care întoarce şi ea spre Tatăl cunoaşterea Sa despre El, cunoaştere ce a devenit posibilă întrucât a luat naştere ca *imagine reală perfectă* a Tatălui"[59].

Al zecelea imn Îl proclamă pe Hristos Domnul ca pe Cel care ştie *sfârşitul* dar ni l-a ascuns pentru noi[60], pe când următorul ne spune: „porţi în Tine fireşte pe tot Duhul Sfânt Cel pururi vecuitor, împreună cu Tatăl"[61]; afirmaţie ce ne introduce din nou în învăţătura despre Sfânta Treime şi anume în capitolul „Despre purcederea Sfântului Duh din Tatăl şi relaţia Lui cu Fiul"[62].

---

[58] Ibidem.
[59] Idem, p. 206.
[60] Primul imn de la pagina 556 din *Triod*.
[61] Triod, ed.cit., p. 556.
[62] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, op.cit., p. 211-220.

Afirmaţia Sfântului Andrei este indiscutabil non-filioque-istă.

Duhul Sfânt purcede din Tatăl şi Se odihneşte în Fiul. Tocmai de aceea, Fiul poartă în mod firesc pe Duhul iar Fiul poartă pe Duhul împreună cu Tatăl, pentru că Tatăl purcede pe Duhul Sfânt.

Ceea ce am reprodus din imnul de mai sus, arată cu claritate, că cele 3 persoane dumnezeieşti nu Se confundă şi că „Duhul Sfânt face legătura între Tatăl şi Fiul, fără să înceteze să fie Persoană distinctă şi fără să purceadă şi de la Fiul”[63].

Imnul de la *Slavă*…merge pe aceeaşi traiectorie, evidenţiind că Dumnezeu este „trei şi una: Tată, Fiu şi Duh, un Dumnezeu”[64].

Însă aceste mărturisiri treimice, în Săptămâna Patimilor, cu o aşa mare promptitudine, nu trebuie să ne mire, pentru că ele fundamentează originea divină a Mântuitorului Hristos.

Ceea ce e cu adevărat uluitor e înălţimea teologică pe care o cuprind, în mod concentrat, scurtele imne ale Săptămânii Mari.

Uneori par a vorbi numai *pentru Sfinţi* dar ele se pretează pentru *orice credincios* al Sfintei Biserici. Dacă astfel trebuie să teologhisim fiecare – la aşa incandescenţă şi înălţime duhovnicească – atunci e cutremurător pentru noi.

De multe ori *ni se blochează mintea* ascultând teologia imnologică a Bisericii iar ca să medităm la un singur imn durează – uneori – chiar ore întregi, luni, ani...pe când slujbele noastre nu pot să se sfârşească, atunci când noi am înţelege totul.

E prea mult, e prea greu, e imposibil dar, cu toate acestea, suntem îndatoraţi să le înţelegem, fie că suntem *teologi* sau *nu*. Concentrarea asupra lor trebuie să fie exclusivă în timpul slujbelor şi aşa înţelegem, de ce trebuie *să lepădăm toată grija cea lumească*.

Sedelna glas doi, arată voinţa iubitoare a Fiului pentru noi – concretizată prin jertfa Sa – ca izbăvitoare de patimi şi de osânda cea din Iad[65].

---

[63] Idem, p. 219.
[64] Triod, ed.cit., p. 556.
[65] Ibidem.

Urmările Jertfei Sale celei prea curate ne dau putere asupra păcatului – prin voinţa noastră liberă – şi chiar asupra Iadului. Căci păcatul ne creează Iadul sau ni-l face *propriu* nouă, deşi el nu ne e *propriu*. Cel care ne izbăveşte de păcat, ne izbăveşte şi de Iad, căci izbăvirea de păcat e pentru izbăvirea de Iad.

De fapt, prin păcat suntem în Iad iar prin virtute, în afara lui. Iadul e osânda la care vrem să participăm deşi Dumnezeu ne îndeamnă la moştenirea Împărăţiei Sale.

Cântarea a 8-a, aproape în totalitate, se ocupă cu pregătirea pentru eshaton.

E vizată eshatologia universală, în care veacul de acum, cel „de-al şaptelea"[66], va inaugura *ziua a 8-a*, cea care va fi veşnică. Faptul de a fi tocmai *cântarea a 8-a* pregătitoarea *zilei a 8-a* nu e deloc întâmplător.

Nici conținutul cântării a 9-a nu e format fără un scop tainic. Pentru că, în a 9-a cântare, se elogiază Prea Curata Stăpână.

Sfântul Andrei vrea să spună prin acest lucru, că acceptarea Prea Curatei de a naşte pe Fiul lui Dumnezeu, deşi s-a produs la „plinirea vremii", de ea s-au folosit atât cei ai VechiuluiLegământ, cât şi cei ai Noului Legământ.

Acceptarea ei a făcut posibilă mântuirea tuturor, pentru că Iisus Hristos Dumnezeu e mântuirea întregii lumii.

Tonul imnelor este însă sugestiv. Ele sunt frământări ale unui suflet preocupat fervent de mântuire. Întrebările nu sunt *retorice*, ci *fiinţiale*.

Sfântul Andrei se roagă în locul nostru sau ne pune să ne rugăm cu acele cuvinte care sunt adecvate. În loc să ne dea sfaturi, în rugăciunile imnice ale Sfântului acesta își dă lui însuşi sfaturi.

El trăieşte – şi ne invită şi pe noi să trăim – febra Judecăţii, încercarea Judecăţii, neliniştea bună a conştiinţei, care se raportează la Judecata finală.

Pentru că în Hristos sunt „visteriile înţelepciunii" dumnezeieşti, El ştie *ceasul sfârşitului* dar şi *pe Tatăl*, ne spune al 4-lea imn al cântării a 9-a.

---

[66] Ibidem.

Însă niciun imn al acestui compendiu imnografic nu ne detaliază ceva mai mult în afara imaginii scripturale a Judecăţii obștești.

Imaginea *cărţilor deschise* (Apoc. 20, 12) şi *a scaunelor* („tronuri” la Mt.19, 28) stă vis-à-vis de *golătatea oamenilor* în imnul al 5-lea al cântării a 9-a.

Vom fi *goi de fapte*, pentru „că toate sunt descoperite înaintea lui Dumnezeu”[67].

Dacă nu eliminăm păcatul din ființa noastră înţelegem, cu alte cuvinte, că Domnul *stă departe*. Şi după cum spune Sfântul Nicolae Cabasila[68]: „Domnul nu Se poate lipi de noi în momentul când sufletul nostru mai trăieşte în păcat, pentru că tocmai acesta este cel care ne deosebeşte de El”[69].

Pe de o parte, Judecata *stă la uşă* iar, pe de altă parte, „Cel ce şade pe scaun de heruvimi”, „a stat înaintea lui Pilat ca un vinovat”[70].

Se observă faptul, că ori de se începe de la *Dumnezeu Judecătorul*, ori de se începe de la *Dumnezeu Pătimitorul*, imnologia ortodoxă nu încurcă *timpurile* explicitate.

Dimpotrivă, această întrepătrundere a timpurilor în cadrul imnelor – deşi ele sunt distincte – provoacă o cuprindere a două timpuri – în înţelegerea inimii noastre – într-un timp, ce e un punct pe axa dintre cele două timpuri.

Credinciosul care trăieşte în prezent va trebui să comprime în fiinţa lui atât Patimile, cât şi Judecata, pentru ca să trăiască într-o continuă concentrare a aşteptării Judecăţii, fără ca Patimile să-i fie străine aprofundării sale.

Dacă priveşte la Cruce, trebuie să-L vadă pe ea pe Judecătorul şi, din această vedere, să capete forţa de a se crucifica şi el.

Imnologia ortodoxă comprimă Judecata şi Patimile, Patimile şi Judecata dar această *comprimare* nu duce la *confuzie* şi nici la *contopire*, pentru că ele sunt – ne repetăm – două *ipostaze diferite* ale modului de a fi al Cuvântului întrupat.

---

67 Idem, p. 557.

68 A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Nicolae_Cabasila.

69 Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2001, p.116.

70 Triod, ed.cit., p. 557.

Raportarea personală a fiecăruia la ambele momente cheie ale drumului pe care trebuie să-l parcurgem va naşte acest paradox fiinţial. Dar fără a fi în faptul mântuirii, în lucrarea mântuirii, această realitate rămâne o enigmă.

Înainte de *Slava* Treimii, există *jalea*, *plânsul* Prea Curatei. Un astfel de imn e o particularitate rar prelucrată de teologia „academică”.

Ideea „pietismului fad” nu se poate regăsi aici şi nici „lamentaţiile” aşa-zis „poetice”.

Imnul acesta – ca multe altele pe care le vom descoperi în curând – are un fond tradiţional, cuprins în Sfânta Tradiţie.

Tocmai de aceea şi pretenţia demonică de a le considera imne „de mâna a doua”, deşi noi mărturisim, că Revelaţia are *două foi* şi nu *o singură foaie*[71].

Prea Curata e prezentă lângă Sfânta Cruce – ca şi în Sfânta Evanghelie după Ioan (19, 25) – dar glasul şi cuvintele ei sunt achiziţii ale Sfintei Tradiţii.

Zbuciumul inimii Prea Sfinţiei sale e zbuciumul celei mai mari dragoste pentru Fiul lui Dumnezeu, care S-a născut şi ca Fiu al său în timp.

Cuvintele ei sunt foc dumnezeiesc:

„Vai mie, Fiul meu, lumina cea neapusă!
Străluceşte lumină tuturor, Soare al Slavei”[72].

Se observă iarăşi transcenderea Crucii prin ziua Învierii.

Deşi e văzut *mort*, Prea Curata Stăpână vorbeşte despre El ca despre *un Înviat din morţi*, căci El e Lumina care nu apune, pentru că moartea nu o poate birui, nu o poate răpune.

Pe acest ton luminos se sfârşeşte prima zi a Sfintelor Patimi.

---

[71] Că Revelația dumnezeiască e cuprinsă *în Scriptură* și *în Tradiție* și nu doar *în Scriptură*, în mod protestant.

[72] Triod, ed.cit., p. 557.

Concluzii:

După o scurtă legătură cu praznicul Intrării Domnului în Ierusalim, planul imnologic al acestei zile liturgice ne prezintă asumarea de „bunăvoie” a Crucii de către Hristos Domnul.

Evocarea dumnezeieştilor Patimi însă e *o coparticipare* şi nu *o lucrare anamnetică* a noastră, deoarece se insistă asupra faptului, că noi suntem *prezenţi*, în mod direct, la faptele răscumpărării noastre.

Slujirea Arhierească a Mântuitorului se constituie în obiectul principal al discuţiei, deoarece Domnul e prezentat atât ca *Jertfă*, cât şi ca *Jertfitor*.

Nuanţarea realităţii Crucii duce la concluzia iubirii neţărmurite a Domnului faţă de creaţia Sa dar şi la realitatea şi veridicitatea scripturală a Patimilor Sale.

Sfinţii autori încearcă să impună o stare propice, duhovnicească, pentru înţelegerea semnificaţiei Jertfei de pe Cruce, fără a lăsa la o parte învăţătura despre Sfânta Treime sau supracinstirea Prea Curatei Fecioare Maria.

Sfântul Cosma de Maiuma reliefează în mod amplu chenoza Întrupării Sale şi modul de a se face propriu nouă al Fiului lui Dumnezeu, pentru a lega Întruparea de Răstignire prin puterea iubirii Sale dumnezeiești.

Nu se uită nici aspectul preamăririi Domnului, după cum nu se trece cu vederea nici ipostaza Domnului de Judecător al tuturora.

Această primă zi a Săptămânii Patimilor, deşi pare a fi *un preambul* al Patimilor este, de fapt, o chintesenţă a ceea ce, ulterior, se va dezvolta în plan imnologic.

2. Sfânta și Marea zi de Marți

Acestei sfinte zile îi sunt alocate în *Triodul* nostru exact zece pagini şi prima slujbă de care ne vom ocupa e *Denia* de *Luni seara*.

Şi această sfântă zi stă sub semnul aşteptării, al aşteptării *responsabile*.

Prima sedelnă este elocventă în acest sens:

„Pe Mirele, fraţilor, să-L iubim,
candelele noastre să le îngrijim, în virtuţi
strălucind şi în credinţă dreaptă; ca să intrăm împreună
cu Dânsul la nuntă gătiţi, cu fecioarele cele înţelepte
ale Domnului – că Mirele, ca un Dumnezeu, dă
tuturor dar cunună nestricăcioasă”[73].

Imaginea Judecăţii trece de la *Apocalipsă* la *Parabola celor zece fecioare* de la Matei 25,1-13.

Pentru că *Sinaxarul* zilei face pomenirea acestei parabole, tocmai de aceea leit-motivul fecioarelor *pregătite* sau *nu* devine sine qua non pentru ascultători.

Conform acestui imn, în faţa Judecăţii nu mai eşti privit ca *o goliciune* pe care toţi o privesc, ci – dacă nu ai faptele mântuirii – eşti privit ca *o fecioară fără candelă aprinsă*. Eşti ori *o fecioară înţeleaptă* ori *o fecioară nebună*, pentru că a treia alternativă nu există.

În beneficiul imperativului privegherii (Mat. 25,13), toţi trebuie să intrăm, împreună cu Domnul, la *nuntă*, adică *în Împărăţie*.

Ceea ce ieri era un gând „terorizant” – pentru cei puţin înţelegători, astăzi însă – mai mult pentru aceştia – Judecata e „suspendată”, pentru a se prezenta *intrarea la nuntă*, intrarea în intimitatea Mirelui ceresc.

---

[73] Idem, p. 558.

Fecioria, pare-se, e sinonimă cu *logodna*, pentru că *nunta tainică* se revelează fiecărei *logodnice* după intrarea în camera Mirelui.

Dar nunta mistică definitivă urmează venirii Sale în slavă şi, în mod indubitabil, Judecăţii Sale.

A doua sedelnă şi a treia anticipează vinderea Mântuitorului de către Iuda apostatul.

Virulenţa imnelor la adresa lui Iuda este bine subliniată. Sfinţii imnografi nu-i dau nicio circumstanţă atenuantă. Pentru ei, cel care a „gândit vânzarea, a căzut din lumină, primind întunericul”[74].

Condamnarea lui Iuda ne invită la rugăciune, pentru ca Domnul să ne scape de partea acestuia.

Dar condamnarea Domnului e, totodată, şi încheierea activităţii Sale învăţătoreşti publice. Ralierea lui Iuda cu preoţii şi cărturarii Legii stopează cuvântările Sale publice dând un „câştig” închipuit vechii mentalităţi.

Pentru că nu puteau înţelege, că dând treizeci de arginţi lui Iuda, împlineau profeţia Prorocului Zaharia: „Atunci a grăit Domnul către mine: «Aruncă-l olarului preţul acela scump cu care Eu am fost preţuit de ei». Şi am luat cei treizeci de arginţi şi i-am aruncat în vistieria Templului Domnului, pentru olar” (Zah. 11, 13).

Vom observa peste tot în imnologie, cum autorii noștri vorbesc despre împlinirea profețiilor, într-un mod real, autentic, în persoana lui Hristos Dumnezeu.

Condacul şi *icosul* au un cuprins moral, penitenţial. *Sinaxarul* – după cum am amintit – face referire la cele 10 fecioare ale Sfintei Evanghelii, fiind un comentariu nuanţat al pericopei în cauză.

Tricântarea – care urmează – aparţine Sfântului Cosma şi conţine 7 piese imnice.

Conţinutul lor îndeamnă la lucrarea talantului, la înmulţirea lui dar şi la priveghere.

Nevoinţa nu e paralelă cu *privegherea*, ci ca să priveghezi trebuie să te nevoieşti şi ca să ştii cum trebuie să te nevoieşti, trebuie să priveghezi.

---

[74] Idem, p. 559.

E vorba aici de o atenţie duhovnicească distributivă. Faci în acelaşi timp două lucruri...

În ultimul imn al cântării a 9-a, se face trimitere la Matei 25, 31-46 şi, îndeosebi, la versetul al 33-lea.

Partea pe care o cerem e „împreună cu oile cele de-a dreapta” [75], deşi sunt o mulţime, foarte multe, păcatele noastre. Nu se mai observă Judecata *în sine*, ci *efectele ei*, mai ales efectele favorabile nouă.

La *Laude*, stihirile sunt în număr de trei, prima – fiind în *Ceaslov* – parte componentă a canonului de pregătire pentru primirea dumnezeieştii Împărtăşanii[76] şi evocă textul de la Matei 22,11-13, pentru nu eşti primit în Împărăţie fără haina de nuntă a luminii dumnezeiești.

A doua stihiră se referă, la un moment dat, la „glasul cel curat al celor ce prăznuiesc” [77] împreună cu Domnul.

Curăţia e sinonimul *sfinţeniei*, căci Hristos e „Sfântul Sfinţilor” [78]. Nici n-ar putea să existe *altceva* acolo unde e „râul şi apa vieţii, limpede cum e cristalul şi care izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al Mielului” (Apoc. 22, 1).

Stihirile idiomele ale *Stihoavnei* sunt în număr de patru şi au profil de rugăciune – stihirile a doua şi a treia – dar şi îndemnător – prima stihiră şi a patra.

În prima, găsim o minunată expresie a comuniunii, prin împărtăşirea reciprocă a darurilor între membrii Sfintei Biserici, pe când a treia are o frumuseţe duhovnicească uluitoare, fapt pentru care o şi redăm în totalitate:

„Mire, Cel ce eşti mai frumos cu podoaba
decât toţi oamenii, Care ne-ai chemat pe noi
la ospăţul cel duhovnicesc al nunţii Tale,
dezbracă-mă de chipul cel ticălos al greşalelor
mele, prin împărtăşirea pătimirilor Tale, şi
împodobindu-mă cu haina slavei frumuseţii Tale,
fă-mă împreună-şezător
luminat la masa împărăţiei Tale, ca un Milostiv”[79].

---

[75] Idem, p. 561.
[76] Ceaslov, ed. cit., p. 648: „Întru strălucirile Sfinţilor Tăi…”.
[77] Triod, ed. cit., p. 561.
[78] Liturghier, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980, p. 148.
[79] Triod, ed. cit., p. 561-562.

Frumuseţea lui Dumnezeu întrupat e unică. Compararea Lui cu *fiii oamenilor* duce la constatarea, prea evidentă de fapt, *a frumuseţii Sale unice*. Noi, oamenii, prin păcate, suntem cu îmbrăcăminte ticăloasă, pentru că greşelile noastre ne sunt propria noastră urâţenie.

Dacă ne împărtăşim de Pătimirile Sale, dacă ne aducem şi noi jertfă, prin puterea şi tăria pe care ne-o dă Jertfa Sa, ne putem agonisi slava frumuseţii Sale, pentru că El ne înfrumuseţează prin lupta și biruințele noastre împotriva păcatului.

A fi frumos înseamnă *a fi răstignit pentru rău*. Răstignirea de sine aduce frumuseţea, pe care păcatele o acoperă, o ascund.

Tocmai de aceea *a fi în Duhul Sfânt*, a trăi în Duhul Sfânt înseamnă *a fi îmbrăcat* în frumuseţe dumnezeiască.

Această frumuseţe harică, numai ea, te pune la masa Împărăţiei, pentru că *a şedea* la masa Împărăţiei înseamnă să te odihneşti în frumuseţe, în frumuseţea dumnezeiască.

Urmează *Ceasul al 6-lea*, format din troparul prorociei, după prochimene şi textul de la Iezechiel 1, 21-28, care iese în evidenţă prin următoarele cuvinte ale troparului: „Şi ne învredniceşte să ne închinăm Sfintei Învierii Tale fără osândă”[80].

Afirmaţia aceasta pascală apare pentru prima dată între imnele acestei săptămâni sfinte, dar ea se va mai repeta.

Cererea indică pregătirea pentru Sfânta Înviere, care este o implicare directă a fiecărui credincios în parte.

Putem să mergem „oricum”, în cele din urmă, la ziua Învierii, dar nepregătirea noastră, această *venire la întâmplare*, ne aduce osândă.

Ceea ce noi cerem aici e o închinare a întregii fiinţe lui Dumnezeu, lucru care ne subliniază faptul, că martorii învierii Sale nu pot fi *întâmplători*, ci niște oameni credincioși, care s-au pregătit să Îl primească pe Domnul cel înviat din morți.

Ca să te închini lui Hristos, Cel înviat din morți, este o harismă, o învrednicire. Dacă nu vii ca unul înviat, renăscut, la ziua învierii Sale, atunci vii spre osândă.

---

[80] Idem, p. 562.

Şi aceste imne liturgice, în esenţă, ne pregătesc drumul de la *moarte* la *viaţă*, prin Moartea Domnului care duce la Învierea Sa, căci – după cum spunea Părintele Profesor Constantin Galeriu – „sensul existenţei e învierea şi viaţa”[81].

Pentru că Vecernia unită cu Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite, repetă imnele Laudelor şi ale stihoavnei, de care ne-am ocupat, în afară de două prochimene şi textele de la Ieşire 2, 5-10 şi Iov 1, 13-22, trecem la *Tricântarea* Sfântului Andrei Criteanul, creată special pentru această zi.

Ca şi aceea de Luni, şi aceasta din ziua de Marţi, e compusă tot din 33 de imne.

Apare, pe fundal duhovnicesc, conştiinţa neîmplinirii în faţa judecății lui Dumnezeu, excluzându-se momentul real, acela al zilei, al vremii sfârşitului.

Hristos „veni-va şi nu va zăbovi, ca să judece lumea Sa”[82]. El nu revendică o altă creaţie, ci propria Sa creaţie. Tocmai de aceea vine ca să o judece, pentru că Şi-a asumat-o.

Câteva cântări chiar avansează discuţia descriind situaţiile zilei de Miercuri. Timpul, la urma urmei, contează mai puţin decât îndreptarea unui suflet sau despre Hristos se poate anticipa oricând, pentru că Patimile Sale sunt problema noastră, folosul nostru duhovnicesc.

Femeia s-a umplut de „mireasmă tainică”[83], adică de trăirea unei vederi mistice. Ea a adus mir, dar s-a umplut de o vedere a Celui care este Hristosul, Unsul prin excelenţă.

Ea a văzut în El pe Înmormântatul zilei a 5-a, al zilei de Vineri. Tocmai de aceea, aducând mir, „s-a izbăvit de mirosul cel urât al multelor păcate”[84].

Un lucru interesant. Se avansează spre a doua zi – în discuţia referitoare la femeia care a adus mir – dar se avansează şi discuţia despre iertarea păcatelor lumii, vorbindu-se despre *o iertare* înaintea *iertării*.

Sfânta Cruce este iertarea, ieşirea omului de sub păcat. Dar femeia este iertată, pentru că din Hristos izvorăşte „mirul vieţii”, lucru care ne duce la înţelegerea, că prin *mir* s-a

---

[81] Citat din predica rostită la învierea fiicei lui Iair de pe data de 28 decembrie 2001.
[82] Triod, ed.cit. p. 505.
[83] Ibidem.
[84] Ibidem.

închipuit şi *Sfânta Împărtăşanie*, ca una care e mireasma *spre viaţă* şi nu *spre moarte* a tuturor membrilor Sfintei Biserici.

Smerenia lui Hristos, smerenia copleşitoare, absolută, veridică a Sa e înţeleasă din cuprinsul celui de al 7-lea imn, din traducerea duhovnicească a faptului şederii Sale la masă, descris la Matei 26, 7.

Familiaritatea lui Dumnezeu cu oamenii e desăvârşită. El nu pune *distanţă* între Sine şi oameni. El stă împreună cu ei.

Vine la masa lor, pentru a fi cu ei, pentru a se împărtăşi împreună cu ei de hrană. Dar El e hrănitorul întregii făpturi şi pentru acesta, acest gest al prânzirii cu oamenii arată copleşitoarea Lui smerenie. Pentru că Domnul Se împărtăşeşte cu mulțumire și în comuniune cu oamenii, din ceea ce El Însuşi oferea omenirii.

Teologia Dogmatică Ortodoxă însă, indică ca *act de smereniei* numai *chenoza Sa*, deşertarea Sa de slavă, venirea Sa la noi şi, în mod implicit, vederea Fiului lui Dumnezeu de către noi ca impropriator al firii noastre.

Tocmai de aceea ea rigidizează realitatea smereniei Sale, o pune numai ca *început* – prin Întrupare – şi *sfârşit* – prin Răstignire, adică numai *Întruparea* și *Crucea* sunt *stări de smerenie*, chenotice ale Fiului întrupat.

Mai rar ne găsim în ipostaza de a observa în Hristos şi alte „situaţii" ale smereniei Sale, ceea ce Teologia Imnografică, după cum observăm, nu o face.

Pericolul *sintezei excesive*, din ce în ce mai evident în spaţiul Teologiei Dogmatice Ortodoxe, ne reduce *opera de mântuire*, realizată de Mântuitorul Hristos, la câteva *tablouri cheie*, în loc de realitatea vie, profundă, a vieţii Sale pământești, asumate pentru mântuirea noastră, care e o continuă stare de chenoză.

Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, pune început smereniei Sale prin zămislirea Sa supranaturală în trupul Prea Curatei Fecioare Maria. Dar odată cu acest pas ipostatic, în istorie, al Fiului lui Dumnezeu, smerenia e o „condiţie" zilnică a Sa şi nu o „condiţie" ocazională.

Privind pe Hristos ca oricând în smerenie, în adâncul smereniei până la moartea Sa pe Cruce, vom vorbi mult mai corect, mult mai viu despre Acela, Care este concretizarea lui *Obed Iahve*, a Robului lui Dumnezeu.

O cântare proprie Patimilor Domnului este şi aceea de la *Şi acum…* a Născătoarei. Este proprie Răstignirii, deoarece Prea Curata Stăpână e numită „Mieluşeaua" – Maica Fecioară – iar Domnul Hristos, Fiul Său, e atât „Păstorul", cât şi „Mielul".

Cel care este „Învăţătorul nostru suprem"[85], pe Sfânta Cruce e şi Mielul de Jertfă, pentru că „Fiul lui Dumnezeu a înfăptuit mântuirea printr-o lucrare universală de ispăşire a păcatelor tuturor, primind adică, El, Cel fără de păcat, să îndure în locul nostru pedeapsa pusă de Dumnezeu pentru păcate, adică *moartea*, dar anume iconomisită în forma ei cea mai zguduitoare"[86].

Adevăratul Învăţător trebuia să Se identifice cu învăţătura Sa. El trebuia să Se urce pe Cruce, pentru a împlini, în El Însuşi, întreaga ei durere.

Pe Cruce, El este o Jertfă vorbitoare, pentru că a dus până la capăt cuvintele Sale într-un mod desăvârşit. Dar pentru că a împlinit totul până în ultima clipă, a vorbit, vorbeşte şi va vorbi mereu cu glasul care înfioară inimile oamenilor.

Glasul Său nu este unul stins. El este plin de o iubire ce ne cutremură şi ne smereşte în fiecare clipă.

Tocmai de aceea şi Mieluşeaua cea prea minunată şi cu totul plină de frumuseţe, se roagă Lui fiind plină de iubire pentru noi, căci Maica Fiului lui Dumnezeu nu poate avea decât iubirea Lui.

Glasul Maicii este o rugăciune continuă pentru lume, pentru cei care cred în Fiul ei. Pentru că L-a născut pe Dumnezeu Cuvântul, Maica Sa se roagă Lui mereu, căci mereu găseşte cuvinte de iubire pentru noi. El e iubirea care ne doreşte mereu iar Maica Sa este rugăciunea, care ne doreşte în iubirea Fiului ei pentru totdeauna.

Sedelna glas 1, pune în prim plan pe Cel nevinovat, Care a fost socotit „vinovat" [87].

Pe pământ a fost cercetat, anchetat de oameni pe nedrept şi S-a dovedit ca „Singurul Îndelung-Răbdător"[88].

---

[85] Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Mântuitorul nostru Iisus Hristos Învăţătorul nostru suprem*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1, p. 34.

[86] Arhimandrit Benedict Ghiuş, *Taina Răscumpărării în imnografia ortodoxă* (teză de doctorat), Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998, p. 160.

[87] Triod, ed. cit, p. 566.

[88] Ibidem.

Dar în cer şi, mai ales, la sfârşitul lumii El este şi va fi văzut şi înţeles de către toţi ca „Judecător şi Domn”.

El e Singurul Îndelung-răbdător, pentru că a răbdat ca Fiul lui Dumnezeu întrupat toate câte I-au făcut şi spus oamenii.

A răbdat ca Prorocul desăvârşit, pentru că era Arhiereul cel veşnic şi pentru că este Împăratul lumii, întru numele Căruia tot genunchiul se pleacă, „al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt” (Filip. 2,10).

În teologia imnică se observă foarte uşor precizarea celor trei slujiri ale Domnului.

Triodul vorbeşte când de fiecare în parte, când de toate trei sau de conjugarea a câte două dintre ele. Dar se referă la cele trei slujiri ale Sale, nu ca şi când le-ar separa – căci ele nu pot fi *separate* – ci, pentru a fi înţelese, sunt detaliate, în parte, una câte una sau conjugând câte două slujiri le pune în termeni antitetici, pentru a mări efectul de contrast dar şi înţelegerea adâncă a faptelor Sale.

Al patrulea imn al cântării a 8-a e din nou *un pas mai mare*. El vorbeşte despre Hristos ca despre „Paştile noastre” [89].

Nu al „nostru”, ci ale „noastre”, pentru că El e mereu Paşti pentru noi (atât ca „trecere”, cât şi ca „Miel”).

El S-a jertfit „pentru noi toţi ca un Miel şi ca o Jertfă” [90] dar a rămas şi *Pesah* (*Trecere*), marea noastră trecere de la *moarte* la *viaţă*.

Jertfa Sa aduce „iertare de greşale” şi acest adevăr dumnezeiesc şi îndumnezeitor, Sfinţii imnografi îl repetă neîncetat.

Cuvântul „iertare” e cel mai frumos şi mai iubit dintre cuvinte. Când spunem *Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a jertfit pentru iertarea greşelilor noastre*, ni se luminează faţa, pentru că ni se bucură inima.

Tot cântarea a 8-a, în imnul al cincilea, ne îndeamnă pe fiecare în parte, ca şi când ar îndemna pe unul singur: „să nu laşi nimic din trup stricăciunii” [91].

---

[89] Ibidem.
[90] Ibidem.
[91] Ibidem.

Pentru că învierea Domnului a dus la „posibilitatea nemuririi trupeşti în o viaţă viitoare, însă fără *a se suspenda* sau *infirma* prin aceasta rânduiala firii, rămasă în vigoare şi satisfăcută prin moartea noastră corporală, temporară”[92].

Trupul nostru trebuie înduhovnicit, pentru că Domnul Şi-a transfigurat sfântul Său trup înviind dintre cei morți.

A ne lăsa trupul în valurile patimilor stricăciunii, înseamnă a lupta împotriva sensului vieţii noastre, Care e Hristos Domnul. Lupta împotriva firescului trupului nostru e o luptă împotriva învierii fericite, a învierii cu sens veşnic fericit.

„Cei păcătoşi se îndestulează de milostivirea Ta”[93], pentru că Patimile Sale au fost mila Sa pentru noi şi, prin ele, suntem capabili oricând de a primi iertarea Lui, care e mila Lui.

Mila Domnului *ne îndestulează* pentru că *ne umple*. Caracterul personal al însuşirii mântuirii e văzut, pe drept cuvânt, ca *o abundenţă de har*.

Primim „har peste har”, dacă ne plecăm smeriţi în faţa Lui şi dacă recunoaştem, că El e supraplinătatea care ne umple, pentru că El e Calea, sensul mersului nostru duhovnicesc.

Imnul al treilea al cântării a 9-a vede *ultima clipă* ca pe *o închidere a uşii* [94], care e legată, desigur, tot de *Pilda celor 10 fecioare*. Dar pentru că *uşa* este intrarea în Împărăţia Cerurilor, de aceea trebuie „să intrăm împreună cu Mirele”.

Concomitenţa acestei intrări e în mod minunat reliefată de ultima împărtăşire a credinciosului ortodox, pe patul de moarte, în ultima clipă a vieţii pământeşti.

El se împărtăşeşte cu Cel cu Care trebuie să intre la Cină. Se face una cu Acela, pentru ca să fie al Lui şi să fie împreună cu El, în cel mai intim mod de a fi.

Ortodoxul nu pleacă singur, ci cu Hristos, Cel pe care L-a iubit, Care vine să ne aducă Împărăţia Sa, prin voinţa şi dragostea noastră iar nu cu sila.

Imnul următor, al patrulea, ne spune, că cina din „casa lui Simon” e o arătare, din partea Domnului, a umilinţei Sale

[92] Prof. Ioan Gh. Savin, *Iconomia şi roadele Învierii Domnului*, în rev. *Studii Teologice*, XIV (1962), nr. 5-6, p. 273.
[93] Triod, ed.cit., p. 566.
[94] Idem, p. 567.

celei mai presus de fire, iar în imnul al 7-lea, „femeia" cu mirul de mult preţ e mult iubită de Sfântul Andrei Criteanul, pentru că turnarea mirului ei a făcut ca ea să se umple de „mirul iertării" dumnezeieşti.

Mirul de aici are multe valenţe. El e vărsat ca o mijlocire a iertării dar Hristos Însuşi e „mirul vieţii". Mir este şi numele lui Iisus – şi aceasta o ştiu prea bine rugătorii cei înfocaţi de dragostea Lui – dar mirul e şi jertfa noastră exterioară în comparaţie cu starea săracă a virtuţilor noastre.

Harul dumnezeiesc este mir ceresc şi el e văzut și simțit ca iubire a Sa, care ne umple inima.

Pluralitatea aceasta de sensuri ne umple mintea de dragoste, pentru că scopul ei e tocmai acela: de a ne face torţe vii, aprinse şi întreţinute de iubirea neîncetată pentru Dumnezeu.

Deşi femeia aceasta minunată are o conştiinţă adâncă şi acută a păcătoşeniei sale, în imnul al 6-lea, ea vine şi-I spune – după cuprinsul imnului şi nu al Sfintei Evanghelii – „lasă şi mă iartă".

Ea credea că va fi iertată. Pentru ea, păcatele se puteau lăsa la o parte, pentru că ele se pot ierta, se pot şterge. Ea credea în Cel la care venise şi de la El aştepta totul.

Cred că acesta este şi mesajul anticipativ al Sfintelor Patimi şi pe acest ton al pocăinţei, care învie [95], încheiem și noi cercetarea imnologică a acestei zile.

Concluzii:

Această a doua zi a Săptămânii Mari, se începe dintr-o perspectivă eshatologică – fecioarele înţelepte – pentru a se prezenta ipostaza de *Mire* a Veşnicului Arhiereu.

Pe cât este *de dorit* de către cei mântuiţi, pe atât e *de frumos* ca Dumnezeu întrupat. Frumuseţea Lui te cheamă spre

[95] Căci, după cum spunea Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, „aceasta este **sărbătoarea**: pătrunderea în firea creată a ceea ce este mai presus de fire şi trăirea acestei realităţi mai presus de fire", *cf.* Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Sâmbăta, ziua morţilor – Duminica, ziua Învierii şi a vieţii fără de sfârşit*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 2, p. 134.

înviere, pentru că învierea îţi dă viaţă veşnică, o viaţă inundată de fericirea dumnezeiască.

Femeia care aduce mir şi Îl unge pe Mesia cel aşteptat e pusă în relaţie cu miresmele mântuitoare ale Crucii dar şi cu dumnezeiasca Împărtăşanie.

Episodul şederii la masă de la Matei 26, 7 scoate în evidenţă smerenia Domnului, care e constanta vieţii Sale de până la Răstignire iar Prea Curata Maică e cea care suferă în imediata apropiere a Crucii Fiului ei.

Comuniunea dragostei e fundamentul acestei zile.

Dragostea L-a dus pe Hristos la moarte, pentru noi și pentru mântuirea noastră, motiv pentru care El e tot ce avem nevoie, pentru ca să înţelegem și să trăim dragostea.

3. Sfânta și Marea zi de Miercuri

Primul cuvânt, care deschide această dumnezeiască zi, este „păcătoasa”[96], pentru că *Sinaxarul* este închinat pomenirii ei, ca un antipod al ucenicului „cel nemulţumitor”, al lui Iuda.

În cele trei sedelne ale *Utreniei*, mântuirea acestei femei, care a plâns la picioarele Domnului, e pusă în evidenţă prin desconsiderarea ucenicului celui viclean.

Iuda a vândut „comoara vieţii”. El, din „îmbătare” de bani, nu L-a preţuit pe Domnul Hristos, pe când căldura dragostei şi durerea acelor suspine au mântuit-o pe femeia cea plină de pocăinţă adevărată.

Dar aceste argumentaţii au un profund rol dogmatic, pentru că pocăinţa nu e legată de *apostolat*, ci de *iubire* şi de *părerea de rău* şi, implicit, mântuirea nu e un act exterior, ci unul interior, unul profund personal. Iuda trebuia să fie cu Domnul, iar această femeie nu a mai vrut să fie cu păcatul. Ea a vrut să fie *înăuntru* şi nu *în afară*.

Despre acest lucru, Prea Sfinţitul Vasile Coman scria, cândva, următoarele:

„Mântuirea este *un fapt interior*, nu *un act exterior* formal. Ea nu e doar *o reparaţie* din partea lui Hristos a unei greşeli a oamenilor, ci *o înnoire* şi *o deschidere* a drumului spre Împărăţia cerurilor. Este arătarea covârşitoarei iubiri a lui Dumnezeu faţă de lume, *o creaţie* sau *o re-creaţie** a lumii”[97].

Avem de-a face cu *o păcătoasă sfântă* şi cu *un apostol apostat*, deoarece în iconomia mântuirii Hristos Domnul vine să-i mântuiască pe păcătoşi, în defavoarea celor care cred că *văd*.

Cei care „cred” că *văd* sau *au înţeles că văd*, *nu vor vedea* (In 9, 39), pentru că în aceştia nu încape Dumnezeu, Care Se smereşte, din nemărginită dragoste, din dragoste prea plină pentru oameni.

---

[96] Triod, op.cit., p.568.

[97] Episcop Vasile Coman, *Mântuirea în Iisus Hristos prin Biserică*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr. 2, p. 348.

*În textul citat nu exista cratima, însă noi am pus-o, pentru a se înţelege de către cititor, mult mai direct, sensul teologic al cuvântului: *a re-crea pe om în mod duhovnicește*.

„Chenoza este atotputernicia şi măreţia divină acoperite de dragoste”[98] iar dragostea acoperă mulţime de păcate, deoarece iubirii i se iartă mult (Lc. 7, 47).

Glasul pocăinţei începe să se audă cu putere. Fiul lui Dumnezeu stă în faţa oamenilor şi le cere pocăinţa, durerea lor sinceră pentru ce sunt, pentru ce au ajuns să fie.

Şi de aceea, tricântarea Sfântului Cosma, vorbeşte vehement de Iuda dar nu şi de pocăinţa femeii.

Iuda e împreună cu „adunarea celor fără de lege”[99], împreună cu aceia, care au „suflet împotrivitor lui Dumnezeu”, pe când femeia are „ploi de lacrimi”.

Din punct de vedere stilistic, „ploi de lacrimi” e o metaforă („o înlocuire a unui cuvânt printr-un cuvânt-imagine, pe baza unor analogii”[100]) dar, din punct de vedere real-duhovnicesc, această sintagmă reprezintă revărsarea unei inimi smerite în faţa lui Dumnezeu, cu conştiinţa celei mai mari dureri şi suferinţe a sufletului.

Poezia poate să mimeze – pentru că mimează de fapt (la *poezia profană* mă refer) – dar imnele Sfintei Biserici nu utilizează procedee stilistice imaginare, ci descriu, în mod realistic, stări pe care Duhul Sfânt le naşte în inimi binecuvântate.

Imnele noastre sunt *reale*. Ele nu sunt „poezie imnografică”, ci transpuneri imnice, ale unor realităţi, izbitor *de reale* dar şi *duhovniceşti* în acelaşi timp.

În faţa Celui Drept, femeia se arată înţeleaptă, pentru că urăşte „lucrurile păcatului” şi „plăcerile trupului”[101] iar *Sinaxarul*, departajând-o de Sfânta Maria, sora Sfântului Lazăr, amintită la Ioan 12, 3, face o pledoarie ermineutică extrem de atentă, consolidându-și argumentaţia pe cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur.

Cântarea a 8-a îi este dedicată femeii iar cântarea a 9-a – la ambele, în afară de irmoase – este dedicată osândirii, în cuvânt, a lui Iuda.

---

[98] Magistrand Coman R. Stan, *Consecinţele uniunii (unirii n.n.) ipostatice în imnografia Bisericii Ortodoxe*, în rev. *Ortodoxia*, X (1958), nr. 1, p. 93.
[99] Triod, op.cit., p. 569.
[100] Marilena Chiriac, *Probleme de vocabular prin explicaţii şi texte*, Editura Recif, Bucureşti, 1996, p. 11.
[101] Triod, ed.cit., p. 569.

Femeia s-a spălat prin mărturisire fără ruşine păcătoasă [102], pe când Iuda L-a vândut pe Domnul, „precupeţind harul cel iubitor de Dumnezeu”[103].

Deşi în *Rugăciunea de Miercuri* se aminteşte: „Te-ai vândut cu treizeci de arginţi de ucenicul Tău cel viclean, pentru ca să ne răscumperi pe noi, păcătoşii, din mâinile diavolului”[104], nu *vinderea* apare ca emblemă a acestei zile sfinte, în imne – deşi rolul ei este mare – ci *femeia care se pocăieşte*.

Întoarcerea ei este o icoană a ceea ce trebuia să facă Iuda şi, mai ales, a ceea trebuie să facem noi, fiecare dintre noi.

Cele şase imne ale *Laudelor* sunt cântări moralizatoare, care devin rugăciuni scurte şi fierbinţi.

La fel şi imnele *Stihoavnei*, care se încheie cu mult iubita idiomelă a Sfintei Casiana: „Doamne, femeia ce căzuse în păcate multe…”[105].

În aceasta, fragmentele: „simţind Dumnezeirea Ta” şi „adâncurile Judecăţilor Tale” trimit la două abordări dogmatice şi anume: la *dogma unirii ipostatice* dar şi la *iubirea lui Dumnezeu, Care Se face tuturor toate*.

Pentru că în persoana Domnului Hristos, firea dumnezeiască şi firea omenească sunt unite neîmpărţit şi nedespărţit, neamestecat şi neschimbat [106], femeia aceasta a putut simţi dumnezeirea Domnului, prin contactul direct cu umanitatea Sa.

Prin privirea trupului Său a simţit pe Dumnezeul din El. L-a privit simţindu-L şi această simţire adâncă şi plenară a făcut-o să nu mai vrea altceva, decât să fie *Mironosiţă*.

Acest statut duhovnicesc însă, deşi e ales conştient, liber, voit în mod susţinut este, la urma urmei, un dar al iubirii lui Dumnezeu, ale Cărui judecăţi, raţiuni, sunt cu anevoie de pătruns.

---

[102] Idem, al 4-lea imn, p. 572.
[103] Idem, al 2-lea imn, coloana a doua, p. 572.
[104] *** *Carte de rugăciuni*, cu binecuvântarea PFP Justinian Marina, București, 1957, p. 48.
[105] Triod, ed.cit., p. 574.
[106] Potrivit dogmei *Sinodului al IV-lea Ecumenic*.

Dorinţa lui Dumnezeu cu noi e *sfinţirea noastră*, fericirea noastră veşnică. Dar acest scop binecuvântat nu se împlineşte, în mod concret, într-un mod *stereotip*.

Fiecare se sfinţeşte într-un alt fel, dar e pătruns de acelaşi har al lui Dumnezeu.

Eu nu repet viaţa nimănui, ci trebuie să-mi trăiesc viaţa, împreună cu Duhul Sfânt, potrivit înţelegerii mele, a particularităţilor mele, a cadrului istoric în care m-am născut şi continui să trăiesc. Problema e *să nu abdic* de la acest mod de a-mi însuşi comuniunea cu Dumnezeu.

Rugăciunea e un mod de a mă ţine în viaţa Sfintei Biserici, un mod de a mă integra continuu în ritmul dumnezeiesc al Sfintelor Slujbe.

Cântând, eu retrăiesc nefericirea mea, păcătoşenia mea dar, în acelaşi timp, eu trăiesc împreună cu Domnul meu toate cele ale Pătimirii Sale. Nu mă simt *un spectator* venind la Biserică, pentru că Patimile Sale mă vizează, mă conţin, mă includ în viaţa Sa, în modul iubirii Sale.

El e „Unul, (Care) pentru toţi a luat Patimă de bunăvoie”[107]. Acest adevăr îl găsim redat în troparul prorociei, pe care îl conţine *Ceasul al 6-lea*.

Fiul lui Dumnezeu Cel Unul, Unicul, a murit pentru noi toţi. El a murit pentru noi şi nimeni nu mai poate muri în acest fel dumnezeiesc. El a murit în locul nostru, pentru că de aceea spunem că El a murit „pentru noi”.

Trecând peste *Vecernie* – care repetă aceleaşi imne – Tricântarea *Pavecerniţei Mici* – aparţine tot Sfântului Andrei Criteanul – conţine 31 de imne, fiind formată din cântările a 4-a, a 8-a şi a 9-a.

Trimiterile la *Cina cea de Taină* devin o evidenţă constantă. În foişorul pregătit pentru Paşti, Hristos Domnul „lucrează Tainele”, adică *le instituie* iar imnul al treilea, din cântarea a 4-a, ne propune transformarea inimii noastre într-un *foişor* iar *Cina* este împreuna petrecere în „credinţa cea dreaptă”.

Se poate observa, în mod vădit, trecerea de la *sensul istoric* la *cel mistic* al locului şi al Cinei celei de Taină.

---

[107] Triod, ed.cit., p. 576.

Virulenţa osândirii lui Iuda are un fundament solid: iubirea de Dumnezeu.

„Cine, iubind pe Cineva, Îl vinde cu preţ?”: e una dintre cele două întrebări ale celui de-al şaptelea imn, al cântării mai sus menţionate.

Iubirea îmbrăţişează, ea nu vinde!

Iuda L-a vândut, pentru că nu L-a înţeles şi nu L-a înţeles, pentru că nu L-a iubit.

Sărutul său e un sărut al nerecunoştinţei, pentru că el a fost iubit de Domnul. El s-a dezis de iubirea Fiului lui Dumnezeu, a negat-o, a dispreţuit-o.

Şi tocmai de aceea, negativitatea vieţii sale, contraexemplul vieţii sale nu trebuie urmat de nimeni. Deşi e vizat Iuda, problematizarea deciziei sale însă ne are în vedere pe noi, cei care putem face – la nivel personal şi intim – acelaşi gest de *sfidare* a lui Dumnezeu.

Şi acum…a Născătoarei, dezbate adevărul *naşterii suprafirești* a Fiului lui Dumnezeu din Prea Curata Fecioară dar şi un alt adevăr al Sfintei Ortodoxii: *pururea fecioria* Maicii lui Dumnezeu.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae le include la *consecinţele* unirii ipostatice, considerându-le *a doua* şi *a treia* dintre consecințele întrupării Domnului.

Sfinția sa le consacră aproape nouă pagini în *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, unde se pleacă de la preexistenţa Fiului lui Dumnezeu.

Spune, Părintele Dumitru aici: „naşterea supranaturală nu e decât expresia faptului că Cel ce a iniţiat conceperea în Fecioara Maria este Însuşi Logosul, Care S-a şi conceput ca om”[108].

Dar pentru a-l nega pe Emil Brunner[109] – care, în *Der Mittler* (1927) (p. 288-292) respingea naşterea, care nu strică fecioria Prea Curatei – scrie: „a nu admite că Maria L-a născut pe Iisus ca *Fecioară*, înseamnă a nu recunoaşte că Subiectul

[108] Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, ediţia a II-a, Ed. Omniscop, Craiova, 1993, p. 159.
[109] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Emil_Brunner.

Lui n-a fost produsul imanenţei. Iar aceasta înseamnă *negarea Revelaţiei*”[110].

Pururea fecioria Stăpânei noastre rezultă din naşterea supranaturală a Fiului Său, Care, ca Fiu al lui Dumnezeu întrupat, nu Se naşte din poftă bărbătească, ci în modul extraordinar pe care ni-l prezintă Sfintele Evanghelii şi Simbolul de credinţă.

În Sfânta noastră Împărătească a existat „începutul curat”[111], „fecioria absolută”[112], „Fecioara Maria…aşezându-se cu toată fiinţa ei la dispoziţia lui Dumnezeu, fiind numai ascultare, numai puritate, numai slujire”[113].

Dar – scrie Părintele Dumitru – „omenitatea lui Iisus Hristos, deşi individuală, n-a constituit un ipostas propriu, ci a început să se formeze sub oblăduirea Ipostasului divin”[114].

Despre a treia consecinţă a unirii ipostatice – adică: *Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu* – Părintele Dumitru Stăniloae pledează pornind de la faptul că: „Subiectul care Şi-a format, în Fecioara Maria, fire omenească este *Fiul lui Dumnezeu*”[115] şi, în consecinţă, „ea poate fi numită, pe drept cuvânt, *Născătoare de Dumnezeu*”[116].

„Dumnezeu Cuvântul Se aşează într-un raport real de Fiu faţă da Maria, primind din fiinţa ei, [în mod] aparte şi un nou mod al existenţei Lui. Chiar dacă numai o parte a Lui îşi are existenţa din ea, El Se aşează întreg faţă de ea în această relaţie de *primitor de existenţă*”[117].

Dar acesta accentuează şi lucrul următor: „creştinismul încetează de a fi o doctrină rigidă, de teorii şi speculaţii, prin faptul că introduce *o Femeie* şi o *Maică* la mijloc între *noi* şi *Dumnezeu*.

Cerul se umanizează, se sensibilizează, el nu mai e distant, înspăimântător şi depărtat de noi, căci în cer este o Maică, ce stă alături de Dumnezeu, având, pe de o parte, prin

---

[110] Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, ed. cit., p. 159.
[111] Idem, p. 161.
[112] Idem, p. 162.
[113] Idem, p. 163.
[114] Ibidem.
[115] Idem, p. 165.
[116] Ibidem.
[117] Idem, p. 166.

bunăvoinţa Lui, *autoritate de Maică* asupra Lui, atunci când se roagă pentru noi iar, pe de alta, *duioşie de Maică* pentru greutăţile noastre”[118].

Sedelna glas patru, care precedă cântarea a 8-a, începe să vorbească, mult mai direct, despre înţelesul adânc al Cinei celei de Taină.

Prin mâncarea împreună cu Sfinţii Săi Ucenici, El le-a arătat „tainic” sfântul Său sfârşit[119], care era Jertfă.

Ei au mâncat Trupul şi au băut Sângele Lui euharistice, în care se vedea, ca o preînchipuire – moartea Sa, cea care ne izbăveşte de stricăciune, de moartea păcatului.

Moartea Sa şi consecinţele ei ne conduc la cinstirea, la trăirea în ritmul Patimilor Sale. Astfel se termină sedelna: prin constatarea, în ultimă esenţă, a raportării noastre imediate la dumnezeieştile Sale Patimi.

El „S-a făcut Însuşi Paşti şi tainică Jertfă vie”: ne spune imnul al doilea, al cântării a opta. Iubindu-ne pe noi, El S-a făcut trecere a noastră de la *moarte* la *viaţă*, dar şi mâncare şi băutură adevărată, pentru că a suferit şi a murit pentru noi.

Realitatea istorică a Răstignirii ne devine proprie şi reală nouă, în mod nesângeros, în Sfânta Euharistie.

Noi ne împărtăşim cu Jertfa vie, cu „Mielul lui Dumnezeu”, Cel care „Se sfărâmă şi Se împarte…Cel ce Se sfărâmă şi nu Se desparte, Cel ce Se mănâncă pururi şi niciodată nu Se sfârşeşte, ci pe cei ce se împărtăşesc îi sfinţeşte”[120].

Imnul al 3-lea, al cântării a 8-a, numeşte Sfânta Împărtăşanie: „înţelepciunea din veac ascunsă” [121], pentru că ea este Iubirea lui Dumnezeu pentru oameni.

El, Hristos, e Înţelepciunea şi nouă ni S-a revelat, ca Cel ce ne spune cuvintele vieţii dar şi ca Cel ce e Pâinea vieţii (In. 6, 48).

El ni S-a dăruit pe Sine nouă – începând cu Cina cea de Taină – şi pe această Sfântă Taină, ne spune imnul, „au predat-o Bisericilor, purtătorii de Dumnezeu”[122], adică Sfinţii Părinţi.

---

[118] Idem, p. 167.
[119] Parafrază la sedelna glas 4, de la pagina 579 din Triod.
[120] Liturghier, ed. cit., p. 148.
[121] Triod, ed.cit., p. 579.
[122] Ibidem.

Ei au dăruit-o mai departe, în adevărata ei înţelegere divino-umană. Nu *ciuntită* sau *explicată simbolic*, ci ca realitate a Trupului şi Sângelui Domnului unite cu dumnezeirea Sa, ca *Dumnezeieşti Taine*.

Imnele de la patru la opt ale cântării a 8-a, sunt preluări imnice ale textelor Sfintelor Evanghelii.

Imnul al patrulea (Mt 26, 21-22; Mc. 14,18-19; Lc. 22, 21-23; In. 13,21-22) cuprinde profeţia vânzării Domnului şi nedumeririle cuvioase şi iubitoare ale Sfinţilor Apostoli, pe când al 5-lea imn (In. 13, 4-11) propovăduieşte smerirea pentru noi a Celui bogat în slavă, dusă până acolo, încât spală picioarele Sfinţilor Ucenici dar şi pe ale lui Iuda.

„Eu, în mijlocul vostru, sunt ca Unul ce slujeşte" (Lc. 22, 27), le spune El, pentru că iubirea Sa dumnezeiască Se smereşte până într-atât, încât doreşte desconsiderarea, umilinţa extremă, absolută, ştiind că ea, această stare nespusă a chenozei e cea mai mare înălţare posibilă. El Şi-a plecat grumajii şi a spălat picioarele Ucenicilor Săi iar aceştia s-au umilit de umilinţa Sa.

Această umilinţă din umilinţa Domnului – rezultată din aceasta – e reliefată de imnul al 6-lea, când se laudă, când se preaslăveşte „înălţimea înţelepciunii (Domnului), cea nespusă şi mai presus de gând"[123].

Imnul al 6-lea e o continuare a celui de-al cincilea, pentru că se accentuează smerenia Domnului în faţa „lutului", a pământului ce suntem.

Al şaptelea imn îl indică pe vânzător, al optulea redă cuvintele vânzării, pentru ca a 9-a cântare să fie o completare a evenimentelor întâmplate la *Cină*.

Irmosul de început aduce o precizare adânc dogmatică: „naşterea lui Dumnezeu înnoieşte firile"[124].

În persoana lui Hristos, firea dumnezeiască şi firea omenească se înnoiesc, prin faptul că, Dumnezeu Cuvântul Se întrupează, devine trup iar prin trupul Său, firea omenească se îndumnezeieşte, se transfigurează, se umple de har.

---

[123] Idem, p. 580.
[124] Ibidem.

Ambele firi se înnoiesc, pentru că ambele se întâlnesc în Hristos, în persoana Sa, cum nu se mai întâlniseră vreodată, la nivel ipostatic.

Dumnezeu Cuvântul Îşi asumă firea noastră iar firea noastră se uneşte cel mai intim cu dumnezeirea Sa, fapt pentru care vorbirea despre *înnoirea firilor* devine evidentă şi foarte legitimă.

Imnele de la doi la cinci sunt o teologie euharistică. Pentru că „este nevoie de a te conforma cu Euharistia”[125], Sfântul Andrei ne prezintă adâncimea Sfintelor Taine prin continua repetare a faptului, că Hristos e Mâncarea şi Băutura Vieţii şi, ca urmare a acestui mare şi absolut adevăr, toţi trebuie să „ne cuminecăm în taină, cu Trupul şi Sângele Lui, în dreapta credinţă”[126].

Pe de o parte, Sfânta Euharistie e expresia plină de adorare a unirii cu Fiul lui Dumnezeu dar, pe de altă parte, ea este şi o mărturisire a rămânerii în dreapta credinţă. Cu El mă împărtăşesc „în taină”, pentru că în taină trăiesc împreună cu El, neştiut de foarte mulţi.

Numim dumnezeiescul Trup şi dumnezeiescul Sânge „Sfintele Taine”, tocmai pentru că, impropriindu-mi-le, Îl descopăr pe Mântuitorul meu, Îl înţeleg, Îl simt, stau împreună cu El, dar nu Îl epuizez.

Mă împărtăşesc mereu cu El dar de fiecare dată mă umplu şi mai mult de dragostea Lui. Dragostea Lui nu se termină pentru mine, dar nici eu nu doresc o stagnare a pătrunderii Lui în mine.

Doresc – împreună cu Sfântul Simeon Metafrastul – ca El, Dumnezeul şi Făcătorul meu, „mai vârtos (să) intre în alcătuirea mădularelor mele şi întru toate închieturile, în rărunchi şi în inimă”[127].

El, Domnul, e „mâncat ca Pâinea şi junghiat ca un Miel”[128], pentru că în Sfânta Euharistie, El e tot una cu Cel ce S-a răstignit pe Sfânta Cruce.

---

[125] Maricaru Marian, *Euharistia – o viziune ecclesială asupra creaţiei*, teză de licenţă din 2001, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, (manuscris), p. 37.

[126] Triod, ed.cit., p. 580.

[127] Ceaslov, op. cit., p. 650. A treia rugăciune, din *Rugăciunile de mulţumire de după dumnezeiasca împărtăşire*.

[128] Triod, ed.cit., p. 580.

Acelaşi Hristos, dar sub formă de *Jertfă nesângeroasă* pe Sfânta Masă – şi sub formă de *Jertfă sângeroasă* pe Sfânta Cruce – împlinindu-se profeţia Sfântului Isaia: „Chinuit a fost, dar S-a supus şi nu Şi-a deschis gura Sa; ca un Miel spre junghiere S-a adus şi ca o Oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, aşa nu Şi-a deschis gura Sa" (Is. 53, 7).

Mă împărtăşesc cu Hristosul euharistic dar simt şi trăiesc cu conştiinţa, că Cel din mine, e Cel de pe Cruce, Care a murit şi a înviat. Mă împărtăşesc cu Dumnezeul iubirii şi trăiesc împreună cu El în bucuria iubirii, a comuniunii permanent înveselitoare şi pe El Îl simt în mine *viu*, lucrător şi nu *pasiv*.

Părintele Dumitru Stăniloae sublinia acest lucru fundamental: „unirea cu un Hristos în Jertfă nu e unirea cu *un Hristos pasiv*, ci cu Hristosul ce e purtat de o mare iubire spre Tatăl dar, în acelaşi timp, de o mare iubire faţă de ceilalţi"[129], pentru că El vine în mine ca să mă sfinţească, să mă facă propriu iubirii Sale şi în iubirea Sa, să mă facă o sursă de iubire pentru alţii, prin iubirea Lui, care mă străbate.

Ziua de cult se termină cu *Şi acum…*, a Născătoarei, în care Maica lui Dumnezeu e preamărită prin aceea, că a purtat pe Dumnezeu şi L-a născut neschimbat[130].

Nu altcineva s-a întrupat, ci Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat! Ea a purtat pe Dumnezeu în trupul Său şi Domnul S-a născut cu trup dintr-însa, fără ca să Se schimbe dumnezeirea Sa.

Observăm, din tot discursul imnologic, că nu putem vorbi de *o teologie sistematică* a cărţilor de cult şi nici de o abordare unilateral dogmatică a Sfinţilor autori.

Nu s-a dorit o sistematizare a temelor tratate şi nicio nuanţare expresă a dogmelor – de cele mai multe ori – pentru că în ochii Sfinţilor Părinţi, cultul era o imagine clară, fidelă a Sfintei Scripturi şi, în mod special, a Sfintelor Evanghelii.

Pentru că Hristos, Prea Curata Sa Maică, Sfinţii de dinaintea ei, Sfinţii Îngeri, erau realităţile iubirii lor şi despre ele, despre adevărul lor, trebuiau să scrie.

---

[129] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Legătura dintre Euharistie şi iubirea creştină*, în rev. Studii Teologice, XVII (1965), nr. 1-2, p. 15.
[130] Triod, ed.cit., p. 581.

Tocmai de aceea, a ne propune *schematizări* şi *catalogări* în imnografie, înseamnă a ne situa lângă albia normală a vorbirii despre imne şi nu în mijlocul şuvoiului viu al Duhului Sfânt.

Dar, în acelaşi timp, a spune că Sfinţii imnografi n-au dogmatizat, înseamnă a minimaliza în mod nepermis cărţile noastre de cult, pentru că noi nu Îl lăudăm pe Dumnezeu în mod searbăd, cu emoţii largi şi efeminate precum neoprotestanţii, ci în Duhul Sfânt şi cu acele cuvinte ale Cuvântului dumnezeiesc întrupat, cu vorbele lui Hristos.

Cuvintele dogmatizante există în cult, ca mici filoane de aur şi ele trebuie explicitate în mod autentic.

Cu această afirmație, terminăm itinerarul dogmatico-explicativ şi al acestei sfinte zile.

Concluzii:

În această zi apare în prim plan improprierea personală a mântuirii obiective, prin exemplul femeii Mironosiţe, ca o contrapondere la vinderea Domnului de către Iuda.

Pururea fecioria Maicii Domnului este argumentată ca o consecinţă a unirii ipostatice, pentru ca, mai apoi, să se treacă la implicaţiile euharistice ale Jertfei Domnului.

Jertfa Domnului, ca realitate istorică reală, ne devine proprie prin Sfintele Taine, întâlnindu-ne aici cu teologia euharistică a Sfântului Andrei Criteanul.

În împărtăşirea cu Hristos Domnul, implicarea noastră este o dovadă a dragostei noastre pentru El, ca răspuns la dragostea Sa infinită.

Planul general al acestei zile, în ambianța reliefărilor scripturale, marchează direcţia personală a mântuirii.

4. Sfânta și Marea zi de Joi

Spaţiul scriptic acordat acestei sfinte zile în Triodul românesc este de 56 de pagini, compoziţiile imnografice fiind în număr de 223. Această abundenţă imnică explică revărsările inimilor pline de har ale Sfinţilor autori, care s-au zdrobit pe ei înşişi cugetând la înălţimea chenozei Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Utrenia – care e, de fapt, *Denia* de Miercuri seara – începe cu melodiosul, dar şi sentenţiosul tropar, pe glasul al 8-lea: „Când măriţii ucenici…”[131], pentru a se înfiera iubirea de bani, dar şi pentru a se afirma faptul, că Dumnezeu este „spre toţi Bun”.

Bunătatea e unul dintre atributele „supraesenţei divine”[132], după cum spune Părintele Dumitru Stăniloae preluându-l pe Sfântul Dionisie Areopagitul şi, comentând capitolul patru, din *Despre numele divine*, a Sfântului Dionisie Areopagitul[133], el scrie:

„Din toată concepţia Sfântului Dionisie despre deosebirea între *supraexistenţa dumnezeiască* şi *existenţele* ce-şi au originea în ea, se vede că el nu socoteşte că existenţa de toate gradele se extinde ca un bine din Dumnezeirea supraexistentă, printr-o emanaţie, în sensul neoplatonic panteist, ci în sensul că Dumnezeirea procedează la actul creaţiei datorită bunătăţii supraexistente şi în sensul că această creaţie nu poate fi decât bună, odată ce şi Dumnezeirea este bună, prin însăşi existenţa sau supraexistenţa ei”[134].

Atributele lui Dumnezeu sunt adânc reliefate în cărţile de cult, lucru pe care îl vom putea observa şi în continuare.

Canonul – care urmează citirii Psalmului 50 – este al Sfântului Cosma Melodul şi el este după tipicul celor nouă

[131] Triod, ed. cit., p. 582.
[132] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, op. cit., p. 115.
[133] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Dionisie_Areopagitul.
[134] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, op. cit., p. 190.

cântări, din care lipseşte a doua, elidare ce devine un obicei, începând cu el[135].

Imnul al 2-lea al cântării întâi, Îl denumeşte pe Fiul lui Dumnezeu drept „Înţelepciunea lui Dumnezeu, (Care) Şi-a zidit Sie-Şi casă din Maică Curată”[136].

Pentru că „toate prin El s-au făcut” (In. 1, 3) şi pentru că El le-a făcut pe toate „bune foarte” (Fac. 1, 31), din ce a făcut El rezultă înţelepciunea şi slava Sa cea nemăsurată. Dar pentru că El S-a Întrupat, le-am văzut pe acestea în venirea Lui la noi.

El ne-a vorbit şi am cunoscut dumnezeiasca Sa înţelepciune. El S-a întrupat şi am văzut pe Fecioara Prea Curată rămânând *Fecioară* dar fiind *Maică a lui Dumnezeu*. L-am văzut îmbrăcat în trup dar, după învierea Sa din morți, l-am văzut strălucind cu slavă multă.

Am putea spune – şi nu cred că am greşi – că slujirea învăţătorească a Domnului se regăseşte cel mai viu şi mai propriu în cărţile de cult.

Peste tot Îl vedem pe Domnul vorbind, explicând, comentând, plinind înţelegerea Legii, dând porunca iubirii şi a Jertfei supreme, ultime. El îi învaţă „taine”, pentru că El era şi este: „Înţelepciunea lui Dumnezeu cea nezidită şi firească, chemată cu înaltă propovăduire”[137].

Propovăduirea Sa era înaltă, pentru că era plină de „focul dumnezeirii” (Lc. 12, 49)[138], fapt pentru care, în ziua de astăzi, trebuie să înţelegem, că „predicile nu mai ajung: ceasul istoriei ne indică ora la care nu mai trebuie *doar să vorbim despre Hristos*, pentru că ni se cere *să devenim una cu Hristos*, transformându-ne în tot atâtea sedii ale prezenţei şi ale cuvântului Său”[139].

În irmosul cântării a treia apare ideea: „zidirea Lui-Şi a unit-o Cel fără de patimă sărăcind”[140].

---

[135] Ieromonah Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, op. cit., *Introducere*, 0. 1., nota 56, p. 399.
[136] Triod, ed.cit., p. 583.
[137] Ibidem.
[138] „Foc” despre care, Sfântul Simeon Noul Teolog, spunea că este *Sfântul Duh*, adică *lumina dumnezeiască*.
[139] Paul Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, trad., prefață și note de Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1993, p. 75.
[140] Triod, ed.cit., p. 583.

Despre acest subiect, al unirii trupului cu sufletul dar şi al unirii umanităţii cu dumnezeirea Sa, unitate pe care o „realizează numai persoana”[141] umană sau divino-umană, Hristos Domnul – vorbeşte Părintele Dumitru Stăniloae, în *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, spunând că în ceea ce îl priveşte pe om, „materia nu e incapabilă să se unească cu spiritul”[142] iar despre „unirea firii divine şi umane în Ipostasul cel nou şi atotcuprinzător al lui Iisus Hristos”[143] , printre altele, spune şi următoarele:

„Dacă firea umană aspiră să cuprindă prin persoana ei pe toţi semenii, lumea întreagă şi pe Dumnezeu Însuşi în unitatea ei, dar nu o poate face aceasta numai în această calitate, căci lumea nu e creată de ea şi nici Dumnezeu nu-i stă la dispoziţie, ea se poate împărtăşi de această cuprindere desăvârşită numai prin asumarea ei în persoana Fiului lui Dumnezeu şi a Raţiunii Ipostatice divine.

Aceasta, făcându-Se om cuprinde în Sine toată realitatea şi pe toţi oamenii fără să-i anuleze, cum nu se anulează nici oamenii, prin comuniune, ci dând, deopotrivă, fiecăruia putinţa să cunoască în Ea pe toţi şi să se armonizeze toţi în unirea cu Ea, în cuprinderea şi înţelegerea tuturor de către Ea”[144].

Primele două imne ale cântării a treia însă, vorbesc şi de Jertfirea Domnului, ca dorinţă, dar şi ca realitate euharistică, înainte de Sfânta Sa Răstignire.

El Se Jertfeşte dorind Jertfa, stând în stare predispusă de Jertfă dar dându-le Sfântul Său Trup şi Sfântul Său Sânge, El le dă propria Sa realitate, realitatea care le va „deschide ochii” (Lc. 24, 31), ca să-L înţeleagă ca iubirea preacurată, Care S-a jertfit pentru cei păcătoşi.

El dorea Crucea, din iubire pentru noi şi când le dă Sfintele Taine, El le dă dragostea Lui, dorinţa Lui de-a muri pentru ei, le dă dragostea de a muri, prin El, faţă de orice altă iubire trecătoare dar nu numai *lor*, ci şi *nouă*.

El Se jertfeşte pe Sine mai înainte de a Se urca pe Sfânta Cruce. Cina cea de Taină este imaginea adâncă a iubirii, care

---

[141] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. al II-lea, ediţia a II-a, Ed. Cristal, Bucureşti, 1995, p. 102.
[142] Ibidem.
[143] Idem, p. 103.
[144] Ibidem.

nu abdică, a iubirii care ştie ce se întâmplă cu ea, ce se petrece cu ea şi, cu toate acestea, nu se dă în lături de la suferinţa cea mai mare.

Ambele văd în Sfintele Taine întărire „întru credinţă”[145], lucru care e accentuat şi de imnul al treilea, în care *rămânerea* întru Domnul, ca *iubire* şi ca *ascultare*, produce o creştere a credinţei noastre.

Sedelna glas 1, care urmează, vorbeşte de motivul smereniei şi al smeririi Domnului, motiv enunţat ca „*prisoseală a milostivirii*”[146], ca revărsare de multă milă, pentru că „coborârea lui Dumnezeu la nivelul creaturi şi la starea ei arată valoarea acordată acesteia de către Dumnezeu, arată iubirea Sa faţă de oameni”[147].

Ca o continuă aducere aminte, *smerenia* Sa e pusă în legătură cu *înălţarea* noastră. *Înălţarea* noastră e tot una cu *îndumnezeirea*, căci „fiinţele personale constituie culmea creaţiei, deoarece ele pot deveni dumnezeu prin liberă alegere şi prin har”[148].

Domnul, smerindu-Se, ne-a scos din „adâncurile răutăţii”, pentru că El e „Unul, Iubitorul de oameni”[149].

El le arată, „în taină, prea sfântă junghierea Sa”[150], adică Sfinţilor Ucenici şi, implicit, și lui Iuda, care era unul dintre cei 12. Primilor, pentru ca să sporească în dragostea pentru El iar lui Iuda, pentru ca să-i arate că iubirea Lui se oferă şi celor care nu o vor şi celor care nu o caută, cât şi celor care o dispreţuiesc din cauza poftei nebune după lucrurile lumii acesteia.

Irmosul cântării a 4-a, vede în dragoste *o întărire*, o putere prin care se *împlinesc* creştinii ortodocşi.

După cum spunea Sfântul şi Marele Apostol Pavel: „dragostea nu cade niciodată” (I Cor. 13,8).

Căci dragostea este crucea care merge până la capăt, care nu se teme să mărturisească despre ţelul ei şi care, prin

---

145 Triod, ed.cit., p. 583.
146 Ibidem.
147 Protos. Lect. Iustinian Cârstoiu, *Iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni în scrierile Sfântului Ioan Evanghelistul*, în *Studii teologice*, XXXIV (1982), nr. 1-2, p. 290.
148 Vladimir Lossky, *Introducere în Teologia Ortodoxă*, trad. de Lidia și [Prof. Dr.] Remus Rus, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1993, p. 98.
149 Triod, ed.cit. p. 583.
150 Ibidem.

puterea ei, e şi fundamentul vieţii mele în Dumnezeu, dar şi legătura mea cu El, Cel care e Dragoste, Iubire (I In. 4, 8) şi de aceea nu se poate desfiinţa. Pentru că El mă doreşte, tocmai pentru ca să stau, în iubirea Lui, în veci.

Părintele Profesor Constantin Galeriu spunea foarte bine, într-un articol al său: „Crucea lui Hristos înseamnă iubire; mai profund, descoperă iubirea dumnezeiască faţă de noi”[151], căci, spunea tot Sfinția sa, în aceeași sursă citată: „conştiinţei infinite a lui Iisus îi corespund o iubire şi o suferinţă nesfârşită pentru ai Săi, care este Crucea”[152].

Iubirea Îl duce pe Hristos la Cruce şi Crucea Îl arată pe Domnul, ca iubire ce suferă continuu. Pentru că El S-a dăruit Tatălui ca Jertfă, din iubire pentru noi, stând „într-un elan de a Se da Tatălui. El biruieşte afectele şi moartea pentru noi toţi”[153], dar nu mai iese din această „disponibilitate generoasă a Jertfei”[154], pentru că, în mod continuu, El dă puterea de a se jertfi la toţi câţi vor să-şi sfinţească viaţa.

În această splendidă conferinţă ţinută la *Congresul liturgic*, de la Institutul Ortodox de la Paris, pe 29 iunie 1982, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae explică starea cerească, continuă, de Jertfă a Domnului, ca fundament al Sfintei Liturghii în special şi a Sfintelor Taine, în general, bazându-se pe *Apocalipsa* şi pe *Epistola către Evrei*.

„Această stare de Jertfă permanentă a lui Hristos” – spune aici Părintele Dumitru – „are în sine puterea de a ne desăvârşi, pentru că ea însăşi este o stare de desăvârşire, cum ne spune *Epistola către Evrei*. Numai datorită acestei stări de Jertfă cerească permanentă putem înainta şi noi spre o stare de desăvârşire tot mai mare”[155].

Iar referindu-se la capitolul al 5-lea al *Apocalipsei*, acesta scrie, printre altele:

„Mielul nu e slăvit numai ca *Cel ce a fost junghiat*, ci şi ca Cel ce prin înjunghierea văzută în El mântuieşte pe alţii şi alţii.

---

[151] Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Înţelesurile Sfintei Cruci*, în rev. Ortodoxia, XXXIV (1982), nr. 2, p. 181.
[152] Idem, p. 183.
[153] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Jertfa lui Hristos şi spiritualitatea noastră prin împărtăşirea de ea în Sfânta Liturghie*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1, p. 106.
[154] Idem, p. 107.
[155] Ibidem.

Şi El este nu numai *Jertfa*, Care este folosită de un altul ca arhiereu; El este deci şi *Arhiereu*.

Junghierea nu este numai *o amintire*. El poartă junghierea în continuare în Sine. Căci dacă Junghierea s-ar arăta numai ca *o cicatrice*, autorul n-ar spune că Mielul şedea «ca Junghiat».

Dacă în Junghiere ar fi fost numai *o amintire*, autorul ar fi prezentat Mielul «ca Unul Care a fost Junghiat».

Într-un mod de negrăit, Mielul arată Junghierea ca o stare nedepăşită, suferită într-un mod de neînţeles în continuare, dar totuşi fără să se repete.

Dar unirea paradoxală a faptului că trupul lui Hristos a devenit nestricăcios şi nesupus morţii, cu starea Lui permanentă de Jertfă cere o explicare mai profundă.

Cum se împacă faptul că trupul lui Hristos, pe de o parte, nu mai e străpuns acum de cuie (iar), pe de altă parte, *suferă o agonie până la sfârşitul lumii*, cum a spus Pascal[156]?

Realitatea trebuie să constea, pe de o parte, în experienţa marii sensibilităţi a predării Sale totale Tatălui sau a renunţării la Sine Însuşi, unită cu slava ce I Se întoarce din cauza aceasta din partea Tatălui (iar), pe de alta, într-o compătimire până la o sfâşiere interioară pentru oameni, trăită ca o comuniune a Sângelui şi a Trupului Său către ei, compătimire unită cu o mare satisfacţie pentru iubirea care I Se întoarce pentru aceasta din partea lor"[157].

În imnul al doilea, Patima Sa „izvorăşte nepătimire"[158] şi de acest lucru ne putem convinge, în mod practic, cu toţii.

Sfântul Ioan Scărarul ne îndeamnă, ca „cei împătimiţi să cerem cu stăruinţă pe Domnul. Căci toţi cei neîmpătimiţi au înaintat la *nepătimire* din *împătimire*"[159], fapt pentru care trebuie să trăim în noi înşine purificarea de patimi, pentru ca harul Prea Sfintei Treimi să vieze mereu în noi.

Pentru Teologia Dogmatică Ortodoxă e foarte important ca primul om să fie *Adam*, pentru ca neamul omenesc să fie constituit dintr-un singur sânge.

---

[156] Blaise Pascal: http://ro.wikipedia.org/wiki/Blaise_Pascal.

[157] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Jertfa lui Hristos şi spiritualitatea noastră prin împărtăşirea de ea în Sfânta Liturghie*, op. cit., p. 111.

[158] Triod, ed.cit., p. 584.

[159] *Filocalia românească*, vol. IX, traducere, introducere şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980, p. 410.

Noul Adam, Hristos Domnul, vine şi dă nepătimire celor care se trag din Adam, celor care vin, în mod direct, din acela şi numai din acela.

Celelalte două imne ale cântării a patra, parafrazează imnic textele de la Matei 26, 29; Marcu 14, 25 şi Luca 22, 18, pe când imnele cântării a 5-a pun accentul, pe faptul spălării cu apă, de către Domnul, a picioarelor Sfinţilor Apostoli cât şi ale lui Iuda.

După spălare, picioarele lor s-au făcut frumoase – mai puţin ale lui Iuda – ca unele, care binevestesc „pace tuturor"[160].

Ele binevestesc pacea, pentru că Sfinţii Apostoli sunt trimişi să îi împace pe oameni cu Dumnezeu, cu aproapele şi cuei înșiși.

„Aspiraţia după unitate s-a născut odată cu conştiinţa pierderii unităţii, cu conştiinţa separării"[161] iar Sfinţii Apostoli unesc mintea, inima şi trupul prin Sfânta Evanghelie, care este trăirea în dragostea lui Hristos, prin Sfântul Duh. Tocmai de aceea ei sunt *frumoşi*, plini de frumuseţe, pentru că binevestesc tuturor frumuseţea păcii, a dragostei, a sfinţeniei.

Luată în ansamblu, cântarea a 5-a este o monumentală *fotografiere* a smereniei Domnului. Citind imnul al doilea şi al treilea, în special, putem observa acea dumnezeiască suprapunere a celor două moduri de a fi ale Fiului lui Dumnezeu.

Fiind prezentat ca Atotţiitorul, ca Cel ce „ţine apa cea neţinută, şi cea mai presus în văzduh"[162] dar şi ca „Cel ce îmbracă cerul cu nori"[163], avem o fotografie absolută, paradoxală, pentru că, deşi e înţeleasă în mod neînţeles de ochii credinţei, în mod propriu, realistic, ea este o imagine care ne depăşeşte şi pe care nu ne-o putem închipui, deşi realitatea ei există.

Măreţia acestei fotografii duhovniceşti e legată de atributul atotprezenţei dumnezeieşti, dar şi de acela al atotputerniciei dumnezeieşti.

Nu putem percepe această realitate şi nici nu ne-o putem imagina, dar o simţim, o intuim prin dragostea inimii noastre.

---

[160] Triod, ed.cit., p. 584.
[161] Părintele Constantin Galeriu, *Jertfă şi Răscumpărare*, op.cit., p.104.
[162] Triod, ed.cit., p. 584.
[163] Ibidem.

Simţim şi credem, că Fiul lui Dumnezeu ţine toate şi lucrează toate dar nu ne putem explica raţional realitatea aceasta atât de copleşitoare şi nici nu ne dorim acest lucru.

În comparaţie cu această magistrală imagine a Fiului lui Dumnezeu, a realităţii Sale eterne sau a realităţii eterne care are legătură cu timpul şi creaţia, Fiul lui Dumnezeu întrupat este prezentat după mărturiile cuprinse în Sfintele Evanghelii.

Concreteţea imagistică face extrem de *vizibilă* diferenţa dintre *Cuvântul lui Dumnezeu* şi *Fiul lui Dumnezeu întrupat*.

Hristos al chenozei „a turnat apă în spălătoare şi a spălat picioarele slugilor"[164]. El „S-a încins cu ştergarul şi a plecat genunchile pentru a spăla picioarele slugilor"[165].

În ambele imne, Stăpânul e pus în faţa slugilor, nu pentru a fi recunoscut ca *Stăpân* – căci El este Stăpân, chiar dacă vrem şi chiar dacă nu vrem noi – ci pentru a vedea în Stăpân exemplul celei mai mari iubiri şi a celei mai mari preocupări pentru slugile Sale.

Sluga, până la Domnul, nu a fost niciodată tratată cu asemenea iubire şi cu un asemenea pogorământ şi, după El, nimeni nu mai poate să o facă atât de absolut ca El. Smerenia Lui e smerenia lui Dumnezeu, Care vine la om. Ea e smerenie mai presus de orice înţelegere şi de orice aşteptare.

Sfintele Evanghelii canonice, numai ele, sunt ilustrate imnic. Imnele noastre propovăduiesc numai textul recept al Sfintei Biserici Ortodoxe. Orice imixtiune eterodoxă ar putea fi uşor reperată, tocmai din acest motiv: pentru că nu ar concorda cu traducerile recepte ale Sfintei Scripturi.

Imnul al doilea, al cântării a 6-a, conţine şi următoarele cuvinte: „urmaţi chipului cum aţi văzut în Mine"[166], cuvinte care indică o urmare cuprinzătoare, totală, a Domnului.

Chipul, exemplul vieţii Domnului, trebuie să ne înveţe mereu, să ne spună mereu altceva, pentru că a vedea *în El* şi *prin El*, înseamnă, în fiecare clipă, *o simţire* a Lui, o umplere de El, o intimitate şi mai mare cu El.

---

[164] Ibidem.
[165] Ibidem.
[166] Ibidem.

Domnul ne stă înainte în multe feluri în Sfânta Ortodoxie. El ne stă înainte în cuvintele Sale, în Sfintele Taine, în Sfintele Icoane dar şi în rugăciune dar, nu în ultimul rând, şi în aproapele nostru.

De aceea, a vedea în El, a vedea în dragostea Lui, înseamnă o trăire în dragostea Lui şi prin ea, pentru că numai în El poţi să experiezi vederea Lui.

Condacul vorbeşte despre schimbul luciferic al lui Iuda iar icosul despre urmarea Domnului printr-o viaţă smerită, plină de umilinţă, pentru ca, sinaxarul zilei, să detalieze sfânta spălare a picioarelor, Cina cea de Taină, rugăciunea cea mai presus de fire şi vânzarea Domnului[167].

Sinaxarul este foarte revelator prin precizările lui. De aici aflăm că lui Iuda i s-au spălat cel dintâi picioarele şi că s-a folosit *pâine* la Sfânta Cină şi nu *azimă*.

Cântările a 7-a şi a 8-a sunt eminamente morale. Irmosul cântării a 9-a – care ştim că este şi *axionul* zilei – ne îndeamnă să venim „la loc înalt, cu gânduri înalte să ne îndulcim"[168].

Teologia e *loc înalt*, pentru că e vorbire despre Dumnezeu şi *a veni la loc înalt* înseamnă *a veni la vederea lui Dumnezeu*, care ne umple de gânduri și simțiri dumnezeieşti.

Despre această stare preafericită, care naşte gânduri dumnezeieşti, Sfântul Siluan Athonitul scria, printre altele:

„Domnul îl iubeşte pe om şi i Se arată cum Însuşi vrea. Şi sufletul, când vede pe Domnul, cu smerenie se bucură de Stăpânul Cel Milostiv şi nu mai poate iubi nimic altceva aşa cum iubeşte pe Ziditorul său; chiar dacă vede toate şi iubeşte pe toţi oamenii, dar mai mult decât orice Îl iubeşte pe Domnul"[169].

Iar Sfântul Ioan din Kronstadt – ca să citām numai două flăcări ale dragostei dumnezeieşti – scria, în *Liturghia: cerul pe pământ*, următoarele:

„Nu există nimic mai sublim şi mai de preţ în cer şi pe pământ decât Liturghia…

O, ce înălţime, ce măreţie, ce frumuseţe şi ce dulceaţă în Dumnezeiasca Liturghie; ce bogăţie a duhului şi ce fericire

---

[167] Triod, ed.cit., p.585.

[168] Idem, p. 588.

[169] Sfântul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, ediţia a II-a, Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p. 114.

pentru noi! În timpul Liturghiei cerul şi pământul se fac una”[170].

Bucuria Sfintei Liturghii: pentru că aici ne îndulcim de Domnul, dar tot aici, pe „Cuvântul Cel Preaînalt, din cuvântul Lui”[171] Îl cunoaştem.

Sfânta Liturghie ne vorbeşte prin cuvintele Sale, ale lui Hristos iar Domnul ne spune despre Sine toate câte ne sunt folositoare, mântuitoare, îndumnezeitoare.

Îl cunoaştem pe El din cuvintele Sale, Îl cunoaştem ca pe Fiul lui Dumnezeu întrupat dar Care S-a slăvit prin Cruce, fapt pentru care Sfânta Cruce ne este *o laudă* şi nu *o ruşine*.

Al treilea imn al cântării a 9-a e o confesiune revelatoare a Domnului, deoarece Domnul, în mod imnic, mărturiseşte despre Sine, că e Fiul Tatălui şi că Naşterea Lui este din veci din Tatăl şi, mai ales, că e „Înţelepciunea cea împreună lucrătoare”[172] a Tatălui dar – în sfârşitul imnului – mărturiseşte şi faptul, că datorită Întrupării Sale, El, Cel „din fire nezidit”, primeşte „numirile trupului” impropriat.

Imnul următor, fundamentând consecinţa comunicării însuşirilor – şi fiind tot o vorbire imnică a Domnului Hristos – ne spune: „și firea ce s-a unit cu Mine Dumnezeu este, prin chipul schimbului de firi între sine”[173], după ce afirmase realitatea trupului Său împotriva oricărei gândiri dochete.

Despre comunicarea însuşirilor în persoana Domnului Hristos, Părintele Profesor Dumitru Stăniloae scria în *Iisus Hristos sau Restaurarea omului* următoarele:

„Când, în baza comunicării însuşirilor, atribuim însuşirile şi lucrările omeneşti naturii divine, avem în Iisus, în special, aspectul chenozei naturii divine.

Iar când natura omenească e, prin ipostasul considerat din latura umană, purtătoarea însuşirilor şi lucrărilor divine, avem în special aspectul îndumnezeirii naturii umane.

Chenoza ne înfăţişează pe Fiul lui Dumnezeu pătimind, iar îndumnezeirea pe Fiul omului atotputernic.

[170] Sfântul Ioan de Kronstadt, *Liturghia: cerul pe pământ*, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p. 157.
[171] Triod, ed.cit., p. 588.
[172] Ibidem.
[173] Ibidem.

Într-un sens mai larg însă, şi *chenoza* este *o îndumnezeire* a firii omeneşti, căci manifestările firii omeneşti purtate de Dumnezeu Cuvântul sunt ridicate, într-o anume privinţă, peste nivelul celor omeneşti. Pătimirea Cuvântului e *o pătimire sfinţită*, cum n-a suportat niciun muritor"[174].

Am fi sperat, ca până la această dată *Triodul* să fi intrat în teologia Pătimirii Domnului şi să se fi vorbit despre demnitatea arhierească a Domnului, în multiplele ei faţete însă minuţioasa cercetare a textului Triodului ne arată contrariul.

În Triod nu există o privire unilaterală, eminamente *dogmatică*, ci conținutul dogmelor se instalează în text în funcţie de cursul evanghelic al Sfintelor Slujbe, adică în funcţie de textul Sfintelor Evanghelii citite la Slujbele Sfinte.

Laudele îl înfierează pe Iuda dar problematizează, explicitează viaţa Domnului Hristos în primul rând.

Cu cât Iuda e mai aspru criticat şi osândit pentru totdeauna, cu atât se scoate în evidenţă *demnitatea* şi *măreţia* Celui vândut, a Celui dat, pe nedrept, spre răstignire. Cel răstignit e Judecătorul lumii dar şi Doctorul ei, Cel care îi „vindecă patimile".

Pătimirile Sale cele prea sfinte vindecă patimile reale ale omului, viciile lui.

El, Domnul, e îndelung-răbdătorul păcatelor lumii şi El a fost vândut de ucenicul Său cel pierdut, fapt pentru care, Iuda, „lepădându-se de ceata Apostolilor şi aruncând cei treizeci de arginţi, n-a văzut Învierea cea de a treia zi"[175].

„Cazul Iuda" ar părea, la o recenzare tendențioasă a textelor liturgice, *o obsesie* a Sfinţilor imnografi, însă nici pe departe nu stau așa lucrurile.

Criticarea lui Iuda e un reflex al marii lor iubiri pentru Domnul şi, mai ales, o ridicare supremă, la înţelegerea iubirii, pe care trebuie s-o avem faţă de El.

Sfinţii imnografi ne arată înălţimea iubirii faţă de Dumnezeu, prin negarea oricărei insensibilităţi şi rejectări, la nivel personal, a ei.

Deşi au făcut-o cu durere în cazul lui Iuda – căci şi el e *după chipul lui Dumnezeu* – dragostea faţă de Domnul i-a

---

[174] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, op.cit., p. 157.
[175] Triod, ed. cit., p. 598.

făcut să fie extrem de aspri, căci fără iubirea lui Dumnezeu în suflet, nici omul nu poate fi iubit cu adevărat[176].

În imnul al 4-lea, de la Laude, Iuda e numit şi „diavol”, deoarece s-a depărtat, ca şi acela, de fericirea Domnului dar, se precizează faptul, că numai *cugetarea vânzării* l-a dus la *nebunia ultimă a satanizării*.

Slava Laudelor e o parafrazare a capitolului al 53-lea al Sfântului Isaia, fiind un imn în care se enumeră unele dintre modurile Pătimirilor Domnului. Realitatea enumerării merge pe aceeaşi realitate *explicită* a Sfintelor Evanghelii.

Se insistă, în mod vădit, pe realitatea, gravitatea şi durerea Sfintelor Patimi, pentru ca, realitatea întrupării Sale, istoricitatea Sa, să nu fie, în niciun moment, tăgăduită.

El primeşte „toate de bunăvoie”, pentru „ca să dăruiască tuturor învierea cea din morţi”[177], căci „în Hristos păcatul se mistuie în flacăra, în oceanul iubirii Sale dumnezeieşti”[178].

Şi asta pentru că, „Crucii, iubirii îi urmează viaţa. Aşa cum viaţa naşte din iubire, din cruce naşte o nouă viaţă, Învierea.

Crucea descoperă această bogăţie de daruri şi de înţelesuri. Ea este fundamental descoperirea iubirii dumnezeieşti.

Dar aceasta fiind, ea poartă în sine şi recapitularea, strângerea noastră la umbra şi lumina ei; şi jertfă, ispăşire pentru păcatele noastre, plinirea dreptăţii dumnezeieşti; şi sfinţire a firii prin biruirea stricăciunii”[179], după cuvintele Părintelui Constantin Galeriu.

---

[176] Despre anatematizarea lui Origen, arhiepiscopul stilist Chrisostomos, citându-l pe Părintele Florovski, spunea, că pe Origen, ucenicii lui l-au anatematizat cu lacrimi în ochi, deoarece îl iubeau ca pe un Părinte, dar nu puteau să îl iubească mai mult decât pe Dumnezeu, pentru că Origen, Părintele lor, greşise în faţa Domnului.
Din expunerea sa: *Sfântul Grigorie Palama şi umanismul creştin bizantin*, rostită în paraclisul Sfintei Mare Muceniţe Ecaterina, al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, pe data de 16 noiembrie 2001.
Despre Prot. Prof. Dr. Georges Vasilievich Florovsky a se vedea: http://orthodoxwiki.org/Georges_Florovsky iar despre Origen aici: http://en.wikipedia.org/wiki/Origen.
[177] Triod, ed. cit., p. 589.
[178] Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *Cinstirea Sfintei Cruci*, în rev. *Glasul Bisericii*, L (1998), nr. 9-12, p. 64.
[179] Idem, p. 65.

Imnele stihoavnei au caracter moral iar troparul prorociei de la *Ceasul întâi* recunoaşte starea decăzută a omenirii, fapt pentru care cere *slobozirea din stricăciune*.

Începe Vecernia, unită cu Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare, de Joi dimineaţa, ale cărei prime stihiri se repetă, ele aparţinând stihirilor Laudelor la care ne-am referit cu puţin mai înainte.

*Slavă…Şi acum…*de pe glasul al 6-lea e un imn cu adâncă rezonanţă duhovnicească.

Aici se certifică faptul, că Iuda se împărtăşise cu Sfintele Taine mai înainte de a-L vinde pe Domnul („Şi acest necredincios, ţinând în gură Pâinea cerească, a făcut vindere împotriva Mântuitorului”[180]) dar se subliniază şi faptul, de adâncă dragoste dumnezeiască, a raportului Domnului cu Iuda, prin cuvintele: „pe Cel ce hrăneşte L-a vândut, şi pe Stăpânul pe Care Îl iubea L-a dat spre moarte!”[181].

Imnul cataloghează actul lui Iuda ca un act de adâncă „neomenie”, căci iubirea lui Iuda pentru Domnul, îmbolnăvită adânc de iubirea de arginţi, a putut să-l facă pe acesta ca să-şi vândă iubirea lui, pe Domnul Hristos.

Dragostea lui Iuda a murit în mod jalnic. Ea a fost ucisă, în el, de propria lui poftă, în mod voit, conştient şi liber şi nu a rămas nestinsă, deși „dragostea, a cărei flacără a fost aruncată de Hristos în sufletul omului are o proprietate uimitoare: ea îl va conduce prin abisuri şi culmi inaccesibile oricărei alte persoane; ea îi va da să biruiască orice suferinţă, şi chiar moartea; adeseori, ea îl va arunca într-un spaţiu nelimitat, ce nu poate fi descris, unde el va fi „singur, tânjind să vadă din nou lumina Dumnezeului iubit”[182].

Trecând peste *Paremii* şi *Apostol*, găsim troparul următor, care este şi *Heruvicul* zilei:

„Cinei Tale celei de Taină, astăzi Fiul lui Dumnezeu
părtaş mă primeşte;
că nu voi spune vrăjmaşilor Tăi taina Ta,
nici sărutare Îţi voi da ca Iuda.

[180] Triod, ed. cit., p. 593.
[181] Ibidem.
[182] Fericitul Sofronie Saharov, *Fericirea de a cunoaşte calea*, http://www.medieval/routes.com/Sofronie2.html.

Ci ca tâlharul mă mărturisesc Ţie:
pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăţia Ta"[183].

După cum bine ştim, acest minunat tropar face parte şi din pregătirea noastră pentru primirea Sfintei Împărtăşanii şi din rugăciunile pe care le rosteşte preotul, în cadrul Sfintei Liturghii, mai înainte de a se împărtăşi el, cât şi cei credincioşi.

Însă înţelegerea lui este, pentru mulţi, o enigmă, în cazul cuvintelor: „nu voi spune vrăjmaşilor Tăi taina Ta".

Foarte mulţi cred, că divulgarea ritualului Sfintei Împărtăşanii ereticilor şi păgânilor, înseamnă, de fapt, *o divulgare a tainei*,

Însă aici nu e vorba de *o divulgare a Tainei*, ci de înţelegerea, în ființa noastră, a consecințelor împărtășirii cu Sfânta Euharistie.

Vrăjmaşii noştri, în primul rând, sunt diavolii şi a trece peste Sfânta Împărtăşanie, a nesocoti sfinţenia ei cea prea mare înseamnă, de fapt, a arăta că nu e „de mare importanţă" pentru noi.

A spune acelora, care nu cred în mod ortodox, că Sfânta Împărtăşanie „e ceva comun", înseamnă a batjocori Sfânta Împărtăşanie.

Însă a divulga modul în care lucrează în noi Hristos Domnul, prin Sfânta Împărtăşanie, înseamnă a da motive, celor necredincioși, ca să râdă.

Prima argumentare se leagă de trădarea lui Iuda – căci Iuda a făcut din iubirea lui Dumnezeu „ceva de vânzare, comun, banal" – pe când divulgarea transformării noastre intime se leagă de trădarea tainei, a simţirii de taină a Sfintei Ortodoxii.

Noi ne angajăm aici ca să nu le descoperim acelora, care râd de noi, modul sfinţirii vieţii noastre iar iubirea noastră pentru Dumnezeu o dorim fără trădare, fără omisiuni, fără abateri grave.

Trebuie să observăm totodată și modul în care *Triodul* ne propune participarea noastră.

[183] Triod, ed.cit., p. 598.

„Astăzi”, acum, Hristos ne primeşte ca să ne împărtăşim cu El Însuşi, dar nu într-un cadru diferit de al împărtăşirii Sfinţilor Apostoli şi a lui Iuda, ci la *aceeaşi* Cină de Taină.

La Sfânta Liturghie suntem chemaţi să fim acum, *să fim prezenţi*[184], cu o prezenţă plină de adoraţie pentru Sfintele Taine, căci e acelaşi Hristos euharistic ca şi la Cina cea de Taină.

Trebuie să fim prezenţi la împărtăşirea cu El, pentru că avem mereu, în orice clipă, nevoie de El. Pentru că „Taina Sfintei Împărtăşanii ridică la o deplinătate unirea cu Hristos, dar această deplinătate trebuie mereu împrospătată şi adâncită, aşa cum, cu cât eşti mai unit cu cineva prin iubire, cu atât eşti mai însetat de o adâncire a acestei uniri”[185].

De la pagina 596 începe *Rânduiala ce se face la sfânta şi dumnezeiasca spălare a picioarelor*, rânduială tipiconală, mănăstirească, pentru 12 fraţi dintr-o Sfântă Mănăstire, în cadrul căreia aceştia sunt spălaţi pe picioare de cel mai mare dintre ei, adică cu rangul bisericesc cel mai mare.

În cadrul acestei Sfinte Slujbe se repetă cântarea a 5-a a *Utreniei*, după care se cântă 6 stihiri ale spălării.

În prima stihiră se cere spălarea gândirii noastre de cele rele, cât şi încingerea noastră cu „legătură duhovnicească”[186], care să ne ţină în smerenie şi iubire de Dumnezeu, pe când, în stihira a doua, smerenia Domnului e singura modalitate prin care se dăruieşte, „singura înălţare asupra a toată puterea potrivnică”[187].

Smerenia înalţă, pentru că smerenia Îi dă lui Dumnezeu toată viaţa şi puterea omului, pentru ca El să facă voia Lui în noi.

Chenoza Domnului naşte în noi conştiinţa nimicniciei, căci „în conştiinţa noastră noi ne pogorâm la iad, deoarece, începând din clipa în care chipul veşnic al omului ni se

---

[184] Un cuvânt mult iubit de Părintele Arhimandit Arsenie Papacioc, cuvânt ce exprimă starea totală a omului, total duhovnicească, de a fi în dialog direct, intim, cu Hristos Domnul. *A fi prezent* înseamnă *a fi prezent în iubire*, pentru a vorbi iubirii şi a te împărtăşi cu Iubirea cea veşnică a lui Dumnezeu, adică cu Hristos Dumnezeu.
A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Arsenie_Papacioc.

[185] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfintele Taine şi Ierurgiile bisericeşti*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr. 3, p 450.

[186] Triod¸ ed. cit., p. 597.

[187] Ibidem.

descoperă, noi trăim cu mai multă ascuţime adâncimea propriei noastre întunecări"[188].

A patra stihiră, ne introduce, printre altele, şi în învăţătura despre incognoscibilitatea fiinţei dumnezeieşti, căci Fiul e „Cel neapropiat după fiinţă"[189], iar a 5-a subscrie categoric iubirii lui Dumnezeu și deplânge traiectoria vieții lui Iuda: „mai bine ar fi fost, vânzătorule, de nu te-ai fi născut, înstrăinatule de Fiul lui Dumnezeu"[190].

Iuda, în a şasea stihiră, e prezentat – înainte de vindere – ca fiind cuprins de „dormitare diavolească"[191], fapt pentru care n-a cunoscut: „că mare este tăria Crucii"[192]. Tăria Crucii se înţelege priveghind, renunţând la tine. Trebuia să vadă pe „Paştile de jertfit", pentru ca să Îl urmeze.

Rugăciunea, de după ectenii – ca şi unele cereri ale ecteniilor – cer sfinţirea apei de faţă, pentru spălarea întinăciunilor trupeşti şi a necurăţiilor sufleteşti, pe când rugăciunea, care se zice în taină, cere trăirea noastră în Duhul Sfânt.

Întreg ritualul spălării se face în ambianţa Sfintei Evangheli a Sfântului Ioan Teologul, de la capitolul 13, 4-17, slujba încheindu-se cu o altă rugăciune şi două tropare.

Pavecerniţa Mică e formată din *Tricântarea* Sfântului Andrei Criteanul şi conţine 30 de imne.

În primul imn, Domnul este Cel ce a „gonit întunericul cel mai dinainte al adâncului", adică întunericul Iadului, care stăpânea până la venirea Domnului și care era mult înrădăcinat în omenire, pe când al 7-lea imn merge pe aceeaşi reliefare magnifică a Fiului lui Dumnezeu, în cele două ipostaze ale Sale: eternă şi istorico-chenotică:

> Este pălmuit Ziditorul şi bătută zidirea prin batjocorirea Lui; este lovit de voie cu trestie, şi cele din înălţime se pleacă; este scuipat Judecătorul, şi toate temeliile pământului se clatină"[193].

---

188 Fericitul Sofronie Saharov, art. online cit. ant.
189 Triod, ed. cit., p. 597.
190 Ibidem.
191 Ibidem.
192 Idem, p. 598.
193 Ibidem.

E dumnezeiesc de paradoxală cântarea ortodoxă! Pentru că vorbeşte din două perspective în acelaşi timp, de aceea poate vedea pe Fiul lui Dumnezeu ca pe Ziditorul, dar şi ca pe Cel ce suferă. Batjocorirea Lui e batjocorirea zidirii, a creaţiei, pentru că ei bat trupul Său luat din Prea Curata Fecioară.

Perspectivele imnologiei ortodoxe sunt absolute, pentru că ele *cuprind taina* şi *nu o disecă*, prin analizarea creatului şi a non-creatului.

Putem spune și mai mult, aceea că teologia imnică ortodoxă este – ca expresie – pe linia Sinodului al IV-lea Ecumenic, unde unirea ipostatică precizează, cel mai bine şi cel mai profund, realitatea divino-umană a persoanei Domnului Hristos.

Am observat şi până acum rolul extraordinar, pe care îl are în imnele noastre *comunicarea însuşirilor*. Datorită acestei consecinţe a *unirii ipostatice*, imnul al 8-lea, poate spune:

„Cu spini se încununează Dumnezeu,
Care înfrumuseţează tot pământul cu flori…"[194].

Păstrându-se acest mare şi dumnezeiesc adevăr nealterat, putem să exprimăm multă frumuseţe în imnele noastre, pentru că ştim, „că firea omenească nu s-a constituit în El ca persoană omenească"[195], ci „Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se ipostas al firii omeneşti, i-a dat acesteia funcţia de mediu al iubirii lui Dumnezeu îndreptată spre toţi oamenii şi al iubirii Fiului Unul Născut în formă umană faţă de Tatăl, făcându-Se omul Cel mai iubitor al Tatălui ceresc, din care poate iradia această iubire spre toţi oamenii, ca să-i facă şi pe ei în stare de iubirea Lui dumnezeiască în formă umană, faţă de Tatăl şi între ei"[196].

Pe marginea cărţii *Adversus Nestorianos*, a lui Leonţiu de Bizanţ, tot Părintele Profesor Dumitru Stăniloae scria:

„E de remarcat aici afirmaţia paradoxală: *pătimeşte Cuvântul cel nepătimitor*.

[194] Ibidem.
[195] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. al II-lea, ediţia a II-a, Ed. Cristal, Bucureşti, 1995, p. 71.
[196] Ibidem.

Iar *pătimirea* nu e numai *o compătimire* ca a unei persoane cu alta, în care alta e pătimirea persoanei care pătimeşte şi alta a celei care compătimeşte.

Cuvântul lui Dumnezeu Pătimeşte, nu compătimeşte. Iar aceasta pentru că e *o unire* a trupului cu El, nu numai *o apropiere familiară*.

E greu de înţeles această «unire», care face Cuvântul cel nepătimitor, după fiinţa dumnezeiască, să pătimească totuşi El Însuşi cu trupul.

Nu se poate spune că o jumătate din persoana Lui pătimeşte, iar o jumătate nu pătimeşte. E mereu taina persoanei ca întreg, care e prezentă în fiecare simţire şi faptă a părţilor ei”[197].

Şi acum…, a Născătoarei, elogiază teologia Sfântului Ioan Evanghelistul, din prologul Sfintei Sale Evanghelii, pentru că: „Cuvântul Trup S-a făcut din Fecioară cu neschimbare, şi a rămas cu firea Dumnezeu precum era, nedespărţindu-Se de sânurile Părintelui”[198].

Aceste cuvinte imnice sunt o parafrază la versetului al 14-lea: „şi Cuvântul S-a făcut Trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr”.

Întruparea Domnului nu L-a despărţit de sânurile Tatălui. Întruparea Sa, S-a făcut „cu neschimbare”, căci firea dumnezeiască nu S-a schimbat în vreun fel datorită asumării trupului în persoana Sa veșnică.

În al 5-lea imn, al cântării a 8-a, se specifică din nou faptul, că Domnul pătimeşte de voie, de bună voie, fapt pentru care vânzarea Lui de către Iuda, Îl aduce spre scopul venirii Sale: spre Sfânta Cruce.

Sărutarea Lui e „înşelătoare”, sărutarea lui Iuda. Îi spune cuvânt şi „împreună cu cuvântul”[199], Îl vinde spre „junghiere”.

Sărutarea lui e un semn al fărădelegii extreme, al răului abisal.

Faptul că Domnul nu Se împotriveşte celor care Îl prind, face ca în imnul al 7-lea Domnul să fie numit *Miel al lui Dumnezeu*, ca o expresie a Jertfei, a crucificării Sale.

---

[197] Idem, p. 135.
[198] Triod, ed. cit., p. 601.
[199] Idem, p. 602.

În Vechiul Testament, mielul a fost chipul Domnului, „o Jertfă substitut”[200]. Dar „jertfa mielului pascal va înceta precis când Se va fi jertfit Hristos, Paştele Noului Legământ (I Cor. 5,7); (căci) «Hristos a prefăcut *chipul* în *adevăr*», (cum) va tâlcui Sfântul Chiril al Alexandriei”[201].

Hristos Domnul e *Mielul lui Dumnezeu*, pentru că Se va lăsa răstignit cu blândeţe şi pentru că moartea Sa e una din nespusă iubire. A fost profeţit prin mielul pascal şi recunoscut, pe Cruce, ca Miel al lui Dumnezeu. El a împlinit profeţia prin Sine Însuşi, arătând tuturor supunere ca un Rob.

Imnele acestea care urmează vorbesc cu cuvintele Sfintelor Evanghelii.

Adevărul Patimilor Domnului este prezentat fără menajamente. Orice mic detaliu este amintit, pentru că Domnul ne-a mântuit prin fiecare pătimire a Sa.

De două ori în această *Tricântare*, Sfântul Andrei Îl numeşte pe Domnul „foc”, când e vorba de spălarea picioarelor (în imnul al 9-lea și al 11-lea) – prima oară vorbind în general iar, a doua oară, despre Iuda – tocmai pentru a ne sensibiliza la maximum, atunci când e vorba să ne apropiem de Sfintele Taine.

El e, pentru vedere, *Miel euharistic* – fapt pentru care, blândeţea Lui, ne îndeamnă să ne apropiem – dar dacă Îl primim în noi, fără a fi curaţi cu inima, Îl simţim *ca foc*, pentru că *El este foc*.

Părintele Profesor Emilian Corniţescu, vorbind despre provenienţa cuvântului *miel*, scrie:

„Tezaurul nostru lingvistic are nenumăraţi termeni religioşi a căror origine este din Sfânta Scriptură, aşa cum este cazul cuvântului *miel*, moştenit pe filieră biblică şi alcătuit din două părţi de cuvânt: prepoziţia *mi* = *din*, *de la* şi numele divin *El* = *Dumnezeu*, care la rândul său este înrudit cu verbul *ul* = *a fi puternic*, *a fi tare*”[202].

Fapt pentru care, cu toate că Mielul euharistic pare „slab” şi „uşor de dispreţuit”, El e din Dumnezeul Cel

---

[200] Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *Jertfă şi Răscumpărare*, op. cit., p. 114.
[201] Ibidem.
[202] Pr. Prof. Dr. Emilian Corniţescu, *Semnificaţia religioasă şi semantică a mielului pascal*, în rev. *Ortodoxia*, LII (2000), nr. 1-2, p. 85.

Puternic, adică *foc*. Ceea ce pare *slăbiciune* e de fapt *putere*, putere tămăduitoare, curăţitoare, sfinţitoare pentru noi.

Când priveşti de afară, dispreţuieşti sau poţi fi neîncrezător. Dar primind pe Domnul în tine, simţi că El e foc care curăţeşte, care tămăduieşte, dacă Îl primeşti cu dragoste şi cu inimă smerită.

Şi acum…, a Născătoarei, e minunată:

„O, auzire nouă! Dumnezeu este
Fiu al Femeii! Naşterea fără sământă,
Maică fără de bărbat, şi El născut, Dumnezeu!
O, minunată auzire! O, înfricoşătoare zămislire!
O, nestricăcioasă naştere a Fecioarei! Cu adevărat
toate sunt mai presus de minte
şi mai presus de ştiinţă"[203].

Vorbirea despre aceste taine reale şi dumnezeieşti îl umple pe Sfântul Andrei, dar şi pe noi, de multă dragoste.

Vorbirea dogmatică ar trebui să fie, în toate situaţiile, o vorbire înflăcărată de multă dragoste. Când nu e aşa e dureros de fadă, de rece, de impersonală, chiar dacă mărturisește cele mai mari dogme ale Bisericii.

Deşi – ca autor de multe imne – ar fi putut să nu se mai entuziasmeze de cele pe care le scrie, cu Sfântul Andrei se petrece contrariul: el vede toate tainele credinţei ca fiind *noi*, adânci, minunate, pentru că se păstrează în bucuria lor, în starea duhovnicească de a le percepe şi nu se raportează la ele cu un ochi distant, de „analizor teologic".

Faptul că „Dumnezeu este Fiul al Femeii" este cel mai minunat lucru. Dar el e foarte minunat, dacă înţelegi această absolut de minunată realitate şi consecinţele ei pentru întreaga existență. O scriere din entuziasm dumnezeiesc, dar și acrivic teologică!

De fapt, din acest punct se naşte *Teologia*. Căci vorbeşti *cu* şi *despre* un Dumnezeu iubitor, Care Se dăruie, despre un Dumnezeu prea iubitor, Care te îmbrăţişează oricând şi oriunde.

---

[203] Triod, ed. cit., p. 602.

Toate tainele credinţei sunt neînţelese, nepătrunse, dar din adâncul lor ne hrănim, ne umplem, ne îmbogăţim dumnezeieşte.

Le privim cu toată inima şi de aceea le numim *nepătrunse*, pentru că niciodată nu e de ajuns ceea ce spunem despre ele şi pentru că, niciodată, cuvintele nu sunt atât de explicite, de clare, de *identice* cu realitatea.

Imnul al 3-lea al cântării a 9-a e un imn din inimă, din inimă de Dumnezeu, care este rănită de prefăcătorie:

„Sărutarea ta este vicleană, şi închinăciunea
amară; cui grăieşti tu, înşelătorule, când zici:
Bucură-Te Ravvi? Prietene, zice Hristos,
pentru ce ai venit? Dacă pentru a Mă săruta,
pentru ce-Mi pui înainte cuţit uns cu miere?”[204].

Dumnezeu nu se „preface” că iubeşte! El iubeşte şi vrea ca şi noi să-L iubim. Vrea ca să avem curajul să ne spunem iubirea şi, mai ales, vrea ca să avem iubire curată, deplină. Rănirea Sa e mântuirea noastră.

Imnele următoare vorbesc despre Patimile Domnului în paralel cu nerecunoştinţa iudeilor, pentru marile şi dumnezeieştile minuni pe care le-a săvârşit în mijlocul lor.

Slavă…, *Şi acum…* – cele două imne, de la sfârşit – Îl văd pe Domnul lucrând mântuirea în mijlocul pământului iar pe Prea Curata Fecioară ca pe *Mieluşeaua*, care, „stând înaintea Crucii”[205], Îl tânguia pe Făcătorul tuturor.

Începând cu pagina a 604-a a *Triodului* suntem cititorii şi tâlcuitorii slujbei *Sfintelor şi Mântuitoarelor Patimi ale Domnului Iisus Hristos* sau *a Deniei de Joi seara*.

Până la antifonul al 2-lea, imnele sunt ori *cunoscute* ori *eminamente morale*. Însă la acest antifon al doilea apare un element unic al zilei liturgice în cauză, descris în cuvintele: „iar în mijlocul celor ce se tocmeau (ca să-L vândă n.n.), ai stat nevăzut Însuţi Tu, de Care era tocmeala”[206], pentru a se preciza dumnezeirea Sa.

---

[204] Ibidem.
[205] Idem, p. 603.
[206] Idem, p. 605.

Antifonul al 3-lea are, la fiecare imn, ca şi cuvinte terminale: „iar Iuda cel fără de lege n-a vrut să înţeleagă”[207], pentru că înţelegerea lui trebuia să fie *o mărturisire* a Domnului Hristos.

El n-a înţeles că trebuia să-L înţeleagă. N-a înţeles, că numai Domnul merită a fi înţeles şi iubit în primul şi în primul rând.

Sedelna glas 7, de dinainte de a doua Sfântă Evanghelie, arată motivaţia *vădirii lui Iuda* ca *vânzător* şi aceasta e una cu adânci implicaţii dogmatice: „vrând ca să arăţi tuturor că Te-ai dat de bunăvoie”[208].

Trebuia să se ştie, mai de dinainte *vânzătorul*, pentru a se slăvi Sfânta Cruce. Domnul, deşi ştia *cine e* cel care-L va vinde, nu a luptat împotriva lui ci, dimpotrivă, i-a dorit întoarcerea, pocăinţa. Iubirea Lui i-a dorit tot binele dar Iuda a ales, în mod voit, contrariul.

Crucea Domnului – spune aceeaşi sedelnă – a folosit tuturor, pentru că, prin ea, Domnul a răpit „lumea de la cel străin”[209], de la Satana.

Satana e *cel străin de bine*, înstrăinat de bine. Prin Sfânta Cruce – care „este voinţa Tatălui, slava Fiului, tresărirea Duhul Sfânt”[210] – lumea s-a eliberat de rău şi poate să se elibereze, în mod personal, de rău.

Antifonul al 4-lea ne obligă să gândim mistic Sfânta Cruce şi Jertfa Domnului, pentru că „nouă ne-a răsărit Cel ce a Pătimit pentru lume”[211].

Jertfa Domnului e un soare, o lumină, singura lumină. Şi aici intervine măreţia sa: că Sfânta Ortodoxie vede în Sfânta Cruce o revelare a dumnezeirii Domnului şi nu o „învingere” a umanităţii Sale!

Portretistica romano-catolică şi protestantă Îl vede pe Hristos al Crucii ca pe unul traumatizat, angoasat, *mai mult om* sau *numai om* şi nu ca pe Lumina lumii, pe Viaţa şi Bucuria noastră. Tocmai de aceea vorbeşte despre o perspectivă sumbră a suferinţei sau a ascetismului la aceştia.

---

[207] Idem, p. 605-606.
[208] Idem, p. 606.
[209] Ibidem.
[210] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Crucea, proslăvire a lui Hristos*, trad. de Pr. Dr. Gheorghe Paschia, în rev. *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 2, p. 272.
[211] Triod, ed. cit., p. 606.

Pentru un om duhovnicesc, pentru un ortodox, asceza nu e o luptă cu *neputințe insurmontabile*, ci o luptă care aduce bucurie, din ce în ce mai multă bucurie dumnezeiască.

El a răsărit din negura lumii şi dacă „a pricepe ceva înseamnă a te simţi *implicat* şi *responsabil*"[212], atunci El este Lumina, Care doreşte să fim întru lumina Sa.

Domnul te vrea o persoană care să vorbeşti continuu cu El dar şi cu ceilalţi, într-un mod absolut, pentru că „nu poţi participa la comuniunea ce (îi) leagă pe semenii tăi, dacă nu înaintezi de la calitatea de *individ* la cea de *persoan*ă, dar nu poţi deveni (nici) persoană capabilă de integrarea într-o comuniune interpersonală decât cu ajutorul celorlalţi"[213].

Alături de El, devii tu cel întru El şi întru Duhul Sfânt.

Imnul al 2-lea, de la antifonul al 4-lea – la final – ne trasează adevărata direcţie doxologică a vieţii noastre: „Iar noi, având mântuire pe Hristos, pe Acesta să-L slăvim"[214].

Pentru că în El e mântuirea noastră şi pentru că mântuirea reprezintă tot efortul vieţii noastre umplut de dragostea Sa, nu putem să trăim în El, cu El, în faţa Lui, fără să-I mulţumim, fără să-L lăudăm, fără să-I cerem iubirea şi mila Sa mereu.

Ştiind că El este *scopul vieţii noastre*, nu putem să nu fim *o jertfă* a Lui, *o jertfire* pentru El, dacă în El ne simţim şi avem adevărata împlinire a vieții noastre.

Aşa că nu putem vorbi despre o viaţă *pentru Dumnezeu* fără a fi *o viaţă doxologică*, plină de cuvinte şi fapte de dragoste, pentru că dragostea vorbeşte, cântă, se mărturiseşte în orice clipă, cu mult avânt, cu multă încredere, cu multă însufleţire.

Ultimul imn de pe pagina a 606-a e tot o vorbire imnică a Domnului, în care El le spune Sfinţilor Apostoli: „Pătimesc ca un om, şi mântuiesc ca un Iubitor de oameni, pe cei ce cred întru Mine"[215].

O mică frază, dar din care se pot dezvolta trei subiecte de discuţie:

---

[212] Pr. Ioan Buga, *Relaţia slujitor-har şi primitor în actul ierurgic*, în rev. *Ortodoxia*, nr. 3/1985, p. 512.

[213] Pr. Lect. Dr. Ştefan Buchiu, *Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – Teologul comuniunii*, în *Glasul Bisericii*, XLVII (1995), nr. 6-12, p. 71.

[214] Triod, ed. cit., p. 606.

[215] Ibidem.

1. Hristos Domnul a pătimit ca om.

2. Mântuire obiectivă, a tururora, e rodul marii Sale iubiri de oameni.

3. Mântuirea personală implică o credinţă vie, o credinţă plină de fapte şi de sentimentele vii ale iubirii duhovniceşti.

Implicitul cântărilor noastre de cult e impresionant. În micile întorsături de frază ale imnelor dumnezeieşti găsim o impunătoare sevă dogmatică, care abia aşteaptă să fie dezvoltată. Exemplul de mai sus este extrem de grăitor.

În imnul Născătoarei, de dinainte de antifonul al 6-lea, Prea Curata e prezentată ca cea care a născut, „în veacul cel mai de pe urmă", adică în ziua a 7-a.

Despre această înţelegere mistică, Sfântul Maxim Mărturisitorul scria: „a şaptea (zi) este isprăvirea şi oprirea cugetărilor contemplative naturale ale cunoştinţei negrăite"[216], adică ziua ce semnifică *iluminare*a – după Părintele Dumitru Stăniloae, care, în nota a 2-a, de la pagina citată mai sus, scria: „Ziua a 6-a fiind ultima zi de lucru reprezintă desăvârşirea în practica virtuţilor, dar tocmai de aceea punctul de încheiere a acestei faze şi de trecere în ziua a şaptea, în faza iluminării, (iar) ziua a şaptea, reprezintă şi *contemplarea raţiunilor* dar şi *isprăvirea acestui lucru* şi *odihna de el*"[217].

Naşterea Domnului s-a petrecut „în ziua a 7-a" pentru ca noi să înţelegem, că trebuie să ne îndumnezeim asemenea Lui, devenind din oameni *trupeşti*, oameni *cereşti*, adică plini de harul lui Dumnezeu.

În antifonul al 7-lea, îndelunga răbdare a Domnului are şi o altă conotaţie – în afara celei de *mântuire a noastră* – şi anume, pe aceea de împlinire a profeţiilor, pentru că: „rabd îndelung, ca să se împlinească ceea ce am arătat vouă prin prorocii Mei, cele nearătate şi ascunse"[218].

Se observă aici, cum Domnul împlineşte ceea ce El Însuşi a revelat Sfinţilor Proroci, pentru ca să nu se considere, că *altcineva a vorbit* iar Domnul a împlinit ceva, de care *El nu ştia*.

---

[216] Sfântul Maxim Mărturisitorul, în *Filocalia românească*, vol. a 2-lea, Ed. Tipografia Arhidiocezană, Sibiu, 1947, p. 143.
[217] Idem, p. 143, n. 2.
[218] Triod, ed. cit., p.607.

Imnul Prea Curatei, de după antifonul al 7-lea, o numeşte pe aceasta „uşă de mântuire” – printre altele – pentru a arăta, că ea este uşa, care L-a născut pe Iisus, Mântuitorul lumii.

Ea este uşa care arată Mântuirea, care o descoperă lumii, conform cu Iezechiel 44, 2: „Şi mi-a zis Domnul: «Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide şi nici un om nu va intra pe ea, căci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi închisă»”.

Înainte de Sedelna glas al 8-lea, *Slavă… Şi acum…*a Născătoarei, spune că Domnul „a eliberat pe oameni din blestem”[219], bineînţeles referindu-se la blestemul Protopărinţilor noştri, pentru că, „dacă plata păcatului săvârşit de om a fost moartea, preţul învierii lui a fost moartea Fiului lui Dumnezeu Cel întrupat”[220].

Dumnezeu a blestemat pământul sufletului la Fac. 3, 17, pentru ca sufletul să rodească spinii patimilor şi pălămida ispitelor şi a primejdiilor de tot felul.

Tocmai de aceea, eliberarea din blestem a oamenilor s-a făcut prin Jertfa desăvârşită a Domnului, Care „dizolvă păcatul din oameni”[221].

În cadrul antifonului al 10-lea, tot în imnul Prea Curatei, Jertfa Sa e văzută ca *împăcare a lumii cu Dumnezeu* – „căci în El a binevoit (Dumnezeu) să sălăşluiască toată plinirea. Şi printr-Însul toate cu Sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele Crucii Sale” (Colos. 1, 19-20) – pentru că „Iisus nu moare moartea Sa.

El nu poartă moartea ca *o osândă* în Sine. Aşa cum a luat asupra Sa păcatul altora, aşa ia şi moartea altora. Nici păcatul, nici moartea altora nu le-ar fi putut lua, dacă ar fi avut de purtat păcatul Său şi de suferit moartea Sa.

Dacă ar fi fost *numai om*, dacă ar fi venit din înlănţuirea de jos a istoriei şi nu ar fi fost *Dumnezeu* şi *om* în acelaşi timp,

---

[219] Idem, p. 608.

[220] Pr. Drd. Mihai Gh. Vizitiu, *Iisus Hristos Viaţa lumii*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1, p. 149.

[221] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, ed. cit., p. 242.

n-ar fi putut să ia cele două poveri ale omului asupra Sa încât să-l scape de ele.

Viaţa istorică e scăpată de păcat ca un stigmat necesar, întrucât vine Iisus în istorie din afară de ea.

Iar moartea îşi pierde legătura cu păcatul în istorie din acelaşi motiv, Iisus venind de deasupra istoriei, ia cele rele ale istoriei ca s-o scape de ele"[222].

A treia cântare a celui de-al 12-lea antifon arată faptul, că Domnul Hristos, „a înviat cu puterea Sa"[223] şi aceasta, pentru ca să se sublinieze dumnezeirea Sa, faptul că nu aştepta să fie înviat de către altcineva, El fiind Dumnezeu Însuşi.

El învie cu de la Sine putere – pentru că „Acesta este Viaţa, Lumina şi Pacea lumii"[224] – dar şi pentru a arăta, că realitatea pogorârii Sale la Iad e de netăgăduit, însă şi ca să împlinească cuvintele profetice, spuse Sfinţilor Apostoli „Puţin şi nu Mă veţi mai vedea şi iarăşi puţin şi Mă veţi vedea" (In. 16, 16).

În Sedelna glas al 8-lea există un amănunt dumnezeiesc, neexplicitat în Sfintele Evanghelii:

„Când ai stat înaintea Caiafei, Dumnezeule, şi ai fost dat lui Pilat, Tu, Judecătorule, Puterile cereşti s-au clătinat de frică"[225]. Dar că aşa s-au petrecut lucrurile, nu ne îndoim nicidecum.

În a doua cântare a celui de-al 13-lea antifon se accentuează faptul, că „fărădelegile noastre" au fost curăţite cu „sângele Său"[226], lucru despre care Părintele Dumitru Stăniloae scria, că Dumnezeu nu doreşte jertfa de om, mai degrabă decât cea de animal „pentru mai bunul miros al sângelui, ci pentru elementul spiritual, specific omenesc, manifestat în evenimentul suportării morţii violente"[227].

Și – mai spunea tot Sfinţia sa – pentru că „Dumnezeu, (ca) să Se îndure de om, ca să-i ierte păcatul, să intre în

[222] Idem, p. 312-313.
[223] Triod, ed. cit., p. 609.
[224] Ibidem.
[225] Ibidem.
[226] Idem, p. 610.
[227] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, op. cit., p. 248.

legătură cu el, pretinde suferinţa legată de autoanularea lui până la capăt”[228].

Este scoasă Sfânta şi de viaţă făcătoarea Cruce a Domnului în mijlocul Sfintei Biserici!

Hristos vine în mijlocul nostru în stare de Jertfă şi rămâne între noi ca Unul răstignit pentru păcatele noastre.

De aceea, în acest moment liturgic de mare intensitate interioară, ambele străni cântă:

„Astăzi a fost spânzurat pe lemn Cel ce
a spânzurat pământul pe ape.
Cu cunună de spini a fost încununat
Împăratul îngerilor.
Cu porfiră mincinoasă a fost îmbrăcat
Cel ce îmbracă cerul cu nori.
Lovire peste obraz
a luat Cel ce a slobozit în Iordan pe Adam.
Cu piroane a fost pironit
Mirele Bisericii.
Cu suliţa a fost împuns Fiul Fecioarei!
Închinămu-ne Patimilor Tale, Hristoase.
Arată-ne nouă şi slăvită
Învierea Ta”[229].

Acest „astăzi” se transpune cu totul în inimile credincioşilor ortodocşi!

Hristos cel răstignit, Hristos din faţa lor, Cel iconizat pe crucea din mijlocul naosului, Se identifică cu Hristos al Golgotei, pentru că noi vedem în Sfintele Icoane, în reprezentările noastre picturale sfinţite, chipul lui Hristos, chipul Său real. Ne închinăm Lui „astăzi”, pentru că Îl vedem pe El suferind şi murind pentru noi.

Sărutările noastre sunt semne ale adoraţiei noastre.

Venim şi cădem la picioarele Sfintei Cruci şi sărutăm Sfintele Sale răni, care sunt *rănile mântuirii noastre*, fără să ne îndoim de faptul că El, Cel din faţa noastră, e Hristosul nostru,

[228] Ibidem.
[229] Triod, ed. cit., p. 610.

e Hristosul iubirii noastre, pentru că icoana Lui ne intermediază întâlnirea cu El și închinarea în fața Lui.

Acest moment cultic e unic.

Îl avem în faţă pe Hristos şi nu ne comportăm faţă de El ca faţă de *un Mort*, ci ca faţă de *un Viu*, pentru că din gurile noastre curg cuvinte de dragoste, de adoraţie iar din ochi lacrimi pline de dragoste dar şi de suferinţă pentru păcatele noastre.

El ne stă *înainte* dar şi *în mijlocul nostru* şi, în reprezentarea Jertfei Sale, vedem, de fapt, Sfânta Biserică. Pe Sfânta Cruce stă Sfânta Biserică, căci Domnul e Sfânta Euharistie iar Sfânta Apă, cursă din sfânta Sa coastă este, de fapt, Sfântul Botez, prin care fiecare dintre noi ne naștem pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Toate acestea ne stau înainte dar, mai ales, iubirea Sa cea mare, iertarea Sa cea neîntrecută, smerenia Sa cea neînţeleasă. Ne stă înainte Creatorul nostru şi ne stă „astăzi".

Venirea la Sfânta Cruce e tot una cu arătarea recunoştinţei noastre profunde Mântuitorului Hristos, pentru că cine vine şi se închină Sfintei Cruci, recunoaşte, de fapt, că din sfânta Sa coastă curge viaţa întregii lumi şi a lui.

Astăzi e mântuirea lumii, pentru că „astăzi a fost spânzurat pe lemn" – cândva, în istorie, Domnul Hristos – dar tot *astăzi* Îl vedem pe Hristos răstignit, pe Cel care ne oferă darurile iubirii Sale.

De aceea Sfânta Ortodoxie *reactualizează* şi nu *rememorează* iconomia mântuirii. Pentru că *rememorarea* presupune *povestirea* iar povestirea nu are *prezent*, ci numai *trecut*.

Ne închinăm Domnului, pentru că Îl vedem în faţa noastră şi Îl ştim în faţa noastră dar, mai mult decât atât, dorim să vedem – şi nu să ne închipuim – şi slăvită învierea Sa, deşi la Sfânta Înviere nu ni se arată un Hristos înviat, la nivel iconic, de proporţiile Celui răstignit, ci bucuria și realitatea învierii ne este transmisă numai prin lumina primită din Sfântul Altar.

Dar învierea Sa o cerem atât *istoric* cât şi *trans-istoric*, pentru că Sfânta Euharistie o primim în prezent iar pe Domnul Îl vom vedea venind pe norii cerului cu trupul Său răstignit şi înviat.

De aceea când cerem învierea Lui străbatem timpul până la veşnicie.

Cerem să Îl vedem pe El, pe Cel slăvit, pe Cel plin de Duhul Sfânt, pentru ca să ne închinăm şi Sfintei Sale Învieri cu adevărat.

În imnul al 3-lea al antifonului al 15-lea, Sfânta Cruce a Domnului este numită „viaţă şi înviere"[230] a creştinilor ortodocşi, pentru că ea redă viaţa dumnezeiască oamenilor, prin aceea că îi înviază din păcatele lor.

„Subtilitatea cuvântării se arată drept o golire a Crucii"[231] – spunea Sfântul Grigorie de Nazianz – dacă cuvântările noastre, părut „sofisticate" pe tărâm teologic, nu transmit adevărul mântuitor şi convingător al Sfintei Cruci.

Trebuie să-i convingem pe oameni de viaţa dumnezeiască pe care ne-a adus-o Jertfa Domnului, pentru ca ei să învieze, să fie oameni ai învierii, trăind întru Duhul Sfânt.

Tocmai de aceea, „spre ea nădăjduind, Te lăudăm pe Tine, Dumnezeul nostru"[232], pentru că nădejdea noastră constă în dragostea prin care Domnul Hristos S-a lăsat să fie răstignit pentru noi.

Noi nădăjduim în Sfânta Cruce pentru că nădăjduim spre El şi nădăjduim datorită iubirii noastre faţă de El, iubire care se exprimă doxologic.

Sfânta Cruce este „o iubire şi o suferinţă nesfârşită"[233] a Domnului pentru noi, pentru că El ne doreşte ai Lui dar nu fără voia noastră, fapt pentru care învârtoşarea şi păcatele noastre sunt durerea, îndurerarea şi suferinţa Lui.

Suferă pentru că ne iubeşte şi ne iubeşte, tocmai pentru ca să cunoaştem iubirea Sa de oameni, prin care vrea, „ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. 2, 4).

Moartea Domnului e, pentru Prea Curata Sa Maică, „taină străină"[234] înţelegerii. Pironirea Sa pe Sfânta Cruce este pironire a Vieţii pe lemn, este pironirea Celui ce dă viaţă

---

[230] Ibidem.

[231] Sfântul Grgorie de Nazianz, *Cuvântări teologice*, Ed. Herald, București, f. a., p. 132.

[232] Triod, ed. cit., p. 610

[233] Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Înţelesurile Sfintei Cruci*, op. cit., p. 183.

[234] Triod, ed. cit., p. 610.

tuturor. Tocmai de aceea e şi „străină” această *vedere* şi *înţelegere*.

E impresionant acest mod de a pune problema al imnografilor ortodocși în care ei alternează *realui istoric* cu *cel absolut dumnezeiesc*.

„Trupul pe lemn”[235] face parte din ceea ce poate fi văzut și înțeles de către toţi, cu siguranță. Dar faptul că Domnul e *Dătătorul de viaţă* sau *Viaţa Însăşi*, aceasta presupune o înţelegere şi o vedere duhovnicească.

Teologia ortodoxă are, de fapt, acelaşi mod de abordare în toată desfăşurarea ei. Ea vede lucrurile foarte concrete ca *foarte concrete* dar şi semnificaţiile lor le înțelege ca fiind tot atât de *concrete* ca şi *concretul*, deşi semnificaţia presupune înțelegerea adâncă a realităţii.

Faptul că Domnul e „mântuirea noastră” ne duce la persoana Sa şi la lucrarea persoanei Sale. El e Domnul care ne mântuie şi pentru că ne mântuie, tocmai de aceea Îl desemnăm ca *Mântuitor*, fără să credem că *mântuirea* s-ar fi putut realiza fără El, dar nici pe El nu-L numim numai aşa, ci şi ca *Bun*, ca *Milostiv*, ca lesne Iertător etc.

Moartea Sa ne-a mântuit şi de aceea El e „mântuirea noastră”, pentru că persoana Sa ne-a mântuit, prin lucrarea Sa, cea prea iubitoare de oameni.

Sedelna glas 4 e tot o introducere în *Teologia răscumpărării*:

„Răscumpăratu-ne-ai pe noi
din blestemul Legii cu
scump sângele Tău, pe Cruce fiind
pironit şi cu suliţa împuns, nemurire
ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru,
slavă Ţie”[236].

Domnul ne-a răscumpărat, ne-a scos dintr-o robie spirituală, din robia „păcatului şi a morţii” (Rom. 8, 2).

[235] Ibidem.
[236] Idem, p. 611.

Legea nu ne putea scăpa de acestea, pentru că – după cuvintele Sfântului Apostol Pavel – era „slabă prin trup" (Rom. 8, 3), neputincioasă.

Domnul, luând trup „întru asemănarea trupului şi pentru păcat" – pentru a nimici păcatul – a osândit păcatul în trup" (Ibidem), în trupul Său, prin moartea Sa, pentru ca venind El în noi, „trupul (să fie) mort pentru păcat" (Rom. 8,10).

Și aceasta nu pentru că n-am mai simţi tentaţia păcatului, ci pentru că nu mai vrem să trăim în păcat, văzând cât de mult ne împlineşte Hristos Domnul, Care vine în noi, Care vrea să fie primit de către noi.

Moartea Lui a fost preţul cu care noi am primit libertatea Duhului Sfânt, înfierea noastră duhovnicească de către Dumnezeu.

Scumpul şi prea scumpul sânge al Domnului a stricat blestemul Legii, „căci sfârşitul Legii este Hristos, spre dreptate tot celui ce crede" (Rom. 10, 4).

Dar Jertfa Sa nu e numai *răscumpărare*, iertare, împăcare cu Dumnezeu, ci şi *izvorâre continuă de nemurire* şi aceasta o face să fie mereu în centrul doririi tuturor oamenilor, pentru că Domnul este *centrul* acestei lumi.

Şi astfel, ritmul doxologic al vieţii noastre are sens absolut, pentru că Domnul Hristos e dorirea şi centrul vieţii noastre, cea mai intimă aspiraţie şi adevărata împlinire a tuturor oamenilor.

Vorbim despre răscumpărare la timpul trecut dar eficacitatea ei este mereu covârşitoare. Din Domnul Hristos, Cel răstignit şi înviat noi primim – ca din izvorul etern al nemuririi – viaţa noastră, ca o izvorâre, ca o continuă alimentare duhovnicească a vieţii noastre.

Bogăţia harului Său este cea care ne umple mereu, angajându-ne zilnic în efortul de a rămâne *împreună cu El* şi *ai Lui*. Şi tocmai de aceea, realitatea răscumpărării o privim mereu ca fiind *actuală*, pentru că permanenta ei eficacitate ne dă această conştiinţă clipă de clipă.

Stihirile de la *Fericiri* încep, într-un mod vertiginos, să vorbească despre *nuanţele teologice* ale răscumpărării.

Prima stihiră vorbeşte de păcatul lui Adam dar şi de iertarea lui prin moartea Domnului, căci:

„Prin lemn a fost izgonit Adam din Rai,
iar prin lemnul Crucii tâlharul
în Rai s-a sălăşluit. Că acela gustând,
a călcat porunca Făcătorului, iar acesta împreună
răstignindu-se, L-a mărturisit Dumnezeu
pe Cel ce Se tăinuia"[237].

De la *păcatul din Eden* la *Tâlharul cel bun* din dreapta Domnului. Păcatul, ca neascultare a Făcătorului, a dus la ieşirea din Rai, la pierderea fericirii şi a comuniunii cu Dumnezeu şi această *ieşire* e pusă în paralel cu *mărturisirea Tâlharului*.

Tâlharul devine Sfânt şi primul locuitor al Raiului, deoarece Îl mărturiseşte pe Domnul, pe Cel care era ascuns chenotic de vederea oamenilor, dar Care, suferind pe Cruce pentru neamul omenesc, a arătat cât de amare sunt consecințele mâncării lui Adam din pom.

Tâlharul se mântuieşte prin mărturisirea pe cruce, dar mântuirea sa e o mustrare a păcatului primordial în acelaşi timp. Lemnul Sfintei Cruci vindecă mâncarea din pomul Raiului, adică *păcatul*.

Se iese din Rai în *Cartea Facerea* pe când în Sfintele Evanghelii se reintră în Rai.

Răscumpărarea este, de fapt, redobândirea accesului nostru la Rai. Prin asumarea Crucii de către Domnul nostru suntem învățați să renunțăm la noi înșine şi să ascultăm de Domnul. Pe acestea le-a făcut Tâlharul cel bun.

Tâlharul venea de la *păcat* la *mărturisire*, pe când Adam a căzut din *bucurie* în *nefericire*. Însă alegerea noastră trebuie să fie *alegerea pocăinţei*, a continuei pocăințe pentru ceea ce facem.

Exemplul Tâlharului celui bun este exemplul mărturisirii prin renunţarea la noi înşine. Ne facem părtaşi ai răscumpărării Sale, dacă nu ne mai uităm la noi înşine, ci numai la Hristos Domnul.

---

[237] Triod, ed. cit., p. 611.

Absorbirea noastră de către privirea Lui trebuie să fie totală, pentru că mărturisirea Lui ne cere o *matură* şi *desăvârşită predare de sine*.

Deşi, în acest timp, Crucea este pusă „în umbră” de prezentarea mântuirii Tâlharului celui bun, de fapt, mântuirea sa pune cel mai bine în lumină consecințele ontologice ale răscumpărării.

Datorită lui Hristos Domnul acesta a putut să moştenească Raiul, pentru că „lemnul Crucii” îi mântuieşte pe toţi datorită Jertfei Sale şi nu de la sine.

Jertfa Domnului i-a adus Crucii puterea sfântă pe care o are şi tocmai de aceea ea izvorăşte mereu, pentru toţi, viaţa veşnică.

A patra stihiră pune în discuţie o înţelegere duhovnicească a lovirii în coastă a Mântuitorului:

„Coasta Ta cea purtătoare de viaţă, revărsându-se
ca un izvor din Eden, adapă, Hristoase, Biserica Ta,
ca pe un Rai cuvântător; de unde împărţindu-se
de la început în patru Evanghelii, adapă lumea
vestind făptura şi învăţând neamurile
să se închine cu credinţă Împărăţiei Tale”[238].

Această înţelegere duhovnicească se diferenţiază de înţelegerea sacramentală a acestei răniri a Domnului – adică de înţelegerea sângelui ca Sfântă Împărtăşanie şi a apei ca Sfântul Botez – văzând în revărsarea ei imaginea revărsării râului unic, care curgea din Eden (Fac. 2, 10). Din Hristos, Cel unul, a curs râul mântuirii dar prezentarea vieţii Sale se face prin patru Sfinte Evanghelii.

Sfânta Biserică Ortodoxă e un Rai cuvântător, un Rai care vorbeşte şi îi încântă pe oameni, pentru că „adapă lumea” şi o veseleşte învăţând-o adevărata închinare şi aşteptare eshatologică.

Sfântul imnograf, vrând să accentueze măreţia oricărei Pătimiri a Domnului, o explicitează în mod special, pentru ca ea să aibă valoare personală dar și pentru a arăta concordanța ei cu Duhul înţelegerii Sfintei Scripturi.

---

[238] Ibidem.

Pentru el are relevanţă imaginea Edenului, pentru că vede în Eden o imagine care s-a împlinit, în mod desăvârşit, în Hristos Domnul.

Toată Sfânta Scriptură a Vechiului Testament s-a împlinit în Hristos, spunem adeseori. Însă pentru a convinge pe cei care ne ascultă de faptul, că *şi în amănunt* înţelegem şi putem explica acest mare adevăr, ne trebuie o mare vedere duhovnicească și cunoaștere teologică, pentru că înţelegerea Sfintei Scripturi e a celor curaţi cu inima.

Din punct de vedere gramatical, între Eden, între imaginea aceasta a râului cu 4 braţe şi Sfânta Cruce a Domnului, pe care Domnul e împuns cu suliţa, nu este nicio apropiere. Însă nu aşa stau lucrurile, când priveşti duhovniceşte, în mod mistic întreaga Sfântă Scriptură şi tot ce există creat de către Dumnezeu.

Înţelegerea duhovnicească are multă încărcătură dogmatică. De fapt, *dogma* e *o înţelegere duhovnicească* şi nu *o scriere raţională pur şi simplu*.

Adevărul ei este supraraţional şi pentru ca să-i trăieşti, să-i simţi paradoxul, trebuie să trăieşti în Duhul Sfânt, deoarece „e nevoie de multă lumină a Duhului Sfânt, pentru înţelegerea tainelor Lui celor ascunse”[239].

Sfânta Sa coastă ne umple de har în Sfânta Biserică. Râul din Eden „uda Raiul” (Fac. 2, 10), îl fertiliza, după cum cuvintele Sfintelor Evanghelii îi umplu şi îi veselesc pe creştinii ortodocşi.

E vrednic de observat accentul pus de imnografii ortodocși pe importanţa *ascultării* cuvântului dumnezeiesc.

Predica învaţă neamurile, le adapă duhovniceşte. Dar le adapă şi le satură sufletele, deoarece vine din coasta Sa, din izvorul iubirii Sale dumnezeieşti.

Aceeaşi idee de „Izvor al iertării” e prezentată şi în stihira următoare, căci:

> „Răstignitu-Te-ai pentru mine, ca să-mi izvorăşti
> mie iertare; împunsu-Te-ai în coastă, ca să-mi
> ţâşneşti pâraie de viaţă; cu piroane Te-ai pironit,

---

[239] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice şi etice*, Scrieri I, Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 154.

> ca, prin adâncul Patimilor Tale, crezând eu înălţimii puterii Tale, să-Ţi cânt: Dătătorule de viaţă, Hristoase, slavă şi Crucii Tale, şi Patimilor Tale, Mântuitorule”[240].

Observăm o înflăcărată şi intimă raportare la Patimile Domnului a Sfântului imnograf. *Pentru el*, asumându-și acest lucru la modul personal, Domnul a fost răstignit şi *tot pentru el* a fost şi împuns în sfânta Sa coastă, pentru că cel aprins de dragoste dumnezeiască îşi asumă, fără reţineri, izvoarele cele prea vii şi abundente ale răscumpărării aduse de către Hristos.

Patimile Domnului sunt pentru el vitale, dar tot la fel e şi răsplătit: imediat. Nu spune: „o să-mi izvorăşti mie iertare”, ci: „ca să-mi izvorăşti mie iertare”, înţelegându-se că îi izvorăşte iertare *şi acum*, în *prezent*.

Observăm, în mod foarte evident faptul, că răstignirea Domnului e privită *de foarte aproape*. El stă lângă Domnul şi simte, prin acceptare iubitoare, rezultatele imediate ale răstignirii Sale.

Rănile Domnului, din care curge prea sfântul Său sânge, sunt văzute nu sub aspect *fizic*, ci *duhovnicesc*, pentru că ele izvorăsc „pâraie de viaţă”, deşi, în mod văzut, izvorăsc sfânt sânge.

Trebuie să remarcăm ceva fundamental referitor la modul în care noi ne raportăm la răstignirea Domnului.

Noi vedem Sfintele Patimi ale Domnului – atunci când ele sunt prezentate imnic – conform cu Sfintele Evanghelii, după cum am mai spus, însă atunci când ne raportăm personal la ele, vrând să arătăm marea noastră dragoste pentru Domnul, atunci nu le mai vedem *numai* sub aspect evanghelic, ci şi conform experienței noastre personale cu Hristos Dumnezeu.

Față de Hristosul pe care-L iubim avem o raportare scripturală la care se asociază și simţirea Lui euharistică, cât și trăirea, în unire vie şi directă cu El, în viața noastră duhovnicească.

Tocmai de aceea Sfinţii imnografi nu-L văd *doar pironit* pe Sfânta Cruce şi cu sfântul sânge şiroindu-I din sfintele Sale răni, în mod *naturalist*, ci și *duhovnicește*, fiind plini de dragostea Lui, pe care o trăiesc împreună cu El.

[240] Triod, ed. cit., p.611.

Ei văd în El pe Hristosul pe care Îl iubesc şi Care le este tot mai scump şi necesar şi pentru Care, din adoraţie sfântă, sunt gata să moară.

Moartea Sa ne umple. Sfintele Sale răni ne izvorăsc harul Prea Sfintei Treimi, fapt pentru care putem vorbi de *o mântuire personală*.

„Lucrarea porneşte de la Dumnezeu" (lucrarea de mântuire a noastră n.n.) – spunea Sfântul Nicolae Cabasila, această minunată flacără plină de dragoste dumnezeiască – „din partea noastră se adaugă bunăvoinţa.

A Lui e propriu-zis *desăvârşirea*, a noastră e numai *voinţa de împreună-lucrare*. Cu alte cuvinte, întru atât putem noi dobândi unirea cu Dumnezeu, întrucât ne supunem harului şi întrucât nu «ascundem talantul» şi nu «stingem Duhul» (I Tes. 5, 19)"[241].

Dar a trăi *lângă* Domnul Hristos sau *cu* El nu înseamnă a privi în mod exterior, *din afară* Patimile Sale, ci a le privi în „adâncul" lor, pentru ca, prin ele, să înţelegi dumnezeirea Sa.

Adâncul iubirii Sale, care L-a dus la răstignirea pe Cruce, dovedește puterea Sa cea mare şi nu „slăbiciunea" Lui, așa cum sunt gata să spună cei care nu văd *înălţimea umilinţei* Sale – căci „numai în smerenie, creatura cunoaşte la maximum mărirea lui Dumnezeu şi se umple de ea"[242] – și tot aici putem vedea *înălţimea puterii* Fiului lui Dumnezeu, pentru că El nu a dorit să fie crezut *puternic* prin distrugeri şi cataclisme, ci prin suportarea a toate suferinţele şi hulele cu smerenie şi cu îndelungă răbdare.

În smerenia Sa cea prea mare S-a arătat infinita Lui dragoste. Nu prin rău Se arată Dumnezeu, ci prin continua lucrare şi odihnire în bine!

„Răul nu este nimic altceva decât lipsa binelui"[243] iar Dumnezeu e Binele prin excelenţă.

Sfânta Cruce e o revelare a puterii prea iubitoare a Domnului. Puterea Sa, exprimată chenotic, e în conformitate absolută cu binele şi este, pentru prima dată în istorie, o

---

[241] Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos*, op. cit., p. 28-29.

[242] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, p. 150.

[243] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Ed. Scripta, ediţia a III-a, Bucureşti, 1993, p. 49.

revelare absolută a *puterii iubirii dumnezeiești* în maxima noastră apropiere.

Puterea subjuga, teroriza, impacienta dar nu se autodefinea ca iubire, ca iertare, ca umilinţă absolută.

Repetăm aici cuvântul „absolut”, pentru că nu se poate trece peste această revelare a dimensiunii Sfintei Cruci. Nu mai există o expresie *mai înaltă* a acestei realităţi covârşitoare.

Aşa că, într-o astfel de interiorizare a Sfintelor Patimi nu poţi decât să lauzi atât Sfânta Cruce, cât şi Patimile Domnului.

Sfânta Cruce e un mod de a-L concepe în mod intim pe Domnul dar şi de a-I simţi dragostea Sa dumnezeiască, pe când Patimile detaliază această *desfăşurare* a dragostei Sale pentru noi dar şi puterea pe care El dat-o firii Sale omeneşti, ca să suporte, să rabde îndelung toate durerile și fărădelegile oamenilor.

A şaptea stihiră problematizează Patimile şi Învierea Domnului în legătură cu învingerea Satanei:

„Zapisul nostru l-ai rupt, Doamne,
şi socotindu-Te între cei morţi, ai legat pe
tiranul cel de acolo, scăpând pe toţi
din legăturile morţii, cu Învierea Ta; prin care
ne-am luminat, Doamne, Iubitorule de oameni,
şi grăim Ţie: Pomeneşte-ne şi pe noi,
Mântuitorule, întru Împărăţia Ta”[244].

Zapisul, actul cu multele noastre fărădelegi şi cu păcatul strămoşesc, l-a rupt Domnul, l-a anulat. Anularea s-a făcut prin moartea Sa şi înţelegem prin ea *o continuă anulare* a păcatelor noastre prin Sfânta Taină a Mărturisirii.

Domnul a fost „socotit între cei morţi”, pus şi conştientizat ca fiind mort, de către cei care L-au îngropat, dar pogorârea Sa la Iad l-a legat pe Satana, făcându-l să simtă cine e Cel care l-a legat.

Sfântul imnograf spune, că i-a scăpat „pe toţi din legăturile morţii”[245] dar această problemă teologică o vom analiza puţin mai târziu.

---

[244] Triod, ed. cit., p. 612.
[245] Ibidem.

Învierea Domnului a însemnat, pentru cei din vechime, *eliberare din Iad* dar şi *luminare*, căci „s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut” (Mt. 24, 31). Când mergeau cu El pe cale Îl vedeau, Îl ascultau, dar nu-L cunoşteau, nu-I intuiau, în mod plenar, persoana Sa.

L-au cunoscut tocmai atunci, când ochii lor sufleteşti L-au simţit desăvârşit, când L-au văzut cu adevărat.

Discursul imnic e o prezentare atât a stării de dinainte de crucificare, cât şi a celei de după înviere a realităţii lumii.

Înainte de moartea Domnului, lumea sta sub conducerea tiranului celui din Iad şi avea un zapis împovărător, un act de damnare, pe care nu putea să-l ispăşească de una singură. Era deci sub stăpânire malefică din cauza păcatelor neiertate.

Răstignirea Domnului a rupt acest zapis, prin faptul că iertarea este posibilă oricând, deoarece iertarea obiectivă, posibilitatea tuturor de a fi iertați, este deja în vigoare.

Cei morţi erau prezenţi lângă diavoli şi de aceea erau şi în „legături”. Ei nu erau liberi, ci *legaţi*, sechestraţi.

Domnul vine în Iad şi îi dezleagă pe cei morţi şi, după cum am promis, vom iniția o discuţie mai vastă pe tema acestui subiect. E nevoie de o cercetare mai amănunţită a subiectului, pentru că avem indicii asupra greutății înțelegerii lui.

Dar după învierea Sa urmează timpul luminării, al înţelegerii mult mai înalte a operei răscumpărătoare a Domnului. Atât Sfinţii Apostoli, cât şi membrii Sfintei Biserici, ulterior, vor înţelege multe subtilităţi ale pogorârii la noi a Fiului lui Dumnezeu.

Prin pogorârea Duhului Sfânt am fost călăuziţi „la tot adevărul” (In. 16, 13) mântuitor.

El, Cel care viază întru noi şi care e „renaştere şi înviere duhovnicească a sufletelor moarte, care se face, în chip duhovnicesc, în fiecare zi”[246], ne face să înţelegem pe Hristos Domnul şi Sfintele Sale Patimi în noi înşine, prin efortul nostru ascetic, pentru că, fără Duhul Sfânt, Patimile Sale cele Prea Sfinte ne rămân doar evenimente *expozitive* şi nu *interioare* vieții și iubirii noastre.

---

[246] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, Scrieri II, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 118.

După citirea Sfintei Evanghelii urmează *Tricântarea* Sfântului Cosma, formată din 13 imne, între care sunt intercalate, condacul, icosul şi sinaxarul zilei.

Icosul iese în evidenţă prin tulburătoarea tânguire a Maicii celei prea îndurerate:

„Văzând Mieluşeaua, Maria,
pe Mieluşelul său tras
spre junghiere,
mergea după El zdrobită,
împreună şi cu alte femei, strigând aşa:
Unde mergi, Fiule?
Pentru ce faci această
călătorie grabnică?
Au doară este iarăşi
altă nuntă în Cana, şi acolo
Te grăbeşti acum,
ca să le faci lor vin din apă?
Oare, merge-voi cu Tine,
Fiule, sau voi aştepta mai bine?
Dă-mi cuvânt, Cuvinte,
nu mă trece, tăcând,
Cel ce m-ai păzit curată,
că Tu eşti
Fiul şi Dumnezeul meu”[247].

Nu există cuvinte mai străpungătoare decât ale Stăpânei celei suferinde! Doar ea a ştiut adevărata suferinţă a Mamei-Fecioare, ca singura Mamă-Fecioară, care a simțit adâncimea suferinţei în această dublă ipostază.

Participiul „zdrobită” a fost ales cel mai bine de Sfântul imnograf pentru a ilustra starea sufletească şi trupească a Prea Curatei Maici la vederea Fiului ei suferind.

Adânca şi prea sfânta Sa iubire şi dumnezeiasca ei sensibilitate au coborât sufletul şi trupul ei în adâncul durerii iar cuvintele ei sunt de o sinceritate abisală.

Ea nu se întreabă, ci Îl întreabă pe El despre toate.

---

[247] Triod, ed. cit., p. 613.

De la El aşteaptă să afle destinaţia călătoriei Sale celei mântuitoare.

E gata – o, prea mare sfinţenie! – să Îl urmeze, ca atunci, la nunta din Cana, căci aici Vinul nu mai vine din apă, ci din propria Sa coastă.

O altă apropiere duhovnicească. Minunea din Cana e alăturată Răstignirii Sale. Şi acolo, cât şi aici, e vorba de *preschimbare*.

Dar Prea Curata Sa Maică vrea ca El să-i vorbească. Vrea să audă glasul Lui cel prea iubit, glasul însuși al iubirii, căci iubirii nu îi place să treci pe lângă ea tăcând. Exprimări tulburătoare!

Dragostea cea mai pură a unei fiinţe faţă de Fiul lui Dumnezeu, Care este şi propriul ei Fiu e împletită cu presimţirea faptului că „prin sufletul (ei) va trece sabie” (Lc. 2, 35).

Şi chiar și într-o asemenea stare de zdrobire interioară maximă, de nespusă durere, glasul ei nu este unul al deznădejdii, ci al iubirii, pentru că Maica vrea să meargă cu Iubirea până la capăt, căci acel „fie mie după cuvântul tău” (Lc. 1, 38) s-a spus odată pentru totdeauna în inima ei.

Sinaxarul Sfintei şi Marii Zi de Vineri are dublă pomenire: „În Sfânta şi Marea Zi de Vineri, se prăznuiesc Sfintele şi mântuitoarele şi înfricoşătoarele Patimi ale Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos: scuipările, lovirile peste faţă, palmele, insultele, batjocorile, haina de porfiră, trestia, buretele, oţetul, piroanele, suliţa şi, înainte de toate, Crucea şi Moartea, pe care le-a primit de bunăvoie pentru noi”[248] dar „se mai face încă pomenire (şi) de mărturisirea mântuitoare făcută pe cruce de tâlharul recunoscător, care a fost răstignit împreună cu El”[249].

În stihirile „la Tâlharul recunoscător”[250], aflăm un alt amănunt nescriptural, dar care aparţine mărturiei Sfintei Tradiţii şi anume:

„Când tâlharul a strigat:
«Doamne, pomeneşte-mă!»

---

[248] Ibidem.
[249] Ibidem.
[250] Ibidem.

Atunci Raiul încuiat
Uşile şi-a descuiat"[251].

Şi aceasta, pentru că adevărate sunt cuvintele Domnului, Care a spus: „Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai" (Lc. 23, 43).

Sinaxarul descrie Patimile Domnului cu lux de amănunte, pentru ca, spre sfârşit, să se explice, în mod duhovniceşte, toate momentele mântuitoare importante şi care au o legătură intimă cu greşeala Sfinţilor Protopărinţi, pe care Hristos Domul o şterge, o absolvă.

Celelalte imne ale *Tricântării* anunţate sunt expozitive, de aceea nici nu le mai dezbatem aici, ci trecem la *Luminânda* zilei, care – deşi pare destul de simplă – propune o idee dogmatică extrem de importantă: *durata timpului mântuirii*, adică cât timp ne ia ca să ne mântuim.

„Într-o zi ai învrednicit, Doamne, pe tâlharul
în Rai; şi pe mine luminează-mă cu lemnul Crucii,
şi mă mântuieşte"[252].

Tâlharul s-a mântuit într-o zi, pentru ca să înţelegem că timpul nu ne mântuie de unul singur, ci voinţa noastră ne mântuie.

Timpul scurt în care s-a mântuit acesta e o exemplificare a ceea ce poate să facă credinţa profundă a omului. Pentru că mântuirea ține de *alegerea* și *voia omului* și nu de *durata temporală*.

Sfântul imnograf cere *luminarea Crucii* pentru mântuire, pentru că ştie cum „crucea însăşi e o putere care produce înviere"[253] dar şi faptul că „în înviere e prezentată, într-un anumit sens, în mod etern, crucea"[254].

În articolul *Învăţătura ortodoxă despre timp*, Părintele Ştefan Buchiu arată, într-un mod clar, importanţa timpului

[251] Ibidem.
[252] Idem, p. 616-617.
[253] Drd. Ştefan Buchiu, *Crucea şi Învierea lui Hristos*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 2, p. 224.
[254] Ibidem.

„plin de Dumnezeu"[255], spunând că „prin Hristos timpul îşi împlineşte vocaţia sa de slujitor al omului spre mântuire"[256], fapt comentat şi de sedelna de care ne ocupăm.

Dorim luminarea Sfintei Cruci, luminarea noastră spre viaţa care ne-a adus-o Sfânta Cruce, pentru ca să ne mântuim ca şi Tâlharul cel bun, adică *repede*. Timpul mântuirii noastre ni-l dorim a fi scurt, pentru că dorim Raiul cu înfocarea dragostei pentru Domnul.

Această dragoste legată de „jertfa de viaţă"[257] adusă de Domnului este expresia morţii martirice, în care viaţa e o pierdere şi moartea un câştig. Dar ea poate fi şi expresia vieţii de zi cu zi, în care murim mereu păcatului pentru a trăi cu Hristos Domnul.

A doua stihire de la *Laude* arată cum „fiecare mădular al sfântului…trup (al Domnului) a răbdat ocară pentru noi"[258]: „capul a răbdat spini; faţa scuipări; obrazul, loviri cu palme; gura, gustarea oţetului celui amestecat cu fiere; urechile, hulele cele păgâneşti; spatele, biciuiri şi mâna, trestie; întinsorile a tot trupul pe Cruce, şi cuie, închieturile şi coasta, suliţă"[259], pentru ca, mai apoi, să spună motivele mântuirii noastre din patimi şi ale înălţării noastre duhovniceşti:

„Cel ce ai Pătimit pentru noi,
şi ne-ai mântuit pe noi
din patimi;
Care Te-ai smerit pentru noi,
prin iubirea Ta
de oameni şi ne-ai înălţat"[260].

Faptul că putem lupta împotriva patimilor de tot felul ne vine din învingerea şi suportarea durerii de către Domnul până la capăt pentru noi. Și numai datorită multei Sale iubiri, din

[255] Pr. Lect. Dr. Ştefan Buchiu, *Învăţătura ortodoxă despre timp*, în rev. *Ortodoxia*, LI (1999), nr. 1-2, p. 64.
[256] Idem, p. 71.
[257] Pr. Asist. Dr. Alexandru I. Stan, *Iisus Hristos, Mântuitorul – izvor de viaţă*, în rev. *Ortodoxia* XXXV(1983), nr. 2, p 258.
[258] Triod, ed. cit., p. 617.
[259] Ibidem.
[260] Ibidem.

care cauză S-a smerit atât de mult, noi ne putem înălţa duhovniceşte, smerindu-ne asemenea Lui.

Suferinţa ucide egoismul, iubirea de sine, iar smerenia acceptă totul cu mulţumire şi tocmai de aceea ne înălţăm, pentru că nu dorim noi şi când nu dorim noi, doreşte Dumnezeu pentru noi.

Mai multe stihiri arată reacţiile întregii creații la moartea Domnului. „Toată făptura văzând s-a cutremurat”[261] iar „temeliile pământului s-au clătinat de frica puterii”[262] Domnului, căci înţelepciunea vine din frica de Dumnezeu (Isus Sirah 1, 14).

Cosmosul s-a cutremurat văzând că Dumnezeu-omul suferă, rabdă toate aceste cutremurătoare suferinţe şi hule din partea unor oameni orbiţi de rău, tociţi cu totul la simţuri.

Compătimirea întregii naturi e o recunoaştere a Creatorului ei dar şi al nostru şi e un semn al raţionalităţii creaţiei, al conformităţii ei cu voia lui Dumnezeu.

Cosmosul s-a îngrozit, s-a crispat de frică, dar odată cu el, şi „sutaşul văzând minunea s-a înfricoşat”[263] – datorită evidenţei de netăgăduit a puterii credinţei, a certitudinii ei – alături de Cea Prea Îndurerată, care „stând lângă Tine, a strigat, plângând ca o Maică”[264].

Iubirea plină de durere strigă plângând. Aceste două verbe arată nespus de bine, atât durerea – prin *strigăt* – cât şi iubirea – prin *plâns*. Căci nu poţi să plângi cu adevărat, dacă nu strigi cu durere adevăratul motiv al dragostei tale, care este iniţiatorul plânsului tău.

Făptura „s-a schimbat de frică”[265], se spune în prima stihiră idiomelă a stihoavnei şi tot aici şi marele adevăr: „toate au pătimit împreună cu Tine”[266]. Căci nu poţi sta fără reacții puternice la nivel interior, când Cel Prea Drept este răsplătit cu cea mai demonică nerecunoştinţă.

În a doua stihiră idiomelă, înălţarea pe lemn a Domnului, adică pe Sfânta Cruce, s-a făcut: „ca să (se)

---

[261] Ibidem.
[262] Ibidem.
[263] Ibidem.
[264] Ibidem.
[265] Ibidem.
[266] Idem, p. 618.

slobozească din Iad… cei legaţi”[267], deşi cei care L-au răstignit au intrat ei înşişi în Iad, nu ca să ia locul acelora, în mod automat, ci pentru că *au dorit să fie acolo*.

Dar cutremurătoarea stihiră idiomelă, a treia, prezintă durerea cea nespusă a Prea Curatei Fecioare, cu glasul pe care creaţia nu l-a putut stârni atât de personal şi de direct ca Maica Stăpânului:

„Astăzi văzându-Te pe Tine, Cuvinte,
spânzurând pe Cruce,
Fecioara cea fără de prihană,
tânguindu-Se cu milă ca o Maică,
S-a rănit
la inimă cu amar, şi
suspinând cu durere
din adâncul sufletului,
zgâriindu-Şi obrazul,
Se chinuia; de aceea în piept
bătându-Se striga
cu jale: Vai Mie, Dumnezeiescule Fiu!
Vai Mie,
Lumina lumii!
Cum ai apus de la ochii Mei,
Mielul lui Dumnezeu?
Pentru Care oştile celor
fără de trupuri erau cuprinse de spaimă,
zicând: Cel ce eşti necuprins,
Doamne, slavă Ţie!”[268].

Zbuciumul Prea Curatei Maici e mult mai reliefat imnic decât scriptural, pentru că *zgârierea feţei* nu o găsim prezentată în Sfintele Evanghelii, ci numai că „mulţimile care veniseră la această privelişte, văzând cele întâmplate, se întorceau bătându-şi pieptul” (Lc. 23, 48).

[267] Ibidem.
[268] Ibidem.

Amărăciunea glasului ei arată neînchipuita ei dragoste pentru Fiul său Cel preaiubit şi simplitatea cuvintelor rostite arată adâncimea şi tăria acestei iubiri unice.

Rostirea lor e tot una cu adevărul iar dacă acum, datorită netrebniciei noastre, nu mai putem intui uneori, nici măcar puţin din acest mare adevăr, teatralitatea cu care noi rostim aceste cuvinte ne arată nesimţirea noastră şi perversitatea cu care ne trăim viaţa.

În prima stihiră idiomelă, Prea Curata Maică doreşte să vadă învierea Sa din morţi, „cea de a treia zi”[269], pentru ca să vadă iarăşi frumuseţea Lui.

Pe Cruce, frumuseţea Lui a apus datorită multelor răni suferite dar învierea Îi va umple faţa, întreaga Sa umanitate, de frumuseţea slavei Sale.

Învierea Sa va descoperi o şi mai mare frumuseţe a Sa, frumuseţea venită din transfigurarea sfântului Său trup, cu totul, de către Duhul Sfânt.

De aceea, ea nu suferă răstignirea Sa „fără dreptate”. Nu în sensul că *nu o vrea*, ci în sensul că nu doreşte ca El să stea în moarte pentru totdeauna, pentru că ochii ei Îl vor întotdeauna plin de frumuseţea dumnezeirii Sale.

Imnul de slavă ne oferă un alt amănunt revelator. Pământul s-a cutremurat dorind să înghită pe cei care L-au răstignit, dar Domnul îl opreşte, după cum, după păcatul lui Adam, animalele pământului şi întreaga creaţie, s-au pornit împotriva celui ce păcătuise, dar şi atunci Dumnezeu „opreşte pornirea tuturor făpturilor şi le supune pe toate, de îndată, acestuia (omului n.n.), ca şi mai înainte”[270].

Spre sfârşitul imnului apare ideea înnoirii oamenilor, prin opera de răscumpărare a Domnului, căci „răscumpărarea înseamnă şi *reaşezarea creaţiei*, în ritmul ei, potrivit intenţiei originare, în permanentă deschidere spre infinit”[271].

Jertfa Domnului eliberează omenirea de păcat şi de moarte dând posibilitatea tuturor ca să se îndumnezeiască, să se sfinţească continuu.

---

[269] Ibidem.

[270] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri teologice şi etice*, vol I, op. cit., p. 119.

[271] Pr. Constantin Galeriu, *Jertfă…*, op. cit., p. 240.

Şi aceasta, dacă mereu suntem alţii, dacă suntem mereu noi, mereu plini de noutatea pe care Duhul Sfânt o lucrează în noi prin dragostea noastră de Dumnezeu şi de oameni.

Spunem că suntem mereu *noi*, dacă mereu renunţăm la patimi, pentru a ne umple de harul Duhului Sfânt. Pentru că „sfinţirea nu este o operă a lui Dumnezeu, îndreptată spre *un obiect pasiv*, ci răspunde unei aspiraţii a subiectului uman”[272].

Imnul de la *Şi acum* reia ideea, cum că Domnul a pătimit *după firea trupului*, adică *cu trupul Său* şi odată cu această idee dogmatică fundamentală se sfârşeşte şi periplul nostru dogmatico-exegetic la Denia de Joi seara.

Urmează *Rânduiala ceasurilor din Sfânta şi Marea Zi de Vineri* dimineaţa[273], care este creaţia imnică a Sfântului Chiril, arhiepiscopul Alexandriei[274].

După psalmii specifici, la *Ceasul întâi* avem, la *Slavă*, troparul următor:

„Răstignindu-Te Tu, Hristoase,
a pierit tirania; călcatu-s-a puterea vrăjmaşului,
că nici înger, nici om, ci Tu Însuţi, Doamne,
ne-ai mântuit pe noi, slavă Ţie!”[275].

Acest sfânt tropar pune în faţa noastră imaginea *desfiinţării operei diavolului* – după expresia Părintelui Benedict Ghiuş – pentru că este „o condiţie esenţială, desfiinţarea puterii pe care Satan a dobândit-o asupră-ne”[276].

Răstignirea Domnului a făcut să se spulbere tirania diavolului – care era vrăjmaşul lumii şi este – iar faptul că Domnul Însuşi l-a învins prin întruparea Sa arată consideraţia Lui cea prea mare faţă de noi.

Expresia: „nici înger, nici om, ci Tu Însuţi” e o caracteristică a Sfântul Chiril al Alexandriei, ca unul care a văzut în tot Vechiul Testament *prefigurări* ale întrupării Domnului.

---

[272] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, op. cit., p. 93.
[273] Triod, ed. cit., p. 619.
[274] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Chiril_al_Alexandriei.
[275] Triod, ed. cit., p. 621.
[276] Arhim. Benedict Ghiuş, *Taina răscumpărării*..., op. cit., p. 221.

Şi îngerul, cât şi omul, erau fiinţe create şi ele nu-l puteau mântui pe om. Numai Fiul lui Dumnezeu îi mântuieşte pe oameni, căci fiind fără păcate ridică păcatele tuturor.

În imnologia noastră ortodoxă, în evocarea răscumpărării, diavolul este întotdeauna prezentat ca *un învins*, ca o făptură zdrobită, dezarmată. El e „călcat" de puterea Sfintei Cruci, de puterea Jertfei Domnului.

Stăpânirea lui devine o iluzie, pentru că el pierde influenţa pe care o câştigase asupra oamenilor din cauza neiertării păcatelor lor.

Acum, când prin mâinile Sfinţiților slujitori ni se iartă păcatele oamenilor, influenţa lui e slabă, pentru că omul nu mai e nevoit să se zbuciume fără rost, deoarece iertarea păcatelor este iertarea iubirii, este iertarea pentru o viaţă plină de bucurie duhovnicească.

Imnul de la *Şi acum*…, al Născătoarei e plin de înaltă delicateţe duhovnicească. Prea Curata e cea „plină de har"[277], dar şi cea din care a răsărit „Soarele dreptăţii", pentru că ea este şi *cer prea încăpător*.

Dar nu sunt numai acestea denumirile Stăpânei noastre, pentru că e şi raiul din care Hristos Domnul a răsărit ca Floare a nestricăciunii dar şi Maică Preacurată, căci în sfintele sale braţe a avut pe Dumnezeul tuturor.

Sfântul Chiril se întrece în a căuta cuvinte şi imagini care să vorbească despre Doamna şi Stăpâna lumii. E o caracteristică a Sfinţilor imnografi acest fapt. Li se par *prea puţine* şi *fade* cuvintele şi imaginile prin care vor să exprime măreţia Maicii Domnului.

Urmează trei imne, care au o problematică ce a fost discutată până acum, prochimenul, paremia de la Sfântul Zaharia, Sfântul Apostol şi Sfânta Evanghelie, pentru ca în condacul, pe glasul al 8-lea, să se afirme: „deşi rabzi răstignire, Tu eşti Fiul şi Dumnezeul meu"[278].

Pentru Maica cea Preasfântă, răstignirea Fiului său nu e *o înjosire*, ci *o reliefare* şi mai explicită a dumnezeirii Sale. Ea Îl vede ca fiind Acelaşi. Pentru ea, El este atât Fiul ei cât şi Dumnezeul ei.

---

[277] Triod, ed. cit., p. 621.

[278] Idem, p. 623.

Această constatare imnică trebuie evocată acelora, care din pretenţia „superiorităţii lor intelectuale”, *nu pot suferi* un Dumnezeu întrupat, Care rabdă şi suferă.

În slujba *Ceasului al treilea* avem 7 piese imnice, cu prezentări dogmatice cunoscute, dar nu numai.

Prea Curata Maică e numită, în imnul de la *Şi acum*…, al Născătoarei, „viţa cea adevărată”[279], dar nu în sensul de la Ioan 15,1-7 – de Izvor al vieţii continue pentru creştinii ortodocşi – ci în sensul odrăslirii, al naşterii Domnului, ca un strugure al vieţii continue, din trupul Prea Curatei Fecioare.

Ea e viţa cea adevărată, care a odrăslit Rodul vieţii, pe Cel ce e mereu Izvorâtor de viaţă şi e mereu aşa, nu pentru că ea L-a născut, ci pentru că El e viaţa lumii.

El S-a născut cu trup din Prea Curata Stăpână. Dar nu din cauză că ea L-a născut, El izvorăşte viaţă tuturor, ci pentru că El e Fiul lui Dumnezeu, Care S-a făcut om și de aceea dăruie tuturor viaţă.

În al patrulea tropar – tot de la pagina 626 – se arată faptul, că *Rânduiala* Patimilor Sale a evidenţiat milostivirea Sa. Căci Patimile Sale au arătat cât de mult greşim noi şi cât de mult poate ierta Dumnezeu.

O enumerare a minunilor Sale – ca aceea din troparul al 5-lea – condamnă şi mai mult pe cei care-L îndurerau şi-L răneau în chip şi fel. Mântuitorul Îşi întreabă răstignitorii despre *motivul* pentru care Îl răstignesc:

> „Pentru care lucru vreţi să Mă răstigniţi, iudeilor? Pentru că am întărit pe slăbănogii voştri? Pentru că am înviat pe morţii voştri, ca din somn? Pe aceea ce-i curgea sânge o am tămăduit. Pe cananeianca am miluit-o. Pentru care lucru vreţi să Mă ucideţi, iudeilor?”[280].

Întrebări fără patimă. Întrebări pline de dragoste. Ar fi trebuit să nască în ei reverberaţii de recunoştinţă vie, un tumult de pocăinţă, să-i facă alţi oameni.

---

[279] Idem, p. 626.
[280] Ibidem.

Dar glasul blând şi plin de iubire al Mielului lui Dumnezeu nu a ajuns dincolo de peretele urii şi al invidiei, care oprea cuvintele ca să nască lacrimi.

Trebuie să observăm, că Domnul nu îi întreabă *pentru El*, ci *pentru ei*. Îi era milă de ei, milă de nebunia şi învârtoşarea lor.

Tocmai de aceea, binele Lui enorm trebuia să nască în ei un răspuns, o iniţiativă personală.

Ceasul al 6-lea are valenţe imnice unice.

În troparul de la *Slavă*, de pe glasul al 2-lea, găsim precizat atât locul Sfintei Cruci, cât şi valenţe ei mistice.

„Mântuire ai lucrat în mijlocul pământului,
Hristoase Dumnezeule, pe Cruce ai întins
preacuratele Tale mâini, adunând toate
neamurile cele ce grăiesc: Doamne, slavă Ţie!”[281].

Sfânta Cruce e în centrul lumii pentru că e axul pe care se susţine viaţa duhovnicească a întregii lumi. Ea „a lucrat” dar *lucrează* și acum mântuirea în mijlocul pământului, pentru că pe ea s-a plinit mântuirea obiectivă a lumii dar şi în mod personal ea îndumnezeiește, prin faptul că lucrează în mijlocul pământului, adică în lăuntrul sufletului fiecăruia.

Ea este cea care fortifică fiinţa noastră, o restaurează, dar nu din exterior, ci din lăuntrul nostru, lucru pe care, Sfântul Maxim Mărturisitorul, îl spunea – atât de clar – în următorul text:

„Schimbarea firii spre pătimire, spre stricăciune şi spre moarte, e (…) osânda păcatului, săvârşit prin hotărâre liberă de Adam.

Această stare nu a avut-o omul dintru început de la Dumnezeu, ci a înfiinţat-o şi a cunoscut-o, săvârşind prin neascultare păcatul cu voia.

Osânda prin moarte este rodul acestui păcat. Luând deci Domnul osânda aceasta a păcatului meu liber ales adică *pătimirea*, *stricăciunea* şi *moartea cea după fire*, S-a făcut pentru mine *păcat*, prin pătimire, moarte şi stricăciune,

---
[281] Idem, p. 629.

îmbrăcând de bună voie, prin fire, osânda mea, El, Care nu era osândit după voia liberă.

Aceasta a făcut-o ca să osândească păcatul şi osânda mea din voie şi din fire, scoţând în acelaşi timp din fire păcatul, pătimirea, stricăciunea şi moartea.

În felul acesta s-a făcut taină comună iconomia Celui ce din iubirea de oameni, pentru mine cel căzut din neascultare, Şi-a însuşit de bună voie, prin moarte, osânda mea, ca să mă mântuiască, hărăzindu-mi prin această faptă înnoirea spre nemurire"[282].

Domnul S-a răstignit în mijlocul pământului, pentru că S-a răstignit pentru toţi şi pentru că, de la El, lumea s-a reînceput.

Trăim în lumea lui Hristos, în lumea unde El este *în centru* şi este *centrul lumii*.

Trăim în lumea pe care sfintele Sale mâini s-au întins ca să o cuprindă, să o îmbrăţişeze cu o enormă dragoste.

Relevanţa mistică a imnului de faţă se impune de la sine, deoarece aceia care au fost îmbrăţişaţi de către El şi care s-au adunat întru El sunt martori ai iubirii Lui, ai realităţii veşnice a iubirii Lui.

„Raţiunea adevărată este una cu iubirea"[283] – căci din iubire pentru noi a murit Dumnezeu – dar această iubire este mereu dăruită, pentru că El este Viu. Îmbrăţişarea Lui de pe Sfânta Cruce este mereu prezentă, deoarece şi acum, cu semnele Crucii în trup, Domnul ne adună şi ne îmbrăţişează cu nespusă dragoste.

În troparul pe glas 8, de la pagina 629, Mântuitorul chemă neamurile în locul iudeilor – datorită marii lor nerecunoştinţe – pentru că „acelea Mă vor slăvi împreună cu Tatăl şi cu Duhul"[284].

Mărturisirea lor trinitară însă nu e legată de *recunoştinţă*, ci de conformarea *totală* şi *explicită* cu învăţătura creştină.

---

[282] Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia românească, vol. al 3-lea, Ed. Harisma, Bucureşti, 1994, p.159-160.

[283] Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1993, p. 17.

[284] Triod, ed. cit., p. 629.

Aceia au fost nerecunoscători cu multele privilegii providenţiale pe care le-au primit, pe când aceştia din urmă, păgânii, trăind după momentul întrupării Domnului şi cunoscând întreaga iconomie a mântuirii oamenilor, vor mărturisi autentic dogma Sfintei Treimi.

Partea aceasta li s-a luat iudeilor, pentru că au fost nerecunoscători, căci recunoştinţa este o mărturisire continuă a binefacerilor primite.

Dar a-L slăvi în mod autentic pe Dumnezeu vine din *încredere* şi *conformare totală* cu voia Lui. Numai acelea dintre neamuri, care vor împlini în viaţa lor aceste deziderate ale Revelaţiei dumnezeieşti, vor cunoaşte ce înseamnă *a fi iubit de Dumnezeu*.

Pentru imnologia ortodoxă, iubirea dumnezeiască e constanta fundamentală care se evidenţiază la tot pasul. Peste tot, Dumnezeu e iubire şi milă şi e milă, pentru că iubirea Îl face să fie Îndelung răbdător.

Iubirea lui Dumnezeu e substanţa Sfintei Scripturi şi a întregului ansamblu imnologico-cultual ortodox şi, dacă nu înţelegem acest fapt, înseamnă că n-am înţeles esenţa sfintei noastre învăţături.

Crearea lumii e lucrarea iubirii Sfintei Treimi. Întruparea Domnului e tot împreună-lucrare a iubirii Dumnezeieştii Treimi.

Crucea Domnului e iubire. Învierea Sa e tot iubire, iubire mare. Înălţarea Sa la cer, Pogorârea Sfântului Duh, continua providenţiere a lumii şi a noastră, înfricoşata Sa Judecată e iubire, iubire dumnezeiască.

De aceea, judecata rece şi distant catalogantă a dumnezeieştilor dogme e o tratare ne-ortodoxă, o tratare fără harul Duhului Sfânt, Care e Duhul iubirii şi al comuniunii.

Cu cât ne apropiem de iubirea lui Dumnezeu cu iubire cu atât nu mai putem să fim distanţi faţă de El. El ne atrage cu o forţă unică: pe cât ne facem *ai Lui*, pe atât devenim *ai noştri*.

Iubirea Lui ne atrage ca un magnet, pentru că iubirii Lui nu-i poate rezista nimeni, dacă fiecare a înţeles, că El e iubirea prin excelenţă. Iubirea trupească are multe limite şi tocmai de aceea te câştigă iubirea lui Dumnezeu.

Spre exemplu, imnul următor spune: „S-a sculat cu puterea Sa”[285], adică fiind Dumnezeu, Domnul Hristos a înviat din morţi cu de la Sine putere.

Dar pe lângă acest prim sens – de altfel, foarte transparent al textului – sensul de forţă este acela, că iubirea lui Dumnezeu nu poate fi răpusă de moarte, căci ea e cea care dă viaţă, care umple viaţa noastră de sens veşnic fericit.

Iubirea dumnezeiască mută munţii păcatelor, ai neştiinţei, ai răutăţii. Tocmai de aceea, ea desfiinţează moartea, Iadul. Nu le anulează la propriu, ci le anulează pentru cei ce sunt ai ei.

Dintr-o asemenea perspectivă e un non-sens să afirmi (pentru gândirea neteologică): „au făcut vinovat morţii, pe Cuvântul Cel fără de moarte”[286]. Dar pentru că Hristos Domnul era Dumnezeu întrupat, El a murit după umanitatea şi nu după dumnezeirea Lui.

Sintagma „morţii lui Dumnezeu”, în abordarea lui Nietzsche[287], din punct de vedere *obiectiv* e falsă, pentru că e *imposibilă*. Dar dacă afirmăm, că înţelegerea lui Dumnezeu, credinţa în Dumnezeu, a murit în unii dintre noi – cu sensul de *a eclipsat total* sau *parţial* – atunci o putem accepta în mod realtiv, deşi nici în această accepţie până la capăt.

Fragmentul ultim, trecut la notele de subsol, aparţine *Slavei* de dinainte de prochimen şi vrem să evidenţiem aici interpretarea *penitenţială* pe care o au ultimele cuvinte rostite de către Domnul pe Cruce.

Sfârşitul *Slavei* e următorul: „Iartă-le lor, Părinte, păcatul acesta, ca să cunoască neamurile, Învierea Mea cea din morţi”[288]. Însă ultimele cuvinte ale Domnului sunt puse aici într-un context existenţial-eshatologic.

Pe Cruce, Domnul S-a rugat pentru iertarea răstignitorilor Lui, pe când aici, răstignitorii sunt păcătoşii din tot timpul şi locul, care trebuie să-şi aţintească mereu ochii spre Crucea Domnului, ca să-şi dea seama, în mod foarte acut, că ei înșiși ocupă acum locul răstignitorilor Săi de odinioară.

[285] Ibidem.
[286] Ibidem.
[287] A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche.
[288] Triod, ed. cit., p. 629.

Crucea revelează supliciul dumnezeiesc dar are o bătaie şi mai lungă, deoarece ne forţează să vedem şi învierea Sa cea de a treia zi. Crucea ne duce spre ziua învierii Sale.

Şi pentru ca să înţelegi Învierea, trebuie să fii iertat de păcate, care sunt tot la fel de mari şi multe ca şi ale răstignitorilor Domnului.

Domnul Se roagă pentru iertarea celor care păcătuiesc împotriva Lui. El îi iartă, pentru că ştie foarte bine, că fără iertare nu există înviere din moartea păcatelor. Învierea ţine de iertare, pentru că iertarea e, în fapt, *o înviere*, este mereu *o înviere din morţi*.

Dar iertarea Lui este şi o ocazie unică a cunoaşterii adevărate a scopului învierii Sale. Dacă primeşti iertarea Lui, înţelegi că nu există alt sens al vieţii decât învierea. Înviere ta este ieşirea din neorânduială, din minciună, din *inexistenţa* în care te aduc păcatele.

Şi tocmai de acea trebuie să cunoaştem învierea Sa autentică, „cea din morţi", pentru a căpăta încrederea învierii. Această *încredere* este baza tăriei noastre eshatologice, simţită la nivel intim şi tocmai de aceea este şi cea mai puternică şi plină de reverberaţii interioare.

Învierea Domnului – dezbătută în capitolul al 15-lea de la I Corinteni – aduce numai o dovadă istorică „exterioară", dacă vedem în credinţa noastră în învierea Domnului numai mărturisirea, că El a înviat, cu adevărat, cândva, în istorie.

Dar a crede în învierea Lui şi, implicit, în învierea morţilor, nu e numai *o mărturisire formală* ci, în primul rând, credinţa învierii Lui şi a tuturor oamenilor prin El e o mărturisire existenţială, o mărturisire care se naşte în noi din iertarea Sa şi prin improprierea Sa euharistică, alături de o rugăciune neîntreruptă faţă de El.

În slujba *Ceasului al 9-lea*, mărturisirea – ca evidenţă a dumnezeirii Domnului Hristos – capătă noi valenţe în troparul de la *Slavă*:

„Văzând tâlharul pe Începătorul vieţii pe
Cruce spânzurând, a zis: De n-ar fi fost
Dumnezeu Cel ce S-a Întrupat, Care cu
noi S-a răstignit, nu şi-ar fi ascuns
soarele razele sale, nici nu s-ar fi clătinat

pământul, cutremurându-se. Ci Cel
ce toate le-ai suferit, pomeneşte-mă,
Doamne, în Împărăţia Ta!”[289].

Tâlharul mărturiseşte dumnezeirea Domnului, datorită implicaţiilor cosmice pe care le provoacă răstignirea Sa.

Trăgând concluzii duhovniceşti din eclipsarea luminii soarelui şi din marele şi înfricoşătorul cutremur de pământcare tocmai avusese loc, acesta mărturiseşte, pe împreună-răstignitul cu el, ca fiind Creatorul celor văzute şi nevăzute.

Deşi „părea” vinovat şi umilit, creaţia Îl recunoaşte şi se cutremură în faţa Lui. Tocmai de aceea şi el recunoaşte că Domnul este „Cel ce toate a suferit” fără să fie vinovat cu ceva.

Mărturisire după mărturisire.

Pentru ca omul să se trezească, mărturisirea cosmosului şi-a făcut simţită prezenţa cu putere. Întuneric şi cutremur, pentru ca un tâlhar să vadă slava Lui şi să I Se închine.

Aşa mari cataclisme, pentru ca numai un om, doi să îşi dea seama de ceea ce se petrece şi să mărturisească realitatea personală a Celui răstignit.

În imnul de la *Şi acum…*, al Născătoarei, moartea Domnului este o „prădare” a morţii rezultate din primul păcat iar învierea e o „arătare”[290], o adeverire a dumnezeirii Sale.

Moartea Sa cucereşte posesia Satanei, pe când învierea Sa din morţi dovedeşte această cucerire. Dar imnul cere, în cele din urmă, mijlocirile Prea Curatei Stăpâne iar propoziţiile dogmatice anterioare nu sunt decât o narare a realității intervenţiilor, a rugăciunilor Maicii Prea Curate pentru noi, pe care le trăim zilnic în viața noastră.

Tocmai pentru faptul, că moartea nu mai e puternică, suprasfinţenia Maicii Domnului se poate face foarte folositoare şi arhiprezentă în viaţa noastră.

Imnul de faţă, defineşte – ca şi multele de acest fel – *neapăratul* vieţii ortodoxe.

În imnul următor, după o trecere în revistă a unor elemente descriptive ale răstignirii Sale, apare ideea închinării

[289] Idem, p. 633-634.
[290] Idem, p. 634.

noastre, împreună cu cei înviaţi din morţi, în această dumnezeiască zi[291].

Plasarea acţiunii însă nu e *în trecut*, ci *în prezent*, pentru că aceia sunt cei „cu care ne închinăm Ţie”[292].

E vorba, bineînţeles, de o închinare harică, căci întru harul Prea Sfintei Treimi se închină întreaga Biserică Ortodoxă.

Dar faptul că eu, cel de azi, mă pot închina lui Dumnezeu împreună cu toţi Sfinţii are implicaţii dogmatice profunde, deoarece realitatea prezenţei lor certifică nemurirea sufletului, viaţa fericită a Raiului şi, mai ales, starea lor de totală iubire pentru Dumnezeu.

Eu mă închin împreună cu ei, dacă trăiesc în Duhul Sfânt. Fără harul Duhului Sfânt, eu pot doar *admite* că mă pot *închina* sau *ruga* împreună cu ei, dar nu pot experia, la modul real, acest fel de a trăi, încă de aici, de pe pământ.

Sfântul Simeon Noul Teolog a vorbit tranşant despre acest mare adevăr al vieții ortodoxe şi, printre altele, a spus şi următoarele: omul duhovnicesc „din *om* se face *înger*, petrecând cu trupul, aici, împreună cu oamenii, dar cu duhul umblând în cer şi împărtăşind viaţa îngerilor, dilatându-se sub înrâurirea unei bucurii negrăite în iubirea lui Dumnezeu, de care nimeni dintre oameni nu se va putea apropia vreodată dacă nu-şi curăţă mai înainte, prin pocăinţă şi lacrimi multe, inima sa şi nu intră în adâncul smeritei-cugetări şi (nu) zămisleşte pe Preasfântul Duh”[293].

Metanoie adâncă, plină de multă smerenie. Fără acestea realităţile exprimate dogmatic nu pot fi explicate.

Celelalte două imne ale *Ceasului al 9-lea* au fost deja discutate, deoarece sunt imne repetitive şi cu acesta se sfârşeşte şi periplul nostru dogmatico-explicativ din Joia cea Mare.

---

[291] „Mormintele s-au deschis şi multe trupuri ale Sfinţilor adormiţi s-au sculat şi ieşind din mormânt, după Învierea Lui, au intrat în cetatea sfântă şi s-au arătat multora” (Mt. 27, 52-53).

[292] Triod, ed. cit., p. 634.

[293] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri*..., vol. 1, op. cit., p. 305.

Concluzii:

Atributele Dumnezeirii şi slujirea învăţătorească a Mântuitorului apar în prim-plan, alături de importanţa Jertfei de pe Cruce, dar şi a stării de Jertfă permanentă a lui Hristos în cer. Smerenia Sa este foarte mult ilustrată, cât şi divino-umanitatea Sa.

Realitatea Trupului şi Sângelui Domnului în Sfânta Împărtăşanie apare ca ceva de netăgăduit, căci El este Mielul lui Dumnezeu, Care S-a Jertfit pentru noi.

Mântuirea obiectivă este premisa mântuirii personale şi pentru ca noi să ne mântuim, Fiul lui Dumnezeu a trebuit să moară. Chenoza Sa a arătat infinita Lui dragoste pentru noi, iar plânsul Prea Curatei Maici e glasul iubirii celei mai desăvârşite.

Întreaga natură pătimeşte împreună cu Creatorul său, Care e Răstignit pe Cruce, iar Sfânta Cruce este centrul lumii: centrul din care iradiază viaţa dumnezeiască.

Crucea este un drum spre ziua învierii, iar tâlharul de pe cruce moşteneşte Raiul, din cauză că se recunoaşte *a fi păcătos*.

În definitiv, această zi este expresia iubirii lui Dumnezeu faţă de oameni, care merge până la moartea pe Cruce.

5. Sfânta și Marea zi de Vineri

Încă de la *Vecernie*, imologia acestei dumnezeieşti zile e o imnologie a durerii şi a suferinţei celei mai mari şi mai desăvârşite.

Niciodată nu am ştiut să vorbesc deplin despre moartea Domnului şi nici nu cred că o să pot să fac aceasta vreodată.

Dar când a fost vorba de Sfânta Sa Răstignire – datorită puhoiului de sentimente din inimă – am vorbit mai mult despre dragostea Lui – căci asta mă linişteşte cu totul – decât despre moartea Lui.

Moartea Sa este iubirea Lui pentru noi şi asta mă linişteşte. Pentru că niciodată nu L-am văzut pe Domnul ca murind „pur şi simplu”, ci întotdeauna L-am văzut *murind pentru noi*.

De aceea, înţelegerea imnologiei aferente acestei zile ne este apropiată foarte mult, deoarece, în prim plan – după cum am mai spus – e iubirea Lui pentru oameni.

Prima stihiră, subliniază dimensiunea cosmică a răstignirii Domnului:

„Toate au pătimit împreună cu Tine,
Cel ce ai zidit toate…”[294].

Pentru că în viziunea Sfinţilor imnografi, suferinţa supremă înspăimântă prin curăţia şi suportarea unică a Cuvântului lui Dumnezeu întrupat.

Cosmosul, „toată făptura, s-a schimbat de frică”[295], de o frică a „înţelegerii”.

Tocmai de aceea se poate vorbi şi de *împreună-pătimire*, deşi e foarte tainică, foarte specială această realitate.

Întreaga zidire a lui Dumnezeu s-a „schimbat la faţă” de frică, dar văzând că El Se supune, s-a supus şi ea, pătimind, suferind, împreună cu Ziditorul ei.

---

[294] Triod, ed. cit., p. 638.
[295] Ibidem.

Într-o înțelegere profundă a realității ontologice a umanității, omul decăzut a fost mărturisit ca unul, care „alăturatu-s-a dobitoacelor fără de minte şi s-a asemănat lor" (Ps. 48, 12, 21).

Aici acest lucru este foarte observabil, deoarece zidirea neraţională a fost mult mai sensibilă şi mai receptivă la dumnezeieştile Sale Patimi, decât oamenii înşişi, care I le-au provocat.

Invectivele Sfinţilor imnografi la adresa răstignitorilor Domnului trebuie privite prin această prismă: oamenii au fost mai nesimțitori și mai răi cu Domnul decât firea nerațională.

Pentru ei, aceştia sunt „poporul cel nelegiuit şi nedrept"[296], oameni „fără de lege"[297], „călcători de lege[298]", „popor nerecunoscător"[299], deoarece s-au arătat a fi ne-oameni, mai răi decât oricine.

În stihira glas 2, care urmează, se spune:

„Făcătorul lumii S-a dat în mâinile
celor fără de lege şi S-a înălţat pe
lemn Iubitorul de oameni, ca să
scoată din iad pe cei legaţi"[300].

Să îi scoată pe cei care erau legaţi peste puterea şi voinţa lor.

Se accentuează moartea din voia liberă a Domnului. El a dorit ca să Se răstignească pentru noi!

De aceea S-a şi dat în mâinile păcătoşilor. El a murit pentru noi şi „a schimbat astfel conţinutul morţii, făcând-o dintr-o extremă golire de existenţă, prin despărţirea de Dumnezeu, şi drept urmare dintr-o destrămare a trupului, într-o pătrundere deplină în Dumnezeu, izvorul vieţii"[301].

Dar Părintele Dumitru merge şi mai departe: „…această moarte a Lui este cauza de temelie a iertării noastre.

El ne are pe toţi uniţi cu umanitatea Sa în ipostasul Său şi de aceea moare pentru toţi sau înnoieşte în fundamentul ei

---

[296] Ibidem.
[297] Ibidem.
[298] Idem, p. 639.
[299] Ibidem.
[300] Idem, p. 638.
[301] Părintele Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor…*, vol. II, op. cit., p. 142.

firea noastră a tuturor, unită cu a Lui în ipostasul Lui, având să ne însuşim doar şi personal ceea ce avem toţi virtual în firea lui Hristos, Care a murit pentru toţi, deci pentru păcatele tuturor şi a înviat pentru a pune în firea Lui în viaţă, învierea virtuală a tuturor"[302].

Valoarea, eficienţa soteriologică a Jertfei Domnului este *infinită* şi *permanentă*. Tocmai de aceea, ea rupe toate legăturile Iadului. Iadul e dezarmat, deoarece se vede neputincios în faţa Jertfei de pe Cruce, deoarece pe Cruce e Mielul lui Dumnezeu, Care absolvă păcatele oamenilor.

Jertfa Sa e o înălţare pe Lemnul prea sfânt dar şi o aducere de Sine a Fiului, conformă cu voinţa iubitoare a Tatălui, care este şi a Fiului, deoarece se produce „dintr-o desăvârşită dragoste pentru alţii şi pentru Dumnezeu"[303].

Dar pentru că Cel ce Se aduce Jertfă fără de prihană, este „Fiul lui Dumnezeu, sau tot ce poate fi mai scump lui Dumnezeu Tatăl; prin aceasta primeşte, ca răspuns, toată iubirea, pe care o poate primi un Fiu de la Tatăl Său, pe seama umanităţii Sale, prin care Se aduce Jertfă şi a umanităţii tuturor pentru care Se aduce"[304].

Deşi primele 4 stihiri au fost discutate anterior, reluarea lor, din perspectiva sensului Jertfei Domnului, ni s-a părut relevantă, pentru că *nuanţarea continuă* a imnologiei noastre trebuie să fie *scopul vieţii* teologilor ortodocşi.

Avem nevoie, în mod continuu, de aprofundări ale imnologiei ortodoxe, pentru că, la fiecare slujbă, noi cântăm aprofundând înţelegerea lor şi impropriindu-ne aceste înţelegeri teologice.

Celelalte trei stihiri de dinainte de vohodul cu Sfânta Evanghelie ilustrează puterea iubirii Sale în comparaţie cu chinurile suportate.

Chinurile Lui sunt „fără dreptate"[305]. Iertarea Lui întrece răutatea lor, pentru că El doreşte ca ei să se mântuiască întru El.

Deşi, ca Stăpân al făpturii, putea să-i nimicească imediat – după o gândire trupească, setoasă de răzbunare – Domnul

---

302 Idem, p. 143.
303 Idem, p. 151.
304 Idem, p. 151-152.
305 Triod, ed. cit., p. 639.

smereniei îi iartă imediat şi, mai mult decât atât, Se roagă Tatălui pentru ei, pentru păcatul neştiinţei lor.

Oricărei pătimiri a Domnului, Sfântul imnograf îi alătură o facere de bine a lui Dumnezeu față de oameni. Alăturările sunt tulburătoare şi zdrobesc inimile ascultătorilor. Acest stil al *interferenţei planurilor* e foarte convingător şi propedeutic.

Rănile suportate de Domnul sunt „în locul tămăduirilor"[306], deoarece i s-a răspuns celei mai mari iubiri cu o imensă ură depersonalizantă.

Alăturările care privesc planul divin, vizează crearea lumii, plouarea manei în pustie, răscumpărarea oamenilor prin opera Domnului, minunile Sale, dar şi necunoaşterea fiinţei dumnezeieşti, atotştiinţa dumnezeiască, atotputernicia dumnezeiască şi Judecata de apoi.

Aceste teme nu sunt căutate în mod expres de Sfinţii imnografi, ci ele sunt cerute, în compoziţia imnografică, de o alăturare pe potrivă, de *un contraargument* adus Pătimirilor Sale.

Odată cu stihirile podobnice ale stihoavnei, încep elementele care descriu îngroparea Domnului.

Se merge de la Pătimiri la punerea în mormânt, pentru că imnologia Triodului nu pune accentul pe Cruce, ca *punct ultim*, ci vede în ea numai *o etapă* a drumului spre învierea Sa din morți.

Contemplarea în sine a morţii Domnului, ruptă de învierea Sa din morți, e străină sensibilităţii ortodoxe, deoarece Domnul nu a murit, pentru ca să ne arate că *poate muri*, ci pentru ca să ne dea *puterea învierii* întru El.

Din acest motiv, Părintele Profesor Dumitru Popescu putea scrie, împotriva celor ce atacă, în mod nedrept, „definiţia Calcedonului", cum că: „hristologia răsăriteană (…) poate ţine împreună, dincolo de orice oscilaţii apusene, *hristologia de sus* şi *hristologia de jos*, în faptul că Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca omul să se îndumnezeiască, adică în legătura internă dintre răscumpărare şi persoana lui Hristos"[307].

Pentru că Hristos Domnul a venit să restaureze firea umană prin moartea şi învierea Sa, imnologia ortodoxă a văzut

---

[306] Ibidem.

[307] Părintele Dumitru Popescu, *Ortodoxie şi Contemporaneitate*, Ed. Diogene, Bucureşti, 1996, p. 47.

moartea Domnului ca pe *o biruinţă desăvârşită* asupra morţii, a păcatului şi a diavolului, dar proiectată în ambianţa învierii Sale şi a bucuriei dumnezeieşti.

Astfel, îngroparea Sa nu ascunde trupul Domnului în mormânt, pentru a fi uitat desăvârşit, ci ea dezbate realitatea trupului Său dar, mai ales, nestricăciunea trupului dumnezeiesc, conform cu versurile stihirii următoare:

„Când Te-ai pogorât de pe lemn, mort,
cel din Arimateea pe Tine, viaţa tuturor,
cu smirnă şi cu giulgiu Te-a înfăşurat,
Hristoase, şi cu dragoste s-a îndemnat
a săruta, cu inima şi cu buzele, trupul
Tău cel nestricat. Însă fiind cuprins de
frică, se bucura strigând către Tine:
Slavă smereniei Tale, Iubitorule de oameni!”[308].

Trupul Domnului n-a suferit stricăciune, deoarece – după cuvintele Sfântului Ioan Damaschin – „trupul Domnului …s-a îmbogăţit cu activităţile dumnezeieşti, în virtutea unirii prea curate cu Cuvântul, adică după ipostasă, fără să sufere vreo pierdere însuşirile cele fireşti”[309].

Acest fapt este încă un argument al existenţei unirii ipostatice în persoana Domnului Hristos. Dacă firea Sa umană n-ar fi fost unită şi după moarte cu dumnezeirea Sa ar fi fost vorba de *un trup firesc*. Dar în cazul Lui, sfântul Său trup,rămâne în afara putreziciunii, pentru a arăta viitorul omenirii prin învierea cea de apoi[310].

În a doua stihiră a stihoavnei avem o imagine revelatoare a Iadului. Ni se prezintă un Iad *călcat în picioare* de către puterea dumnezeirii Domnului Iisus Hristos.

Această stihiră şi cea pe care am analizat-o anterior, încep să vorbească de ipostaza împărătească a vieţii Mântuitorului lumii.

Tocmai de aceea, creionarea persoanei Sale nu se mai face în termenii *chenozei*, ci *ai preamăririi* umanității Sale.

---

[308] Triod, ed. cit., p. 642.

[309] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, op. cit., p.133.

[310] Cf. I Cor. 15, 19: „Hristos a înviat din morţi, fiind începătură (a învierii) celor adormiţi”.

În planul de sus – în planul istoriei – e prezentată îngroparea umilă a trupului Său, dar în planul eternităţii Iadului *vigoarea* şi *puterea duhovnicească* a sfântului Său suflet, unit cu dumnezeirea Sa, e arătată prin nimicirea forţei Satanei:

„Iadul cel cu totul de râs văzându-Te s-a
îngrozit, zăvoarele s-au sfărâmat şi porţile
s-au zdrobit, mormintele s-au deschis, morţii
au înviat”[311].

În comparaţie cu o problematizare literară, imaginea Iadului în Ortodoxie pune accentul pe faptul prezenţei lui Hristos în Iad şi nu pe „metamorfozarea” Iadului.

Iadul păleşte în faţa razelor dumnezeirii Sale, deoarece „transparenţa Duhul Sfânt este nespusul cel mai uimitor”[312] al acestei imersiuni vizuale.

Iadul devine *ceva de râs*, deoarece s-a speriat de măreţia Sa, dând drumul morţilor ca să învie.

Însă tot în această stihiră, numai Adam e desemnat ca *cel care se bucură*, făcând să se înţeleagă de fapt, că numai cei Drepţi au înviat.

Intrăm aici pe un teren minat, deoarece rezolvarea problemei a fost privită din mai multe unghiuri.

O primă direcţie, porneşte de la I Petru.

La I Petru 3, 18-19, se spune, că Domnul, „omorât fiind cu trupul, dar viu făcut cu duhul… S-a coborât (cu sufletul Său la Iad – n.n.) şi a propovăduit şi duhurilor ţinute în închisoare” şi aceasta s-a făcut, „ca să fie judecaţi oamenii, după trup, dar să vieze, după Dumnezeu cu duhul” (I Petru 4, 6) şi, în concluzie, s-a stipulat ideea *mântuirii tuturor celor din Iad*.

Sfântul Ioan Damaschin dedică capitolul al 29-lea, din cartea a 3-a a *Dogmaticii sale*, pogorârii la Iad a Domnului şi în acesta el susţine, la o primă vedere, „mântuirea tuturor celor din Iad”:

---

[311] Triod, ed. cit., p. 642.

[312] Jean Corbon, *L'Esprit Saint dans la Liturgie Byzantine*, en *Proche Orient Chrétien*, Tome 48, Fasc. 1-2, Jérusalem, 1998, p. 44.

„Sufletul îndumnezeit se pogoară în Iad, ca după cum celor de pe pământ a răsărit Soarele dreptăţii, tot astfel să strălucească lumină şi celor de sub pământ şi care stau în întuneric şi în umbra morţii; ca după cum a binevestit pacea celor de pe pământ, slobozenie celor robiţi, vedere celor orbi, şi celor ce au crezut a devenit pricina mântuirii veşnice, iar celor care n-au crezut mustrare a necredinţei, tot astfel şi celor in Iad. Pentru ca Lui să se plece tot genunchiul celor cereşti, celor pământeşti şi celor dedesubt. Şi astfel a slobozit pe cei legaţi din veci şi iarăşi a revenit dintre morţi, deschizându-ne calea către înviere”[313].

Ideea de la care pleacă această abordare teologică e aceea de a se da „şanse egale” celor din Iad cu cei care au auzit cuvintele Sale pe pământ. Aceia nu le-au putut auzi şi ipostatic, mai înainte ca să moară trupeşte, de aceea „se cuvenea” ca şi ei să consimtă sau nu cu cele propovăduite de către El.

Părintele Ioan Bria e de partea acestei direcţii, fapt pentru care scrie următoarele: „Iisus, cu sufletul îndumnezeit, a coborât la Iad pentru a arăta că lumina Sa acoperă şi pe cei ce şedeau în întunericul şi în umbra morţii, şi pentru a elibera pe cei robiţi. Iisus Hristos, Care acceptă voluntar moartea pe cruce Îşi asumă până la capăt realitatea umană în aspectele ei cele mai negative şi însăşi confruntarea cu diavolul acolo unde acesta şi-a făcut sălaşul şi şi-a întins stăpânirea, adică în împărăţia morţii. El coboară ca un Împărat şi anunţă victoria veşnică asupra morţii şi a Satanei, nu numai pentru cei «drepţi», ci pentru toţi, credincioşi şi necredincioşi”[314].

Dar direcţia aceasta (forţat întemeiată pe citatele scripturale prezentate de mărturia Sfântului Ioan Damaschin – pe care o vom explica mult mai propriu – şi pe baza altor mărturii post-apostolice din scrierile Sfântului Ignatie Teoforul şi ale Sfântului Iustin Martirul şi Filosoful, peste care vom trece), stă în contradicţie cu câteva aspecte ale învăţăturii despre *îndreptare* din punct de vedere ortodox.

Mizându-se pe „reconvertirea” Iadului la vederea Mântuitorului Hristos, se uită faptul, că păgânii şi evreii se

[313] Sf Ioan Damaschin, *Dogmatica*, op. cit., p. 146.
[314] Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Iisus Hristos – Dumnezeu Mântuitorul. Hristologia*, rev. *Studii Teologice*, XLIII (1991), nr. 2, p. 38.

puteau mântui – primii, îndeplinind legea morală naturală iar ultimii, împlinind cerinţele Revelaţiei supranaturale, potrivit cu Romani 2,12[315] – dar şi de faptul, că pocăinţa e doar *în timpul vieţii* şi nu *după moarte*.

Făcând din Iad, din împărăţia răului, o „lume” unde se poate propovădui binele mântuitor – aidoma lui Dante[316] în *Divina Comedie*[317] sau Goethe[318] în *Faust*[319] sau aidoma „Iadului” catolic, care este desfiinţat de „purgatoriu”, pentru cei care-şi permit „graţierile” papale – această direcţie de interpretare sugerează ideea, că şi Iadul lui Satana e *tot atât de bun* pentru propovăduirea mântuirii, fapt pentru care s-ar dori şi astăzi o „eclipsare” a valorii faptelor şi a credinţei, ca şi necredincioşii să fie socotiţi „credincioşi” post-mortem.

Este evidentă ieşirea în afara graniţelor gândirii ortodoxe, printr-un „umanitarism” deplasat, susţinut însă pe realitatea pogorârii la Iad a lui Hristos, cu sufletul Său îndumnezeit.

Sfântul Ioan Damaschin, în capitolul prezentat integral mai sus, arată că Mântuitorul Hristos S-a pogorât cu sufletul Său îndumnezeit la Iad – conform cu Isaia 9, 1[320] – ca să strălucească lumina dumnezeirii Sale şi celor din Iad, dar asta nu înseamnă că a venit să-i facă şi pe „necredincioşi” fii ai Raiului, ci doar să ridice din Iad, pe cei care au murit crezând în El şiÎl aşteptau să vină, pentru că, celorlalţi, „celor care n-au crezut, (le este pregătită n.n.) mustrarea necredinţei, tot astfel şi celor din Iad”[321].

Când Sfântul Ioan afirmă, că Domnul „a slobozit pe cei legaţi din veci”[322], raportarea la Filipeni 2, 10[323] trebuie înţeleasă în sensul, că vor îngenunchea în faţa Domnului toţi

---

315 „Câţi, deci, fără Lege, au păcătuit, fără Lege vor şi pieri; iar câţi au păcătuit în Lege, prin Lege vor fi judecaţi”.
316 A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Dante_Alighieri.
317 Găsiți textul ei, în limba italiană, în mod integral, aici: http://www.liberliber.it/biblioteca/a/alighieri/la_divina_commedia/html/indice.htm.
318 A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Johann_Wolfgang_von_Goethe.
319 Idem: http://ro.wikipedia.org/wiki/Faust.
320 „Poporul care locuia în întuneric va vedea lumină mare şi voi, cei ce locuiţi în latura umbrei morţii, lumină va străluci peste voi”.
321 Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, op. cit., p.146.
322 Ibidem.
323 „Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesubt”.

cei care vor vrea să îngenuncheze şi nu că vor *îngenunchea forţat* toate făpturile create de Dumnezeu.

Satana şi necredincioşii vor *îngenunchea*, în sensul că vor fi învinşi şi umiliţi de către iubirea şi puterea lui Dumnezeu şi nu în sensul, că vor dori să îngenuncheze, adorându-L şi supunându-I-se Lui.

A doua direcţie – de fapt şi cea ortodoxă – este susţinută de Sfântul Ioan Gură de Aur, în *Omiliile la Matei*, unde părerea teologică, cum că „toţi cei din Iad au fost mântuiţi” e caracterizată de acesta drept: „învăţătură băbească şi basm iudaic”[324].

„Dacă prin pogorârea Lui la Iad” – spune Sfântul Ioan – „ar fi slobozit pe toţi păcătoşii de dinainte de venirea Lui, pentru ce atunci spune Domnul: «Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei»”[325], pentru ca, mai apoi, să conchidă: „Era cu putinţă să se mântuiască şi atunci, chiar dacă n-au mărturisit pe Hristos. Pe vremea aceea nu li se cerea aceasta, ci să nu slujească idolilor şi să cunoască pe adevăratul Dumnezeu”[326].

De partea Sfântului Ioan Gură de Aur va fi şi Sfântul Simeon Noul Teolog, care în prima sa *Cuvântare morală* va scrie: „coborând în Iad, Hristos a eliberat din legăturile veşnice sufletele Sfinţilor ţinuţi acolo şi le-a înviat, aşezându-le în loc de odihnă şi de lumină neînserată, dar trupurile lor încă nu, ci le-a lăsat în morminte până la învierea de obşte”[327].

Din acest motiv, icoana pogorârii la Iad a Domnului – adevărata icoană ortodoxă a învierii Sale – îi arată pe Drepţii Vechiului Testament, în frunte cu Protopărinţii Adam şi Eva, ca pe cei scoşi din mormintele lor de către mâinile iubirii de oameni a lui Dumnezeu, scoși de la *moarte* la *viaţă* şi de la *întristare* la *bucurie neîncetată*.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae subscrie învăţăturii dreptmăritoare a Sântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Ioan

---

[324] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, col. PSB, vol. al 23-lea, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1994, p. 448.

[325] Idem, p. 447.

[326] Ibidem.

[327] Filocalia românească. vol. al 6-lea, Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cuvântări morale*, trad., intr. şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Seria Religie”, coord. de Pr. Vasile Răducă, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 128.

Damaschin – dacă e înţeleasă în mod autentic – şi a Sfântului Simeon Noul Teolog, scriind următoarele:

„Lui Iisus I se atribuie coborârea la Iad şi din motivul că El a scos din Iad sufletele celor ce au murit cu credinţă în El, dar erau ţinute totuşi în solidaritatea sufletelor condamnate, în virtutea faptului că legea morţii, ca trecere spre Iad, nu fusese sfărâmată.

Iisus nu le-a scos printr-o acţiune *pur exterioară*, pentru că credinţa în care au murit le dădea certitudinea mângâietoare că vor scăpa şi o putere de înălţare spirituală, care singură s-a pus în lucrare când a apărut Iisus în faţa lor.

Totuşi, scăparea lor nu se putea realiza până nu Se arăta Mântuitorul în strălucirea Lui biruitoare, vestind prin aceasta că legea pedepsei universale a fost înlăturată.

Iisus, ca Mântuitorul tuturor oamenilor care au crezut sau vor crede în El, trebuie să Se ducă să vestească şi celor din Iad care au murit întru credinţă că *sunt mântuiţi*, să le ducă rodul mântuirii Sale”[328].

Aşa că raportarea mântuirii la toţi cei din Iad, prin pogorârea Mântuitorului la Iad, este tot atât de falsă, ca şi *apocatastaza* origenistă, deoarece micşorează, în mod neadevărat, dreptatea dumnezeiască pentru a vorbi despre „îngăduinţă” inexistentă.

În a treia stihiră a stihoavnei avem o altă privire duală a realităţii morţii şi îngropării Mântuitorului Hristos, deoarece, pe când trupul Său ni se prezintă ca fiind „închis în groapă”[329], despre firea dumnezeirii Sale ni se mărturisește că este de „necuprins” şi „nemărginită”.

Insistându-se pe inseparabilitatea dintre trupul mort al Domnului şi sufletul Său unit cu dumnezeirea, Sfântul imnograf ne prezintă, de fapt, realitatea întrupării Domnului Hristos, deoarece „Hristos…nu posedă un ipostas omenesc, care să fie, precum al nostru, *particularizat* şi *distinct* în raport

---

[328] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, op. cit., p. 337. În vol al II-lea din *Dogmatica* sa, el afirmă: „El învinge iadul cu sufletul Său omenesc, dar unit cu dumnezeirea. Din această cauză El este primul suflet care nu poate fi ţinut în iad, ci scapă de el, şi prin iradierea puterii Lui dumnezeieşti eliberează din iad şi sufletele celor ce au crezut mai înainte în făgăduinţele despre venirea Lui, ale celor ce au contemplat în Logosul vestit în Vechiul Testament intenţia venirii Lui în trup”, p. 112-113.

[329] Triod, ed. cit., p. 643.

cu toate fiinţele din aceeaşi specie sau din specii diferite, ci ipostasul Cuvântului, (este) comun şi inseparabil atât faţă de firea Sa (umană) cât şi faţă de firea Sa (divină)”[330].

Pentru că „omenitatea lui Hristos nu posedă ipostas propriu”[331], trupul Domnului, cât a stat în mormânt, nu a fost separat de sufletul Său unit cu dumnezeirea.

De aceea nu putem vorbi de *o alterare* a prea curatului Său trup şi nici de *o părăsire* a Lui de dumnezeire, deoarece am vorbi de un nestorianism clar evidenţiat.

Deşi cu trupul este mărginit la groapa în care fusese pus, firea Sa dumnzeiască nu este cuprinsă de nimeni şi de nimic şi prin aceasta „deşartă”, scoate „toate împărăţiile Iadului”[332].

Urmând ideii prezentate mai sus, cum că *numai Drepţii au fost izbăviţi din Iad*, prin venirea Domnului acolo, „împărăţiile Iadului” sunt Drepţii, care şi-au stăpânit trupurile prin virtuţi şi care au trebuit să stea acolo după moarte, pentru că nu venise Domnul să înfiinţeze „ordinea eternităţii fericite a sufletului, adică Raiul”[333] şi nu pentru că meritau locul osândei.

Ei erau „împăraţii” şi nu „robii” Iadului. Venind în Iad la aceştia, Domnul Hristos „experiază puterea ce I Se dă de Dumnezeu (şi de Sine Însuşi ca Dumnezeu), înviindu-L (Fapte 2, 31)” dar, în acelaşi timp, face din Iad un „loc de experienţă a puterii lui Dumnezeu”[334].

El vine în Iad ca un Împărat la „împăraţii” Vechiului Testament, la Drepţii care crezuseră în El şi care aşteptau, cu mare ardoare, venirea Lui în trup.

El Se coboară în Iad nu ca să suporte chinurile Iadului, ci – după cum spunea Părintele Preofesor Dumitru Stăniloae – „pentru ca moartea Lui să nu pară *iluzorie* oamenilor”[335], deoarece „învierea, ca fapt în adâncime şi în spirit, s-a petrecut

---

[330] John Meyendorff, *Hristos în gândirea creştină răsăriteană*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1997, p. 79.
[331] Ibidem.
[332] Triod, ed. cit., p. 643.
[333] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos*…, op. cit., p. 336.
[334] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor*…, op. cit., p. 143.
[335] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos*…, op. cit., p. 333.

exact în timpul morţii”[336], fapt pentru care, „această înviere cu trupul Său s-ar fi putut înfăptui îndată după moarte”[337].

El a „încuiat cămările morţii”[338], spune stihira de care ne ocupăm. Moartea nu mai ţine pe cei credincioşi cu de-a sila, ci ei trec „de la *moarte* la *viaţă* (In 5, 24).

Tocmai de aceea, „ai învrednicit şi această Sâmbătă binecuvântării dumnezeieşti şi slavei şi luminii Tale”[339], pentru că Domnul a desfiinţat moartea şi a biruit Iadul prin coborârea Sa la Iad şi prin învierea Sa dintre cei morţi.

Ultima stihiră a stihoavnei scoate în evidenţă smerenia Domnului. Puterile cereşti, văzând clevetirea Lui, „s-au spăimântat”[340] de a Sa îndelungă răbdare, însă văzând că toate acestea le-a răbdat pentru mântuirea noastră, ele s-au bucurat slăvindu-L pe Dumnezeu.

E demn de remarcat faptul, că imnologia noastră ortodoxă foloseşte pentru caracterizarea stării Puterilor Cereşti, vizavi de Patimile Domnului, numai forma verbală: „s-au spăimântat”.

Cuviinţa acestei forme lingvistice însă, e cea mai proprie pentru a desemna starea de a fi a acestora, deoarece „spaima” lor are în vedere, în primul rând, măreţia Cuvântului întrupat şi nu nebunia oamenilor, care nu-şi cunosc/recunosc Stăpânul.

Stihira glas 5, de la *Slavă…Şi acum…*e un imn al Prea Curatei Maici, care asistă la îngroparea Fiului şi a Dumnezeului ei.

În acesta, Sfinţii Iosif şi Nicodim, nu ştiu cum să îngroape mai bine pe Dumnezeul lor, fapt pentru care Îl întrebă pe Domnul:

„Cum Te voi îngropa Dumnezeul meu?
Sau cum Te voi înfăşura cu giulgiuri?
Sau cu ce mâini mă voi atinge de trupul Tău
cel nestricat? Sau cu ce cântări voi cânta
ducerii Tale de aici, Îndurate?”[341].

---

336 Ibidem.
337 Ibidem.
338 Triod, ed. cit., p. 643.
339 Ibidem.
340 Ibidem.
341 Ibidem.

Este evidentă adoraţia lor dar şi sentimentul că ei participă la înmormântarea Lui. Deşi Îl văd şi în dimensiunea Sa dumnezeiască, totuși sunt nevoiţi să accepte faptul, că Îl îngroapă pe Cel „gol" şi că trebuie să-L îngroape *ca pe un Dumnezeu*.

Aceste imne – deşi, poate, nu ne aşteptam – scot în evidenţă foarte mult divino-umanitatea Mântuitorului Hristos.

Pe de o parte, El este Cel îngropat iar, pe de altă parte, „Hristos putrejunii S-a arătat străin"[342], deoarece El era şi Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu întrupat.

După cele două tropare ultime – „Iosif cel cu bun chip…" şi „Mironosiţele femei…", din care am citat mai sus – în planul imnografic avem slujba *Pavecerniţei* iar în cadrul ei canonul „lui Simeon Logofătul"[343], pe care putem să-l denumim: *un preambul al Prohodului*.

De fapt, în însemnarea de deasupra canonului, acesta e denumit şi: „Canonul pentru Răstignirea Domnului şi plângerea Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu"[344].

Acest „Simion Logofătul" – aşa cum e numit în *Triodul* românesc – este, în realitate, Sfântul Simeon Metafrastul – potrivit cercetării întreprinse de ieromonahul Makarios Simonopetritul[345] – iar canonul său e format din 42 de imne, după tiparul clasic de *nouă cântări*.

Cuprinsul canonului e un plâns şi o rugăciune continuă a Prea Curatei Maici. El e o zugrăvire a sfintelor şi dumnezeieştilor ei simţăminte şi suferinţe sufleteşti şi trupeşti. E tot ce poate fi mai frumos şi mai desăvârşit, într-o inimă de Mamă Fecioară, care a născut pe Fiul lui Dumnezeu.

Derularea evenimentelor începe cu prezentarea Fiului ei pe Cruce şi cu exprimarea suferinţei ei copleşitoare la vederea Lui.

---

[342] Ibidem.
[343] Ibidem.
[344] Ibidem.
[345] Ieromonah Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat…*, op. cit., *Introducere* 0.1., nota 94, p. 401.
Citându-l pe Karabinov, ieromonahul Makarios scrie în această notă citată supra, că sunt „două canoane ale tânguirii Maicii Domnului (dar) care nu mai există decât în manuscrisele slave". Existenţa canonului în textul românesc infirmă acest enunţ.

În discursul Maicii, El este Cel care tace, Cel care nu „dă cuvânt"[346]. Pentru că El e „bucuria şi…veselia"[347] lumii, Prea Sfinţia sa suferă „zdrobită de durere"[348], deoarece nimeni nu-L poate înlocui în inima sa.

Aceste lucruri sunt prezentate de cântarea întâia, pentru că a treia cântare a canonului e o rememorare a naşterii Domnului de către Prea Curata Sa Maică, o aducere aminte a ei, care se sfârşeşte prin cântarea-exclamaţie:

„Iată, Lumina mea cea dulce,
nădejdea şi viaţa mea cea bună,
Dumnezeul meu a apus pe cruce…"[349].

Rememorarea sa însă are conotaţii dogmatice, deoarece Cel răstignit pe cruce, e Cel născut dintr-însa, fără de păcat iar ea este cea care garantează, că Fiul lui Dumnezeu întrupat S-a răstignit pe cruce pentru noi.

Fără Maica Domnului, Fiul lui Dumnezeu nu-şi poate explica asumarea, la nivel ipostatic, a umanității Sale iar Sfântul Simeon a ştiut aceasta foarte bine.

Tocmai de aceea, a pus-o pe Maica Sa ca să vorbească despre El, pentru a face credibile tuturor – încă o dată – întruparea şi răstignirea Domnului.

În a patra cântare, El e „Soarele cel neapus"[350] – din cauza dumnezeirii Sale – dar, în acelaşi timp, este şi Cel al cărui trup, Sfântul Iosif din Arimateea îl primeşte, „rănit şi fără slăvire"[351] de la Pilat.

Prezentarea, deşi succintă, e o concentrare de sentimente evlavioase, dumnezeiești.

În a 5-a cântare, Sfinţii Iosif şi Nicodim iau prea curatul trup al Domnului şi cu adoraţie multă îl sărută, suspinând şi oftând, pe când Maica cea prea iubitoare îl pune pe genunchi, „rugându-L cu lacrimi şi sărutându-L cu amar"[352].

---

[346] Triod, ed. cit., p. 644.
[347] Ibidem.
[348] Ibidem.
[349] Ibidem.
[350] Ibidem.
[351] Ibidem.
[352] Ibidem.

Deşi vorbesc despre un mort, I se roagă ca Fiului lui Dumnezeu, pentru că moartea Lui nu le-a putut distruge credinţa în dumnezeirea Lui.

Cea care, până acum, Îl avea pe El ca pe „o nădejde şi o viaţă…întru lumina ochilor”[353], acum e plină de „dureri şi necazuri şi suspine”[354], deoarece Hristos era, „umilinţa divină întrupată, Acela în Care Dumnezeu Şi-a revelat odată pentru totdeauna, slava Lui ca umilinţă şi umilinţa Lui ca slavă”[355].

În a 6-a cântare, Prea Curata Maică ar fi vrut să moară împreună cu Fiul Ei, pentru că:

„…nu pot răbda să Te văd
mort fără suflare”[356].

Iubirea ei ar fi vrut să meargă după El şi în moarte, după cum fusese în întreaga viaţă, pentru că ea „este cea dintâi care împlinise voia Părintelui ceresc, transmisă prin Arhanghel, când a spus: «Iată Roaba Domnului» şi: «Fie Mie după cuvântul tău» (Lc. 1, 38)”[357].

Ea nu „nădăjduia” să-L vadă mort pe cruce. Tocmai de aceea: „mă mir şi plâng”[358].

Moartea Sa este un apus pentru ea: „că ai apus, Fiul Meu, de la ochii mei”[359], deşi dumnezeiescul Lui trup se afla chiar în braţele ei.

Nevoia ei intimă, ca El să fie *viu*, este, de fapt, leit-motivul canonului, cât şi al *Prohodului* Domnului, de care ne vom ocupa în capitolul următor.

Condacul pe glas 8 exprimă credinţa adâncă a Maicii Prea Curate: „Deşi rabzi răstignire, Tu eşti Fiul şi Dumnezeul Meu”[360].

---

[353] Idem, p. 645.
[354] Ibidem.
[355] Alexander Schmemann, *Le Grand Caréme. Ascèse et Liturgie dans l'Eglise Orthodoxe*, coll. *Spiritualité Orientale*, Ed. Abbaye de Bellefontaine, Maine et Loire, 1997, p. 20.
[356] Triod, ed. cit., p. 645.
[357] Pr. Prof. Constantin Galeriu, *Credinciosia Bisericii Ortodoxe faţă de Iisus Hristos – chezăşie a „înfierii” noastre divine*, în rev. *Ortodoxia*, XLIX (1997), nr. 1-2, p. 9.
[358] Triod, ed. cit., p. 645.
[359] Ibidem.
[360] Ibidem.

Ea L-a născut ca *Fiu* dar cu conştiinţa că e *Fiul lui Dumnezeu* şi această conştiinţă, că e *Născătoare de Dumnezeu*, nu i-a fost întunecată de vederea Lui pe cruce.

Pentru că icosul a mai fost dezbătut, cântarea a 27-a e o cerere şi mai stăruitoare a Prea Curatei Maici de a se pogorî „în Iad”[361], împreună cu El, cu Stăpânul.

Exprimându-şi credinţa în locul unde mergeau sufletele după moarte până la învierea Domnului, Prea Curata Maică ne arată *unde* e Stăpânul şi *în ce calitate* trebuie să Îl receptăm: aceea de *Învăţător*.

Pentru că ea le spune femeilor Mironosiţe:

„Plângeţi împreună cu m ine şi vă
tânguiţi amar, că iată Lumina mea cea dulce
şi Învăţătorul vostru Se dă mormântului”[362].

Cântarea a 28-a e o transpunere imnică a iubirii Sfântului Iosif şi a nedumerii lui în ceea ce priveşte *modul* îngropării Domnului, pe când imnul de la *Şi acum*… e un cuvânt al Stăpânei noastre, în care aceasta promite:

„Nici de la mormântul Tău
nu mă voi scula, Fiul meu, nici a
izvorî lacrimi nu voi înceta, până
ce şi eu mă voi pogorî în Iad; că
nu pot răbda despărţirea Ta, Fiul meu”[363].

A 9-a cântare – în afară de primul imn – lasă loc de rugăciune Sfântului imnograf, care se închină Stăpânului celui milostiv dar care aşteaptă şi învierea Lui.

Pe acest ton ambivalent terminăm şi noi discutarea formelor imnice ale acestei zile.

[361] Idem, p. 646.
[362] Ibidem.
[363] Ibidem.

Concluzii:

În această zi, moartea Fiului lui Dumnezeu transformă *moartea* în *viaţă*. Iadul e dezarmat şi învins de jertfa Domnului de pe cruce, iar trupul Domnului în mormânt rămâne nestricat, arătând învierea cea de apoi.

Mântuitorul Se coboară cu sfântul Său suflet, unit cu dumnezeirea, în Iad, şi ridică de acolo pe cei Drepţi.

Moartea cu trupul a Domnului nu produce separarea sufletului Său de trup, deoarece firea umană este enipostaziată în ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul.

Moartea şi îngroparea Domnului au fost reale, iar Prea Curata Maică și-a îngropat Fiul şi Dumnezeul cu lacrimi şi cu zbucium mare.

Iubirea Fiului lui Dumnezeu trece prin moarte pentru ca să ne mântuiască pe noi, desfiinţând moartea în trupul Său.

6. Sfânta și Marea zi de Sâmbătă

Ultima zi a *Săptămânii Mari* dar şi ultima zi a *Sfântului şi Marelui Post al Paştilor*, începe cu *Utrenia* zilei, care e de fapt *Denia de Vineri* seara, când cuprinsul imnografic este îmbogăţit, în mod simţitor, de *Prohodul* Domnului.

Înaintea acestuia însă avem cele trei tropare caracteristice, dintre care troparul de la *Slavă*…reaminteşte pogorârea Domnului la Iad şi biruinţa asupra Iadului:

„Când Te-ai pogorât la moarte,
Cel ce eşti viaţa cea fără de moarte,
atunci Iadul l-ai omorât cu
strălucirea dumnezeirii;
şi când ai înviat pe cei morţi
din cele dedesubt,
toate puterile cereşti au strigat:
Dătătorule de viaţă, Hristoase,
Dumnezeul nostru,
slavă Ţie!”[364].

Ca un Biruitor al Iadului Hristos Domnul Se pogoară în Iad. Strălucirea dumnezeirii Sale, devastează Iadul întunericului şi al morţii, înviind pe cei de acolo, care aşteptau venirea Lui.

Sfântul imnograf surprinde atât *ipostaza împărătească* a Domnului cât şi *învierea celor Drepţi*, ca o consecinţă directă a prezenţei Lui şi a comuniunii cu El.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae scrie în acest sens:

„Apropierea Sa de sufletele chinuite din Iad n-a fost numai *un act de o clipă*, ci a stăruit printre ele pentru stabilirea unei depline comuniuni între El şi sufletele capabile de ea, adică pentru deplina scoatere a lor din Iad şi consolidarea în Rai”[365], pentru ca aceştia, „din amintirea acestei bucurii, să se alimenteze până la Judecata din urmă”[366].

---

[364] Triod, ed. cit., p. 648.
[365] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos…,* op. cit., p. 338.
[366] Ibidem.

Despre autorul *Prohodului*, în *Triodul* românesc nu avem nicio lămurire. Se trece imediat la text, care este împărţit în trei „stări” şi care cuprinde, în total, 172 de imne, în afară de cele trei imne repetitive, situate, câte unul, la finalul fiecărei stări.

Fiecare imn al Prohodului e precedat de un stih, însă cercetarea noastră se va axa numai pe conţinutul dogmatic al imnelor.

Starea întâi se deschide printr-un imn emblematic din punct de vedere dogmatic, deoarece Hristos Domnul este văzut ca „Viaţa” care e pusă în mormânt şi nu ca un mort pur şi simplu:

„În mormânt, Viaţă, pus ai fost,
Hristoase, şi s-au spăimântat
oştirile îngereşti, plecăciunea Ta cea
multă preamărind”[367].

Surprinderea ipostatică a Domnului la nivel imnic, păstrează în amintirea noastră atât firea Sa dumnezeiască – căci El e „Viaţă”, Viața prin excelență – cât şi firea Sa omenească, însă niciodată despărţite ipostatic, deşi spaţial au fost în timpul morţii Sale.

Ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul, în care firea omenească a Sa este enipostaziată, o păstrează pe aceasta în Sine, chiar şi atunci când moartea a despărţit sufletul Domnului de trupul Său.

Tocmai de aceea am spus, că primul imn al Prohodului este emblematic din punct de vedere dogmatic, deoarece prezintă adevărata realitate a morţii Domnului.

Văzută de „Oştile cereşti”, moartea Domnului şi îngroparea Sa au încă starea chenotică de dinainte de înviere, însă pogorârea la Iad prezintă starea de preamărire a Domnului de după înviere.

Sfinţii imnografi combină aceste două ipostaze sau le păstrează la un loc în cuprinsul imnelor, deoarece vor să evidenţieze mereu „ipostasul compus”[368] al Domnului.

---

[367] Triod, ed. cit., p. 649.

Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu este îngropat după firea Sa umană, însă datorită unirii ipostatice şi a comunicării însuşirilor, în imnul al doilea, avem Viaţa, Care şade în mormânt, dar care zdrobeşte Iadul şi îi învie pe cei morţi.

Pentru a da importanţă vrednică de Dumnezeu trupului Său, Sfântul imnograf numeşte trupul mort *Viaţă*, deşi dumnezeirea Sa, care se coboară în Iad, împreună cu sufletul Său, este *Viaţa* şi nu trupul mort şi închis în mormânt, dar care e și el purtător de viață, datorită dumnezeirii Sale.

Al treilea imn problematizează Sfintele Sale Patimi:

„Te mărim pe Tine, Iisuse Doamne,
şi-ngroparea Îţi cinstim şi Patimile
că din stricăciune Tu ne-ai izbăvit"[369].

Dumnezeieştile Sale Patimi sunt vizate din cauza prelungirilor soteriologice pe care le au. Sfânta Cruce ne-a scos din „stricăciunea" păcatului, pe când îngroparea Sa a arătat faptul, că trupul Său – ca şi al nostru – e destinat învierii, spiritualizării, căci „numai prin jertfă şi înviere Hristos va unifica, în mod desăvârşit, firea omenească, sfinţind-o şi transfigurând-o prin Duhul, care o pnevmatizează complet"[370].

Avansând timpul liturgic, *Prohodul* Domnului nu e *o plângere a unei morţi continue*, ci *o aşteptare a învierii Sale*.

De aceea şi începe cu *proclamarea Vieţii*, căci:

„cu moartea Ta pe moarte o ai pierdut şi
viaţă lumii Tu ai izvorât"[371].

Arătându-se aceea, că moartea Domnului a fost o pierdere, o biruire a morţii, s-a arătat „că moartea nu înseamnă sfârşitul total al fiinţei"[372] dar s-a dovedit şi faptul că Hristosul euharistic, „izvorăşte din crucea şi învierea lui Hristos"[373], căci

---

[368] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*…, op. cit., p. 107. În traducerea Părintelui Dumitru Fecioru, în loc de *ipostas* avem „ipostasă", însă e vorba de aceeaşi realitate.
[369] Triod, ed. cit., p. 649.
[370] Pr. Ştefan Buchiu, *Întrupare şi unitate* (teza de doctorat), Ed. Libra, Bucureşti, 1997, p. 137.
[371] Triod, ed. cit., p. 649.
[372] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos*…, op. cit., p. 344.
[373] Pr. Ştefan Buchiu, *Întrupare*…, op. cit., p. 183.

în Sfânta Împărtăşanie noi ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului, cu care El S-a răstignit şi a înviat.

De aceea, Domnul e numit „izvor de viaţă” al lumii, pentru că, „prin Cuminecare, acel trup nemuritor (al Domnului n.n.), transformă întreaga făptură a noastră, în *făptură dumnezeiască*”[374].

În continuarea acestui imn, avem ideea, „că jertfa (Domnului) deschide calea îndumnezeirii”[375] umanităţii:

„Cu cei răi, Hristoase, ca un
răufăcător socotit ai fost, dar
ne-ai îndreptat pe toţi şi ne-ai
scos din amăgirea celui rău”[376].

Mântuirea obiectivă, adusă de opera de răscumpărare a Domnului, i-a îndreptat „pe toţi” oamenii, pentru că i-a făcut capabili de însuşirea ei personală, prin efort personal, în ambianţa Sfintei Biserici Ortodoxe.

Însă tot Domnul ne-a scos şi din amăgirea Satanei, căci „cel ce caută să vadă pe Hristos, nu trebuie să-L caute afară” în lume, „ci în sine însuşi (în sufletul său n.n.), prin imitarea vieţii Lui în lume şi prin aceea, că devine trup şi suflet nepăcătos, ca şi Hristos, şi are o minte care cugetă pururi pentru Hristos”[377].

Dezvoltările imnice ale cultului ortodox au o caracteristică definitorie – după cum spune Părintele Petru Rezuş – aceea de a prezenta „o dezvoltare dogmatică”, prin „punerea în tiparele înţelegerii a învăţăturii despre Dumnezeu şi activitatea Sa”[378].

Tocmai de aceea, orice explicitare imnică aduce un conţinut dogmatic la nivel imnologic, care e mult mai uşor perceput de credincioşii de rând decât tratatele de Teologie.

---

[374] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*…, Scrieri. Partea a II-a, în col. PSB, vol. al 30-lea, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998, p. 338.
[375] Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1989, p. 237.
[376] Triod, ed. cit., p. 649.
[377] Sfântul Petru Damaschin, Filocalia românească, vol. al 5-lea, ed. a II-a, Ed. Harisma, Bucureşti, 1995, p. 226.
[378] Pr. Prof. Petru Rezuş, *Hristologia în Teologia contemporană*, în rev. *Studii Teologice*, XXVI, (1974) nr. 1-2, p. 5.

Persuasiunea acestora la nivelul larg al credincioşilor Sfintei Biserici, face ca să avem şi o Teologie „populară” – aş numi-o eu – tot atât de viguroasă, dacă nu şi maivirguroasă în unele puncte decât Teologia *academică* sau *de şcoală*, pentru că aceasta e o activare teologică vie, încadrată liturgic.

Continuând firul explicitărilor, aflăm un imn în care, Cel „mai frumos cu chipul decât oamenii toţi…firea a-nfrumuseţat”[379].

Frumuseţea dumnezeirii Sale a bineînmiresmat firea Sa umană, pentru că a transfigurat-o, a îndumnezeit-o. Dinăuntru s-a înfrumuseţat firea oamenilor, prin iradierea Duhului Sfânt şi prin Sfântul Duh, Care „Se află în noi în chip ascuns de la Botez”[380], se sfinţesc toţi Sfinţii.

Insistându-se pe realitatea şi prezenţa harului Duhului Sfânt în noi, dar pe care trebuie să-l punem în act, Sfântul imnograf dă prohodirii Domnului o tentă dinamică aidoma vieţii duhovniceşti.

Prin cântec suntem în mijlocul unei acţiuni duhovniceşti, după cum ar trebui să fim şi în lucrul faptelor bune.

Muzica bisericească devine aşadar *un efort ascetic*, pentru că scopul ei este slăvirea lui Dumnezeu. Această frumuseţe a dumnezeirii Sale e prezentată într-un alt imn ca *lumină ce orbeşte prin fulgerele ei*.

Harul dumnezeiesc, lumina dumnezeiască necreată, a „întunecat” întunericul Iadului prin prezenţa Domnului în Iad, pentru că abundenţa ei a orbit Iadul, deoarece l-a covârşit.

Această imagine apofatică ne aminteşte de *întunericul supraluminos*[381] al Sfântului Dionisie Areopagitul, unde lumina dumnezeiască, văzută extatic, e numită drept *lumină mereu izvorâtoare*, care nu poate fi copleșită de *întunericul* acestei lumi.

Îngroparea Sa e neînţeleasă, pentru că este neştiută „taina îngropării”[382], scopul ei. Ea este o „minune străină”[383].

---

379 Triod, ed. cit., p. 649.

380 Sfântul Marcu Ascetul, Filocalia românească, vol. 1, Ed. Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946, p. 286.

381 Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete* şi *Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1996, p. 137.

382 Triod, ed. cit., p. 649.

383 Ibidem.

Lăsând deschisă această *mirare evlavioasă*, Sfântul imnograf trece la un imn, care ar putea continua foarte bine ideea primului imn de care ne-am ocupat în cadrul Prohodului:

„În mormânt ai apus, dar de-al
Tatălui sân nicicum nu Te-ai
despărţit, Hristoase al meu. Acest
lucru e străin şi nefiresc!"[384].

Datorită consubstanţialităţii Sale cu Tatăl şi datorită faptului că Fiul Se naşte continuu din Tatăl, El este mereu cu Acesta, nedespărţit de El, fără însă a Se despărţi ipostatic şi de firea Sa umană.

Din această cauză, El este în mormânt după firea Sa umană iar după firea divină, împreună cu Tatăl, nedespărţit de El. Pentru că El e Dumnezeu şi om,

„întreaga făptură
recunoaşte-n Tine: Împărat adevărat,
pe pământ şi-n cer"[385].

Şi, cu toate că „în mormânt Te-ncui"[386], dumnezeirea Sa e recunoscută în cer iar firea Sa umană este recunoscută pe pământ de către cei ce L-au urmat şi L-au iubit.

Într-un alt imn aflăm, că „temelia Iadului s-a cutremurat"[387], ca efect al păşirii Domnului în Iad, pentru că Iadul a înţeles că nu-L poate ţine pe Împăratul lumii captiv.

El vine în Iad şi îi slobozeşte „pe morţii cei legaţi în Iad"[388], pe cei care suportau moartea, care nu fusese anulată.

În viziunea autorului Prohodului – care este, de fapt, a întregii pleiade de imnografi – Iadul e personificat şi minimalizat într-adins.

Iadul e prezentat când ca *o temniţă* zăvorâtă şi întunecoasă, în care, „cei robiţi" stau legaţi, când ca *un monstru marin* „a toate mâncător"[389].

---

384 Ibidem.
385 Idem, p. 650.
386 Ibidem.
387 Ibidem.
388 Ibidem.
389 Ibidem.

Până la venirea Domnului, Iadul era plin de întuneric. În el se pogorau toţi, pentru că el era „locuinţa morţilor" (Fac. 37, 35; 42, 38). El nu era un loc *de bucurie*, ci *de întristare*, de suferinţă.

În comparaţie cu Iadul, mormântul Domnului e locul în care S-a ascuns Viaţa şi Lumina lumii, pentru puţin timp:

„În mormânt nou Te-am pus,
înnoind, Hristoase, firea oamenilor,
prin învierea Ta, după cum se cade
unui Dumnezeu"[390].

Deşi cu trupul în mormânt, prin învierea Sa din morţi El înnoieşte „firea oamenilor", pentru că „în înviere, firea umană enipostaziată prin Întrupare, atinge gradul culminant de personalizare, adică de dialog şi de comuniune cu Dumnezeu, fiind restabilită în integritatea ei originară, centrată în Duhul Sfânt"[391].

Imnul următor indică căutarea omului primordial, a lui Adam, de către Hristos:

„Pe pământ ai venit,
pe Adam să-l mântui, şi pe-acesta negăsind,
jos Te-ai pogorât, pân' la Iad, Stăpânul meu,
l-ai căutat"[392].

Căutarea lui Adam *printre cei în viaţă*, arată că Adam ar fi trebuit să fie *nemuritor*. Şi pentru că El a pierdut nemurirea, Domnul Îşi arată iubirea Sa neţărmurită coborându-Se în Iad, la Adam, ca să-l caute iarăşi.

La această coborâre, natura fiind martoră, „de frică s-a mişcat"[393] iar „luceafărul, lumina sa şi-a ascuns"[394].

Din Iad, Domnului învie pe „toţi urmaşii lui Adam", pe toţi care s-au pocăit, sfinţindu-şi viaţa.

---

[390] Ibidem.
[391] Pr. Ştefan Buchu, *Întrupare*…, op. cit., p. 139.
[392] Triod, ed. cit., p. 650.
[393] Ibidem.
[394] Ibidem.

Pare „atractivă” ideea „mântuirii tuturor” – iar Sfinţii imnografi o vehiculează în mod constant – însă repetăm faptul, fără a admite *ad litteram* „consecinţele” ei.

Fiind bucuroşi să vorbească despre *mântuirea Drepţilor*, Sfinţii imnografi au o stare de exaltare, apropiată de exaltarea Sfinţilor descrişi în Apocalipsă 6, 10[395], care nu cer *judecata* în defavoarea celorlalţi oameni nemântuiţi, ci pentru că dorul lor de Dumnezeu e mai mare decât orice alt lucru.

Descriind realitatea mântuirii Drepţilor, se consideră înţeles faptul, că *doar ei* sunt oamenii izbăviţi de moarte, după cum se consideră înţeles şi următorul lucru, că *nu toţi* se mântuiesc nici după venirea Domnului, dacă nu acceptă adevărul Lui.

Pentru că în Hristos Domnul firea Sa umană s-a îndumnezeit, Domnul e numit „Adam (cel) nou”[396], deoarece pe „întâiul Adam” l-a ridicat la viaţă prin moartea Sa şi a făcut ceea ce nu a făcut acesta cu sine însuşi.

Imnul la care ne referim, pe lângă faptul că atestă ridicarea din Iad a lui Adam, marchează şi ideea, că Domnul Hristos S-a arătat „în trup” şi prin el, prin trup, a devenit *Adam cel nou*.

Accentuându-se *realitatea* trupului Domnului, se accentuează, în aceeaşi măsură, şi *transfigurarea* lui.

Un alt imn dezbate realitatea trupului Său de dinainte de înviere în antiteză cu cea de după aceea, într-un mod foarte ilustrativ:

„Ca un leu, Tu, Doamne, adormind cu trupul,
ca un pui de leu Te scoli, Cela ce-ai fost mort,
lepădând şi bătrâneţea trupului”[397].

Înainte de învierea Sa, trupul Domnului era ca al unui leu – *îmbătrânit* deci – deoarece trupul Său încă avea nevoie de cele fireşti şi era muritor, pe când, după înviere, trupul Său a întinerit, aidoma unui „pui de leu”, deoarece învierea Sa, prin

---

[395] „Şi strigau cu glas mare şi ziceau: «Până când, Stăpâne Sfinte şi adevărate, nu vei judeca şi nu vei răzbuna sângele nostru, faţă de cei ce locuiesc pe pământ?»”.
[396] Triod, ed. cit., p. 651.
[397] Ibidem.

Învierea Sa, El a lepădat „bătrâneţea trupului”, îndumnezeindu-l.

Astfel, învierea Domnului restituie naturii umane realitatea la care a fost chemat Adam şi pe care el nu a dobândit-o.

Învierea Domnului a devenit tinereţe a trupului Său, căci – după cum spune Profesorul Mantzaridis – „prin îndumnezeirea naturii umane a lui Hristos, au fost îndumnezeite «premisele naturii noastre» şi a fost creată *noua rădăcină*, care este capabilă să transmită viaţa şi nestricăciunea, tuturor mlădiţelor Sale”[398].

Fără să fie numai *o plângere liniară* a morţii Domnului, *Prohodul* este *un buchet de idei dogmatice*, după cum se poate observa.

Se trece foarte repede de la un subiect la altul, însă de fiecare dată punctările au miez.

Aşa se face, că în imnul următor suntem puşi tot în faţa trupului Domnului, dar privit ca *realitate euharistică*:

Cela ce din coasta lui Adam cel
dintâi pe strămoş ai plăsmuit, eşti
în coastă-mpuns şi izvor curăţitor ne
izvorăşti”[399].

Naşterea Evei din coasta lui Adam, adică *a vieţii*, este pusă în paralel cu Sfânta Împărtăşanie. Ea izvorăşte din coasta, împunsă cu suliţa, a Domnului, Care e Viaţa lumii în Sfânta Biserică, deoarece, „umanitatea lui Hristos este izvorul de unde se varsă Duhul, ca lucrare a Treimii, în toată comunitatea Bisericilor”[400] dar şi modul în care, „primeşti de la El, viaţă… în chip simţit”[401].

Sfânta Împărtăşanie e „izvor curăţitor” de păcate şi ea izvorăşte mereu curățire de păcate pentru noi.

---

[398] Prof. Georges Mantzaridis, *La déification de l’homme*, en *Contacts*, XXXX (1988), p. 7.
[399] Triod, ed. cit., p. 651.
[400] Pr. Drd. Alexandru Joiţa, *Lucrarea Sfântului Duh în Biserică*, în rev. *Studii Teologice*, XXII (1980), nr. 7-10, p. 639.
[401] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Discursuri*…, op. cit., p. 213.

Profeţită prin mielul pascal al Vechiului Testament, ea devine, prin Patima Domnului, o realitate împărtăşibilă nesângeros:

„acum Tu, pătimind fără să cârteşti, eşti
fâţiş junghiat şi firea curăţeşti”[402].

Tainica prefigurare devine *realitate* şi, mai ales, *o realitate eclesială*, comunitară, de care se fac părtaşi toţi cei vrednici şi care o doresc.

Un alt imn ne propune o sintagmă care mărturiseşte deofiinţimea firilor în persoana Domnului: „în mormânt se-ncuie Dumnezeu”[403].

Închiderea trupului Domnului în mormânt e arătată drept superfluă, deoarece trupul îngropat e al Cuvântului întrupat. Oamenii închid mormântul, îl încuie, dar Dumnezeu nu poate fi închis, căci El învie ca un biruitor.

Coasta Sa – în alt imn – îi înnoieşte pe oameni: „mă înnoieşti şi mă viezi cu ea”[404].

Sfânta Împărtăşanie înnoieşte trupul şi sufletul omului, pentru că îi învie viaţa duhovnicească în sufletul și trupul său.

Aidoma unui foc, ea îl entuziasmează pe om, îl umple de dragoste şi de lumina bucuriei, făcând ca mintea și inima noastră să aibă o mişcare lină şi luminoasă, iar trupul nostru o lucrare sprintenă şi debarasată de lâncezeală.

Sfânta Împărtăşanie vivifică sau – după cum spun rugăciunile noastre – îl „înviază” pe om, îl pune în starea de a fi în harul Duhului Sfânt.

Persistenţa acestei teme arată tocmai importanţa pe care o dă Ortodoxia Dumnezeieştii Jertfe.

Ca o continuare a ideii de bucurie harică, cei din Iad s-au umplut de „dulceaţă multă”[405], strălucind lumina Domnului acolo, căci bogăţia slavei Sale a fost văzută de către ei.

Găsim, pe la jumătatea stării întâi, tot mai multe imne, care par să infirme teza patristică: „Mormintele, Iisuse, le-ai

[402] Triod, ed. cit., p. 651.
[403] Idem, p. 652.
[404] Ibidem.
[405] Ibidem.

deşertat şi întregul Iad, Hristoase, l-ai golit”[406] – apare într-un imn iar într-altul: „pe toţi oamenii din moarte i-ai înviat şi la slava Tatălui i-ai înălţat”[407].

Dar e o părere înşelătoare, căci de bucuria Duhului Sfânt nu se pot bucura şi cei împietriţi în rău iar dialectica textului prezintă multe nuanţe, deoarece poate fi înţeleasă *învierea* numai ca o posibilitate a acelora ce o doriseră în fapt.

Apare în această primă parte şi *ideea ascultări* Fiului faţă de Tatăl:

„Ascultând, Cuvinte, de al Tău
Părinte, pân’ la Iadu-ngrozitor Tu Te-ai
coborât, înviind tot neamul
muritorilor”[408].

În ascultarea Sa filială, Fiul Se pogoară până la „Iadu-ngrozitor”. Coborârea Sa e pentru învierea muritorilor, deci ca o prelungire a iubirii Tatălui faţă de oameni.

Învierea presupune coborârea la Iad – şi, implicit. moartea – cât şi evidenţierea faptului, că „între *spirit* şi *materie* nu este o opoziţie, ci materia este făcută să se deschidă lucrării desăvârşitoare a spiritului”[409].

În ultimul imn – pe care îl dezbatem din starea întâi a Prohodului – se afirmă nădejdea învierii Domnului:

„Voind Tu, Cuvinte,
în mormânt Te-ai văzut;
dar eşti viu şi Te ridici din morţi,
cum ai spus, cu-nvierea
Ta, Mântuitorule”[410].

Moartea Sa de bunăvoie provoacă în cei care-L iubesc şi aşteptarea învierii Lui. Vie este dumnezeirea Sa şi ea va îndumnezei şi trupul Său, înviindu-l, căci „dacă iubirea este

---

[406] Ibidem.
[407] Ibidem.
[408] Ibidem.
[409] Pr. Conf. Dr. Ştefan Buchiu, *Chenoză şi îndumnezeire*, în *Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Iustinian”*, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2001, p. 367.
[410] Triod, ed. cit., p. 654.

premisa şi conţinutul chenozei divine, tot ea este (şi) fundamentul şi puterea care îndumnezeieşte firea omenească”[411].

În a doua stare a *Prohodului*, avem – pentru început – un imn cu conotaţii soteriologice: „din patimi Tu ne-ai scos, prin Patima Ta, şi din stricăciune Tu ne-ai izbăvit”[412].

Invocarea Patimilor Sale e o mulţumire comunitară, deoarece toţi se simt dependenţi de ele. Oricare membru al Sfintei Biserici este recapitulat în Hristos şi făcut propriu pentru Împărăţia lui Dumnezeu şi de aceea mărturisim că suntem izbăviţi „din stricăciune”.

Suntem sculaţi din „cel mai greu somn al păcatului”[413], prin somnul morţii Domnului, se spune în alt imn.

Păcatul e văzut ca *un somn al nesimţirii*, deoarece îl adoarme pe om în drumul său spre Împărăţia Cerurilor. Vederea păcatului ca *o sincopă temporară* e foarte semnificativă pentru spiritualitatea ortodoxă și aceasta din motivul, că mântuirea sufletului se poate face şi pe patul morţii.

Nu deznădăjduim de pierderea timpului, deoarece unirea cu Hristos, care survine iertării Lui, este o garanţie a mântuirii, prin faptul deschiderii spre iertarea Domnului şi spre relaţia cu El.

Învierea Domnului limitează moartea. „Învierea Sa îi pune o limită morţii, care de acum înainte, îmblânzită şi convertită, se transformă în trecere spre nemurire”[414].

În carul învierii Sale, biruirea morţi e un rezultat al puterii dumnezeieşti – după afirmaţia imnică – : „pe oameni să-i înalţi din căderea lor, cu puterea Ta atotputernică”[415].

Atotputernicia Domnului se arată nu *prin forţă*, ci *prin smerenie*, pentru ca biruinţa învierii Sale să arate forţa smereniei, forţa chenozei Lui.

„Căderea oamenilor” exprimă *păcatul originar* dar şi *păcatele personale* şi de toate acestea am fost eliberaţi de Domnul obiectiv şi – dacă dorim – şi personal, fiecare în parte.

---

[411] Pr. Conf. Dr. Ştefan Buchiu, *Chenoză…* , art. cit., p. 366.
[412] Triod, ed. cit., p. 654.
[413] Ibidem.
[414] Michel Quenot, *Învierea şi Icoana*, Ed. Christiana, Bucureşti, 1999, p. 244.
[415] Triod, ed. cit., p. 655.

Pentru eliberarea celor din Iad, Domnul a zdrobit Iadul „de tot”[416]. Încrederea pe care ne-o dă această victorie desăvârşită a Sa ne ajută să înţelegem, că Iadul e *o alegere personală greşită*. Zdrobirea Iadului ne arată forţa învierii şi biruinţa virtuţii şi de aceea ne mobilizează duhovniceşte.

Pentru o înţelegere proprie a dumnezeirii Domnului Hristos, un imn ne propune sintagma: „Râu de viaţă”[417], ce curge din Tatăl, căci Fiul Se naşte din veci din Tatăl.

El înnoieşte „firea oamenilor cea zdrobită”[418] de diavol şi de ei înşişi prin păcate, deoarece o umple de harul Treimii făcând-o duhovnicească.

Un imn – în felul parabolei din capitolul al 15-lea de la I Corinteni – propune viziunea învierii Domnului folosind imaginea *germinării grâului*:

„Bob cu două firi Dătătorul de
viaţă, astăzi în adânc pământ,
cu lacrimi se seamănă, răsărind El iar,
lumea se va bucura”[419].

Mărturisind unirea ipostatică, Sfântul imnograf propune o imagine paradoxală: „Bob cu două firi”. „Bobul”, nu numai că *poartă viaţă* în sine însuşi, ci şi *dă viaţă*, căci El e „Dătător de viaţă”.

Trupul e îngropat în „adânc pământ”, cu lacrimi, dar din mormântul unde acum se plânge, mâine va răsări bucuria, care va bucura întreaga umanitate.

Trebuie remarcată viziunea *practică* şi *foarte comună* în același timp, prin care s-a ilustrat moartea şi învierea Domnului, pentru a se reţine persuasiunea largă, în rândul credincioşilor, a cântării cultice ortodoxe.

Făcându-se un arc peste timp, momentul *căderii lui Adam* e pus în ecuaţie cu *pogorârea la Iad a Domnului*:

„S-a temut Adam, Dumnezeu
umblând în Rai, atunci, iar acum

[416] Ibidem.
[417] Ibidem.
[418] Ibidem.
[419] Ibidem.

s-a bucurat c-ai venit la Iad;
căci căzând atunci, acum s-a ridicat”[420].

Căutare lui Adam în Rai de către Dumnezeu – Care nu a primit acordul intim al acestuia – e acum valorificată, pentru că în Iad Domnul a fost primit cu bucurie de către Adam.

Ridicarea lui din Iad înseamnă *ieşirea lui din Iad*. Atunci când a fost căutat în Rai, i s-a dorit pocăinţa, ca să rămână acolo, iar acum e scos din Iad, pentru Raiul unde şi tâlharul a mers.

O altă imagine contrastantă vine să arate slava învierii Sale mai mare decât strălucirea soarelui:

„Soare luminos după
noapte străluceşte,
Doamne;
iar Tu, după moartea Ta,
străluceşti mai
mult, înviind din groapă
ca un Dumnezeu”[421].

Domnul învie ca un Dumnezeu din mormânt şi prezenţa Duhului Sfânt în persoana Sa umple ochii tuturor de lumină, încât soarele păleşte în comparaţie cu lumina dumnezeiască a trupului Său.

Pnevmatizarea firii Sale umane este copleşitor de iradiantă, lucru care atestă – din punct de vedere dogmatic – că „iconomia Fiului este inseparabilă de iconomia Duhului”[422].

Continuând ideea aceasta, un alt imn ne propune şi *o împărtăşire* a noastră de *dragostea Sa iradiantă*, prin razele de lumină dumnezeiască necreată:

„Nici chip ai avut, nici frumuseţe, când
pătimeai, Doamne; dar mai mult
ai strălucit, când ai înviat, şi cu sfintele raze
ne-ai împodobit”[423].

[420] Ibidem.
[421] Idem, p. 656.
[422] Pr. Conf. Dr. Ştefan Buchiu, *Chenoză*…, art. cit., p. 367.
[423] Triod, ed. cit., p. 656.

Evidenta parafrazare a textului de la Isaia 53, 2 este pusă în relaţie cu strălucirea harică a trupului Domnului, pentru a se ajunge în prezent, când şi noi, prin Sfintele Taine, ne împodobim cu lumina dumnezeiască.

Primirea Trupului şi a Sângelui Domnului cu vrednicie e o înfrumuseţare dumnezeiască a credinciosului ortodox, căci Hristos e frumuseţea care ne umple de frumuseţe, trăgându-ne şi pe noi în spaţiul Duhului Sfânt prin excelenţă – în Sfânta Biserică – pentru a ne pnevmatiza continuu.

Delicateţea acestor imn e delicateţea unei inimi, care cunoaşte curăţia şi sfinţenia momentelor mântuirii noastre. Tocmai de aceea, compoziţia imnică a Prohodului acordă o mare atenţie acelor situaţii, care au o mare încărcătură emoţională.

Luna şi soarele „se întunecă-mpreună”[424] şi în „mantii negre” se înveşmântă la moartea Domnului: ni se spune într-un alt imn.

E demn de observat imaginea poetică, înaltă şi clară a acestuia. Doliul aştrilor cereşti se împreună cu strana credincioşilor, pentru a forma *o cântare cosmică*.

Niciodată nu e mai impunătoare parcă – şi mai gravă – întreaga făptură, ca în clipa aceasta, când toţi Îi cântă lui Dumnezeu întrupat cântări de înmormântare.

Fixitatea întregii făpturi și stihialitatea ei în același timp ne aminteşte marele adevăr: „Adevărat, adevărat zic vouă, că voi veţi plânge şi vă veţi tângui” (In. 16, 20).

Dar starea aceasta de *maximă evocare*, în imnul următor, devine o stare de *cutremur duhovnicesc*:

„«Chiar de-ai şi murit, dar sutaşul
Dumnezeu Te ştie; iar eu cum Te-oi pipăi,
Dumnezeul meu, mă cutremur»”, a strigat
cel cu bun chip”[425].

[424] Idem, p. 657.
[425] Ibidem.

Pentru îngroparea trupului Său trebuiau mâini omeneşti, după cum şi pentru împărtăşirea Bisericii cu Domnul clerul eclesial trebuie să simtă cu mâinile prezenţa Lui.

De aceea te cutremuri. „Cum să Te ating?”, te întrebi datorită dumnezeirii Sale. Căci Sfintele Taine sunt, cu adevărat, Sfântul Trup şi Sfântul Sânge al Domnului.

Între *adoraţie* şi *teamă*, Sfântul imnograf intercalează *încrederea* în dumnezeirea Sa. Aceasta a fost mărturisită de Sfântul Longhin Sutaşul[426] ca o mărturie pentru posteritate.

Raportarea la Sfintele Taine trebuie să se facă în funcţie de acest adevăr indubitabil, căci „unirea intimă a pâinii cu trupul Domnului, ipostasiat în Cuvânt, preface pâinea în Trupul Domnului, pentru că aceasta este raţiunea pâinii: să se prefacă în trup”[427].

Imaginea pelicanului, a acestei păsări formidabile, este suprapusă persoanei Domnului, pentru a arăta *rănirea Sa* pentru alţii:

„Ca un pelican, Te-ai rănit în coasta Ta,
Cuvinte; şi-ai dat viaţă l-ai Tăi fii, care au
murit, răspândind asupra lor izvoare vii”[428].

Aidoma pelicanului, Domnul Îşi răneşte coasta Sa pentru a hrăni pe fiii Lui după har. Izvoarele harului dumnezeiesc îi inundă pe aceştia şi îi hrănesc, căci hrana sufletului e harul lui Dumnezeu, care ne umple inima de bucuria fericirii veşnice.

Glasul Maicii prea îndurerate se aude mereu în aceste imne. Văzându-L mort pe Fiul şi Dumnezeul ei, aceasta Îi grăia: „Să nu zăboveşti, Viaţă, între morţi!”[429].

Folosirea unui verb arhaizant – „zăboveşti” – , în loc de un verb uzual ca „a sta” – spre exemplu – imprimă acestui imn nota de *aşteptare* a învierii Lui.

---

[426] A se vedea: http://www.calendar-ortodox.ro/luna/octombrie/octombrie16.htm.

[427] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol III, ed. a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1977, p. 69.

[428] Triod, ed. cit., p. 657.

[429] Idem, p. 658.

Învierea e aşteptată cu înfrigurare de către Maica Prea Sfântă, căci iubirea ei nu suportă să vadă Viaţa în tărâmul morţii.

În a treia stare a *Prohodului* – cu imne mai scurte şi mai mult expozitive – găsim mai rar conotaţii dogmatice.

Însă puţinătatea lor nu ne determină să le excludem cu totul din preocuparea noastră, căci un imn ca acesta: „Primăvară dulce, Fiul meu Preadulce, frumuseţea unde-Ţi-a apus?”[430] e o mostră rartă de spiritualizare a unui anotimp transformat în *simbol* al persoanei Sale.

Fiul lui Dumnezeu e aidoma unei primăveri dulci, plină de miresme şi de revărsare a frumuseţii. El, frumuseţea orbitoare, a apus în mormânt, fapt pentru care frumuseţea întregii creații nu mai are sens fără El.

Jalea Prea Curatei Maici devine poezie sfântă. Curăţia desăvârşită a simţămintelor ei înalţă imne, care nu pot fi întrecute de niciun poet al lumii. Poate că în această fibră extrem de sensibilă a imnologiei ortodoxe stă *taina* poeziei adevărate.

Ea, dumnezeiasca Stăpână, „plângere pornit-a”[431] la moartea Cuvântului iar Cuvântul, cu „moartea (Sa) pe moarte”[432] o omoară.

Sfârşitul *Prohodului* e o aşteptare a învierii Sale. Întregul sobor al credincioşilor cere scularea din morţi a Fiului lui Dumnezeu, împreună cu Prea Curata Maică.

În loc să se aştearnă în suflet *resemnarea posacă*, ca *o rază de lumină în întuneric*, răsare în inimă nădejdea şi bucuria învierii Lui cea de a treia zi.

Şi pentru ca să se puncteze şi mai evident această *aşteptare* a învierii Sale, imediat după *Prohod* avem *Binecuvântările Învierii* – o creaţie a lui Petru Lampadarie – ce atribuie Sâmbetei Mari o anticipare a Învierii, pentru că „Învierea… începe încă (din momentul, pogorârii Domnului n.n.) în Iad”[433].

În a doua cântare a *Binecuvântărilor*, ni se arată mormântul gol ca *semn* al învierii Domnului:

---

[430] Idem, p. 659.
[431] Ibidem.
[432] Idem, p. 660.
[433] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia*…, vol al II-lea, op. cit., p. 113.

„…Vedeţi voi groapa şi înţelegeţi, că
Mântuitorul a înviat din mormânt”[434].

Absenţa Lui din mormânt ne indică *prezenţa* Lui sau, şi mai mult, *certitudinea prezenţei* Lui, ca Unul înviat dintre cei morţi. Această certitudine dizolvă toate ipotezele protestante referitoare la învierea Domnului, căci învierea Lui nu este *un mit*, ci *o realitate* garantată atât de Îngeri, cât şi de oameni.

Sfintele femei Mironosiţe veneau la El ca la un mort. Ele veneau cu miruri...iar Sfântul Arhanghel Gavriil a spus către ele:

„De ce socotiţi pe
Cel viu cu cei morţi?
Căci ca un Dumnezeu
a înviat din mormânt”[435].

Ipoteza „viziunii subiective” nu poate sta în picioare. Mironosiţele nu au văzut *o fantasmă*, ci *un Înger – un Arhanghel*, după datele Sfintei Tradiţii – care le-a vorbit şi-au înţeles toate acelaşi lucru. Ele au înţeles că Domnul Iisus e *viu* şi pe Acest *Iisus viu* L-au propovăduit Sfinţilor Apostoli.

Ele au vestit acestora o certitudine. Pe această certitudine se fundamentează credinţa noastră, căci „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credinţa” (I Cor. 15, 17) noastră şi totul e o minciună.

Trecând de cele două sedelne de dinaintea Sfintei Evanghelii, ajungem să dezbatem canonul *Utreniei*, care are trei autori: Marcu, Episcopul Idruntului, Casia şi Sfântul Cosma de Maiuma.

În al patrulea imn al cântării întâi, aflăm o nouă perspectivă a coborârii Domnului în Iad şi anume umplerea de slavă a Iadului:

„Ca să umpli toate de slava Ta, Te-ai

[434] Triod, ed. cit., p. 661.
[435] Ibidem.

pogorât în cele de dedesubtul pământului;
că nu s-a ascuns de Tine fiinţa mea
cea din Adam, şi îngropându-Te, m-ai
înnoit pe mine cel stricat, Iubitorule
de oameni”[436].

Conform Filipeni 2,10 – dacă *închinarea* e *a tuturor* – şi în Iad trebuia să strălucească slava dumnezeirii, căci în cer şi pe pământ era cunoscut Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Îngroparea Domnului înseamnă mântuirea oamenilor, înnoirea lor, căci „prin ascultarea Sa până la moarte de voia Tatălui, Hristos a condus firea umană la lepădarea (renunţarea) deplină de orice revendicare de autonomie existenţială şi a transferat existenţa firii în relaţia de iubire şi în libertatea ascultării de Dumnezeu”[437].

În imnul al 3-lea, al cântării a treia, găsim o imagine explicativă a răstignirii şi a îngropării Domnului:

„Întinsu-Ţi-ai palmele şi
ai împreunat
cele depărtate de demult;
iar cu înfăşurarea
giulgiului, Mântuitorule,
şi cu mormântul ai dezlegat
pe cei legaţi, care strigau:
Nu este Sfânt,
fără numai Tu,
Doamne”[438].

În îmbrăţişarea a tot ce există a Crucii, Domnul a împăcat pe Dumnezeu cu oamenii, căci a stricat peretele despărţitor (Ef. 2, 14) al păcatului strămoşesc – „desfiinţând vrăjmăşia în trupul Său” (Ef. 2, 15) – iar înfăşurându-Se în giulgiul morţilor i-a dezlegat pe cei din Iad, care aşteptau venirea Lui.

---

[436] Idem, p. 662.
[437] Christos Yannaras, *Abecedar al credinţei*, Ed. Bizantină, Bucureşti, 1996, p. 145.
[438] Triod, ed. cit., p. 663.

Răstignirea Domnului împacă *cerul* cu *pământul* iar înmormântarea Sa îi dezleagă pe cei din Iad, căci sângele preadumnezeiesc curs pe Golgota e sângele iubirii de oameni.

„Iubirea L-a făcut să moară” – scria Părintele Dumitru Stăniloae –, ”iubirea I-a dat (Domnului n.n.) biruinţa asupra morţii”[439] şi aceasta, pentru că iubirea Lui a îmbrăţişat pe toţi oamenii, născuţi sau nenăscuţi, deoarece Îşi asumase „păcatele tuturor”[440].

Pe această asumare a noastră de către Domnul se fundamentează şi relaţia de iubire cu El. Noi Îl iubim pe Hristos Dumnezeu fiindcă „Dumnezeu Îşi arată dragostea Lui faţă de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoşi” (Rom. 5, 8).

Însumarea noastră în dragostea Lui ne arată adevărata iubire a lui Dumnezeu pentru oameni: fără *discreditări* sau *interese egoiste*.

De aceea ni se cere *o alipire totală* de El şi opera Lui, *o încifrare* personală în dragostea Lui, ca răspuns al nostru la înfiorătoarea şi neţărmurita Lui iubire de oameni.

În sedelna glas1, de după cântarea a treia, suntem martorii direcţi ai Învierii Domnului:

„Mormântul Tău, Mântuitorule,
ostaşii străjuindu-l, morţi s-au făcut
de strălucirea Îngerului ce s-a arătat,
care a vestit femeilor Învierea.
Pe Tine Te mărim, Pierzătorul stricăciunii,
la Tine cădem, Cel ce ai înviat din mormânt,
la Unul, Dumnezeul nostru”[441].

Mântuitorul învie din mormânt, El, Care e Pierzătorul stricăciunii şi demonstrează tuturor faptul, că moartea nu e *un sfârşit al omului* şi că *trupul e destinat îndumnezeirii*.

Dacă strălucirea Îngerului e pusă lângă mormânt e pentru ca să arate lumii *sensul învierii*, faptul că „învierea se instituie ca o finalitate pentru noi, ca un viitor, care lucrează

[439] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos…*, op. cit., p. 325.
[440] Ibidem.
[441] Triod, ed. cit., p. 663.

din interior, inspirând şi însufleţind treptat, până la împlinirea finală"[442].

În al doilea imn al cântării a patra avem o reconsiderare a sabatului, a zilei a 7-a :

„Astăzi ai sfinţit ziua a 7-a, pe care
ai binecuvântat întâi cu încetarea lucrurilor;
că toate le prefaci şi le înnoieşti, odihnindu-Te,
Mântuitorul meu, şi iarăşi zidindu-ne"[443].

Această zi *a odihnei vechitestamentare* devine, prin moartea Domnului – după cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul – „revenirea deplină a tuturor celor făcute de El, când lucrarea Lui atotdumnezeiască, ce se săvârşeşte în chip negrăit se va odihni de lucrarea naturală din ele.

Căci Dumnezeu Se va odihni de lucrarea naturală din fiecare făptură, prin care se mişcă în chip natural fiecare, atunci când fiecare, primind după măsura sa lucrarea dumnezeiască, va fi ajuns la graniţa lucrării sale naturale îndreptată spre Dumnezeu"[444].

Cu alte cuvinte, *nepătimirea* e aidoma *odihnei Domnului* în mormânt, prin care sfinţeşte şi ziua, dar şi pe cel care se odihneşte, pentru că îi dă puterea de a nu fi sub patimile nefireşti de tot felul.

Adevărata sabatizare, odihnire a ortodoxului, devine astfel umplerea de harul Prea Sfintei Treimi, care aşteaptă ziua a opta, „strămutarea celor vrednici, la starea de îndumnezeire"[445], care e *rezidirea din nou* a omului.

A şaptea zi e sfinţită acum cu adevărat, pentru că arată o înălţime a desăvârşirii umane, care e *pridvorul îndumnezeirii*.

---

[442] M. Schmaus, *Elemente einer christlichen Geschichtstheologie*, în „Sinn und Sein", Ein philosophisches Symposion, Tubingen, 1960, p. 791, apud. Pr. Galeriu, *Jertfă*…, op. cit., p. 249.
[443] Triod, ed. cit., p. 663.
[444] Sfântul Maxim Mărturisitorul, Filocalia românească, vol. al 2-lea, op. cit., p. 138-139.
[445] Idem, p. 143.

Sâmbăta e ridicată la rang de *realitate existenţială*, fără a mai fi văzută ca *o prescripţie temporală*, cum e văzută de către mozaici sau de către neoprotestanţii advenţi.

Această „trăire în Duh” a realităţii, schimbă, de fapt, *liniaritatea* timpului, dând creştinului ortodox o conştiinţă liturgică a vieţii sale, prin care ziua devine un urcuş spre înţelegerea ei. El nu mai stă sub impresia *comemorării* pur istorice, ci vede în tot ceea ce se întâmplă un mod de a fi el însuşi, o întruchipare a zilei liturgice, căci se simte liber prin conştiinţa vieţii sale întru Duhul Sfânt.

În ultimul imn al cântării a 4-a, Iadul e prezentat ca *o gazdă îngrozită* de prezenţa Cuvântului întrupat. Ieşind în întâmpinarea Lui bucuros, „s-a amărât”[446] văzându-L „Om îndumnezeit” şi purtător de răni şi de aceea a înlemnit.

Înfricoşătorul chip al Domnului l-a amuţit, căci nu spera ca iubirea dumnezeiască să fie atât de mare şi de covârşitoare pentru oameni.

În cântarea a 5-a, imnul al 2-lea reiterează tema centrală a învierii Sale: „înnoieşti pe pământeni, Ziditorule, făcându-Te pământean”[447], o temă continuată şi de imnul următor:

„Prin moarte ai prefăcut omorârea,
prin îngropare stricăciunea; că nestricăcios
ai făcut trupul pe care l-ai luat, cu
dumnezeiasca cuviinţă făcându-l nemuritor;
că trupul Tău, Stăpâne, n-a văzut
stricăciune; nici sufletul Tău n-a rămas
în Iad, care este lucru necuvenit”[448].

Domnul nu a rămas captiv mormântului – pentru că era Dumnezeu întrupat – lucru pe care Prorocul Iona l-a prefigurat prin înghiţirea sa de către chit şi prin expulzarea sa afară:

„Prins a fost, dar nu a fost
ţinut în pântecele
chitului Iona;

[446] Triod, ed. cit., p. 663.
[447] Ibidem.
[448] Idem, p. 664.

că al Tău chip
purtând, al Celui ce ai pătimit
şi îngropării Te-ai
dat, ca dintr-o cămară din fiară a ieşit
şi a grăit
străjerilor: Cei ce păziţi cele deşarte
şi mincinoase,
mila voastră aţi părăsit-o”[449].

În imnul al 2-lea al cântării a 6-a, templul de la Ierusalim este tipul trupului lui Hristos iar sfâşierea în două a catapetesmei (Mt. 27, 51) o prefigurare a morţii Domnului:

„…de s-a şi stricat templul
Tău în vremea Patimii, şi
aşa unul era ipostasul dumnezeirii
şi al trupului Tău;
că în amândouă unul eşti,
Fiul şi Cuvântul
lui Dumnezeu,
Dumnezeu şi om ”[450].

Imnul următor certifică învăţătura despre *nepătimirea dumnezeirii*: „că deşi a pătimit firea trupului Tău celui de ţărână, dumnezeirea a rămas fără patimă”[451], pentru ca, în condacul zilei, aşteptarea învierii Sale să fie mărturisită cu putere, prin cuvintele: „Hristos, adormind, va învia a treia zi”[452].

Icosul zilei poate fi socotit *o sinteză* a evenimentelor conform relatărilor Sfintelor Evanghelii.

Începând cu răstignirea Sa, continuând cu îngroparea şi pogorârea Domnului la Iad, icosul vesteşte învierea cea de „a treia zi”[453].

---

[449] Ibidem.
[450] Ibidem.
[451] Ibidem.
[452] Ibidem.
[453] Ibidem.

Sinaxarul – rezumativ şi el – leagă *Săptămâna Patimilor* de *zilele creaţiei* – ca să ajungă la sensul *odihnei Domnului în mormânt* – dar aduce şi ideea, că Domnul nu a fost numai în Iad, ci şi în Rai în decursul celor trei zile.

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, reluând o afirmaţie a lui Andrutsos, spune următoarele, pe această temă:

„H. Andrutsos, neafirmând că Iisus a stat tot timpul celor trei zile în Iad, lasă deschisă posibilitatea de a fi fost şi în Rai.

Desigur, întrucât Raiul nu exista când a murit Iisus, ci abia El l-a inaugurat prin eliberarea celor din Iad, se explică de ce învăţătura Bisericii nu pomeneşte explicit de Rai în legătură cu cel trei zile cât a stat Iisus cu trupul în mormânt.

Ba, întrucât toată acţiunea lui Iisus în decursul celor trei zile pare a se concentra în înălţarea din Iad a sufletelor celor Drepţi şi numai ca rezultat al acestuia începe viaţa Raiului, ca un final al acestei lucrări de trei zile, e foarte justificat să se vorbească în mod accentuat de *coborârea Lui la Iad* şi să se lase pe al doilea plan, pe un plan subînţeles, *ideea Raiului*"[454].

În imnul al 3-lea, al cântării a 7-a, mormântul Domnului e prezentat ca o Sfântă Masă, pe care „s-a arătat dumnezeiasca vistierie de viaţă"[455].

Consecvenţa cu care se repetă importanţa Sfintelor Taine ar părea s*âcâitoare* pentru cineva din afară, dar nu şi pentru credincioşii Bisericii, care abia aşteaptă să le primească în ziua de Paşti.

În imnul următor, mormântul Domnului e un „izvor al Învierii"[456]. Din el învie Domnul şi din el ne vine şi nouă bucuria.

Durerea morţii e convertită în bucurie. Dacă până acum se plângea la morminte, acum de la morminte se aşteaptă învierea, căci Domnul a înviat făcând din mormânt *un dormitor*[457], în care morţii *se odihnesc* pentru înviere.

---

[454] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos*…, op. cit., p. 335, nota 6.
[455] Triod, ed. cit., p. 666.
[456] Ibidem.
[457] Am preluat ideea de *dormitor* pentru *mormânt* de la Protos. Conf. Dr. Justinian Cârstoiu, pe care a folosit-o într-o predică rostită în Biserica mare a Sfintei Mănăstiri Antim din Bucureşti.
A se vedea CV-ul său: http://www.ftoub.ro/index.php?view=article&id=8%3Aprotos-conf-dr-justinian-carstoiu&option=com_content&Itemid=272.

În ultimul imn al cântării a 7-a se prezintă atotpretutindenitatea dumnezeirii Sale: „una era dumnezeirea lui Hristos în Iad şi în mormânt şi în Eden nedespărţită, împreună cu Tatăl şi cu Duhul”[458], dar şi consubstanţialitatea persoanelor Prea Sfintei Treimi.

În imnul al 2-lea al cântării a 8-a, Iadul e desemnat prin substantivul „cămări”[459] – un lucru rar în imnologia ortodoxă – pentru ca, primul imn al cântării a 9-a, să vestească învierea Sa: „Mă voi scula şi Mă voi preaslăvi”[460].

Iar al doilea imn – al aceleiaşi cântări – ne propune o înţelegere a învierii Sale şi ca slăvire a Prea Curatei Fecioare: „Dar Te scoală, ca să fiu mărită”[461].

Stihirile de la *Laude* propun aceeaşi viziune rezumativă ca şi până acum.

În imnul întâi: „doarme Viaţa, şi Iadul se cutremură”[462], deoarece Domnul cu trupul e în mormânt iar cu sufletul şi dumnezeirea Sa în Iad, pe când în imnul al treilea suntem chemaţi să vedem: „Viaţa noastră zăcând în mormânt, ca să învieze pe cei ce zac în morminte”[463].

În *Slava* pe glas 6, învierea Sa cea mult aşteptată e proclamată cu bucurie: „prin Înviere ne-a dăruit nouă viaţă veşnică, ca un Bun şi Iubitor de oameni”[464] dar, în acelaşi timp, învierea Sa e inefabilă, căci „inserată în timp, Învierea scapă totuşi spaţiului şi timpului, prin inserţia sa în veşnicia divină, de neconceput pentru om”[465].

Vecernia unită cu *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare*, ne propune numai „stihirile Învierii”[466], pe glas 1 – care sunt de fapt, stihirile de la *Doamne, strigat-am* – stihoavna şi stihirile stihoavnei, cât şi heruvicul special.

În prima stihiră, Domnul Hristos e prezentat ca Singurul, Care a arătat „în lume învierea” – căci El este Învierea şi Viaţa lumii – pentru ca în alte două stihiri să fie desemnat ca Cel „ce

[458] Triod, ed. cit., p. 666.
[459] Ibidem.
[460] Ibidem.
[461] Idem, p. 667.
[462] Ibidem.
[463] Ibidem.
[464] Ibidem.
[465] Michel Quenot, *Învierea*…, op. cit., p. 93.
[466] Triod, ed. cit., p. 670.

ne-a izbăvit pe noi de fărădelegile noastre"[467] sau ca Cel, „Care a izbăvit lumea de înşelăciunea vrăjmaşului"[468].

Stihoavna e scurtă dar cuprinde, ca un tot unitar, moartea şi învierea Domnului:

„Cu Patima Ta, Hristoase, din patimi
ne-ai liberat, şi cu Învierea Ta
din stricăciune ne-ai izbăvit; Doamne,
slavă Ţie!"[469].

Concepţia Sfântului autor a fost preluată şi păstrată şi de teologia dogmatică ortodoxă, care nu vede Moartea Domnului separată de Învierea Sa, ci prezintă „Învierea ca dar al Crucii"[470].

Dacă separăm Crucea de Înviere nu putem înţelege cursul răscumpărării decât fragmentar. Oprindu-ne la Cruce, vedem numai suferinţa dar nu şi slava trupului înviat, iar dacă ne oprim la Înviere, Hristosul acesta nu mai e al iubirii răstignite, ci doar o manifestare a puterii dumnezeieşti.

Soluţia cea mai bună e aceea de a păstra împreună moartea şi învierea Domnului, ca realităţi *unice*, dar nu *separate*, căci astfel se poate mărturisi – ceea ce imnologia noastră face atât de bine – divino-umanitatea Domnului Hristos.

Primele trei stihiri ale stihoavnei sunt rarităţi în materie de imnologie, deoarece Iadul, personificat, dă mărturie despre pogorârea Domnului în el:

„Iadul strigă suspinând: Mai bine mi-ar fi fost de n-aş fi primit pe Cel ce S-a n ăscut din Maria"[471], căci „deşertat-a mormintele Cel ce a fost răstignit, slăbit-a puterea morţii"[472].

Iadul admite înfrângerea lui şi transformarea morţii în *viaţă*, pentru cei Sfinţi. El recunoaşte că a fost „sfărâmat", „stricat" de venirea Domnului şi că nu mai are nicio forţă asupra celor ai lui Hristos.

[467] Ibidem.
[468] Ibidem.
[469] Ibidem.
[470] Pr. Constantin Galeriu, *Jertfă...*, op. cit., p. 246.
[471] Triod, ed. cit., p. 671.
[472] Ibidem.

Lamentaţiile lui sunt vane, pentru că Sfântul imnograf a vrut să facă din învingerea Iadului un motiv prielnic ca să cânte: „Slavă, Doamne, Crucii Tale şi Învierii Tale”[473].

Ultimul moment imnografic al acestei zile – şi al *Triodului* – este *Heruvicul* glas 5 în care suntem îndemnaţi să stăm „cu frică şi cu cutremur”[474], fără a gândi la ceva pământesc, căci „Împăratul împăraţilor şi Domnul Domnilor, merge să Se junghie şi să Se dea, spre mâncare, credincioşilor”[475].

Dureroasa şi lunga perioadă a *Triodului* se sfârşeşte astfel apoteotic. Privaţiunile credincioşilor, văd înainte, în Sfântul Potir, pe Acela pentru care au lăcrimat şi s-au trudit zi de zi.

Începe bucuria învierii Sale din morți şi această bucurie lasă în urmă orice umbrire a ei.

Concluzii:

Domnul Se pogoară în Iad ca un Împărat, cu sufletul unit cu dumnezeirea Sa, pe când cu trupul este în mormânt.

Cuprinsul *Prohodului* scoate în evidenţă faptul, că din mormântul Domnului izvorăşte viaţă şi că e imposibil ca *Viaţa lumii* să fie închisă în mormânt şi să rămână acolo.

Moartea Domnului accentuează realitatea trupului Său, dar şi faptul că moartea Sa a fost aceea care ne-a mântuit în mod obiectiv.

Învierea Domnului pune o limită morţii iar prin eliberarea celor din Iad Domnul a zdrobit Iadul. Imnele acestei zile dovedesc *realitatea unirii ipostatice* şi faptul că Crucea a împăcat pe oameni cu Dumnezeu, prin Acela care a fost *Pierzătorul stricăciunii*.

Prin Învierea Sa, Domnul a transformat moartea în viaţă iar noi trebuie să nu separăm Crucea de Înviere, deoarece Hristos este Cel care le-a trăit pe amândouă pentru noi.

---

[473] Idem, p. 671-672.
[474] Idem, p. 688.
[475] Idem, p. 689.

B. PENTICOSTARUL

7. Duminica Învierii Domnului

„Dacă n-ar fi fost Învierea, întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om, ar fi fost de scurtă durată şi n-ar fi schimbat nimic în existenţa noastră”[476].

Aceste lucruri le scria Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, într-un articol al său, ca să sublinieze importanţa capitală a acestei dumnezeieşti zile pentru umanitate.

Învierea Domnului a arătat că El e „subiect al învierii şi al actului de biruire a morţii”[477]. Prin scularea Sa din morţi a arătat puterea Sa împărătească, adică faptul că moartea nu e cea care își spune *ultimul cuvânt*, ci *viaţa* iar El e *Dătătorul vieții*.

Dar în comparaţie cu teologia romano-catolică – care vorbeşte „de o «ridicare» a lui Hristos din moarte, ca act al Tatălui”[478] şi de teologia protestantă – care vede în învierea Sa o „sculare”, ca o sentinţă a Tatălui, prin care Dumnezeu, „dă Celui răstignit dreptate şi pune împăcarea în aplicare”[479] – Ortodoxia face o atribuire alternativă, „a actului învierii, când Tatălui, când Fiului, (care) arată o împreună-lucrare a Lor, care include şi o intensă împreună-lucrare a Duhului Sfânt”[480].

Din acest motiv şi învierea Domnului – ca şi toate celelalte acte ale răscumpărării noastre – are la bază lucrarea întregii Sfintei Treimi, căci „Tatăl, de la Care Duhul purcede, dar Care este şi în Fiul, pnevmatizând trupul Domnului, îl pnevmatizează prin Duhul. Dar unde e Duhul activ, Hristos nu poate fi *un obiect*, ci e şi El în activitate.

În acest act comun de pnevmatizare supremă a trupului se realizează suprema comuniune între Tatăl şi Fiul în Duhul Sfânt.

Numai datorită acestei depline pnevmatizări, din trupul Fiului va iradia în lume Duhul, Care de la Tatăl purcede şi,

---

[476] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII (1980), nr. 3, p. 443.

[477] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*..., vol. 2, op. cit., p. 111.

[478] Idem, p. 110.

[479] Berthold Klappert, *Diskussion um Kreuz und Auferstehung*, Wuppertal, 1971, p. 25, apud. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia*..., vol. 2, op. cit., p. 110.

[480] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*..., vol. 2, op. cit., p. 110.

prin Hristos ca om, va fi trimis în lume. Căci nu e *pasiv* Hristos în această iradiere a Duhului din trupul Lui”[481].

Învierea Sa arată, aşadar, firea Sa umană, pe deplin îndumnezeită, plină de strălucirea Duhului Sfânt, prin care cheamă „nu numai oamenii, ci şi cosmosul întreg, într-o solidaritate cu oamenii”[482], la îndumnezeire.

Acest aspect al iradierii Duhului Sfânt din trupul înviat al Domnului – după cum am promis – va fi tratat mai amplu în decursul acestei a doua părţi a lucrării, pentru a se preciza mult mai bine adevărul, cum că „învierea lui Hristos nu a fost… numai rezultatul unui *decret* al Tatălui, ci a fost pregătită şi de această unire a umanităţii Lui cu dumnezeirea, prin ipostasul Lui dumnezeiesc care purta şi natura omenească”[483] şi, în consecinţă, pnevmatizarea trupului Său nu a fost un „dar” exclusiv al învierii Sale din morți, pentru că „Hristos a îndumnezeit trupul încă în cursul vieţii pământeşti, umplându-l de putere şi prin eforturile Lui de a Se menţine curat”[484].

Trecând la textul propriu-zis al *Penticostarului*, observăm că celei mai mari şi mai veselitoare zi a anului liturgic i s-au alocat în tipicul slujbei mai puţine imne – în comparaţie cu zilele terminale ale *Triodului* – dar care sunt aureolate de lumină şi de bucurie dumnezeiască.

Veselia negrăită a învierii Domnului este nuanţată pe scurt dar cuprinzător, lucru care va transpare şi din cercetarea imnelor de către noi.

Utrenia Învierii este precedată de *Canonul Sâmbetei celei Mari* – pe care l-am dezbătut deja – pentru ca, înainte de miezul nopţii, protosul care conduce slujba, să rostească cu glas mare: „Veniţi de primiţi lumină!”[485].

Este un moment de maximă bucurie şi trăire ortodoxă.

Credincioşii primesc *lumina lui Hristos*, lumina ca simbol al învierii Sale din morți, pentru ca, mai apoi, să iasă împreună cu clerul şi cântăreţii în afara Sfintei Biserici, cântând:

---

[481] Ibidem.
[482] Pr. Ştefan Buchiu, *Întrupare*…, op. cit., p. 143.
[483] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*…, vol. 2, op. cit., p. 112.
[484] Ibidem.
[485] Penticostar, ed. cit., p. 13.

„Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule,
Îngerii o laudă în ceruri şi pe noi
pe pământ ne învredniceşte cu inimă
curată să Te mărim” [486].

Acest imn e cel care exprimă *tranziția* de la *Triod* la *Penticostar*. El declară ca fiind cunoscută învierea Domnului de către Sfinţii Îngeri, pe care ei o laudă în ceruri dar cere, în același timp, pentru credincioșii de pe pământ, inimă duhovnicească pentru a o lăuda cum se cuvine.

Toţi membrii Trupului lui Hristos sunt afară, în mijlocul naturii. De aici, din faţa Bisericii, se va rosti Sfânta Evanghelie a Învierii, cea de la Utrenie – pericopa de la Matei 28, 1-16 – căci învierea Domnului este o prefigurare a eonului viitor, unde „învierea cu trupul a persoanei omeneşti individuale, nu poate avea loc, decât în solidaritate cu prefacerea întregii substanţe a cosmosului”[487].

Prin binecuvântarea pascală specială: „Slavă Sfintei...” – numită de liturgişti: *binecuvântarea propriu-zisă a Utreniei* – praznicul preaslăvit al Învierii Domnului intră pe făgaşul lui sărbătoresc.

Glasul clerului cât şi cel al credincioşilor devin un singur glas, ca un fluviu ce nu mai poate fi oprit de niciun obstacol. Revărsându-se peste malurile inimii, ei cântă troparul învierii Domnului cu al său parfum dumnezeiesc inconfundabil în imnologia ortodoxă:

„Hristos a înviat din morţi, cu moartea
pe moarte călcând, şi celor din morminte
viaţă dăruindu-le”[488].

Referindu-se la acesta în mod direct, un teolog ortodox scria: „deşi pictura învierii lui Hristos în icoanele bizantine este foarte mişcătoare, ea este întrecută de troparul zilei”[489],

---

[486] Ibidem.
[487] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Telogia Dogmatică...*, vol. 3, op. cit., p. 235.
[488] Penticostar, ed. cit., p. 14.
[489] Constantine Cavarnos, *Knowing God through Icons and Hymnody*, in *The Greek Orthodox Theological Review*, Holy Cross Orthodox Press, New York, vol. 23 (1978), nr. 3-4, p. 283.

pentru că el transmite însăşi *vocaţia entuziasmului*, starea de *a fi în Dumnezeu*, în înţelegerea tainelor Lui.

Prin învierea Sa din morţi – dintre cei morţi – Domnul a învins moartea, „pentru a Se face izvorul puterii de transfigurare a cosmosului actual şi al învierii trupurilor noastre”[490].

Învierea Sa a devenit izvor permanent de viaţă şi de sfinţire a tuturor, nu numai al Drepţilor izbăviţi din Iad, ci şi al tuturor celor morţi sufleteşte şi depărtaţi de Dumnezeu.

Cu alte cuvinte, învierea Sa a inversat rolurile: nu mai este victorioasă *moartea*, ci *viaţa*, pentru că moartea reprezintă consecinţa păcatului şi, în ultimă instanţă, a libertăţii rău folosite, pe când viaţa e improprierea vieţii şi a operei lui Hristos, Fiul Tatălui, în Duhul Sfânt.

Troparul învierii Domnului, care este încadrat de stihurile pascale, se cântă de 10 ori în faţa Sfintei Biserici, pentru ca în ritmurile dangătelor clopotului şi a lovirilor în toacă, întreaga comunitate să reintre înăuntru, „în aceeaşi ordine ca la ieşire”[491].

Simbolismul acestor procesiuni este profund hristologic.

Pentru a mărturisi îndumnezeirea omului şi a cosmosului, comunitatea iese din mormânt, împreună cu Hristos, iar pentru a prefigura intrarea întregii creaţii în Împărăţia lui Dumnezeu, comunitatea Îl urmează pe Hristos – Cel care va veni – în bucuria vieţii veşnice.

După cădirea întregului locaş de cult, începe *Canonul Învierii*, o creaţie a Sfântului Ioan Damaschin[492], care cuprinde 30 de imne, în afara irmoaselor repetitive.

Primul imn al *Canonului* e o adresare sobornicească:

„Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm!
Paştile Domnului, Paştile! Că din moarte la viaţă
şi de pe pământ la cer,
Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi,
cei ce cântăm cântare de biruinţă”[493].

---

[490] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*…, vol. 3, op. cit., p. 235.
[491] Penticostar, ed. cit., p.15. După cum se spune în însemnările cu litere roşii, tipiconale, din *Penticostar*.
[492] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Ioan_Damaschin.
[493] Penticostar, ed. cit., p. 16.

Toate popoarele sunt chemate la *luminarea* pe care o aduce învierea Domnului – căci Dumnezeu „voieşte, ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină” (I Tim. 2, 4) – pe de o parte iar, pe de altă parte, *luminarea* pe care o invocă aici Sfântul Ioan, se poate traduce prin *bucurie*, căci ziua învierii Domnului e ziua în care bucuria e o lumină a feţei noastre, cât şi a întregii noastre fiinţe.

Dar într-o altă ordine de idei, *luminarea minţii* e şi *o înţelegere mistagogică*, o revelare a sensurilor adânci ale învierii Sale. Tocmai de aceea, în loc să se uite momentul jertfei Domnului, Sfântul Ioan ne precizează, că noi Îl slăvim pe Cel care e Paştile, pe Cel care a făcut trecerea nu de la *viaţă* spre *moarte*, ci din *moarte* spre *viaţă*.

După cum spunea Michel Quenot: „trupul Celui înviat aminteşte întotdeauna de Cruce”[494]. Și spune aceasta, pentru că acesta a fost drumul îndumnezeirii: trecerea prin momentul Crucii, prin suferinţă şi moarte, pentru a se ajunge la Înviere, la transfigurare.

Învierea a trecut pe oameni „din *moarte* la *viaţă*”, dar şi „de pe *pământ* la *cer*”, la o viaţă cerească, prin intuirea traiectoriei normale a întregii creaţii.

Cântarea aceasta e una *a biruinţei*, pentru că suntem *biruitori* împreună cu Hristos, *Cel biruitor*.

Al doilea imn al cântării întâi e o pregătire pentru întâlnirea cu Hristos:

„Să ne curăţim simţirile şi să
vedem pe Hristos strălucind cu
neapropiată lumină a Învierii. Şi,
cântându-I cântare de biruinţă,
luminat să-L auzim zicând:
Bucuraţi-vă!”[495].

Ni se cere şi nouă umplerea de Duhul Sfânt, pentru a-L vedea pe Hristos strălucind în Duhul Sfânt. Harul dumnezeiesc, care strălucea din trupul Domnului la învierea Sa

[494] Michel Quenot, *Învierea…* , op. cit., p. 89.
[495] Penticostar, ed. cit., p. 16.

din morţi, arată că el e aducător de bucurie şi, implicit, că prezenţa harului în noi e prezenţa bucuriei învierii personale din moartea înţelegerilor trupeşti ale lucrurilor.

Lumina învierii Sale e „neapropiată”, pentru că e *neînţeleasă* din cauza neexperierii ei.

Imnul de faţă ne implică într-o lucrare epecstatică.

Numai depăşirea înţelesurilor *înguste* – prin purificare de patimi – şi trăirea în Duhul Sfânt ne poate da vederea lui Hristos în lumina dumnezeiască, conform mărturiei Sfântului Simeon Noul Teolog:

„…Dintr-o dată Te-ai arătat de sus mult mai mare decât soarele, strălucind din ceruri şi până în inima mea. Toate celelalte le-am văzut ca într-un întuneric adânc, iar în mijloc un stâlp luminos (Is. 13, 21) care tăia văzduhul, ajungând din ceruri până la mine, ticălosul”[496].

Astfel, cei care Îl văd în mod extatic pe Hristos devin *biruitori* ca şi El. Bucuria vederii Lui e bucurie absolută, bucurie în care vor auzi, ca şi Sfintele Femei Mironosiţe: *Bucuraţi-vă!*

În al treilea imn al cântării întâi se face un îndemn la bucurie pentru întreaga creaţie văzută şi nevăzută.

Se cere o „cuviinţă”[497] a bucuriei atât de la Îngeri, cât şi de la oameni, o veselie duhovnicească.

Învierea trebuie să fie o prăznuire a cerului şi a pământului deopotrivă, căci „a înviat Hristos, Bucuria (noastră) cea veşnică”[498].

Această perspectivă eshatologică a învierii Sale este bine venită, deoarece Hristos Domnul va fi Bucuria eternă a tuturor Sfinţilor. Cei care-şi sfinţesc viaţa sunt conştienţi de faptul, că încep, încă de pe acum, să trăiască fericirea dumnezeiască şi tind spre fericirea dumnezeiască nesfârşită, pe care o vor trăi în viaţa viitoare.

Imnele *Canonului Învierii*, ca şi celelalte canoane discutate până acum, au ample direcţii.

---

[496] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imne, Epistole şi Capitole*, vol. 3, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 160.
[497] Penticostar, ed. cit., p. 16.
[498] Ibidem.

În imnul întâi al cântării a treia ni se indică „izvorul nestricăciunii, cel izvorât din mormântul lui Hristos, prin care ne întărim”[499], căci e „băutură nouă”.

„Domnul mort e, în acelaşi timp, *dătător de viaţă* şi *izvor de nestricăciune*, ca Unul ce biruieşte legile firii stricăcioase”[500], dar izvor de nestricăciune e şi „Sângele Său… cald, (ce e) pecetluit cu căldura Duhului”[501].

Dumnezeieştile Taine deci sunt *băutura nouă* şi *cerească*, aduse nouă de Hristos Însuşi.

În imnul următor se constată, că „acum toate s-au umplut de lumină”[502], „adică nu numai au primit lumina, ci s-au umplut ca să şi dea”[503], să reverse lumină.

Pentru că toate sunt *martore* ale prezenţei lui Hristos, Cel care a înviat din morți, pentru aceasta toate trebuie „să prăznuiască”[504], pentru că , întru El, toate „s-au întărit”.

Ultimul imn al cântării a treia însă ne propune *o mergere* a creştinului *în moarte* dar şi *în înviere* împreună cu Hristos:

„Ieri m-am îngropat
împreună cu Tine, Hristoase;
astăzi mă ridic împreună cu Tine,
Cel ce ai înviat.
Răstignitu-m-am ieri
împreună cu Tine; Însuţi
împreună mă preamăreşte
Mântuitorule, în Împărăţia Ta”[505].

Trecând peste caracterul Sfântului Botez, acela de a fi „începătura vieţii în Hristos”[506], Sfântul Ioan Damaschin se referă aici la *o moarte duhovnicească* şi la *o înviere duhovnicească* a creștinului ortodox.

---

499 Ibidem.
500 Magistrand Traian Seviciu, *Hristologia şi Soteriologia Sfântului Ioan Damaschin, după canoanele Învierii, Înălţării şi Cincizecimii*, în rev. *Ortodoxia*, XI (1959), nr. 4, p. 575.
501 Ibidem.
502 Penticostar, ed. cit., p. 16.
503 Magistrand Traian Seviciu, *Hristologia*…, art. cit., p. 578.
504 Penticostar, ed. cit., p.16.
505 Ibidem.
506 Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos*, op. cit., p. 94.

Îngroparea lui e o îngropare a păcatului iar ridicarea lui e o ridicare la viaţa în Duhul Sfânt.

Dar păstrând proporţiile momentelor liturgice reale, *moartea* credinciosului cu Hristos e *pătimirea sufletească* împreună cu El, pe când *ridicarea* cu Hristos c el înviat e o ridicare, din durere, la bucurie multă.

Sfântul Ioan cere „preamărirea”, fericirea veşnică. Unirea cu Hristos o vrea pentru totdeauna, căci aceasta e „fericire culminantă, în comuniune cu Fiul lui Dumnezeu, Cel întrupat şi înviat ca om pentru veci, şi cu toţi cei uniţi în această comuniune”[507].

Ipacoi-ul este o parafrazare a textului de la Matei 28, 1-7 – cu uşoare adaptări pentru cult – în care învierea Domnului e o mărturie expresă a faptului, că El este „Fiul lui Dumnezeu”[508].

În primul imn al cântării a 4-a, apelându-se la Prorocul Avacum, se vesteşte tuturor că „astăzi e mântuirea lumii”[509] iar în imnul următor, Domnul e „Mieluşel”-ul „fără prihană” dar şi „Paştile noastre, ca Cel ce n-a gustat stricăciune”[510].

Al treilea imn al cântării a 4-a, ne învaţă că Domnul S-a jertfit de bunăvoie pentru noi, devenind „Paştile cele curăţitoare”[511] ale noastre, dar şi faptul că El e „Soarele Dreptăţii”, Care „din mormânt, a strălucit nouă, (în mod) frumos”[512].

Expresivitatea imnelor Învierii Domnului este uluitoare. Consecvenţa cu care se scoate în evidenţă această zi unică este eminamente plină de lumină şi profunzime duhovnicească.

La tot pasul, conotaţiile dogmatice ale imnelor au o grandoare specială şi ingenuă, făcând din întreaga panoplie imnică o grădină plină de miresme dumnezeieşti.

Primul imn al cântării a 5-a are privirea aţintită tot spre „Soarele Dreptăţii”[513].

Hristos le răsare „tuturor viaţă”, „căci viaţa cerească este iubirea, deoarece binele este vrednic de iubirea celor ce-l

---

[507] Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor*..., vol. 1, op. cit., p. 200.
[508] Penticostar, ed. cit., p. 17.
[509] Ibidem.
[510] Ibidem.
[511] Ibidem.
[512] Ibidem.
[513] Ibidem.

cunosc şi Dumnezeu Se cunoaşte pe Sine. Iar cunoaşterea dă naştere iubirii, fiindcă obiectul cunoaşterii este prin excelenţă bun. Iar de adevăratul bine, nu te saturi niciodată”[514].

Imnul următor reaminteşte de golirea Iadului de către cei Drepţi. Aceştia, „spre lumină se grăbeau”[515] – spre Hristos – „cu picioare sprintene („vesele” – în ediţiile mai vechi...și mult mai expresiv), lăudând Paştile cele veşnice”.

Lauda lor era o preaslăvire a biruinţei Sale asupra Iadului plin de întuneric şi de tristețe.

În ultimul imn al cântării a 5-a, învierea Domnului e prezentată aidoma ieşirii unui mire din cămara de nuntă, adică plină de bucurie şi de dragoste pentru oameni.

Imnul acesta are sublimitatea şi înălţimea *Cântării cântărilor*, unde „iubirea ca moartea e de tare” iar „marea nu poate stinge dragostea, nici râurile s-o potolească” (Cânt. 8, 6-7).

Descriind modul învierii Domnului, Sfântul Ioan Damaschin – după cum se poate observa – apelează la imagini cu semnificaţii care mai de care mai înalte.

În codul acestor imagini, el observă inefabilul situaţiilor şi pentru aceasta le conexează Învierii.

Imnul de debut al cântării a 6-a e o reactualizare a prefigurărilor care ţin de persoana Sfântului Proroc Iona:

„Pogorâtu-Te-ai în cele mai de jos
ale pământului şi ai sfărâmat
încuietorile cele veşnice, care ţineau
pe cei legaţi, Hristoase; iar a treia zi,
ca şi Iona din chit, ai înviat din
mormânt”[516].

Ca şi Prorocul, Domnul iese din mormânt într-un mod minunat. După ce sfărâmă Iadul, El învie cu trupul Său, care devenise „mediu transparent al spiritului şi al Absolutului personal”[517].

---

[514] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri*. Partea a II-a, op. cit., p. 382.
[515] Penticostar, ed. cit., p. 17.
[516] Idem, p. 18.
[517] Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor*…, vol. 1, op. cit., p. 197.

Acelaşi mod minunat al învierii Sale, îl indică şi imnul următor, căci:

„Păzind peceţile întregi, Hristoase,
ai înviat din mormânt, Cel ce n-ai
stricat cheile feciorie prin naşterea Ta,
şi ne-ai deschis nouă uşile Raiului”[518].

Învierea Domnului a fost aidoma naşterii Sale din Prea Curata Maică.

„Învierea lui Hristos iese de sub puterea de percepere a simţurilor omeneşti, ea făcându-se într-un mod *inefabil* ca şi naşterea Sa”[519], fiindcă învierea Sa n-a stricat peceţile mormântului, după cum nici naşterea Sa n-a stricat peceţile feciorie.

Ultimul imn al cântării a 6-a exprimă caracterul paradoxal al persoanei Domnului Hristos, acela de a fi „Jertfa cea vie (dar) şi nejertfită”[520], pe când condacul şi icosul sunt evocări ale Evangheliilor Învierii.

Sinaxarul zilei e o tâlcuire cronologică a momentelor întâmplate la învierea Sa, cât şi punctul final al discuţiei despre eliberarea celor din Iad:

„Dar pogorându-Se la Iad, Domnul nu a înviat pe toţi câţi erau acolo, ci numai pe cei care au voit să creadă în El; şi sufletele Sfinţilor din veac, ţinute cu sila de Iad, le-a slobozit şi a dăruit tuturor putinţa să se urce la ceruri”[521].

Cântarea „Învierea lui Hristos…”, care urmează după acesta ţine la un loc Crucea şi Învierea, căci, deşi sunt „momente distincte şi distanţate, Moartea şi Învierea Domnului fac totuşi o unitate”[522].

„Prin Cruce” a venit „bucurie la toată lumea”[523], căci Hristos cel înviat e Cel care a fost răstignit pe lemn şi nu un altul.

---

[518] Penticostar, ed. cit., p. 18.
[519] Magistr. Traian Seviciu, *Hristologia…*, art. cit., p. 576.
[520] Penticostar, ed. cit., p. 18.
[521] Idem, p. 19.
[522] Magist. Traian Seviciu, *Hristologia…*, art. cit., p. 575.
[523] Penticostar, ed. cit., p. 20.

Învierea Sa „a dăruit nouă viaţă şi mare milă" – stă scris în al doilea imn specific slujbei Învierii – pe când primul imn al cântării a 7-a adaugă ideea, că Domnul, „prin Patimă, pe cel muritor îl îmbracă, în podoaba nestricăciunii"[524], a slavei Prea Sfintei Treimi.

În imnul următor, Sfintele femei, care aduceau miruri pentru Cel mort s-au întâlnit cu El viu. Lacrimile lor s-au preschimbat în bucurie mare, căci au fost trimise să binevestească Sfinţilor Apostoli „Paştile cele de taină"[525].

Dimensiunea eshatologică a umanităţii Sale transfigurate este tainică.

Apostolii se bucură de Domnul acum, ca în veacul viitor, căci prin trupul Său ei văd „cea mai luminoasă slavă, transparenţă şi frumuseţe duhovnicească"[526] posibilă.

Imnul următor – având în vedere acest aspect – este foarte explicabil:

„Prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea
Iadului şi începătura altei vieţi veşnice;
şi săltând, lăudăm pe Pricinuitorul, Cel
Unul binecuvântat, Dumnezeul
Părinţilor noştri, şi preaslăvit"[527].

Tonul sigur, ferm, al Sfântului imnograf, scoate în evidenţă concreteţea evenimentelor întâmplate. El nu exprimă *supoziţii*, ci *realitatea* mântuirii noastre.

Întreaga etalare a evenimentelor întâmplate cu Hristos are menirea să *autentifice* întreaga Sa operă mântuitoare şi să o facă credibilă credincioşilor. Tocmai de aceea *ordinea evenimentelor* e foarte bine subliniată în fiecare imn în parte.

Ultimul imn al cântării a 7-a e o trimitere la divino-umanitatea lui Hristos: „Lumina cea fără de ani din mormânt, cu trupul, tuturor a strălucit"[528], pe când imnul cu care se începe cântarea a 8-a se pronunţă pentru importanţa cultică a Învierii Domnului, căci Duminica Învierii este „aleasă şi sfântă

---

[524] Ibidem.
[525] Ibidem.
[526] Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor*…,vol. 1, op. cit., p. 197.
[527] Penticostar, ed. cit., p. 20-21.
[528] Idem, p. 21.

zi" şi „praznicul praznicelor", cât şi „sărbătoare a sărbătorilor" [529].

Al doilea imn al cântării a 4-a e o chemare la unirea cu Hristos, întru Care ne împărtăşim cu „rodul cel nou al viţei (şi) al dumnezeieştii veselii"[530].

Sfintele Taine sunt *veselie* pentru că te umplu de veselia tainică a învierii Sale.

Hristos cel răstignit şi înviat e viaţa şi bucuria ortodocşilor, deoarece unirea intimă cu El, prin Sfintele Taine, ne revelează dragostea Sa cea mare faţă de noi.

Irmosul cântării a 9-a ne vorbeşte tot despre veselie dar despre aceea a Prea Curatei Maici în ziua învierii Fiului şi a Dumnezeului ei.

Sionul trebuie să salte şi să se bucure iar Ierusalimul să se lumineze. Învierea Sa e *o răsărire* deasupra Ierusalimului.

Ultimul imn este o prelungire eshatologică a Învierii:

„O, Paştile cele mari şi
preasfinţite, Hristoase!
O, Înţelepciunea şi Cuvântul
şi Puterea lui Dumnezeu!
Dă-ne nouă să ne împărtăşim
cu Tine, *mai adevărat*[531],
în ziua cea neînserată
a Împărăţiei Tale" [532].

Pornind de la neputinţa exprimării slavei Cuvântului întrupat, Sfântul Ioan Damaschin se roagă pentru o împărtăşire *mai deplină* cu Hristos, în Împărăţia Sa, adică în sensul cuvintelor „faţă către faţă" de la I Corinteni 13, 12.

Luminânda Învierii, în adânca ei bogăţie dogmatică, reia evenimentele Morţii, ale Pogorârii la Iad şi ale Învierii Domnului:

---

[529] Ibidem.
[530] Ibidem.
[531] Părintele Profesor Ştefan Buchiu preferă, în locul sintagmei „mai adevărat", sintagma „mai deplin", pentru o înţelegere *mai sigură* a sensului propoziţiei.
[532] Penticostar, ed. cit., p. 22.

„Cu Trupul adormind,
ca un muritor, Împărate
şi Doamne,
a treia zi ai înviat,
pe Adam
din stricăciune ridicând
şi moartea pierzând;
Paştile nestricăciunii,
lumii de mântuire”[533].

Moartea Sa e un „somn” prin scurtimea ei, deşi trupul Său a fost ca al unui muritor. Iar odată cu Domnul şi Adam a fost ridicat din Iad, pentru că El e „trecerea”, „Paştile nestricăciunii”.

Stihirile de la *Laude* surprind atât momentul pogorârii Domnului la Iad, cât şi momentul plin de bucurie al învierii Sale.

Iadul e prezentat ca *un loc jefuit*, „prădat”[534] de către Domnul. Prin pătimirea „Sa ca un om şi de voie”[535], El devine „Paştile cele sfinţite…Paştile cele noi şi sfinte, Paştile cele de taină” [536].

Învierea Sa a deschis celor credincioşi uşile Raiului, fapt pentru care tot pământul trebuie să salte şi să se veselească.

În penultima stihiră de la *Laude* avem o altă imagine inefabilă a Învierii, căci Hristos, a ieşit „din mormânt ca dintr-o cămară strălucind”[537].

Trupul îndumnezeit al Domnului a trecut peste mărginirile materiei datorită noilor calităţi pe care le-a dobândit.

Trupul Său, fără să înceteze a fi *material*, devine *plin de lumină* şi asemenea Puterilor cereşti, datorită faptului că el a devenit *mediu de iradiere* al Duhului Sfânt.

Înviind trupul Său, Hristos „Şi-a arătat atotputernicia în raport cu materia, dar şi valoarea ce i-o acordă…prin învierea materiei, ca trup omenesc întru incoruptibilitate”[538].

---

[533] Ibidem.
[534] Idem, p. 23.
[535] Ibidem.
[536] Ibidem.
[537] Idem, p. 24.
[538] Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor…*, vol. al 2-lea, op. cit., p. 169.

Părintele Dumitru Stăniloae referindu-se la trupul înviat al Domnului şi la modul de a se manifesta al acestuia scria următoarele:

„Datorită stării lui înduhovnicite era un trup total transparent pentru sufletul şi dumnezeirea Sa şi deci, cei ce-l vedeau, îşi dădeau seama de prezenţa dumnezeirii în El.

Era un trup eliberat de orice dependenţă de condiţiile vieţii în lume. Participa deplin la viaţa Absolutului personal. Era prin aceasta un trup luminat de slava Absolutului.

Era un trup al libertăţii desăvârşite şi un transparent neumbrit al raţiunii, al înţelegerii şi al simţirilor curate. Prin El nu se vedea decât lumina…(căci) nu mai era supus necesităţilor comune”[539].

Faptul închinării Sfintelor Femei Mironosiţe de la Matei 28, 9 e o consecinţă normală a îndumnezeirii trupului Său, pentru că prin el şi-au dat seama de dumnezeirea Sa.

De aceea şi El le spune: „Nu vă temeţi!” (Matei 28, 10) şi apoi continuă să le vorbească familiar, ca nu cumva să creadă că El este *un alt Iisus*, decât Cel pe care Îl cunoscuseră.

Trupul Său îndumnezeit transcende de acum timpul şi spaţiul. Fiind numai lumină, apare în faţa Sfinţilor Apostoli când aceştia nu se aşteaptă (In. 20, 19) şi Se face, dintr-o dată, nevăzut de Sfinţii Luca şi Cleopa (Lc. 24, 31).

Dar în afara acestor noi însuşiri ale trupului Său, Domnul, „după înviere, e mai aproape de umanitate şi e mai aproape de om…tocmai întrucât e mediu mai deplin al revelării lui Dumnezeu”[540] şi acest fapt e cel mai important în relația Lui cu noi.

Legătura cu El e acum mult mai directă, deoarece poate fi cu orice om, care crede în El şi Îl iubeşte cu adevărat.

Imnul de la *Slavă…Şi acum*... e ultimul imn al *Utreniei* – în afara troparului Sfântului Ioan Gură de Aur – şi poate fi numit, pe drept cuvânt, *imnul iertării*:

Ziua Învierii! Şi să ne luminăm
cu prăznuirea, şi unul pe altul să ne
îmbrăţişăm. Să zicem: *fraţilor* şi

[539] Idem, p. 198.
[540] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos…*, op. cit., p. 315.

celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm
toate pentru Înviere. Şi aşa să strigăm:
*Hristos a înviat din morţi, cu moartea
pe moarte călcând, şi celor din morminte
viaţă dăruindu-le*!"[541].

Învierea Domnului trebuie să ne determine să iertăm, pentru ca să putem să prăznuim.

Prăznuirea cere bucurie şi, pentru aceasta, nu trebuie să fim supăraţi cu nimeni. Trebuie să ne iubim între noi dar să „ne iubim (şi) prin Dumnezeu, esenţa şi modul iubirii"[542].

Ceasurile Sfintelor Paşti sunt formate aproape numai din imne, dintre care, pe unele, le-am discutat deja.

Din imnele nediscutate, numai două ne vor reţine atenţia şi, în primul rând, troparul care tratează despre *atotpretutindenitatea* Dumnezeirii:

„În mormânt cu trupul,
în Iad cu sufletul ca
un Dumnezeu,
în Rai cu tâlharul
şi pe scaun ai
fost, Hristoase,
cu Tatăl şi cu Duhul,
toate umplându-le,
Cel ce eşti necuprins"[543].

Troparul de faţă dogmatizează faptul că, „pe de o parte, Hristos este consubstanţial cu Tatăl prin dumnezeirea Sa, (iar) pe de altă parte, El este consubstanţial cu noi, prin umanitatea Sa"[544].

E necuprins după Dumnezeirea Sa, Care pe toate le umple, dar cu trupul e închis în mormânt iar cu sufletul este în Iad.

---

[541] Penticostar, ed. cit., p. 24.

[542] Pr. Magistrand Constantin Galeriu, *Taina nunţii*, în rev. *Studii Teologice*, XII (1960), nr. 7-8, p. 486.

[543] Penticostar, ed. cit., p. 27.

[544] Vladimir Lossky, *Introducere*..., op. cit., p. 132-133.

Troparul de faţă exprimă realitatea paradoxală şi, în acelaşi timp, supralogică a ipostasului Cuvântului întrupat.

Recunoscându-se mărginirea trupului şi, oarecum, şi a sufletului, trebuie să se recunoască şi unitatea Prea Sfintei Treimi şi de aceea imnul are o exprimare nuanţată.

Al doilea imn pe care îl vom discuta – şi ultimul de fapt al acestei zile, deoarece imnele Sfintei Liturghii au fost trecute deja în revistă – se referă la *frumuseţea suprafirească* a mormântului Domnului:

„Ca un purtător de viaţă,
ca un mai înfrumuseţat
decât Raiul cu adevărat
şi mai luminat decât
orice cămară
împărătească s-a arătat,
Hristoase,
mormântul Tău,
izvorul învierii noastre”[545].

Pentru că acolo a fost pus trupul Domnului, mormântul Său a devenit expresia cea mai înaltă a frumuseţii.

De acolo, din „trupul purtător de viaţă” dumnezeiască, a izvorât şi învierea Sa pentru întreaga lume.

De aceea, mormântul Său e prima Sfântă Masă a Bisericii de unde a izvorât *mântuirea tuturor*.

Concluzii:

Învierea Domnului e ziua celei mai mari bucurii a Ortodoxiei, pentru că Viaţa noastră, Hristos, a învins moartea şi Iadul. Învierea Domnului a arătat că trupul poate fi îndumnezeit şi că fundamentul învierii morţilor este propria Sa înviere din morți.

[545] Penticostar, ed. cit., p. 27.

Dar învierea Sa aminteşte şi de răstignire, deoarece trupul Său transfigurat poartă semnul cuielor şi al rănilor suferite.

Hristos este bucuria şi fericirea noastră, pentru că e Paştile nostru, Cel prin care noi ne-am izbăvit de moartea cea veşnică.

Învierea Sa a fost inefabilă, ca şi naşterea Sa din Prea Curata Fecioară iar îndumnezeirea trupului Său a făcut total transparentă dumnezeirea Sa.

Necesitatea împărtăşirii cu Trupul şi Sângele Domnului dar şi faptul că mormântul Său este expresia celei mai înalte *frumuseţi duhovniceşti* vin ca să umple, într-un mod admirabil, bucuria acestei zile unice a anului liturgic.

8. Lunea Săptămânii Luminate

Ziua liturgică începe cu *Vecernia* numită şi „a doua Înviere” – din după-amiaza zilei de Paşti – iar compoziţiile imnice devin din ce în ce mai puţine cu excepţia zilei de vineri.

Începem discutarea imnelor, cu prima stihiră de la „Doamne strigat-am…”, unde se observă drumul mântuirii oamenilor,făcut de Fiul lui Dumnezeu întrupat:

„Celui mai înainte de veci din Tatăl
născut, lui Dumnezeu Cuvântului,
Celui întrupat din Fecioara Maria,
veniţi să ne închinăm!
Că Crucea răbdând, îngropării S-a dat,
precum Însuşi a voit; şi înviind din
morţi, m-a mântuit pe mine, omul cel
rătăcit”[546].

Cel ce S-a născut din Tatăl din veci, S-a Întrupat şi din Prea Curata Fecioară asumându-Şi firea umană ca să o mântuiască.

Mântuirea e a „omului rătăcit”, a omului care se depărtase de la „cunoştinţa lucrurilor şi (de la) înţelepciunea cuvântului”[547].

Venirea Fiului lui Dumnezeu a fost pentru el, căci „moartea Sa a răsturnat destinul nostru, a inversat drumul vieţii noastre, deoarece numai El a putut să realizeze unitatea noastră cu Dumnezeu, prin jertfa Sa”[548].

Aceeaşi temă este tratată şi de stihira următoare, unde Hristos, Mântuitorul nostru, „a rupt zapisul…pe Cruce pironindu-l”[549].

---

[546] Penticostar, ed. cit., p. 31.
[547] Sfântul Nichita Stithatul, Filocalia românească, vol. al 6-lea, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 312.
[548] Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, op. cit., p. 201.
[549] Penticostar, ed. cit., p. 31.

Totalitatea păcatelor lumii este simbolizată printr-o *dovadă scrisă* iar faptul că toate păcatele lumii pot fi cuprinse la un loc, pe o singură listă, arată că moartea Sa le absolvă pe toate indiferent de cât de multe ar fi sau de mari.

Păcatele lumii au fost *pironite* pe Cruce, conform Coloseni 2, 14. Dar Cel ce a înviat din morţi şi S-a înălţat la cer, şezând de-a dreapta Tatălui, „iarăşi va să vină (ca) să judece lumea, pe care a zidit-o”[550].

După cum am semnalat şi în perioada *Triodului*, Dumnezeu va judeca lumea, pentru că lumea e zidirea Sa şi de aceea Judecata Sa e legitimă. Fiind Cel care a făcut-o să existe, tot El poate să-i și despartă pe *cei buni* de *cei răi*, după criteriul libertăţii faptelor lor.

Urmează, în cuprinsul *Vecerniei*, 5 stihiri „ale lui Anatolie”[551], cu un bogat conţinut soteriologic.

Cel ce a „fost răstignit şi îngropat”[552], a fost vestit de Înger ca „Stăpân”. El este Acela care a „şters *blestemul* pomului”[553], adică *păcatul strămoşesc*, prin moartea şi învierea Sa.

Învierea Domnului a fost *luminare* a neamului omenesc, căci El le-a umplut pe toate de har.

În al treilea imn al lui Anatolie, apare din nou ideea *prăbuşirii Iadului*, deoarece „porţile cele de aramă le-ai sfărâmat şi încuietorile cele de fier le-ai zdrobit”[554].

Încătuşarea Iadului a luat sfârşit prin prezenţa Sa în Iad. El a scos „din întuneric şi din umbra morţii”[555] pe cei legaţi, rupând „legăturile” cu care aceştia erau ţinuţi.

Stihira de la S*lavă*, anticipează înălţarea Sa la cer – căci „din morţi ai înviat şi eşti în sânurile Tatălui”[556] – iar cea de la *Şi acum* este minunata *Dogmatică* a glasului al doilea, unde rugul văzut de Moise, ca prefigurare, s-a împlinit în persoana Prea Curatei Fecioare, atunci „când Darul a venit”[557].

---

[550] Ibidem.
[551] Idem, p. 32.
[552] Ibidem.
[553] Ibidem.
[554] Ibidem.
[555] Ibidem.
[556] Ibidem.
[557] Ibidem.

Fiindcă stihirile stihoavnei sunt stihirile *Laudelor* – şi ele au fost discutate deja – trecem la stihirile *Laudelor* de la *Utrenie*.

Prima stihiră vorbește despre necesitatea acceptării sobornicești a operei mântuitoare:

„Toată suflarea şi toată făptura
pe Tine Te slăveşte, Doamne,
că prin cruce moartea ai stricat,
ca să arăţi popoarelor învierea Ta
cea din morţi,
ca un Iubitor de oameni”[558].

În Biserica Sa, toţi trebuie să-L slăvească pe El, pentru tot ce a făcut din iubire pentru umanitate.

Aici, în Biserică – care e, „o unanimitate de persoane, în care se păstrează neanulată fiecare persoană”[559] – „toată suflarea” trebuie să-L înţeleagă şi să-L slăvească, după gradul desăvârşirii personale şi fără a strica comuniunea existentă, căci e ştiut, că „mădularele (Bisericii n.n.), nu sunt *uniformizate*, ci sunt *complementare*”[560].

În stihira a doua, Domnul e numit „Piatra vieţii”[561] în comparaţie cu piatra *moartă* şi *surdă* a mormântului.

Iudeii, care veniseră ca să termine definitiv cu Hristos Domnul, sunt ruşinaţi de învierea Sa din morți, moment în care Îngerul bucuriei a zis: „Mântuitorul lumii a înviat din morţi şi a umplut toate de bună mireasmă”[562].

Tonul viu şi entuziast al stihirii de faţă e un ecou propriu bucuriei pascale. Cu bucuria învierii Sale în suflet totul e frumos şi duhovnicesc. Domnul a învins moartea şi în locul ei, „Stăpânul cel dătător de viaţă”[563] ne-a devenit înviere.

Cu acestea zise, și planul imnografic al acestei zile ia sfârşit.

---

[558] Idem, p. 34.
[559] Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *Natura Bisericii din punct de vedere fiinţial şi comunitar*, în rev. *Mitropolia Banatului*, XXX (1980), nr. 10-12, p. 659.
[560] Ibidem.
[561] Penticostar, ed. cit., p. 35.
[562] Ibidem.
[563] Ibidem.

Concluzii:

Hristos Domnul Şi-a asumat firea umană ca să o mântuiască, căci omul se depărtase de Dumnezeu. El va judeca lumea, pentru că El a creat-o iar prin învierea Sa le-a umplut pe toate de har.

Pogorârea Sa în Iad a însemnat izbăvirea celor Drepţi iar Sfânta Biserică îi cuprinde pe toţi cei care vor să se mântuiască.

9. *Marțea Săptămânii Luminate*

În comparaţie cu zilele din *Săptămâna Sfintelor Patimi*, zilele *Săptămânii Luminate* nu au o tematică aparte – cu excepţia zilei de vineri – ci ele se constituie într-o prelungire, firească şi normală, a imnologiei marelui praznic al învierii Domnului.

În fiecare zi se reiterează momentele mântuirii obiective, pentru a se arăta importanţa capitală pe care o au pentru pleroma Sfintei Biserici.

În prima stihiră de la *Doamne strigat-am*, Crucea Domnului e prezentată drept *forţa dumnezeiască* care l-a înfrânt pe diavol:

„Cu Crucea Ta, Hristoase, Mântuitorule,
puterea minţii s-a dezlegat şi înşelăciunea
diavolului s-a surpat, iar neamul omenesc,
prin credinţă fiind mântuit, cântare
Ţie totdeauna aduce”[564].

Dar cu toate că afirmăm *învingerea* Iadului de către Jertfa Domnului, „Răstignirea şi Învierea (Sa, deşi) sunt evenimente *reale*, în faţa unei analize şi demonstraţii raţionale, (ele) intră în categoria «tainei»”[565].

Căci nu putem arăta, cum s-a întâmplat, în mod real, *zdrobirea* Iadului prin Jertfa Domnului.

Vorbim *expozitiv* şi nu *analitic*. Ne scapă *adâncul* a ceea ce mărturisim şi ne pronunţăm, doar în măsura în care avem detalii revelaţionale.

Studiul Părintelui Nicolae Buzescu – citat mai sus – surprinde foarte bine teologia Crucii în imnologia ortodoxă.

Printre altele, Sfinţia sa spune: „Adevărul Crucii este expus într-o manieră oarecum *programatică* (în imnologie

[564] Ibidem.

[565] Pr. Prof. Dr. Nicolae C. Buzescu, *Sfânta Cruce în imnologia cultului ortodox*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 2, p. 278.

n.n.), adică prin felul în care lucrează Crucea asupra sufletelor credincioşilor şi prin ceea ce a realizat.

Ea este prezentată ca un „dar” dumnezeiesc, care a tras lumea la Dumnezeu, redându-i nemurirea paradisiacă şi rămânând în viaţa credincioşilor, ca «o scară prin care ne-am suit la ceruri»”[566].

Stihira următoare enumeră unele dintre consecinţele învierii Domnului:

„Luminatu-s-au toate cu învierea Ta,
Doamne, şi Raiul iarăşi s-a deschis
şi toată zidirea lăudându-Te, cântare
Ţie, totdeauna aduce”[567].

Întreaga făptură s-a luminat – pentru că şi-a aflat sensul eshatologic, împlinirea ei – iar Raiul iarăşi e deschis tuturor, căci menirea omului este „îndumnezeirea progresivă, însoţită de o cunoaştere desăvârşită a lui Dumnezeu”[568].

Zidirea laudă neîncetată aduce lui Dumnezeu. Ea înalţă cântare de laudă Creatorului ei simţindu-se plină de prezenţa Lui.

Ca şi în ziua trecută, Anatolie are 5 stihiri în planul imnografic al zilei.

„Prin rana Ta noi toţi ne-am vindecat”, se spune în prima stihiră, pe când, în a treia, pogorârea Domnului la Iad e ilustrată de un cuvânt adresat celor de aici, prin care le vesteşte:

„Îndrăzniţi, acum am biruit!
Eu sunt Învierea, Eu
pe voi vă voi ridica,
sfărâmând porţile morţii”[569].

[566] Idem, p. 279.
[567] Penticostar, ed. cit., p. 36.
[568] Vladimir Lossky, *Vederea lui Dumnezeu*, Ed. Deisis, Sibiu, 1995, p. 173.
[569] Penticostar, ed. cit., p. 36.

Ipostaza de biruitor a Domnului e însufleţitoare pentru auditoriul Său. Moartea Sa, ca „supremul act de tărie”[570], e o moarte a morţii firii.

Mai bine zis, „prin moartea Celui fără de păcat se nimiceşte orice urmă a păcatului şi, drept urmare, orice premisă din care, ar putea rezulta în mod îndreptăţit moartea firii. Prin moartea (Lui)…se ia baza ontologică şi de drept a morţii din firea omenească”[571].

Drepţii se umplu de bucuria învierii Lui văzând în faţa lor pe Viaţa Însăşi. În virtutea puterii Sale dumnezeieşti, El le promite o imediată ridicare din Iad la bucuria cea netrecătoare.

Şi aceasta, pe baza învingerii morţii de către firea Sa umană.

În stihirile *Laudelor* de la *Utrenie*, teologia răscumpărării, ca şi până acum, e *punctul central* al reperelor imnografice.

Răstignirea Sa e numită de prima stihiră: „taină înfricoşătoare”, pentru ca apoi să se precizeze conţinutul ei: „S-a răstignit pentru noi şi de voie S-a îngropat, şi a înviat din morţi, ca să mântuiască toate”[572].

Repetarea constantă a Morţii, a Îngropării şi a Învierii Domnului e una cu profil dogmatic. Sfinţii imnografi vor să dovedească unitatea acestor momente cât şi pe Unicul trăitor şi săvârşitor al lor: Cuvântul lui Dumnezeu întrupat.

Astfel, ceea ce ar părea „supărător” pentru un ochi neavizat e, de fapt, înţelepciune duhovnicească şi înaltă pătrundere teologică.

În a doua stihiră, învierea Domnului „lumea o slăveşte”[573] – deşi iudeii au vrut să cumpere negarea ei cu bani, mituindu-i pe străjeri – iar în următoarea se vesteşte, într-un mod fulminant: „de bucurie toate s-au umplut, luând dovedirea Învierii”[574].

Învierea e fără tăgadă, e un fapt cert.

Această încredere emană şi din ultima stihiră a zilei:

---

[570] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Legătura interioară…,* art. cit., p. 201.
[571] Idem, p. 282.
[572] Penticostar, ed. cit., p. 37.
[573] Ibidem.
[574] Ibidem.

„Întru lumina Ta, Stăpâne,
vom vedea lumină,
Iubitorule de oameni;
că ai înviat din morţi,
mântuire neamului
omenesc dăruind,
ca să Te preaslăvească
toată zidirea pe Tine,
Unul Cel fără de păcat,
miluieşte-ne pe noi!”[575].

Învierea Domnului e viaţa lumii şi fundamentul aşteptării noastre eshatologice.

Trăind în Hristos suntem ridicaţi la vederea luminii dumnezeieşti, prin Duhul Sfânt.

Atunci vedem în lumină pe Lumina lumii, datorită luminii dumnezeiești, care iradiază din trupul preaslăvit al Domnului.

Concluzii:

Răstignirea şi Învierea Domnului sunt evenimente reale iar programul imnografic al zilei continuă punctele centrale ale mântuirii obiective.

Întreaga făptură s-a luminat, găsindu-şi sensul eshatologic, pe când Raiul s-a deschis pentru toţi.

Învierea e viaţa lumii şi tot cel care trăieşte în Hristos, prin Duhul Sfânt, e ridicat la vederea luminii dumnezeieşti necreate.

---

[575] Ibidem.

10. Miercurea Săptămânii Luminate

Fără a se referi la spiritualizarea trupului Domnului înviat – cum poate ne-am fi aşteptat – zilele liturgice post-pascale se referă, cu precădere, la Cruce, la învingerea Iadului şi la bucuria Învierii.

Cadrul imnologic se păstrează pe linia descrierilor din Sfintele Evanghelii, cu excepţia pogorârii la Iad, acolo unde Sfânta Tradiţie are o pondere mai mare.

După bucuria Învierii apare iarăşi Crucea, adică continuarea drumului greu şi sinuos al ascezei ortodoxe.

Despre Cruce auzim, mai întâi, în prima stihiră a *Vecerniei* şi prin ea ne înscriem pe drumul desăvârşirii:

„Crucii Tale celei făcătoare de viaţă
neîncetat închinându-ne,
Hristoase, Dumnezeule,
învierea Ta cea de a treia zi o slăvim.
Că printr-însa ai înnoit firea oamenilor
cea stricată, Atotputernice,
şi suirea la ceruri ne-ai arătat,
ca un singur bun
şi de oameni Iubitor”[576].

Închinându-ne Crucii, slăvim Învierea, căci slăvim pe Hristos, Cel ce a suferit moarte pe Cruce şi apoi a înviat înnoind firea omenească „cea stricată”.

Despre această unitate a *Morţii* şi a *Învierii* Domnului, Părintele Dumitru Stăniloae scria următoarele:

„Ea trebuie văzută nu numai ca *o succesiune necesară*, dar *externă*, a celor două momente în opera mântuirii, ci ca o anumită *prezenţă* a fiecărui moment în celălalt.

Moartea Domnului cuprinde în sine începutul Învierii şi starea de înviere a Domnului nu e golită de o anumită *prezenţă* a Crucii.

---

[576] Idem, p. 38.

Moartea şi Învierea Domnului constituie împreună un paradox, nu numai prin aceea că, deşi sunt două momente *contrare*, ele totuşi *se succed*, ci şi prin aceea că, deşi sunt *contrare*, ele totuşi *se cuprind* într-un anumit sens, una în alta”[577].

Prin învierea Sa şi prin spiritualizarea trupului Său şi, mai apoi, prin înălţarea Sa la cer, umanitatea şi-a arătat traiectoria sa normală: *traiectoria ascendentă*.

„Suirea Sa la ceruri”, „reprezintă deplina pnevmatizare şi îndumnezeire a trupului Său omenesc, deplina umplere a lui de infinitatea dumnezeiască, deplina ridicare a lui la starea de mediu transparent neîmpiedicat al iubirii infinite a lui Dumnezeu, în lucrarea ei îndreptată spre noi”[578], asta însă, fără „topirea trupului lui Hristos în infinitatea dumnezeiască”[579].

Învierea a adus „starea de pnevmatizare” a trupului Domnului, pe când Înălţarea Sa „obicuitatea spaţială”[580], prin care avem de-a face cu „o prezenţă de *adâncime* şi de *înălţime spirituală*, care se poate face sensibilă în diferite grade de intensitate, după gradul puterii de sesizare spirituală sau de credinţă al celui ce I se deschide Lui şi prin aceasta Îl «vede» şi Îl simte în sine”[581].

În acest sens este foarte legitimă slavoslovia credincioşilor, deoarece toţi îl pot percepe spiritual şi El poate sta în mare intimitate, cu fiecare dintre ei, împărtăşindu-le iubirea şi sfinţenia Lui.

Stihira a doua de la *Doamne strigat-am* prezintă pironirea păcatului strămoşesc – a „osândei”[582] – pe „lemnul Crucii” iar a treia stihiră prezintă *sfărâmarea* Iadului şi *surparea* morţii.

Stihirile *Vecerniei*, în întregime, sunt creaţii ale aceluiaşi Anatolie, despre care nu avem nicio dată de identificare concretă în *Penticostar*.

---

[577] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Legătura interioară dintre Moartea…*, art. cit., p. 275.
[578] Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică…*, vol. al 2-lea, op. cit., p. 122.
[579] Ibidem.
[580] Ibidem.
[581] Ibidem.
[582] Penticostar, ed. cit., p. 38.

„Legăturile Iadului cele nedezlegate”[583] au fost rupte iar învierea Domnului a „luminat marginile lumii”[584], pentru ca „în unirea cu Hristos, omul (să aibă n.n.)…perspectiva unei înaintări veşnice în lumina dumnezeiască şi în îmbogăţirea lui spirituală”[585].

Perspectivele *Dogmaticii* zilei sunt totalizatoare.

„Oaia cea rătăcită, pierdută prin munţi”[586] – şi care reprezintă *firea umană* – „după voia Sa” a unit-o cu Puterile cereşti într-o simfonie desăvârşită a *cerului* cu *pământul*.

Fiind „modelul de viaţă în plenitudine şi unitate, (Hristos n.n.) face ca şi structura noastră, în originea şi autenticitatea ei, să fie viaţă *în* şi *spre* plenitudine şi unitate”[587], fapt pentru care înduhovnicirea noastră se face cu ajutorul Sfinţilor şi a Îngerilor dar în comuniunea de iubire şi de har a Sfintei Biserici.

În a doua stihiră de la *Laude*, diavolul apare ca cel „care chinuia firea noastră”[588] – drept urmare a ruperii legăturii dintre Dumnezeu şi oameni – iar învierea Domnului e bucuria care a umplut toate.

Stihira următoare prezintă Crucea ca pe o luminare a minţii. Ea îl îndreptează pe om „la adevăr” şi îl „izbăveşte de cursele vrăjmaşului”[589] iar învierea Domnului ridică din căderea în păcat şi dăruieşte „nemurire…neamului omenesc”[590].

Concluzii:

Închinându-ne Crucii Domnului slăvim învierea Sa din morţi, căci Cel ce a murit pentru noi a înviat a treia zi.

---

583 Ibidem.
584 Ibidem.
585 Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Studii de Teologie...*, op. cit., p. 316.
586 Penticostar, ed. cit., p. 39.
587 Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *Viaţa în plenitudine şi unitatea ei*, în rev. *Studii Teologice*, XXXVI (1984), nr. 5-6, p. 295.
588 Penticostar, ed. cit., p. 40.
589 Ibidem.
590 Ibidem.

Învierea Sa a adus starea de pnevmatizare a trupului Domnului, pe când Înălţarea Sa obicuitatea spaţială a umanității Sale.

Învierea a luminat marginile lumii, iar Crucea a ruşinat pe diavol dăruind lumii nemurirea.

11. Joia Săptămânii Luminate

Planul imnografic al *Vecerniei* este compus de acelaşi prolific imnograf Anatolie. Temele mari se menţin, dar ele sunt nuanţate continuu.

În prima stihiră de la *Doamne strigat-am* sunt dezbătute efectele Crucii şi ale Învierii Domnului.

„Prin cinstită Crucea Ta, Hristoase,
pe diavolul l-ai ruşinat şi prin învierea Ta,
acul păcatului l-ai topit, şi ne-ai mântuit
pe noi din porţile morţii. Slăvimu-Te
pe Tine, Unule Născut”[591].

Ruşinarea diavolului se face prin jertfa Sa pe Cruce – căci Hristos a învins moartea şi Iadul prin moartea Sa – iar învierea Sa toceşte insistenţa ispitei, prin Sfintele Taine şi ierurgiile bisericeşti, primite de către cei credincioşi.

În atmosfera harică a Bisericii, „Hristos, cu Care se uneşte omul în fiecare dintre…Taine, lucrează în el conform trebuinţei lui deosebite”[592] iar în ierurgii, preotul „constată că cererea (credinciosului n.n.) se împlineşte”[593] în mod *real* şi nu într-un timp *indefinit*.

„Aspectul unificator al fiecărei Taine”[594], cât şi harul primit la insistenţa rugăciunilor preotului, în ierurgii – care desăvârşeşte o neputinţă sau realizează o aspiraţie interioară – le arată pe acestea ca „mijloace ale zidirii unităţii Bisericii”[595], prin creşterea iubirii şi a conştiinţei comuniunii între toţi membrii ei.

„Cel ce a dat înviere neamului omenesc” – aflăm din stihira a 2-a – „ca un Miel spre junghiere S-a adus”[596] –

---

[591] Penticostar, ed. cit., p. 40.
[592] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Sfintele Taine şi ierurgiile bisericeşti*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr.3, p.452.
[593] Idem, p. 453.
[594] Pr. Ştefan Buchiu, *Întrupare…*, op. cit., p. 179.
[595] Idem, p. 221-222.
[596] Penticostar, ed. cit., p. 40.

datorită blândeţii şi nevinovăţiei Lui – iar „porţile cele de durere”[597] s-au ridicat, „că(ci) a intrat Împăratul slavei, zicând celor din legături: *Ieşiţi!* Şi celor din întuneric: *Arătaţi-vă!*”[598].

Împletirea *exprimării profetice* cu *realitatea pogorârii la Iad* are un efect percutant asupra credincioşilor. Ei surprind atât *prefigurarea*, cât şi *realizarea concretă* a faptului într-o singură frază. Sintezele imnologiei, din acest punct de vedere, sunt *exemple de concizie* pentru *Teologia Dogmatică*.

A patra stihiră a *Vecerniei* este o imixtiune remarcabilă a motivului principal al slujbei de seară în itinerarul operei mântuirii:

„Închinare de seară aducem Ţie,
Luminii celei neînserate, Care, la sfârşitul
veacurilor, ca într-o oglindă în trup ai
strălucit lumii, şi până la Iad Te-ai pogorât,
întunericul cel de acolo l-ai risipit
şi lumina Învierii ai arătat-o neamurilor,
Dătătorule de lumină, Doamne, slavă Ţie”[599].

„Lumina lină” a serii e Dumnezeu Cuvântul şi lumina Sa a strălucit lumii, prin trupul Său, „ca într-o oglindă”. Slava Sa a înviat morţii şi a risipit întunericul Iadului, căci El e „Dătătorul de lumină” dumnezeiască.

A 6-a stihiră e o apologie împotriva furării trupului mort al Domnului iar *Dogmatica* zilei, pe glasul al 5-lea, este inegalabila prezentare a trecerii prin Marea Roşie, ca prefigurare a pururea fecioriei Maicii Prea Sfinte, pentru ca singura stihiră a Stihoavnei să prezinte consubstanţialitatea Fiului cu Tatăl, cât şi unitatea Dumnezeirii: „căci Cel ce S-a întrupat de ceruri nu S-a despărţit”[600].

În prima stihire a *Laudelor* de la *Utrenie* se reia tema inefabilităţii Învierii:

„Doamne, pecetluit fiind mormântul

[597] Ibidem.
[598] Ibidem.
[599] Idem, p. 41.
[600] Idem, p. 42.

de cei fără de lege, ieşit-ai din mormânt
precum Te-ai născut
din Născătoarea de Dumnezeu.
N-au cunoscut cum Te-ai
întrupat Îngerii Tăi cei fără de trup.
N-au simţit când ai
înviat ostaşii cei ce Te-au străjuit,
că amândouă au fost pecetluite pentru
cei ce ispiteau;
dar minunile s-au descoperit
celor ce se închină
cu credinţă tainei.
Dă-ne nouă, celor ce o lăudăm,
Bucurie şi mare milă"[601].

Învierea Domnului a fost tot la fel de tainică şi de dumnezeiască ca şi naşterea Sa din Prea Curata Stăpână. Ostaşii n-au simţit minunea – căci ea a întrecut simţurile pervertite – şi ea a rămas „pecetluită", neştiută pentru cei care Îl ispitesc pe Dumnezeu.

Dar „celor ce se închină cu credinţă tainei" învierii Sale, învierea Lui devine o realitate interioară, în care „sufletul doreşte cu ardoare unirea cu Dumnezeu, precum o doreşte Dumnezeu Însuşi"[602].

Ultima stihiră a *Laudelor* de la *Utrenie* continuă ideea inefabilităţii raportând-o la intrarea Domnului prin uşile încuiate:

„Doamne, precum ai ieşit din
groapa pecetluită, aşa ai intrat şi la
Ucenicii Tăi, prin uşile încuiate,
arătându-le lor Patimile trupului,
pe care le-ai primit,
Mântuitorule, îndelung răbdând;
ca Cela ce eşti din sămânţa lui David,

---

[601] Ibidem.
[602] Nichifor Crainic, *Sfinţenia – împlinirea umanului*, în col. *Teologie şi spiritualitate*, nr. 2, Ed. Trinitas, Iaşi, 1993, p. 192.

răni ai răbdat,
iar ca Fiu al lui Dumnezeu,
lumea ai slobozit.
Mare este mila Ta,
Mântuitorule Cel necuprins,
miluieşte-ne pe noi”[603].

Domnul intră în locul în care erau Sfinţii Apostoli la fel de duhovniceşte ca şi în momentul învierii Sale din mormânt. El vine şi le arată semnele cuielor, semnele biruinţei asupra morţii, ca certificare a Sa.

Pentru aceştia, Hristos Se autentifică pe Sine şi în acelaşi timp divino-umanitatea Sa „în virtutea întrupării Sale”[604].

Concluzii:

Prin Sfânta Cruce se ruşinează diavolul iar prin Sfintele Taine se desăvârşeşte conştiinţa comuniunii între toţi membrii Sfintei Biserici.

Trupul Domnului nu a fost furat din mormânt, ci El a înviat din morţi cu trupul transfigurat, minune însă pe care n-au simţit-o ostaşii, care străjuiau mormântul.

Învierea Sa a fost tot la fel de inefabilă ca şi intrarea la Ucenici, prin uşile încuiate, moment în care le-a arătat Ucenicilor Săi că e Dumnezeu şi om.

[603] Penticostar, ed. cit., p. 42.
[604] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, op. cit., p. 147.

12. Vinerea Săptămânii Luminate

Extensiunea considerabilă a planului imnografic a acestei zile, în comparaţie cu celelalte zile ale *Săptămânii Luminate*, e ca urmare a praznicului sfinţirii Bisericii Prea Sfintei Stăpânei noastre, a „Izvorului celui de viaţă purtător" şi a pomenirii „minunilor celor mai presus de fire, care s-au săvârşit de către Maica lui Dumnezeu în acest Sfânt locaş"[605] – după cum ne spune *Sinaxarul* zilei – care se suprapune peste tematica Învierii.

Stihirile de la *Doamne strigat-am*, ale lui Anatolie, continuă temele hristologice.

Biruinţa Domnului asupra Iadului – în prima stihiră –a fost şi o dimensiune a chenozei Sale, căci: „biruinţă purtând, Hristoase, asupra Iadului, pe Cruce Te-ai suit…"[606], dar învingerea finală a Iadului s-a făcut prin răstignirea Sa şi coborârea Sa la Iad.

Coborârea Sa în Iad a făcut să izvorască viaţă din lumina Sa, din strălucirea slavei Sale, care iradia din dumnezeiescul Său suflet.

Prin eliberarea celor Drepţi, s-a călcat moartea – spune a doua stihiră – „şi bucurie lumii a dăruit"[607], pentru ca a treia stihiră să proclame atotprezenţa divină prin expresia: „Cel ce eşti în toată zidirea"[608].

În a patra stihiră, Crucea Domnului e *lauda ortodocşilor* iar în a 5-a, binecuvântarea lui Dumnezeu se face prin lauda adusă învierii Sale.

Stihirile praznicului „Izvorului celui de viaţă primitor"[609] sunt o reevaluare a rolului pe care îl are Prea Curata Stăpână în actul mântuirii noastre personale.

Ea este prezentată ca un „izvor din care curge toată bunătatea şi mulţimea de tămăduiri… prin apa harului"[610], ca o

---

[605] Penticostar, ed. cit., p. 49.
[606] Idem, p. 43.
[607] Ibidem.
[608] Ibidem.
[609] Ibidem.
[610] Idem, p. 44.

„mană cerească”[611] sau ca aceea care izvorăşte „râuri de tămăduiri”[612] tuturor oamenilor.

Aghiazma mică e considerată de Sfântul imnograf ca un mijloc prin care Maica cea Prea Sfântă se manifestă într-un mod *nevăzut* dar *simțit* de către cei credincioşi.

În intenţia de a sublima caracterul duhovnicesc al relaţiei dintre Prea Sfinţia Sa şi aghiazmă, autorul creează imaginea curgerii aghiazmei, chiar din fiinţa Ei; lucru vizibil, în toate imnele zilei.

Dogmatica glas 6 a *Vecerniei* e o lecţie antinestoriană şi antimonofizită în acelaşi timp:

„… din fire Dumnezeu fiind şi cu firea om
făcându-Se pentru noi, nu în două feţe fiind despărţit,
ci în două firi fără de amestecare
fiind cunoscut”[613].

Împotriva lui Nestorie – Domnul nu a avut două ipostase, ci un singur ipostas, ipostasul lui DumnezeuCuvântul – iar împotriva tezei monofizite – firile nu s-au amestecat, ci şi-au păstrat însuşirile proprii.

Mărturisirea ortodoxă vorbeşte despre Hristos ca despre Dumnezeu şi om cu adevărat, de „Unul-Născut, cunoscut în două firi, în chip neamestecat, neschimbat, neîmpărţit, nedespărţit, deosebirea firilor nefiind desfiinţată nicidecum din cauza unirii, ci păstrându-se mai degrabă însuşirea fiecărei firi şi concurgând într-o persoană şi într-un ipostas, nu împărţit şi divizat în două persoane”[614] şi respinge orice *separare radicală* a firilor sau *absorbţie* a umanităţii de către divinitate.

Poziţia *Sinodului de la Calcedon* (451) reprezintă un etalon de bază al hristologiei ortodoxe iar introducerea ei în imnologie e garanţia adevăratei mărturisiri.

Stihirile *Stihoavnei*, în număr de patru, se întrec în a caracteriza, tot mai duhovniceşte, persoana Prea Curatei Fecioare.

---

611 Ibidem.
612 Ibidem.
613 Ibidem.
614 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Hristologia Sinoadelor*, în rev. *Ortodoxia*, XXVI (1974), nr. 4, p. 574.

Prea Sfinţia aa este „izvorul de viaţă purtător”[615], „al doilea Siloam”[616], „mană de mântuire”[617] sau „norul cel ceresc”[618] pe de o parte iar, pe de altă parte, i se enumeră toate minunile făcute la acest izvor, pentru că „cei din primejdii (au găsit n.n.) întărirea; cei însetaţi, adăparea; cei orbi, vederea, cei surzi, buna auzire; cei ce rău pătimesc, vindecarea; cei din primejdii de moarte, izbăvirea”[619].

Urmează *Utrenia* şi *Canonul* Născătoarei de Dumnezeu, alcătuit de Sfântul Nichifor Calist Xantopol şi care cuprinde 37 de imne.

Primul irmos al canonului numeşte naşterea Domnului din Prea Curata Stăpână „izvorâre”: „Tu ai izvorât pe Cuvântul Cel într-un ipostas”[620] – iar în ultimul imn al cântării întâi, „picurare”: „S-a pogorât vădit, ca o picătură”[621], ca să sublinieze realitatea, de adâncă subtilitate, a întrupării Cuvântului.

Acelaşi motiv îl regăsim şi în irmosul cântării a 3-a, unde Maica Domnului, este „izvor de nestricăciune”[622], care a izvorât pe Hristos, Apa din care se adapă credincioşii dar şi în sedelna glas 8, unde: „Fântâna cea pururi nesecată şi înviorătoare, pe Dumnezeiescul Izvor”[623] a născut.

Pe fondul unor evocări ale minunilor Prea Curatei Stăpâne apar şi elemente dogmatice.

Harul dumnezeiesc este un „dar” care trebuie cerut, un dar spiritual. Pe el îl primim şi prin intermediul Maicii Prea Sfinte – datorită voinţei noastre – căci „lucrarea Duhului ca persoană în noi, cere colaborarea noastră liberă”[624].

Prin prezenţa harului dumnezeiesc au loc minunile şi vindecările de la izvorul Maicii Domnului, pentru că „harul e energia lui Hristos, prin care voinţa umană a fost cu adevărat

---

615 Penticostar, ed. cit., p. 45.
616 Ibidem.
617 Ibidem.
618 Ibidem.
619 Idem, p. 46.
620 Ibidem.
621 Ibidem.
622 Ibidem.
623 Idem, p. 47.
624 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*…, vol. 2, op. cit., p. 208.

restabilită (iar) omul, colaborând cu harul, se restabileşte în umanitatea sa adevărată, după asemănarea lui Hristos”[625].

Dar cu toate că ştim *mobilul* vindecărilor, „de neînţeles şi mai presus de fire”[626] sunt minunile ei, datorită faptului că e *Maica lui Dumnezeu*.

Sinaxarul ne prezintă, pe scurt, modul în care s-a descoperit izvorului tămăduirilor şi unele dintre minunile cunoscute, care s-au săvârşit aici, pe când *Luminânda* sărbătorii o arată pe Prea Curata Maică, ca pe ceea ce a „izvorât pe Hristos, apa de mântuire”[627].

A treia stihiră a *Laudelor* propune o viziune integratoare, deoarece Îl arată pe Cel înviat din morţi, ca pe Unul împreună slăvit cu Tatăl şi cu Duhul:

„Cu Tatăl şi cu Duhul pe Hristos
să-L lăudăm, pe Cel ce a înviat
din morţi, şi către Dânsul să
grăim: *Tu eşti viaţa noastră şi*
învierea; miluieşte-ne pe noi!”[628].

Ca să nu se accentueze, în mod unilateral, persoana Fiului – văzută numai cu raportare la cadrul istoriei – se prezintă aici consubstanţialitatea Fiului cu Tatăl şi cu Duhul, pentru a se înţelege unitatea Dumnezeirii ca Treime de persoane şi Treimea persoanelor dumnezeiești ca unitate a firii celei mai presus de fire a Dumnezeirii.

Această poziţie teologică e *clasică* în Ortodoxie. Și anume, pentru că „esenţa spirituală supremă subzistentă nu e un subiect conştient singular, ci o comunitate de subiecte, care sunt deplin transparente”[629], iar „Treimea persoanelor divine ţine de esenţa divină, fără ca cele trei persoane să Se confunde în unitatea esenţei”[630].

---

[625] Idem, p. 210.
[626] Penticostar, ed. cit., p. 47.
[627] Idem, p. 51.
[628] Ibidem.
[629] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică…*, vol.1, op. cit., p. 204.
[630] Ibidem.

Concluzii:

Pogorârea la Iad a Domnului a făcut să iradieze lumina dumnezeiască din sfântul Său suflet unit cu Dumnezeirea iar Prea Curata Stăpână are un rol viu şi activ în mântuirea noastră personală.

Se ia poziţie împotriva nestorianismului şi a monofizitismului prin formularea imnică a dogmei de la Calcedon iar numirile Prea Curatei vin ca să arate *harul* minunilor Sale.

Izvorul tămăduirilor este, în ultimă, instanţă Hristos, Cel care este Apa de mântuire izvorâtă de Prea Curata Stăpână.

Ziua liturgică devine şi ea una hristologică, cu tot accentul special pus pe persoana și lucrarea Maica lui Dumnezeu în viața Bisericii și a lumii.

13. *Sâmbăta Săptămânii Luminate*

Şi această ultimă zi, pe care o vom aborda în această carte, conţine creaţii *ale lui Anatolie*.

A patra stihiră de la *Doamne strigat-am* e un compendiu dogmatic, care vrea să sublinieze identitatea personală dintre *Dumnezeu Cuvântul* şi *Hristos Domnul*:

„Cuvântul, Cel ce S-a născut
din Dumnezeu Tatăl
mai înainte de veci,
iar în anii cei de apoi Acelaşi,
din cea neispitită de nuntă întrupându-Se,
de voie răstignire de moarte a răbdat;
şi pe omul cel omorât demult
l-a mântuit prin învierea Sa”[631].

Naşterea din veşnicie a Fiului lui Dumnezeu nu exclude naşterea Sa din Prea Curata Fecioară – căci, după cuvintele Sfântului Ioan Damaschin – „Fiul lui Dumnezeu Se face Fiu al omului, ca să rămână imobilă însuşirea. Fiind Fiul lui Dumnezeu, S-a făcut Fiul omului, întrupându-Se din Sfânta Fecioară, iar prin aceasta nu S-a depărtat de însuşirea *de a fi Fiu*”[632].

În afară de acest motiv, Sfântul Ioan mai aduce încă două motive pentru Întruparea Cuvântului – şi nu *a Tatălui* sau *a Duhului* – : să redăruiască omului ce i-a dăruit la început şi el a pierdut şi, „să ne înveţe pe noi vieţuirea în virtute”[633], căci „ne-a făcut virtutea prin El Însuşi, uşor de practicat”[634].

Stihira următoare analizează ceea ce s-a întâmplat cu *neamul lui Adam* şi concluzionează faptul, că „neamul lui Adam de tirania Iadului s-a izbăvit”[635], pe când *Dogmatica* zilei, vorbeşte despre „înomenirea” Cuvântului şi despre faptul

---

[631] Penticostar, ed. cit., p. 52.
[632] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, op. cit., p. 149.
[633] Ibidem.
[634] Ibidem.
[635] Penticostar, ed. cit., p. 52-53.

că, Hristos e „Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit cu adevărat”[636].

Insistenţa imnică asupra realităţii ipostatice a lui Hristos e admirabilă. La tot pasul, Îl întâlnim pe Hristos abordat după *standardele* definiţiilor dogmatice ecumenice.

Hristos e Fiul lui Dumnezeu întrupat şi acest lucru nu e uitat niciodată, căci Hristos e *punctul central* al imnologiei ortodoxe.

Stihoavna Vecerniei foloseşte o exprimare paradoxală:

„Suitu-Te-ai pe Cruce, Iisuse, Cel
ce Te-ai pogorât din cer; venit-ai la
moarte, Viaţa cea fără de moarte;
către cei din întuneric Lumina cea
adevărată; către cei căzuţi Învierea
tuturor. Cel ce eşti luminarea şi
Mântuitorul nostru, slavă Ţie!”[637].

Fiind în acelaşi timp Dumnezeu şi om, Hristos Domnul e şi Cel răstignit şi Cel ce S-a întrupat şi Cel ce a fost în Iad dar şi Cel ce i-a înviat pe cei morţi.

Dialectica textului ţine de dubla existenţă a firilor în ipostasul Cuvântului, cât şi de manifestarea lor perihoretică.

Aceeaşi idee o găsim şi în ultimul imn pe care îl vom discuta aici şi anume în prima stihiră a *Laudelor* Utreniei:

„Doamne, deşi ai stat înaintea divanului,
de Pilat fiind judecat, dar nu Te-ai
depărtat de scaun, cu Tatăl împreună
şezând; şi, înviind din morţi, lumea
ai slobozit din robia celui potrivnic,
ca un Îndurat şi de oameni Iubitor”[638].

Cel care a fost judecat de către oameni şi omorât era împreună şezător pe scaun cu Tatăl şi cu Duhul.

---

636 Idem, p. 53.
637 Ibidem.
638 Idem, p. 53-54.

El era „Unul din Treime, Care a pătimit cu trupul pentru noi”[639] suportând slăbiciunile „acceptate de bună voie”[640].

Concluzii:

Naşterea din veci a Fiului lui Dumnezeu nu exclude naşterea Sa din Prea Curata Fecioară iar divino-umanitatea Mântuitorului este clar exprimată.

Hristos e astfel *centrul imnologiei ortodoxe*, fără să se uite faptul, că e împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt şi că El a pătimit cu trupul pentru noi.

---

[639] Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor…*, vol. 2, op. cit., p. 133.
[640] Ibidem.

Concluzii finale

La sfârşitul cercetării teologice de faţă, mărturisesc cu toată inima, că mă simt mult mai bogat duhovniceşte şi fericit că sunt creștin ortodox, datorită bogăției teologice a imnologiei noastre dar, în același timp, sunt pus în situaţia de a nu socoti lucru ușor faptul de a rezuma cele discutate.

Orice rezumat uită unele aspecte sau nu le nuanţează foarte bine şi tocmai de aceea mă tem că n-am să fiu nici eu atât de concis în demersul meu.

Vom puncta aici elementele pe care le-am înţeles din texte, într-o ordine oarecum aleatorie şi nu după vreun plan anume prestasbilit.

În primul rând, imnologia acestor două sfinte săptămâni are la bază textul recept al Sfintei Scripturi şi elemente, fără lucruri echivoce, interpretabile, ale Sfintei Tradiţii.

Sfinţii imnografi, ca şi ceilalţi imnografi ai acestor zile liturgice unice, sunt absolut credincioşi Revelaţiei dumnezeieşti, nepermiţându-şi nici cea mai mică abordare *şocantă* a evenimentelor răscumpărătoare.

Pornind în creaţiile lor imnice de la nişte exprimări expozitive ale unor momente din viaţa Domnului Hristos, ei nu caută să analizeze *ce este mântuirea* – ca subiect detaşat de El – ci vor să-L prezinte, pe Cel care ne-a mântuit pe noi şi modul concret prin care El a făcut-o.

Pentru acest lucru, ei pleacă de la realitatea de comuniune şi de iubire a Prea Sfintei Treimi şi de la faptul, că Logosul dumnezeiesc – numai El – Se întrupează şi devine om, fiind Iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni.

Accentul puternic pus pe divino-umanitatea lui Hristos, devine astfel *punctul de plecare* al vorbirii lor despre El.

Autorii imnelor vorbesc în mod duhovniceşte despre Domnul şi despre opera Sa mântuitoare, nefăcând paradă de erudiţie teologică. Scriu clar, adânc, expresiv, cu ecouri poetice abisale.

Punând problema motivului întrupării Sale, ei *îl dezleagă* în puţine cuvinte: iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni iar când trebuie să se pronunţe, despre motivul pentru

care Domnul a pătimit, ei au acelaşi răspuns: aşa a iubit Fiul lui Dumnezeu lumea, adică *până la moartea pe Cruce*.

Vorbind despre Patimile Domnului, imnografii nu le văd ca pe niște realități petrecute cândva, în trecut – sau nu numai *în trecut* – deoarece actualizarea răscumpărării Sale e înţeleasă de ei ca o *coparticipare reală*, care se petrece în contemporaneitate.

De luni și până joi seara în Săptămâna Sfintelor Patimi, în loc să avem de-a face cu *o teologie a crucii* – cum ne-am fi aşteptat, poate – suntem puşi în faţa realităţii eshatologice a Domnului, unde El este *Dreptul Judecător*.

Mai înainte de a trece la înţelegerea Crucii, Arhiereul cel veşnic vine să ne arate, care e ultima *dimensiune* a răscumpărării Sale, după cum şi prezenţa Înfricoşatei Judecăţi, zugrăvită, în trecut, la intrarea în locaşul de cult, arata ultima dimensiune istorică a Bisericii.

Fără a deveni *unilaterali*, ei prezintă ipostaza Sa de *Judecător* şi *Împărat*, ca pe una întregită de celelalte două ipostaze ale Sale, cea de *Învăţător* şi cea de *Arhiereu*, prin multe exemplificări imnice.

El e *Învăţătorul nostru suprem* dar şi *Paştile noastre*, adică, în acelaşi timp, *Jertfă* şi *Jertfitor*.

Acel „tot ce a făcut Domnul pentru noi" al imnografilor – sintagmă pe care, Teologia Dogmatică Ortodoxă o traduce prin *mântuire obiectivă* – este exprimat în mod prolix de către aceştia, fiind pus întotdeauna în relaţie directă cu mântuirea personală a credincioşilor.

Cele cinci consecinţe ale unirii ipostatice au un fond imnic impresionant în aceste două săptămâni.

Comunicarea însuşirilor în persoana Domnului Hristos e ilustrată ori de câte ori se referă la lucrările şi dumnezeieştile Sale Patimi iar naşterea Sa supranaturală e pentru ei de necontestat.

Paralelele pe care le fac între *naşterea* şi *ieşirea* Lui din mormânt sau dintre *învierea* Sa şi *intrarea* Sa prin uşile încuiate la Sfinții Apostoli arată *inefabilul* acestor acte.

Faptul că Fecioara Maria e *Maica lui Dumnezeu* devine pentru aceştia o adevărată bucurie imnică. Multiplele numiri ale ei şi farmecul dumnezeiesc al imnelor dedicate ei arată *supracinstirea* pe care dragostea lor i-o acordă.

Lipsa de păcat a lui Hristos o fundamentează pe faptul că e şi Fiul lui Dumnezeu iar transfigurarea firii umane în ipostasul Cuvântului este nuanţată în întreaga Săptămână Luminată.

În Săptămâna Sfintelor Patimi, Hristos al chenozei este evidenţiat ca în nicio altă parte. Iubirea lui de oameni şi suferinţa Lui arată drumul spre Cruce, ca fundament al îndumnezeirii firii Sale omeneşti.

Crucea Sa dizolvă păcatul din oameni dar ea trimite şi spre Înviere. Legătura internă dintre Moartea şi Învierea Lui, se arată prin învingerea morţii de către El dar, mai întâi, prin prezenţa sufletului Său, unit cu Dumnezeirea, în Iad, de unde i-a ridicat pe cei Drepţi.

Crucea Lui e văzută ca o manifestare ultimă a iubirii Sale faţă de oameni iar învierea Sa ca o biruire a morţii, a diavolului şi a păcatului.

Pe Cruce, S-a suit Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii. Pe Cruce S-a suit Viaţa lumii sau Cel ce va fi Sfânta Împărtăşanie a lumii, căci Sfintele Taine sunt o dăruire a dragostei lui Hristos, ca putere de a trăi în El.

Crucea revelează iubirea dumnezeiască dar şi starea de jertfă permanentă a Domnului, pe când învierea Sa sensul vieţii omeneşti: *transfigurarea* şi *nestricăciunea*.

Învingerea Iadului şi biruirea morţii, prin moartea şi învierea Sa, sunt discutate, mai ales, în *Sâmbăta Mare* şi în *ziua Învierii*.

Săptămâna Luminată, în loc să vorbească exclusiv despre Înviere – cum ne-am fi aşteptat – rememorează Crucea şi învingerea Iadului pentru a ajunge la Înviere.

Programul imnic al Sfintelor Patimi e mai amplu decât cel al Săptămânii Luminate şi aceasta datorită reflectării aspectului de nevoinţă austeră în angrenajul imnic al zilelor liturgice respective.

Nu sunt excluse însă din planul imnologic nici alte teme esenţiale ale Teologiei Dogmatice Ortodoxe. Problematizarea atributelor dumnezeieşti, realitatea nepătimirii Dumnezeirii sau inseparabilitatea ipostasului Cuvântului se regăsesc în fibra duhovnicească a acestor zile liturgice.

Compătimirea naturii la moartea Domnului se înscrie în ideea *recunoaşterii* de către aceasta a Creatorului ei iar în

Prohod, spre exemplu, imnologia dedicată acestui eveniment soteriologic este extrem de impunătoare.

Patimile Domnului şi moartea Sa pe Cruce sunt exprimate printr-un paroxism al simțământelor evlavioase iar învierea Sa atinge înălţimile copleşitoare ale extazului şi ale bucuriei dumnezeieşti.

Pogorârea la Iad provoacă groază Iadului. Surparea Iadului are loc datorită manifestării Sale ca Împărat al viilor şi al morţilor.

Întreaga atmosferă a celor două săptămâni liturgice discutată de către noi e centrată pe persoana și lucrarea lui Hristos pentru mântuirea noastră.

Hristos al chenozei devine *Hristos al slavei* dumnezeieşti, lucru prin care firea Sa umană se dovedeşte reală şi capabilă de pnevmatizare desăvârşită.

Mesajul acesta nu rămâne însă indiferent celor credincioşi şi lucrul acesta e vizibil în Sfintele Moaşte.

În acestea prezenţa harului Prea Sfintei Treimi rămâne ca o pecete personală, care nu poate fi niciodată ştearsă, arătând faptul că și noi vom învia, pentru că scopul vieţii noastre e *învierea* şi nu *moartea*.

Bibliografie generală

*** *Sfânta Scriptură*, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1988.

*** *Triodul*, tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2000.

*** *Penticostar*, tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi cu aprobarea Sfântului Sinod, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1999.

*** *Liturghier*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea şi osârdia Prea Fericitului Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980.

*** *Ceaslov*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediţia a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1993.

*** *Carte de rugăciuni*, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1957.

Dionisie Areopagitul, Sfântul, *Opere complete* şi scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul, traducere, introducere şi note de Pr. Dumitru Stăniloae, ediţie îngrijită de Constanţa Costea, în col. „Colecţia cărţilor de seamă", Ed. Paideia, Bucureşti, 1996.

Grigorie de Nazianz, Sfântul, *Cuvântări teologice*, trad. din limba greacă a Pr. Gh. Tilea şi Nicolae Barbu şi precedate de *Viaţa* Sfântului Grigorie Teologul, trad. de N. Donos, Ed. Herald, Bucureşti, f. a.

Grigorie de Nyssa, Sfântul, *Scrieri exegetice, dogmatico-polemice şi morale*. Scrieri. Partea a doua, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu traducere şi note de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998.

Ioan Damaschin, Sfântul, *Dogmatica*, ediţia a III-a, trad. de Pr. D. Fecioru, în col. „Mari scriitori creştini”, Ed. Scripta, Bucureşti, 1993.

Ioan Gură de Aur, Sfântul, *Crucea, proslăvire a lui Hristos*, trad. de Pr. Dr. Gheorghe Paschia, în rev. *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 2.

Idem, *Omilii la Matei*, Scrieri. Partea a III-a, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi având traducere, introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1994.

Ioan de Kronştadt, Sfântul, *Liturghia: Cerul pe pământ. Cugetări mistice despre Biserică şi cultul divin ortodox*, trad. de Boris Buzilă şi cu studiu introd. de Diac. Ioan Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1996.

Ioan Scărarul, Sfântul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, în Filocalia românească, trad., introd. şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. IX, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1980.

Marcu Ascetul, Sfântul, *Răspuns acelora care se îndoiesc despre Dumnezeiescul Botez*, în Filocalia românească, trad. din greceşte de Preot Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. I, Ed. Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946.

Maxim Mărturisitorul, Sfântul, *Cele două sute de capete despre cunoştinţa de Dumnezeu şi iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu*, în Filocalia românească, trad. din greceşte de Preot Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. II, Ed. Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1947.

Idem, *Răspunsuri către Talasie*, în Filocalia românească, trad., introd. şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, ediţia a II-a, vol. III, Ed. Harisma, Bucureşti, 1994.

Nichita Stithatul, Sfântul, *Cele 300 de capete despre făptuire*, în Filocalia românească¸ trad., introd. şi note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, vol. VI, în col. „Seria Religie”, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1997.

Nicolae Cabasila, Sfântul, *Despre viaţa în Hristos*, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu studiu introductiv şi traducere din limba greacă de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2001.

Petru Damaschin, Sfântul, *Învăţături duhovniceşti*, în Filocalia românească, trad., introd. şi note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. V, ediţia a II-a, Ed. Harisma, Bucureşti, 1995.

Siluan Athonitul, Sfântul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei. Însemnări duhovniceşti*, ediţia a II-a, revizuită şi adăugită, cu studiu introductiv şi traducere de Diac. Ioan Ică Jr., în col. „Mistica", Ed. Deisis, Sibiu, 1997.

Simeon Noul Teolog, Sfântul, *Discursuri teologice şi etice*, Scrieri I, cu studiu introductiv şi traducere de Diac. Ioan Ică Jr. şi un studiu de Ieromonah Alexander Golitzin, în col. „Mistica", Ed. Deisis, Sibiu, 1998.

Idem, *Cateheze*, Scrieri II, cu studiu introductiv şi traducere de Diac. Ioan Ică Jr., col. „Mistica", Ed. Deisis, Sibiu, 1999.

Idem, *Imne, Epistole şi Capitole*, Scrieri III, cu introd. şi trad. de Diac. Ioan Ică Jr., col. „Mistica", Ed. Deisis, Sibiu, 2001.

Sofronie Saharov, Fericitul, *Fericirea de a cunoaşte calea*, http://www.medievalroutes.com/Sofronie2.html.

***

Bria, Pr. Prof. Dr. Ioan, *Destinul Ortodoxiei*, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1989.

Idem, *Iisus Hristos – Dumnezeu-Mântuitorul. Hristologia*, în rev. *Studii Teologice*, XLIII (1991), nr. 2.

Buchiu, Pr. Conf. Dr. Ştefan, *Crucea şi Învierea lui Hristos*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 2.

Idem, *Părintele Profesor Dumitru Stăniloae – Teologul comuniunii*, în rev. *Glasul Bisericii*, LIV (1995), nr. 6-12.

Idem, *Întrupare şi unitate. Restaurarea cosmosului în Iisus Hristos*, teză de doctorat, prefaţă de Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, în col. „Geneze", Ed. Libra, Bucureşti, 1997.

Idem, *Concepţii hristologice în imnele neoprotestante privite din punct de vedere ortodox*, în rev. *Studii Teologice*, LI (1999), nr. 1-2.

Idem, *Învăţătura ortodoxă despre timp*, în rev. *Ortodoxia*, LI (1999), nr.1-2.

Idem, *Chenoză şi îndumnezeire*, în *Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă «Patriarhul Justinian Marina»*, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2001.

Buga, Pr. Ioan, *Relaţia slujitor-har şi primitor în actul ierurgic*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr. 3.

Buzescu, Pr. Prof. Dr. Nicolae C., *Sfânta Cruce în imnologia cultului ortodox*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 2.

Cavarnos, Constantine, *Knowing God through Icons and Hymnody*, in *The Greek Orthodox Theological Review*, Holy Cross Orthodox Press, New York, vol. 23, (1978), nr. 3-4.

Cârstoiu, Protos. Lector Iustinian, *Iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni în scrierile Sfântului Ioan Evanghelistul*, în rev. *Studii Teologice*, XXXIV (1982), nr. 1-2.

Coman, Magistrand R. Stan, *Consecinţele uniunii ipostatice în imnografia Bisericii Ortodoxe*, în rev. *Ortodoxia*, X (1958), nr. 1.

Coman, Episcop Vasile, *Mântuirea în Iisus Hristos prin Biserică*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr. 2.

Corbon, Jean, *L'Esprit Saint dans la Liturgie Byzantine*, en *Proche Orient Chrétien*, Tome 48, Fasc. 1-2, Jérusalem, 1998.

Cornişescu, Pr. Prof. Dr. Emilian, *Semnificaţia religioasă şi semantică a mielului*, în rev. *Ortodoxia*, LII (2000), nr. 1-2.

Crainic, Nichifor, *Sfinţenia – împlinirea umanului*, curs de Teologie Mistică (1935-1936), ediţie îngrijită de ierodiacon Teodosie Paraschiv, Ed. Trinitas, Iaşi, 1993.

Evdokimov, Paul, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu*, trad., prefață și note de Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1993.

Galeriu, Pr. Prof. Dr. Constantin, *Taina nunţii*, în rev. *Studii Teologice*, XII (1960), nr. 7-8.

Idem, *Înţelesurile Sfintei Cruci*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 2.

Idem, *Mântuitorul Iisus Hristos Învăţătorul nostru suprem*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1.

Idem, *Viaţa în plenitudine şi unitatea ei*, în rev. *Studii Teologice*, XXXVI (1984), nr. 5-6.

Idem, *Jertfă şi Răscumpărare*, teză de doctorat, ediţia a doua, Ed. Harisma, Bucureşti, 1993.

Idem, *Credincioşia Bisericii Ortodoxe faţă de Iisus Hristos – chezăşie a „înfierii" noastre divine*, în rev. *Ortodoxia*, XLIX (1997), nr. 1-2.

Idem, *Cinstirea Sfintei Cruci*, în rev. *Glasul Bisericii*, LVII (1998), nr. 9-12.

Ghiuş, Arhimandritul Benedict, *Taina Răscumpărării în imnografia ortodoxă*, teză de doctorat, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ediţia a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998.

Joiţa, Pr. Drd. Alexandru, *Lucrarea Sfântului Duh în Biserică*, în rev. *Studii Teologice*, XXXII (1980), nr. 7-10.

Lossky, Vladimir, *Introducere în Teologia Ortodoxă*, trad. de Lidia şi Remus Rus şi cu o prefaţă de Pr. Prof. Dumitru Popescu, în col. „Orizonturi spirituale", Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1993.

Idem, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad., studiu introd. şi note de Pr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, Bucureşti, f. a.

Idem, *Vederea lui Dumnezeu*, trad. de Maria Cornelia Oros şi cu studiu introd. de Diac. Ioan Ică Jr., în col. „Dogmatica", Ed. Deisis, Sibiu, 1995.

Makarios Simonopetritul, Ieromonah, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, teză de doctorat, trad. de Diac. Ioan Ică Jr., în col. „Liturgica", Ed. Deisis, Sibiu, 2000.

Mantzaridis, Prof. Georges I., *La déification de l'homme*, en *Contacts*, XXXX (1988), nr. 141.

Maricaru, Marian, *Euharistia – o viziune ecclesială asupra creaţiei*, teză de licenţă, man. comput.

Meyendorff, John, *Teologia bizantină. Tendinţe istorice şi teme doctrinare*, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi trad. din limba engleză de Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1996.

Idem, *Hristos în gândirea creştină răsăriteană*, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul

Bisericii Ortodoxe Române, trad. din limba engleză de Pr. Prof. Nicolai Buga, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1997.

Popescu, Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru, *Natura Bisericii din punct de vedere fiinţial şi comunitar*, în rev. *Mitropolia Banatului*, XXX (1980), nr.10-12.

Idem, *Ortodoxie şi contemporaneitate*, Ed. Diogene, Bucureşti, 1996.

Rezuş, Pr. Prof. Petru, *Hristologia în Teologia contemporană*, în rev. *Studii Teologice*, XXVI (1974), nr. 1-2.

Savin, Prof. Ioan Gh., *Iconomia şi roadele Învierii Domnului*, în rev. *Studii Teologice*, XIV (1962), nr. 5-6.

Schmemann, Alexander, *Le Grand Carème – Ascèse et Liturgie dans l'Eglise Orthodoxe*, coll. *Spiritualité Orientale*, Ed. Abbaye de Bellefontaine, Maine et Loire, 1997.

Seviciu, Magistrand Traian, *Hristologia şi Soteriologia Sfântului Ioan Damaschin*, *după canoanele Învierii, Înălţării şi Cinzecimii*, în rev. *Ortodoxia*, XI (1959), nr. 4.

Stan, Pr. Asist. Dr. Alexandru I., *Iisus Hristos, Mântuitorul – izvor de viaţă*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 2.

Stăniloae, Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru, *Legătura interioară dintre Moartea şi Învierea Domnului*, în rev. *Studii Teologice*, VIII (1956), nr. 5-6.

Idem, *Legătura dintre Euharistie şi iubirea creştină*, în rev. *Studii Teologice*, XVII (1965), nr.1-2.

Idem, *Hristologia Sinoadelor*, în rev. *Ortodoxia*, XXVI (1974), nr. 4.

Idem, *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII (1980), nr. 3.

Idem, *Sâmbăta, ziua morţilor – Duminica, ziua Învierii şi a vieţii fără de sfârşit*, în rev. *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 2.

Idem, *Jertfa lui Hristos şi spiritualitatea noastră prin împărtăşirea de ea în Sfânta Liturghie*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1.

Idem, *Sfintele Taine şi ierurgiile bisericeşti*, în rev. *Ortodoxia*, XXXVII (1985), nr. 3.

Idem, *Învierea sau biruirea morţii*, în rev. *Ortodoxia*, XLII (1990), nr. 2.

Idem, *Studii de Teologie Dogmatică ortodoxă*, tipărită prin stăruinţa şi cu binecuvântarea ÎPS Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, Craiova, 1990.

Idem, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, ediţia a II-a, Ed. Omniscop, Craiova, 1993.

Idem, *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, tipărită cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1993.

Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, ediţia a II-a, îngrijită de Camil Marius Dădârlat, vol. 1, Ed. Cristal, Bucureşti, 1995.

Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, ediţia a II-a, îngrijită de Camil Marius Dădârlat, vol. 2, Ed. Cristal, Bucureşti, 1995.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, tipărită cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, vol. 1, ediţia a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1996.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, tipărită cu binecuvântarea PFP. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, vol. 2, ediţia a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1997.

Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, tipărită cu binecuvântarea PFP Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, vol. 3, ediţia a II-a, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1997.

Vizitiu, Pr. Drd. Mihai Gh., *Iisus Hristos Viaţa lumii*, în rev. *Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 1.

Yannaras, Christos, *Abecedar al credinţei. Introducere în teologia ortodoxă*, trad. de Pr. Dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, Bucureşti, 1996.

Quenot, Michel, *Învierea şi icoana*, trad. şi prefaţă de Pr. Dr. Vasile Răducă, Ed. Christiana, Bucureşti, 1999.

Cuprins

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş